

Valstybinis turizmo departamentas
prie LR Ūkio ministerijos

TURIZMO PLĖTRA PLUNGĖS RAJONE
Galimybių studija

ATASKAITA

2005 m. lapkričio 10 d.

VšĮ „Socialinės ir ekonominės plėtros centras“

Užsakovas
Naudos gavėjai

Valstybinis turizmo departamentas
Plungės rajono savivaldybė

Darbo vadovas

Doc.dr. Petras Grecevičius – Klaipėdos universiteto Regioninio planavimo centras

Tel.faks 8 46 398830, pegre@gmf.ku.lt

Moksliniai ekspertai

Rekr. mag. Egidijus Jurkus - Klaipėdos universiteto Regioninio planavimo centras

Tel. faks. 8 46 398835; rpi@gmf.ku.lt

Dokt. Ramunė Olšauskaitė – Urbonienė - Klaipėdos universiteto Regioninio planavimo centras

tel. faks. 8 46 398835; rpi@gmf.ku.lt

Doc.dr. Petras Grecevičius – Klaipėdos universiteto Regioninio planavimo centras

Tel.faks 8 46 398830, pegre@gmf.ku.lt

Viešojo administravimo mag. Lina Blažytė – Leliukienė – VŠĮ Socialinės ir ekonominės plėtros centras

Tel. 8 5 2745871, faks.8 5 2784200, lina@sepc.lt

Tur. Rekr. bakal. Kristina Danytė – VŠĮ Socialinės ir ekonominės plėtros centras

Tel. 8 5 2745871, faks.8 5 2784200, kristina@sepc.lt

Turinys

Santrauka	5
Summary.....	12
Įvadas	18
1. Bendra Plungės rajono savivaldybės esamos situacijos apžvalga ir turizmo išvystymo esamos padėties analizė.....	19
<i>1.1. Bendra Plungės rajono apžvalga.....</i>	<i>19</i>
<i>1.2. Esamų turizmo gamtos ir kultūros bei žmogiškųjų išteklių potencialo ir panaudojimo turizmui bei aplinkos kokybės vertinimas;.....</i>	<i>19</i>
1.2.1. Gamtiniai ištekliai.....	19
1.2.2. Kultūriniai ištekliai.....	27
1.2.3. Rekreacijos ir turizmo arealų ir vietovių sistema.....	35
1.2.4. Perspektyvūs rekreacijos ir turizmo verslui koridoriai	36
1.2.5. Žmogiškųjų išteklių analizė.....	36
<i>1.3. Paslaugų (kaimo turizmo, kitų apgyvendinimo paslaugų, maitinimo paslaugų) ir pramogų potencialo bei pasiūlos ir paklausos įvertinimas.....</i>	<i>42</i>
1.3.1. Bendra apžvalga.....	42
1.3.2. Apgyvendinimo įstaigos.....	42
1.3.3. Maitinimo įstaigos.....	43
<i>1.4. Turistinės infrastruktūros (dviračių, pėsčiųjų, autotrasų, vandens trasų, kita) išvystymo ir jos plėtojimo galimybių analizė.....</i>	<i>43</i>
1.4.1. Bendra susisiekimo infrastruktūros apžvalga.....	43
1.4.2. Autoturizmo trasos.....	44
1.4.3. Dviračių turizmo trasos.....	44
1.4.4. Pėsčiųjų turizmo trasas.....	45
1.4.5. Vandens turizmo plėtra.....	46
1.4.6. Kita.....	46
<i>1.5. Turizmo informacijos ir rinkodaros veiklos vertinimas.....</i>	<i>47</i>
1.5.1. Plungės rajono įvaizdis.....	47
1.5.2. Turizmo informacijos sistema Plungės rajone.....	48
1.5.3. Plungės rajono turizmo rinkodaros vertinimas.....	49
<i>1.6. Turizmo verslo poreikių bei verslo aplinkos įvertinimas (anketinio tyrimo rezultatai).....</i>	<i>52</i>
1.6.1. Vietos ekspertų ir turizmo paslaugų teikėjų apklausa.....	52
<i>1.7. Turistų rinkų vertinimas bei turistų srautų kitimo prognozė laikotarpiui iki 2007 metų.....</i>	<i>53</i>

1.7.1. Plungės rajono turizmo (svečių ir nakvynių) srautų ir jų kitimo iki 2007 metų prognozės.....	53
1.7.2. Kaimo turizmo vystymosi tendencijos.....	54
1.7.3. Stovyklavimas.....	55
1.7.4. Lankytojų srautų Plungės rajone teritorinis pasiskirstymas.....	55
1.8. Valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų, skiriamų rajono turizmo plėtrai, bei privačių investicijų į turizmo sektorių 2000-2005 m. analizė ir poreikio prognozė laikotarpiui iki 2013 m.....	56
1.8.1. Esamos turizmo plėtros finansavimo situacijos analizė.....	56
1.8.2. Lėšų poreikio turizmo plėtrai Plungės rajone prognozė iki 2013 metų.....	58
1.9. Plungės rajono turizmo plėtros planavimo dokumentų (programų, projektų, studijų ar rajono strateginio planavimo dokumentų) vertinimas, įgyvendinimo eiga.....	59
1.10. SSGG analizė.....	62
2. Pasiūlymai	63
2.1. Konkurentabilios turizmo paslaugos ir produkto plėtra.....	63
2.1.1. Turizmo paslaugų (kaimo turizmo, kempingų, motelių, viešbučių, maitinimo įstaigų) objektų tinklo išvystymo galimybės.....	63
2.1.2. Turizmo informacijos gerinimas;.....	69
2.1.3. Vandens, dviračių ir pėsčiųjų bei autotrasų infrastruktūros išvystymas (įvertinant žemės nuosavybės faktorių kiek tai susiję su viešosios infrastruktūros kūrimu);.....	74
2.1.4. Gamtinių ir kultūrinių vertybių bei objektų pritaikymo turizmo plėtrai galimybės.....	79
2.2. Turizmo rinkodaros priemonės ir jų plėtra.....	89
2.3. Investicijų poreikių ir prioritetų viešajai turizmo infrastruktūrai sukūrimas, atsižvelgiant į Bendrajame programavimo dokumente pateiktas turizmo plėtojimo ir rėmimo veiklas ir priemones.....	93
2.4. Pasiūlymai valstybės institucijoms, savivaldybėms bei kitiems partneriams dėl infrastruktūros plėtros ir bendradarbiavimo ir galimų finansavimo šaltinių.....	95
2.4.1. Savivaldybės ir kitos valstybės biudžeto lėšos.....	95
2.4.2. Privačios lėšos	96
2.4.3. Paramos fondų finansavimo instrumentai.....	97
2.4.4. Kiti finansavimo šaltiniai.....	97
3. Pasiūlymų įgyvendinimo priemonių planas.....	98
1 priedas. Gamtinių išteklių vertinimas.....	107
2 priedas. Kultūros išteklių vertinimas.....	117
3 priedas. Siūlomų prioritetinių turizmo plėtrai archeologijos objektų sąrašas.....	132
4 Priedas. Gyventojų išsilavinimas.....	132
5 priedas. Plungės rajono apgyvendinimo įstaigos.....	134

<i>6 priedas. Plungės rajono kaimo turizmo sodybos.....</i>	<i>135</i>
<i>7 priedas. Plungės rajono maitinimo įstaigos.....</i>	<i>137</i>
<i>8 priedas. Apgyvendinimo paslaugų statistika.....</i>	<i>138</i>
<i>9 priedas. Gyventojų tankumas Lietuvoje.....</i>	<i>140</i>
<i>10 priedas. Gyventojų skaičiaus kitimas Plungės rajone.....</i>	<i>140</i>
<i>11 priedas. Gyventojų prieauglio rodikliai.....</i>	<i>141</i>
<i>12 priedas. Migracijos rodikliai.....</i>	<i>141</i>
<i>13 priedas. Kaimo gyventojų kaitos tendencijos</i>	<i>141</i>
<i>14 priedas. Gyventojų grupės pagal amžių.....</i>	<i>142</i>
<i>15 priedas. Vidinis darbuotojų skaičius.....</i>	<i>142</i>
<i>16 priedas. Vidutinis darbuotojų skaičius nuo visų gyventojų dalies.....</i>	<i>143</i>
<i>17 priedas. Darbuotojų skaičius viešbučiuose ir restoranuose.....</i>	<i>143</i>
<i>18 priedas. Vidutinis darbuotojų skaičius viešbučiuose ir restoranuose nuo gyventojų dalies.</i>	<i>144</i>
<i>19 priedas. Vidutinis metinis darbuotojų bruto darbo užmokestis.....</i>	<i>144</i>
<i>20 priedas. Plungės rajono biudžeto išlaidų kitimo prognozė.....</i>	<i>145</i>
<i>21 priedas. Nuomonė apie teikiamas turizmo paslaugas ir produktus.....</i>	<i>145</i>

SANTRAUKA

Plungės rajono turizmo plėtros galimybių studijos tikslas - įvertinti ir sujungti į darnią visumą gamtinių, kultūrinių ir žmoniškųjų išteklių potencialias galimybes ir pateikti konkurencingų turizmo paslaugų ir produktų pasiūlymus.

Sėkminga turizmo plėtra Plungės rajone galima tik užtikrinant konstruktyvią partnerystę tarp valdymo institucijų, turizmo produktų naudotojų, rekreacijos ir turizmo produktų kūrėjų bei teikėjų, infrastruktūros ir vietinės bendruomenės. Tobulinant Plungės, kaip vieno svarbiausių Lietuvos turistinio rajono turizmo paslaugų sistemą reikalinga nustatyti potencialias konkurencines regiono galimybes, įvertinant visus konkurencingumo veiksnius:

1. **Geografinė padėtis.** Rajoną kertą automagistralė Klaipėda – Vilnius, keliai Šiauliai – Palanga, Tauragė – Mažeikiai. 60 km nuo Plungės miesto yra Klaipėdos uostas, tokiu pat atstumu – tarptautinės reikšmės Būtingės terminalas bei didžiausias Lietuvos kurortas – Palanga, turintis ir tarptautinį oro uostą;

2. **Gamtiniai ištekliai.** Pagal Lietuvos Respublikos bendrąjį planą (2002 m.) Plungės rajonas priskiriamas prie labai didelį rekreacinį potencialą turinčių teritorijų ir įeina į Platelių – Telšių – Varnių rekreacinį arealą, kurio vystymosi prioritetą - gamtinio ir pažintinio turizmo plėtra. Plungės rajone yra 9 saugomos teritorijos, kurių bendras plotas 27622 ha, tai sudaro apie 25% visos Plungės rajono teritorijos. Rajono miškingumas yra 37,9 %, tai yra tik nežymiai daugiau nei Lietuvos vidurkis (31,2 %), didžiausią rekreacinį potencialą turi Žemaitijos nacionalinio parko miškų masyvai, Šateikių, Kulių, Stalgėnų-Milašaičių miškų – miškų masyvai. Vandens telkinių ištekliais Plungės rajonas yra vienas patraukliausių turizmo plėtrai čia yra 28 valstybinės reikšmės vandens telkiniai. Nors rajonas nepasižymi ypatingai unikalių gamtinių vertybių gausa, tačiau jų pakanka formuoti pažintinius turistinius traktus.
3. **Kultūriniai ištekliai.**- Plungės rajone yra gana daug ir įvairių kultūrinių išteklių, kurie gali įtakoti turizmo plėtrą rajone (turizmo plėtros studijos rengimo metu buvo išanalizuota apie 100 kultūros vertybių objektų). Urbanistinį Plungės rajono paveldą sudaro Plungės miestas ir nedideli amatininkų miesteliai. Rajone nėra tarptautiniu mastu itin svarbių urbanistinių vertybių, tačiau rajone jas galima panaudoti kompleksiskai, apjungiant su gamtinėmis ar kitomis kultūrinėmis vertybėmis. Vertinant Plungės rajono architektūros paveldą paminėtinas, Plungės (Oginskių) dvaras, kaip reprezentatyviausias architektūrinis paminklas. Didžiąją dalį architektūros paminklų sudaro bažnyčios statinių kompleksai bei etnografinės architektūros statiniai. Vertinant Plungės rajono istorinius paminklus galima išskirti du svarbiausius istorinio paveldo objektus – sovietinę karinę bazę Plokštinėje bei istorinę vietovę Gandinga. Rajone yra dailės, technikos ir archeologijos paminklų, kuriuos būtų galima panaudoti kuriant įvairius pažintinius maršrutus.
4. **Turizmo centrai.** Svarbiausi Plungės rajono turizmo centrai turėtų būti sukonzentruoti ten, kur galima suformuoti tiek kiekybine, tiek ir kokybine prasme rekreacinių paslaugų tinklą. Galima išskirti dviejų lygmenų turizmo centrus: stambūs turizmo centrai (Plungės miesto turizmo centras; Platelių – Beržoro turizmo centras); lokalūs turizmo plėtros centrai (Žemaičių Kalvarija, Alsėdžių, Kulių, Šateikių). Studijos rengimo metu buvo įvertinti Plungės rajono rekreaciniai ir turizmo ištekliai bei išskirti keturi perspektyvūs turizmo vystymui arealai:
 - Plungės – Kulių – Stonaičių rekreacinis arealas.
 - Šateikių rekreacinis arealas.
 - Platelių – Žemaičių Kalvarijos rekreacinis arealas.
 - Alsėdžių - Paukštakių rekreacinis arealas.
5. **Žmogiškieji ištekliai.** Pagal gyventojų skaičių Plungės rajoną (43959 gyventojų pagal 2005 m. duomenis) galima priskirti prie didesnių rajonų. Nuo 2000 metų darbuotojų skaičius Plungės rajone kasmet augo, pagrindinės to priežastys buvo mažėjantys nedarbo rodikliai, taip pat vykdoma pensinė reforma, pagal kurią palaiptisui buvo didinama pensinio amžiaus riba.

Panašios darbuotojų augimo tendencijos pastebimos ir Plungės rajono viešbučių ir restoranų sektoriuje. Surašymo duomenimis (2001 m.) Plungės rajono gyventojų išsilavinimo lygis yra gana aukštas, čia 1000 gyventojų vyresnių nei 10 metų tenka 80 žmonių su aukštoju išsilavinimu.

6. **Turizmo paslaugos.** Pagrindinis Plungės rajono svetingumo ir turizmo infrastruktūros potencialas šiuo metu koncentruojasi Žemaitijos nacionaliniame parke ir Plungės mieste. Tuo tarpu likusios Plungės rajono teritorijos rekreacinis potencialas nėra išnaudojamas. Plungės rajonas yra tikras lyderis Vakarų Lietuvoje pagal kaimo turizmo sodybų skaičių, virš 20 kaimo turizmo sodybų, o Lietuvoje nusileidžia tik į Aukštaitijos ežeryną patenkantiems Ignalinos, Molėtų, Lazdijų rajonams. Kiek tolygiau yra pasiskirsčiusios maitinimo paslaugos, kurių daugiausia yra Plungės mieste, Žemaitijos nacionaliniame parke. Iš maitinimo įmonių tipų Plungės rajone vyrauja kavinių arba barų maitinimo paslaugos. Yra keletas restoranų, picerija, naktinis klubas.
7. **Turistinė infrastruktūra.** Plungės rajone susisiekimo infrastruktūra išvystyta labai gerai. Rajone yra gerai sutvarkyta ir išvystyta susisiekimo automobiliais infrastruktūra. Pagrindinis trūkumas – informacinės infrastruktūros trūkumas. Šiuo metu Plungės rajone nėra suformuota specializuotų automaršrutų. Pagrindinės autoturizmo vystymo perspektyviausios kryptys: Žemaitijos autoturistinių maršrutų bei lokalių automaršrutų formavimas. Dviračių turizmo trasos Plungės rajone šiuo metu taip pat nėra formuojamos. Žemaitijos nacionaliniame parke yra įrengtas vienintelis Plungės rajone dviračių takas Plateliai - Beržoras. Siekiant nors kiek spręsti dviračių turizmo plėtros problemas Lietuvoje, šiam tikslui bandoma naudoti automobilių kelių tinklą, kuriant atitinkamus dviračių mėgėjams patrauklius maršrutus, įrengiant informacinę infrastruktūrą bei įgyvendinant tam tikras rinkodaros priemones – maršrutų pristatymas turizmo parodose, įvairių leidinių leidyba, darbas su TIC ir t.t. Plungės rajone siūlomi šie dviračių maršrutų tinklai:

- Nacionaliniu lygmeniu – Salantai-Šateikiai-Plungė-Babrunas-Babrunėnai-Beržoras-Plateliai-Alsėdžiai-Telšiai;
- Regioniniu lygmeniu – Žlibinai-Plungė-Babrunas-Babrunėnai-Beržoras-Plateliai-Barstyčiai-Žemaičių Kalvarija, Salantai - Laiviai – Gintališkė - Plateliai, Salantai – Šateikiai – Šydeikiai – Godeliai – Beržotas - Plateliai taip pat dviračių maršrutas aplink Platelių ežerą;
- Vietos lygmeniu – Plungė – Varkaliai – Nausodis – Mardosai – Stonaičiai – Priesaliai – Plungė;

Šiuo metu pėstiesiems Plungės rajone yra siūlomi šie maršrutai: *Maršrutas aplink Platelių ežerą; Šeirės gamtos takas; Pažintinis takas "Giliuko ir Kaštoniuko kelionė Platelių dvaro parke"; Plokštinės pažintinis takas.*

Plungės rajonas nors ir turtingas vandens resursais, tačiau vandens turizmo maršrutams tinkamų vandens telkinių nėra labai daug. Šiuo metu vandens turizmo mėgėjai pavasarinio pilnavađenio metu mėgsta plaukti Minijos upe. Siekiant pratęsti plaukimo Minijos upe sezoną, reikėtų įrengti specialią infrastruktūrą bei naudoti modernias plaukiojimo priemones – mažagrimzdes baidares ir pan. Kitų upių tinkamų vandens turizmo plėtrai rajone nėra (gal išskyrus Babrungo upę, kuri esant pavasariniam aukštam vandens lygiui yra naudojama kaip vandens turizmo maršruto Minijos upe pradžia). Vandens turizmo plėtrai yra tinkami Plungės rajono ežerai ir tvenkiniai. Šalia Platelių ežero yra įkurtas jachtklubas, čia yra siūlomos vandens dviračių, valčių nuomos paslaugos. Siekiant praplėsti paslaugų įvairovę reiktų apmastyti galimybę normuoti ir specialius plaustus-stovyklavietes.

8. **Turizmo informacija.** Lietuvoje Plungės rajonas jau spėjo suformuoti savo kaip rekreacinės vietovės įvaizdį. Didžiausią įtaką tam turėjo didelius poilsiautojų srautus traukiantis Platelių ežerynas ir čia įsteigtas Žemaitijos nacionalinis parkas. 2004 metais Žemaitijos nacionaliniame parke apsilankė daugiau nei 50000 lankytojų, o jei dar priskaičiuoti ir Žemaičių Kalvarijos atlaidus aplankiusius asmenis, tai lankytojų skaičius yra didesnis nei 100000 per metus. Pagrindiniai veiksniai kol kas neigiamai įtakojantys Plungės rajono kaip turizmo traukos centro įvaizdžio formavimą yra šie: *TIC nebuvimas; Informacinės infrastruktūros neišvystymas. Turizmo produktų ir jų rinkodaros trūkumas.*
9. **Turistų srautų prognozės.** 2004 metais Plungės rajone apgyvendinimo įstaigose apsigyveno 7,2 tūkst. žmonių, viso nakvynių buvo 13,4 tūkst. Pagal svečių skaičių Plungės rajonas užima 16 vietą tarp visų Lietuvos savivaldybių, o atmetus miestų ir kurortų savivaldybes – 6 vietą. Tuo tarpu pagal suteiktų nakvynių skaičių Plungės rajonas tėra 24 vietoje. Nuo 2002 iki 2004 metų čia svečių skaičius padidėjo 3,1 tūkst. arba 76 %, o nakvynių skaičius padidėjo 4,9 tūkst. arba 58 %. Pagal šiuos rodiklius Plungės rajoną galima priskirti prie sparčiai tarp turistų populiarėjančių rajonų. Įvertinus Plungės rajono svečių augimo dinamiką galima prognozuoti, kad svečių skaičius iki 2007 metų gali išaugti iki 10 – 15 tūkst. Plungės rajone 2004 metais kaimo turizmo sodybos suteikė svečiams apie 4000 nakvynių. Lyginant su parėjusiais metais nakvynių skaičius Plungės rajono kaimo turizmo sodybose padidėjo 10 %. Jei pavyks išlaikyti kaimo turizmo augimo tendencijas galima prognozuoti, kad iki 2007 metų kaimo turizmo sodybose suteiktų nakvynių skaičius gali pasiekti 6-7 tūkst. Pagrindiniai stovyklautojų srautai yra Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje, šalia Platelių ežeryno įrengtose stovyklavietėse - 2004 metais buvo parduota 7019 leidimų nakvynei. Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje lyginant su 2003 metais, kai stovyklavietėse buvo suteikta virš 20000 nakvynių, 2004 metais stovyklautojų skaičius sumažėjo beveik tris kartus. Prognozuojant šios grupės lankytojų srautus iki 2007 metų, turi būti užsibrėžtas tikslas pasiekti bent jau 2003 metų stovyklautojų lygį – 20000 suteiktų nakvynių per metus. Žemaitijos nacionaliniame parke apsisotja net 71 % visų Plungės rajono svečių. Likusi svečių dalis apsisotja Plungės mieste arba ne Žemaitijos

nacionalinio parko teritorijoje esančiose kaimo turizmo sodybose. Plungės rajone pagrindinis turistų traukos centras ir toliau bus Žemaitijos nacionalinis parkas, kuris ateityje, nepaisant turizmo plėtros planų kitose Plungės rajono teritorijose, turėtų pritraukti 65-75 % visų Plungės rajono svečių.

10. **Turizmo plėtros finansavimas.** Turizmo, poilsio ir kultūros infrastruktūros plėtrai buvo skirta 2,3 mln. Lt., kas sudarė 4,3 % viso Plungės rajono biudžeto. Lyginant šiuos rodiklius su kitomis Lietuvos savivaldybėmis tai pastebimai mažiau. Lietuvoje turizmo, poilsio ir kultūros infrastruktūros plėtrai vidutiniškai skiriama 5,7 % biudžeto lėšų. Lyginant lėšų, skirtų turizmo, poilsio ir kultūros reikmėms, kitimo dinamika Plungės rajone, pastebima, kad nors ir yra šio rodiklio didėjimas, tačiau šis didėjimas nėra ženklus (nuo 1,8 mln. Lt 2000 m. iki 2,3 mln. Lt 2004 metais). Jei lyginsime lėšų, skirtų turizmo, poilsio ir kultūros reikmėms Plungės rajone santykinį kitimą, tai jų yra skiriama net mažiau. 2000 metai turizmo, poilsio ir kultūros reikmėms Plungės rajone buvo skirta 4,5 % biudžeto lėšų, o 2004 metais tik 4,3 %. Jei nebus pakeistas požiūris į Plungės rajono turizmo ir poilsio sektoriaus finansavimą, atsižvelgus į biudžeto išlaidų kitimo iki 2013 metų prognozes, šį biudžeto dalis 2000 metais vos sieks 4 % ir bendrai sudarys tik apie 4 mln. Lt. Šių lėšų tikrai nepakaks įvairių turizmo plėtros programų vykdymui bei projektų turizmo srityje finansavimui. Siūloma lėšų, skirtų turizmui ir poilsiui dalį didinti palaipsniui, kasmet skiriant tam vis didesnę biudžeto dalį. Optimalių 8 procentų riba tokiu atveju būtų pasiekta 2008 metais. Tokiu atveju 2013 metais turizmo sektoriui būtų galima skirti beveik 8 mln. Lt.

Turizmo plėtros kryptys

- Siekti kuo daugiau išnaudoti viso Plungės rajono rekreacinių arealų potencialą ir tranzitinius koridorius plėtojant apgyvendinimo paslaugas, stovyklaviečių tinklą, maitinimo paslaugas.
- Formuoti Plungės rajono kaip patrauklios turizmui ir rekreacijai teritorijos įvaizdį, pateikiant kuo daugiau vizualinės informacijos, pasinaudojant saugomų teritorijų tinklu, vystant informacinę infrastruktūrą, formuojant pėsčiųjų, dviračių, autoturizmo bei vandens turizmo trasų maršrutų informacinę infrastruktūrą, plėtoti kompleksinę turizmo informacijos paslaugų infrastruktūrą (TIC ir lankytojų srautus).
- Plėtoti Plungės rajone vandens turizmo maršrutus, vandens pramogas, poilsį prie vandens, susisiekimo dviračiais infrastruktūrą, pažintinius dviračių maršrutus, išnaudojant jau esamą mažai intensyvių kelių tinklą, vystyti pažintines pėsčiųjų turizmo trasas, sudaryti galimybes žygeivių bei slidinėjimo tradicijų plėtojimui, formuoti rajone autoturizmo trasas.
- Panaudoti turizmo plėtrai Plungės rajono miškų masyvus ir kitas gamtos vertybes.

- Plungės mieste, Platelių, Žemaičių Kalvarijos, Alsėdžių miesteliuose, Beržoro kaime formuoti atitinkamas rekreacines erdves.
- Plungės (Oginskių) dvaro kaip regioninio kultūros centro plėtra, Platelių dvaro sodybos komplekso kaip lokalaus kompleksinio rekreacinių paslaugų centro plėtra, Šateikių dvaro ansamblio pritaikymas ypatingai aukštos klasės svetingumo paslaugų teikimui Bukantės dvaro sodybos pritaikymas edukacinėms ir kultūrinėms reikmėms, Plungės rajono religinių architektūros objektų pritaikymas religiniam turizmui, Plokštins karinės bazės pritaikymas rekreacinėms reikmėms, Gandingos istorinės vietovės pritaikymas turizmo plėtrai, Plungės rajono istorinių, dailės, technikos paminklų pritaikymas pažintiniam turizmui bei edukacinei veiklai, archeologinių paminklų pritaikymas pažintinio turizmo plėtrai.

Finansavimo galimybes. Tiek valstybės, tiek savivaldybių biudžeto galimybės finansuoti turizmo plėtros sritį yra labai ribotos, o dar aktualesnė problema – pagrįstumas. Finansuojant turizmo plėtrą iš valstybės ir savivaldybių biudžeto nėra užtikrinama, kad įdėtos lėšos vienu ar kitu būdu atsipirks, todėl susidaro galimybė šiuo finansavimo instrumentu finansuoti ekonomiškai nepagrįstus projektus. Pagrindinės sritys kur galima būtų naudoti šiuos instrumentus būtų:

- Infrastruktūros plėtros projektų finansavimas;
- Privataus verslo skatinimo programų kūrimas;
- Bendrų projektų su visuomeninėmis organizacijomis įgyvendinimas;
- Bendrų projektų su kitomis biudžetinėmis institucijomis įgyvendinimas;

Privačios lėšos, tai vienas geriausių būdų finansuoti turizmo plėtros programas. Pagrindinis šio finansavimo instrumento privalumas yra tai, kad valstybė neprisiima finansavimo rizikos, todėl finansuojami yra tik ekonomiškai pagrįsti projektai. Pagrindiniai šių finansavimo instrumentų trūkumai yra tai, kad negalima valdyti finansavimo šaltinių kiekio ir negalima tiksliai planuoti galimų investicijų į turizmo plėtrą. Privačių investicijų iki 2013 m. planuojama pritraukti tiek pat kiek ir iš valstybės ar savivaldybės biudžeto. Pagrindinės šiuo finansavimo instrumentu finansuojamos sritys būtų:

- Turizmo ir rekreacinių paslaugų plėtra;
- Smulkių infrastruktūros projektų finansavimas.

Paramos fondų finansavimo instrumentai. Pagrindinis šio instrumento panaudojimas yra projektai finansuojami iš Europos struktūrinių fondų pagal BPD programą (žr. skyriuje 2.3). Šio finansavimo instrumento trūkumai tai, kad iš ES fondų nėra finansuojami smulkūs turizmo plėtros projektai, tačiau šie projektai yra labai svarbūs smulkiąjam verslui bei turizmo plėtrai. Tačiau gebant maksimaliai pasinaudoti šiuo finansavimo instrumentu į Plungės rajono turizmo plėtrą būtų galima pritraukti daugiau investicijų nei iš savivaldybės ir kitų valstybės biudžeto bei privačių lėšų kartu sudėjus. (iki 2013 m. būtų galima pritraukti apie 30 mln. Lt.).

Pagrindiniai šio finansavimo instrumento naudojimo principai būtų:

- Stengiantis gauti finansinę paramą iš ES fondų būtinas glaudus bendradarbiavimas tarp valstybės bei savivaldos institucijų, privataus sektoriaus ir visuomeninių organizacijų.
- Bet kokios kitos iniciatyvos, įskaitant ir privačių asmenų, skatinimas gauti ES fondų finansavimą. Prisidedant prie tokių projektų rengimo užtikrinant partnerystę bei dalinį tokių projektų kofinansavimą;
- Regioninis bendradarbiavimas su kitomis savivaldybėmis, apskritimis, Valstybiniu Turizmo departamentu rengiant stambius regioninius turizmo plėtros projektus;

Kiti finansavimo šaltiniai. Turizmo plėtroje būtina pasinaudoti kitų valstybinių organizacijų lėšomis, derinant plėtros tikslus su šių organizacijų vykdomomis funkcijomis.

Pagrindinės šio instrumento naudojimo sritys būtų:

- Susisiekimo infrastruktūros plėtra;
- Gamtinio pažintinio turizmo bei jo infrastruktūros plėtra;
- Turizmo infrastruktūros ir informacijos bei turizmo plėtros planavimas.

SUMMARY

The aim of the study of the potential for tourism development in Plungė district is to evaluate and unite in a harmonious entity the resources of natural, cultural and human capacities thus providing proposals for competitive touristic products and services.

Only a constructive partnership between the governing institutions, the users of the touristic products, the producers and renderers of recreational and touristic products, the infrastructure and the local community can insure a successful development of tourism business in this district. In perfecting the system of touristic services in Plungė district as one of the most touristic regions of Lithuania it is necessary to estimate the potential of the competitiveness of the region and all the factors at play:

1. **Geographical position.** The district is intersected by the speedway Klaipėda – Vilnius and highways Šiauliai – Palanga, Tauragė – Mažeikiai. The port of Klaipėda is only 60 km away from Plungė. At the same distance are the oil terminal of Būtingė which is a site of international importance and the biggest holiday resort of Lithuania - Palanga which has an international airport;
2. **Natural resources.** As per general plan of the Republic of Lithuania (2002) the Plungė district is attributed to those regions that enjoy the greatest recreational potential. It finds itself in the Plateliai – Telšiai – Varniai recreational area so the development of natural and cognitive tourism is its main preference. There are 9 protected territories in the district comprising 27622 ha which makes about 25 percent of the district. 37.9 percent of the land is covered by woods which is a little more than the mean figure of Lithuania (31,2). The greatest recreational potential have the vast woods of Žemaitija national park as well as those of Šateikiai, Kuliai, Stalgėnai-Milašaičiai. The district is also rich in aquatic resources which again is a positive factor for the development of tourism. 28 water basins of state significance are at the disposition of the tourist. The number of unique natural objects is not big but sufficient for laying interesting cognitive touristic tracks.
3. **Cultural resources.** In this respect Plungė district is rather rich and such sites and objects can influence the development of tourism (during the study work about 100 objects of cultural values were analysed). Urban heritage of the district refers only to the town of Plungė and a few townships of craftsmen. There are no internationally important urban values but the objects available can be combined into a complex together with natural and cultural values. Concerning architectural heritage the manor-house of the famous composer Oginski should be mentioned. Unfortunately there are no more like edifices in Plungė. A few churches with their by-houses and some ethnographical architectural buildings are all that have come down from older ages.

As regards historical monuments in Plungė district are two most important objects – the Soviet military bases in Plokštinė and Gandinga. There are apart from them some monuments pertaining to the field of art, technical heritage and archaeology which could be used when laying the cognitive tracks.

4. **Tourism centres.** The most important tourism centres of the district should be concentrated in the areas where quantitatively and qualitatively a network of recreational services could be formed. Tourism centres of two levels should be distinguished: large tourism centres (Plungė tourism centre; Plateliai – Beržonas tourism centre) and local centres of tourism development (in Žemaičių Kalvarija, Alsėdžiai, Kuliai, Šateikiai). During the study work when evaluation of the resources for recreation and tourism in Plungė district was carried out four viable areas for the development of this branch of economy were set apart:
 - The recreational area of Plungė – Kuliai – Stonačiai
 - The recreational area of Šateikiai
 - The recreational area of Plateliai – Žemaičių Kalvarija
 - The recreational area of Alsėdžiai – Paukštakiai
5. **Human resources.** What concerns population number (43 959 inhabitants per data of 2005) Plungė district is attributed to the larger districts of Lithuania. From 2000 the number of employees in the area was going up mainly as the result of diminishing unemployment and pension reform when the age of pensioners was raised. Similar tendency is taking place in the sector of hotels and restaurants of the district. As per data of population census of 2001 the level of education of the local people is rather high: out of 1000 persons older than 10 years 80 have a higher education.
6. **Touristic services.** The main potential of hospitality and tourism infrastructure is concentrated in the Žemaitija national park and in the town of Plungė. Meanwhile the recreational potential of other territories of the district is not used to full extent. By the way the services of rural tourism are quite popular and there are over 20 tourism farmsteads there. In this respect the district is leading in western Lithuania and on the country scale it concedes only to the lakeland districts of Aukštaitija namely Ignalina, Molėtai and Lazdijai which borders with Poland. The catering services have been distributed more evenly but the majority of them is concentrated in Plungė and the Žemaitija national park. Of catering enterprises cafes and bars prevail but there are also some restaurants, picerias, a nightclub....
7. **Touristic infrastructure.** The communications system of the district is very well developed. The road transportation is perfectly arranged but there is some drawbacks regarding its information structure. At the same time up till now no specialized automobile routes have been worked out for the needs of tourists. The main task in solving this problem is to work out special routes for motorcar tourists on the local and all Žemaitija scale. Unfortunately recently

no touristic bicycle tracks are laid in Plungė district. The only such track in Plungė district is between Plateliai and Beržoras. To partly solve the problem of development of bicycle tourism in Lithuania it has been attempted to use for this purpose the network of automobile roads. Accordingly attractive routes have to be worked out together with information infrastructure and marketing undertakings like presentation of the routes at tourism expositions, publishing of booklets, co-operation with information centres of tourism etc. The following bicycle tracks have been suggested for Plungė district:

- On the national level: Salantai – Šateikiai – Plungė – Babrungas – Babrungėnai – Beržoras – Plateliai – Alsėdžiai – Telšiai;
- On the regional level: Žlibinai – Plungė – Babrungas – Babrungėnai – Beržoras – Plateliai – Barstyčiai – Žemaičių Kalvarija – Salantai – Laiviai – Gintališkė – Plateliai – Salantai – Šateikiai – Šydeikiai – Godeliai – Beržotas – Plateliai. Additionally a track to be stretched around the lake of Plateliai.
- On the local level: Plungė – Varkaliai – Nausodis – Mardosai – Stonaičiai – Priesaliai – Plungė.

At the moment the following routes are offered for the foot-passengers: a path around the lake of Plateliai; the landscape path of Šeirė; the cognitive path about the Plateliai manor park; the cognitive park of Plokštinė.

Though the Plungė district is rich in aquatic resources but the waterways suitable for water tourism are restricted in number. Nowadays every spring when the river of Minija is flooded water tourism amateurs use it for canoeing. To extend the boating season along the river a special infrastructure could be set up which could have special modern shallow river small draft boating means. There are no other rivers in the district except for maybe Babrungas which in high water season is used as the starter for the Minija. But there are quite a few lakes and dams. There is a yachting club in the lake of Plateliai. Boats and water bicycles are hired there. It is suggested to widen the scope of services by offering for hire special floating-camps.

8. **Information on tourism.** The Plungė district managed to present itself as an image of a recreational locality. The visitors are attracted mostly by the lakes of Plateliai and the Žemaitija national park. In 2004 over 50 000 tourists visited the park and as many attended the religious ceremony of Žemaičių Kalvarija thus making the number of visitors over 100 000 persons per year. But there are points that have to be done away with as they do not affect the touristic business positively: the absence of tourism information centre, the underdevelopment of informational infrastructure, the shortage of touristic products and shortcomings of their marketing.
9. **The forecast of visitors' flow.** In 2004 in the guesthouses of the Plungė district 7 200 persons were lodged but the number of overnight visitors reached 13 400. In this respect the district takes the 16th place among the Lithuanian municipalities but discounting the town and resort

municipalities the 6th place. Meantime according to the number of night-guests the district is only in the 24th place. From 2002 to 2004 the number of guests rose by 3 100 persons or by 76 percent but the number of overnight stays rose by 4 900 or 58 percent. These indicators show that the district is becoming more popular among the tourists. Taking into account the increasing number of tourists in the district one can anticipate that by the year 2007 their number might reach 10 – 15 thousand a year. In 2004 the rural touristic farmsteads of the district offered night lodgings to 4000 guests. Compared with the previous year the figure grew by 10 percent. All going well by 2007 the figure could reach 6 – 7 thousand. The most visited places are the Žemaitija national park and its campings along the shores of the lake of Plateliai. In 2004 at least 7019 permits for overnight stay in the campings were sold. Unfortunately compared with 2003 when over 20 000 guests spent the night in the park the figure of overnight stays in 2004 diminished threefold. Now the aim is to regain the former 20 000 stays by 2007. About 71 percent of the district visitors stay in the national park. The rest stay in Plungė and the rural touristic farmsteads which are outside the park territory. It is expected that in the future the park will retain its advantage and regardless of the appearance of other attraction sites in the district it will not lose its leadership and will gather about 65 – 75 percent of the tourists.

10. **The financing of tourism development.** For the development of tourism, culture and leisure infrastructure the municipality of Plungė district allotted 2,3 mil Litas that makes 4,3 percent of the whole district budget. Compared with other municipalities of Lithuania this figure relatively is smaller. Averagely 5,7 percent is spent for the purpose. Though the figure of allotments is growing (in 2000 LT 1,8 mln or 4,5 percent) but the fact that in 2004 the budget share for the development of tourism diminished compared with earlier years is not satisfying. If the approach to this branch of economy is not changed this share in 2013 can make only 4 percent or LT 4 mln. This amount will not be sufficient for the financing of different programs and projects of tourism development. It is suggested to gradually augment this share allotting each year more and more money. The optimal 8 percent margin could be reached in 2008 thus in 2013 the tourism sector could get LT 8 mln.

The trends of tourism development.

- It is necessary that the potential of all recreational areas of the district and their transit passageways should be maximally exploited for the increase of scope of services, network of campings, catering sites.
- To shape the image of the district as an attractive region for tourists and vacationists producing more visual information, exploiting the network of protected territories, developing informational infrastructure that could effectively reflect the potentialities of district for the lovers of hiking, biking, motor and water tourism, to widen the

infrastructure of informational services on tourism facilities including tourism information centres, the flow of tourists etc.

- To further extend the routes of district water tourism, water entertainments, pastime by the water, the infrastructure of services for biking, the route of cognitive tracks for biking on the basis of present road network, to promote the cognitive tracks for foot-passengers, to facilitate for the development of hiking and skiing traditions, to form motorcar routes.
- To use for the development of tourism the woods of the district and other nature values.
- To form in Plungė, Plateliai, Žemaičių Kalvarija, Alsėdžiai and in the village of Beržoras respective recreational areas.
- The following targets of tourism have to be further developed: the Oginski manor-house in Plungė, the complex of the Plateliai manor-house as a centre of recreational services, the adaptation of Šateikiai manor-house ensemble for rendering of highest class hospitality services, the adaptation of the Bukantė manor for cultural and educational needs, the adaptation of district architectural religious objects for religious tourism, the adaptation of the former military base of Plokštinė for recreational needs, the adaptation of Gandinga historical site for tourism, the adaptation of historical, arts, technical and archaeological monuments for cognitive tourism as well as for cultural and educational development.

Financial potential. The capacity of the state as well as of the municipality to finance adequately the development of tourism is very limited. Even more actual is its reasoning. When financing tourism you are never sure that the invested money will by this or that way pay off. Therefore there is always a chance that money is spent on economically unsubstantiated projects. The main sectors where such financing could be lucrative could be:

- The financing of projects of infrastructure development;
- The making of programs for promoting of private business;
- The realization of joint projects with public organizations;
- The realization of joint projects with other state budget institutions.

Private money is the best way for financing the development of tourism. The main priority of such financing is the fact that the state does not take upon itself the risk of responsibility therefore only economically sound projects are financed. The main shortcoming of such financing is that it is not possible to control the number of financing sources accordingly it is impossible to plan the eventual investments in the development of tourism. It is expected until 2013 to attract in the business as much private investments as from state or municipal budgets. The main sectors of financing by this instrument would be:

- The development of tourism and recreational services;

- The financing of smaller projects of infrastructure.

The instruments of financing of support funds. The main application of this instrument are the projects that are financed from the structural funds of the European Union in accordance with the General Document of Programming (see art. 2,3). The shortcoming of this financing is that from this source the smaller projects of tourism development are not financed though they are very important for the development of small business. Nevertheless making use of this financing instrument more money could be raised for the Plungė district tourism development than from private, municipal and state funds taken together. (Until the year 2013 about LT 30mln could be attracted).

The main principles of use of this financing instrument would be:

- Close co-operation between state, municipal institutions, public organizations and private sector is inevitable in order to obtain a financial support from the EU funds;
- Any initiatives including of private persons are encouraged to get financing from EU funds. Anybody is welcome to take part in making of projects by vouchsafing partnership and partly co-financing such projects.
- Regional co-operation with other municipalities, regions, State Tourism department is imperative when preparing large tourism projects of regional scale.

Other financing sources. It is necessary to make use of the funds of other state organizations by combining development targets with the functions of these organizations.

The main application fields of these instruments would be:

- The development of communications infrastructure.
- The development of cognitive tourism of nature and its infrastructure.
- He planning of development of tourism infrastructure and information.

IVADAS

Plungės rajono savivaldybės rekreacijos ir turizmo sistemos darnaus vystymo galimybių studija parengta, atsižvelgiant į LR Vyriausybės 1993 m., 1997 m ir 2003 m. LR seimo patvirtintų *Nacionalinės turizmo plėtros programų* nuostatas¹, Tauragės, Telšių ir Klaipėdos regionų plėtros planus, patvirtintus 2003-ųjų metų pabaigoje, Plungės rajono savivaldybės plėtros strategiją, Bendrąjį programavimo dokumentą, Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją, LR teritorijos bendrąjį planą ir kitus dokumentus bei esamos turizmo būklės analizę, turizmo nišų analizę.

Studijos paskirtis. Studijoje numatomos ilgalaikės, prioritetinės rekreacijos ir turizmo plėtros kryptys, būtinos Plungės rajono turizmo verslo plėtrai skatinti ir efektyviai išnaudoti rekreacinį-turistinį potencialą (gamtinius, kultūrinius, rekreacinius, žmogiškuosius bei verslo infrastruktūros išteklius), sustiprinti įvairių lygių valdžios institucijų ir privataus verslo sektorių bendradarbiavimo bei ryšių galimybes, įgyvendinant numatytas rekreacijos ir turizmo plėtros priemones, užtikrinančias aukštą paslaugų kokybę ir pakankamą vietinių bendruomenių gyvenimo kokybę.

Studijos rengėjai dėkoja Plungės rajono savivaldybės darbuotojams, Žemaitijos nacionalinio parko direkcijai ir daugeliui rajono žmonių, neabejingų šiai svarbiai ūkinės veiklos sričiai.

Studijos rengimo metodika. Plungės rajono turizmo plėtros galimybių studijos tikslas yra įvertinti ir sujungti į darnią visumą gamtinių, kultūrinių ir žmogiškųjų išteklių potencialias galimybes ir pateikti konkurencingų turizmo paslaugų ir produktų pasiūlymus.

Plungės rajono turizmo plėtros galimybių studijos tekstas sudarytas trijų dalių principu, laikantis užsakovo pateiktos techninės užduoties nuorodų.

Pirmoje, konstatuojamoje dalyje pateikiama esama išteklių ir jų dabartinio panaudojimo, bei turizmo paslaugų užuomazgų situacijos apžvalga. Studijos antroje – Pasiūlymų – dalyje išdėstyti ir pakomentuoti potencialūs Plungės rajono turizmo produktai ir paslaugos, pateiktas turizmo objektų tinklas rajone, galimi turistiniai maršrutai, nurodyti investicijų poreikiai. Trečioji dalis skirta priemonių planui.

¹ 2003 m. gruodžio 18 d. Nr. 1637 „Dėl nacionalinės turizmo plėtros 2003-2006 metų programos patvirtinimo“.

1. BENDRA PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS ESAMOS SITUACIJOS APŽVALGA IR TURIZMO IŠVYSTYMO ESAMOS PADĖTIES ANALIZĖ

1.1. Bendra Plungės rajono apžvalga

Plungės miestas įsikūręs abipus Babrungo. Plungės rajonas įsikūręs šalies šiaurės vakaruose, Telšių apskrityje, kuriai priklauso didžioji Žemaitijos etnografinio krašto dalis.

Rajonas suskirstytas į 11 seniūnijų: Plungės miesto, Alsėdžių, Babrungo, Kulių, Nausodžio, Paukštakių, Paltelių, Stalgėnų, Šateikių, Žemaičių Kalvarijos, Žlibinų.

Rajoną kerta automagistralė Klaipėda – Vilnius, keliai Šiauliai – Palanga, Tauragė – Mažeikiai. 60 km nuo Plungės miesto yra Klaipėdos uostas, tokiu pat atstumu – tarptautinės reikšmės Būtingės terminalas bei didžiausias Lietuvos kurortas – Palanga, turintis ir tarptautinį oro uostą, Plungės miestą ir rajoną kerta geležinkelio linija Klaipėda – Vilnius. Beveik visos stambiosios pramonės įmonės turi savo geležinkelio atšakas. Visi keliai, vedantys į didžiausias gyvenvietes yra asfaltuoti.

Plungės rajonas yra Lietuvos masteliu gana toli nuo pagrindinių rinkų - didžiųjų Lietuvos urbanistinių centrų, iš kurių tik Klaipėda yra arčiau nei 100 km (žr. 1 lentelę).

Lentelė Nr. 1. Plungės miesto atstumas nuo didžiųjų Lietuvos miestų

Miesto pavadinimas	Atstumas iki Plungės (km)	Gyventojų skaičius 2001 m. Lietuvos gyventojų surašymo duomenimis
Vilnius	287 km	553904
Kaunas	185 km	378943
Klaipėda	56 km	192954
Šiauliai	102 km	133883
Panevėžys	180 km	119749
Alytus	297 km	71491
Marijampolė	230 km	48675
Utena	293 km	33860

1.2. Esamų turizmo gamtos ir kultūros bei žmogiškųjų išteklių potencialo ir panaudojimo turizmui bei aplinkos kokybės vertinimas;

1.2.1. Gamtiniai ištekliai

Plungės rajonas pasižymi vertingais gamtiniais ir kultūriniais resursais. Tai gausūs vandens ištekliai, miškingos teritorijos, gamtos paminklai. Tokių objektų gausa sukuria puikias sąlygas vystyti įvairias turizmo rūšis ir formas: gamtinis – pažintinis turizmas, vandens turizmas, pažintinis – kultūrinis turizmas, kaimo turizmas su papildomomis paslaugomis, tokiomis kaip žirgininkystės, vaistažolininkystės ir kt.

Pagal Lietuvos Respublikos bendrąjį planą (2002 m.²) Plungės rajonas priskiriamas prie labai didelį rekreacinį potencialą turinčių teritorijų ir įeina į Platelių – Telšių – Varnių rekreacinį arealą, kurio vystymosi prioritetas - gamtinio ir pažintinio turizmo plėtra. O Platelių gyvenvietė įvardinta kaip regioninės svarbos rekreacijos aptarnavimo centras.

Žemiau esančioje lentelėje pateikti Plungės rajono rekreacinį potencialą formuojančių gamtinės aplinkos komponentų bendrasis vertinimas.

Lentelė Nr. 2. Plungės rajono bendras aplinkos vertinimas

Parametras	Vertinimas	Komentarai
<i>Dirvožemis</i>	Giliai nukalkėję ir nelabai karbonatingi moreniniai priemoliai; žemės plotą dengia ištirpusių ledynų paliktos nuosėdos. Pagrindė vyrauja jauriniai ir jauriniai pelkiniai dirvožemiai. Vandenskyrose daug supelkėjusių įdubimų ir nemaža didelių durpynų.	Pavasaris vėlyvas, sausokas. Žemaitijos dirvožemis gana rūgštingas. Dirvožemiai nėra derlingi, reikalauja papildomo triūso siekiant gauti geresnį derlių. Žiemos bei pavasario-vasaros-rudens sezonais tinkamas rekreacinėms veikloms vystyti. Statant ir formuojant rekreacinius įrenginius, būtina įvertinti poveikį aplinkai.
<i>Sumedėjusi augalija</i>	Žemaičių aukštumos dalys nėra miškingos. Vyrauja įvairi augalija: pušynai, eglynai, beržynai ir ąžuolynai, bet pagrindą sudaro spygliuočių miškai. Plungės rajono miškai priskiriami pietinės taigos krūmokšniniais eglynams.	Statant rekreacinius įrenginius būtina maksimaliai išsaugoti esamus vertingus medynus, nes jie kelia estetinę kraštovaizdžio vertę.
<i>Kraštovaizdis ir Reljefas</i>	Kalvotos moreninės lygumos, kurias pajūvairina vandens telkiniai, vaizdingas Minijos upės ir jos intakų tinklas, bei miškingos teritorijos.	Šis kraštovaizdis formuoja estetinę teritorijos vaizdą ir yra patrauklus rekreacinėms veikloms vystyti.
<i>Gyvūnija</i>	Įvairi, daugiausia gyvūnų telkiasi lapuočių ir mišriuose miškuose. Tačiau jų gyvenamoji aplinka greitai keičiasi, todėl kinta ir gyvūnų rūšinė sudėtis.	Gyvūnų išteklių yra pakankamai vystyti gamtinį – pažintinį turizmą, taip pat galima būtų pagalvoti apie rekreacinės medžioklės vystymą didžiuosiuose miškų masyvuose (Platelių, Milašaičių, Stalgėnų, Šateikių miškuose).

Atskirai analizuojant gamtinius išteklius formuojančius Plungės rajono rekreacinės aplinkos patrauklumą buvo išskirtos šios gamtinių išteklių grupės:

1. Saugomos teritorijos;
2. Miškai;
3. Vandens telkiniai;
4. Gamtinės vertybės;

² 2002 m. spalio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano,,.

Saugomos teritorijos Saugomos teritorijos statusas ne tik riboja ūkinę veiklą, bet ir padeda išsaugoti vertingus gamtinius (ar kultūrinius) išteklius, kurie yra svarbūs kaip teritorijos rekreaciniai ištekliai. Įgyvendinant subalansuotos plėtros principus saugomos teritorijos tampa labai svarbiu faktoriumi plėtojant gamtinį – pažintinį turizmą, poilsį kaime. Plungės rajone yra 9 saugomos teritorijos, kurių bendras plotas 27622 ha., o tai sudaro apie 25% visos Plungės rajono teritorijos. Plungės rajone saugomos teritorijos užima dvigubai daugiau, nei visos Lietuvos Respublikos teritorijos vidurkis (Lietuvos Respublikos vidurkis 12%). Tokia saugomų teritorijų gausa dar kartą parodo, kad Plungės rajone yra daug vertingų gamtos išteklių, kuriuos galima panaudoti turizmo ir rekreacijos plėtroje.

Lentelė Nr. 3. Rekreacijai ir turizmui vystyti potencialių saugomų teritorijų panaudojimo turizmo plėtroje galimybės

Objekto pavadiniamis	Panaudojimo turizmo plėtroje galimybės	Už turizmo plėtrą atsakingos institucijos
<i>Vidutinį potencialą turinčios saugomos teritorijos</i>		
Salantų regioninis parkas	Nors ir turėdamas didelį rekreacinį potencialą, Salantų regioninis parkas Plungės rajonui turės tik fragmentinį poveikį, nes tik 290 jo teritorijos yra Plungės rajono teritorijoje. Pagrindinės rekreacijos ir turizmo plėtros kryptys turėtų būti vandens trasų Minijos upe vystymas, gamtinis pažintinis turizmas, poilsio gamtoje vystymas	Salantų regioninio parko direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija
Reiskių tyro telmologinis draustinis	Tai gana perspektyvus objektas vystyti gamtinį pažintinį turizmą bei edukacinę veiklą įrengiant pažintinius takus bei kitą reikalingą infrastruktūrą.	Plungės rajono savivaldybės administracija
Vilkaičių geomorfologinis draustinis	Pagrindinės rekreacinės vertybės – kraštovaizdis. Tačiau šios teritorijos įtaka Plungės raj. turizmo plėtrai turėtų būti mažesnė nei Žemaitijos nacionalinio parko Gandingos kraštovaizdžio ar Minijos ichtiologinio draustinio. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – Gamtinis pažintinis turizmas, poilsio gamtoje įvairios formos, kaimo turizmas.	Plungės rajono savivaldybės administracija
<i>Didelį potencialą turinčios saugomos teritorijos</i>		
Gandingos kraštovaizdžio draustinis	Dėl čia esančių gamtinių ir kultūrinių vertybių, bei dėl kraštovaizdžio didelės estetinės vertės ši teritorija yra labai patraukli rekreacinei plėtrai. Tinkamas vystyti gamtinį, pažintinį turizmą, poilsį gamtoje, stovyklavimą, taip pat edukacinę veiklą.	Plungės rajono savivaldybės administracija
Minijos ichtiologinis draustinis	Ichtiologinio draustinio statusas riboja galimas veiklas, tačiau sudaro geras galimybes išsaugoti ir gausinti žuvų išteklius, kuriuos galima vėliau panaudoti turizmo plėtrai. Šioje teritorijoje geriausia vystyti mėgėjišką žvejybą, propaguoti vandens turizmo trasas, kai kuriose vietose įrengti poilsio aikšteles.	Plungės rajono savivaldybės administracija
<i>Labai didelį potencialą turinčios saugomos teritorijos</i>		
Žemaitijos nacionalinis parkas	Žemaitijos nacionalinis parkas yra didžiausią rekreacinę vertę Plungės rajonui sukuriantis objektas. Ši teritorija yra perspektyviausia plėtojant kaimo turizmą, gamtinį - pažintinį turizmą, poilsį gamtoje (stovyklavimas, vandens pramogos ir pan.) medžioklės organizavimą, žvejybą, grybavimą, uogavimą, vaistažolių rinkimą bei su šiomis veiklomis susijusias paslaugas.	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija

Įvertinus gamtos išteklius, jų būklę, geografinę padėtį, nustatyta, kad didžiausią rekreacinį potencialą turi Žemaitijos nacionalinis parkas, taip pat didelį rekreacinį potencialą turi Minijos iichtiologinis draustinis, Gandingos kraštovaizdžio draustinis, kiek mažesnę Salantų regioninis parkas, Reiskių tyro telmologinis draustinis, Vilkaičių geomorfologinis draustinis. Tuo tarpu Minijos pralaužos kraštovaizdžio draustinis, Buožėnų geomorfologinis draustinis, Ablingos geomorfologinis draustinis turės tik labai mažą poveikį rajono turizmo plėtroje (žr. 1 Priedas).

Mišakai Miškai Lietuvoje yra labai svarbūs ištekliai vystant turizmą. Žemaičių aukštumos dalys, kuriai beje priklauso ir Plungės rajonas, nėra miškingos, čia vyrauja įvairi augalija: pušynai, eglynai, beržynai ir ąžuolynai, bet pagrindą sudaro spygliuočių miškai. Plungės rajono miškai priskiriami pietinės taigos krūmokšniniams eglynams. Plungės rajono miškingumas yra 37,9 %, o tai yra tik nežymiai daugiau nei Lietuvos vidurkis (31,2 %). Buvusi miškingiausia rajono dalis - Rietavo apylinkės (miškingumas čia siekia 51 %), administracinės reformos metu buvo atskirta ir suformuota atskira Rietavo savivaldybė.

Lentelė Nr. 4. Rekreacijai ir turizmui vystyti potencialių miškų masų panaudojimo turizmo plėtroje galimybės

Objekto pavadinimas	Panaudojimo turizmo plėtroje galimybės	Už turizmo plėtrą atsakingos institucijos
<i>Didelį potencialą turinčios saugomos teritorijos</i>		
Šateikių miškų masyvai	Šie miškai turi didelę rekreacinę vertę Šateikių apylinkėse ir sudaro sąlygas įvairioms turizmo formoms gamtoje plėtoti. Pagrindinės plėtos kryptys – poilsis gamtoje, stovyklavimas, grybavimas, uogavimas, pažintinis turizmas, komercinė medžioklė.	Telšių miškų urėdija, Plungės rajono savivaldybės administracija
Milašaičių-Stalgėnų miškų masyvas	Pietrytinėje Plungės rajono dalyje Milašaičių-Stalgėnų miškų masyvas sudaro sąlygas įvairioms turizmo formoms gamtoje plėtoti. Pagrindinės plėtos kryptys – poilsis gamtoje, stovyklavimas, grybavimas, uogavimas, pažintinis turizmas, komercinė medžioklė.	Telšių miškų urėdija, Plungės rajono savivaldybės administracija
Kulių miškų masyvas	Jie taip pat turi didelę rekreacinę svarbą, ypač Kulių apylinkėse ir sudaro geras sąlygas įvairioms turizmo formoms gamtoje plėtoti. Pagrindinės plėtos kryptys – poilsis gamtoje, stovyklavimas, grybavimas, uogavimas, pažintinis turizmas, komercinė medžioklė.	Telšių miškų urėdija, Plungės rajono savivaldybės administracija
<i>Labai didelį potencialą turinčios saugomos teritorijos</i>		
Žemaitijos nacionalinio parko miškų masyvai	Šie miškai sukuria labai didelę pridėtinę rekreacinę vertę Žemaitijos nacionaliniam parkui bei kartu su kitais gamtiniais ištekliais sudaro puikias sąlygas įvairioms turizmo formoms gamtoje plėtoti. Pagrindinės plėtos kryptys – poilsis gamtoje, stovyklavimas, grybavimas, uogavimas, pažintinis turizmas, edukacinė veikla. Kaip papildoma veikla derinant su aplinkosaugine veikla galėtų vykti komercinės medžioklės organizavimas.	Telšių miškų urėdija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija

Plungės rajono miškų medžių sudėtis bei kitos gamtinės sąlygos nėra pačios palankiausios turizmo plėtrai, tačiau jos gerai papildo kitų gamtinių išteklių rekreacinį potencialą. Todėl natūralu, kad didžiausią rekreacinį potencialą turi Žemaitijos nacionalinio parko miškų masyvai, kurie kartu

su Platelių ežerynu sudaro puikias sąlygas turizmo plėtrai. Kitų didesnių miškų masių – Šateikių, Kulių, Stalgėnų-Milašaičių miškų - rekreacinis potencialas taip pat yra nemažas (žr. 1 Priedas).

Vandens telkiniai Vienas svarbiausių rekreacinių išteklių yra vanduo. Būtent vandens telkiniai gamtinėse teritorijose pritraukia daugiausia poilsiautojų. Pagal vandens telkinius Plungės rajonas savo ištekliais yra vienas patraukliausių turizmo plėtrai Vakarų Lietuvoje, šiuo aspektu nusileisdamas tik pajūrio regionui. Plungės rajone yra 28 valstybinės reikšmės vandens telkiniai kuriuos būtų galima panaudoti turizmo plėtrai ir poilsio zonų formavimui (žr. 1 Priedas). Pagal ežerų gausumą Plungės rajonas yra priskirtinas prie vidutinio ežeringumo rajonų, tačiau reikia įvertinti tai, kad ežerų gausa Plungės rajonas nusileidžia tik Aukštaitijos ežeringiems rajonams. Plungės rajone ežeringumas (2%) yra šiek tiek didesnis nei Lietuvos vidurkis(1,5%). Vertinant Vidurio Lietuvą ir Vakarų Lietuvą Plungės rajono ežeringumas yra didžiausias. Upių tinklas Plungės rajone yra vidutinis ir siekia 0,85 km/km². Vertinant pagal abu šiuos faktorius Plungės rajone ir ežerų, ir upių tinklas yra gausus ir santykinai vienodas, kitiems Lietuvos rajonams būdingas arba didelis ežeringumas ir mažas upių tinklas, arba mažas ežeringumas ir didesnis upių tinklas, šiuo aspektu Plungės rajone vandens ištekliai yra subalansuoti.

Lentelė Nr. 5. Rekreacijai ir turizmui vystyti potencialių vandens telkinių panaudojimo turizmo plėtroje galimybės

Objekto pavadinimas	Panaudojimo turizmo plėtroje galimybės	Už turizmo plėtrą atsakingos institucijos
<i>Vidutinį potencialą turintys vandens telkiniai</i>		
Ežerai Burgalis, Burgis, Sklypaičių	Pagrindinę jo rekreacinę vertę sukuria Žemaitijos nacionalinio parko statusas bei netoli esantys didesni Platelių ežeryno ežerai. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys: poilsio gamtoje paslaugos, išnaudoti kaip resursą kaimo turizmo paslaugų paketui didinti t.y. pirčių, lieptų, prieplaukų įrengimui bei kaimo turizmo poilsio zonų įrengimui priekrantėje, poilsio zonų gamtoje formavimas, maudynės.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija.
Ežerai Luokė, Maudutis	Pagrindinę jo rekreacinę vertę sukuria Žemaitijos nacionalinio parko statusas bei netoli esantys didesni Platelių ežeryno ežerai. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys: poilsio gamtoje paslaugos (stovyklaviečių, poilsiviečių), išnaudoti kaip resursą kaimo turizmo paslaugų paketui didinti t.y. pirčių, lieptų, prieplaukų įrengimui bei kaimo turizmo poilsio zonų įrengimui priekrantėje, poilsio zonų gamtoje formavimas, maudynės, irstymasis valtimis, vandens dviračiais, mėgėjiška žvejyba.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija.
ežerai Mišė, Remtis	Šis vandens telkinys yra svarbus tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius. Jį taip pat galima išnaudoti vystant kaimo turizmo paslaugas, vandens pramogos ir pan. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys (poilsio gamtoje paslaugos, išnaudoti kaip resursą kaimo turizmo paslaugų paketui didinti t.y. pirčių, lieptų, prieplaukų įrengimui bei kaimo turizmo poilsio zonų įrengimui	Plungės rajono savivaldybės administracija

	priekrantėje, maudynės, mėgėjiška žvejyba.	
Reiskių ežeras	Kartu su mažesnėmis, netoli esančiomis aukštapelkės ežerėliais akimis sudaro galimybes vystyti gamtinį pažintinį turizmą, įrengiant pažintinius takus bei kitą reikalingą infrastruktūrą. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys: poilsio gamtoje organizavimas, maršrutų pažintiniais takais numatymas, edukacinės – pažintinės veiklos organizavimas.	Plungės rajono savivaldybės administracija,
Alsėdžių tvenkinys	Šis vandens telkinys yra svarbus tenkinant vietos gyventojų (ypač Alsėdžių miestelio) rekreacinius poreikius. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys: licencijuota mėgėjiška žvejyba, maudynės, poilsio gamtoje organizavimas (stovyklavimas), išnaudoti kaip resursą kaimo turizmo paslaugų paketui didinti (pirčių, prieplaukų, lieptų įrengimui bei kaimo turizmo poilsio zonų įrengimui priekrantėje bei kitoms rekreacinėms paslaugoms plėtoti).	Plungės rajono savivaldybės administracija,
Prūsalių II (Kaušėnų), Kulių, Rotinėnų tvenkiniai	Šis vandens telkinys yra svarbus tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys: licencijuota mėgėjiška žvejyba, maudynės, poilsio gamtoje organizavimas (stovyklavimas), išnaudoti kaip resursą kaimo turizmo paslaugų paketui didinti (pirčių, prieplaukų, lieptų įrengimui bei kaimo turizmo poilsio zonų įrengimui priekrantėje bei kitoms rekreacinėms paslaugoms plėtoti).	Plungės rajono savivaldybės administracija
Alanto upė	Ši upė yra per maža be kliūčių vystyti vandens turizmo paslaugas, tačiau ji pagyvina kraštovaizdį, formuoja rekreacines erdves. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys: poilsio gamtoje (stovyklaviečių) paslaugos, išnaudoti kaip resursą kaimo turizmo, poilsio zonų formavimui gamtoje, gamtinio – pažintinio turizmo plėtrai įrengiant regyklas.	Plungės rajono savivaldybės administracija
Babrungo upė	Ši upė yra per maža be kliūčių vystyti vandens turizmo paslaugas, tačiau ji pagyvina kraštovaizdį, formuoja rekreacines erdves. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys: poilsio gamtoje (stovyklaviečių) paslaugos, išnaudoti kaip resursą kaimo turizmo, poilsio zonų formavimui gamtoje, gamtinio – pažintinio turizmo plėtrai įrengiant regyklas ir poilsiavietes.	Plungės rajono savivaldybės administracija
Varduvos upė	Plungės rajone tėra šio upės aukštupys, todėl joje negalima vystyti vandens turizmo paslaugas, tačiau ji pagyvina kraštovaizdį, formuoja rekreacines erdves. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys: poilsio gamtoje (stovyklaviečių) paslaugos, išnaudoti kaip resursą kaimo turizmo, poilsio zonų formavimui gamtoje, gamtinio – pažintinio turizmo plėtrai įrengiant regyklas ir poilsiavietes, bei formuojant Žemaičių Kalvarijos miestelio rekreacines zonas.	Plungės rajono savivaldybės administracija
<i>Didelį potencialą turintys vandens telkiniai</i>		
Ilgio, Beržoro, Žiedelio ežerai	Kartu su Platelių ir Ilgio ežerais sudarantis ežeryną Beržoro ežeras turi geras galimybes turizmo plėtrai. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys - vandens turizmo plėtra (plaukiojimas mažaisiais laivais); vandens iškylų organizavimas; licencijuota mėgėjiška žvejyba; poilsio gamtoje organizavimas (stovyklavimas); Ilgio ežero kaip rekreacinio resurso panaudojimas kaimo turizmo paslaugų paketo didinimui (pirčių, prieplaukų, lieptų įrengimui bei kaimo turizmo poilsio zonų įrengimui	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija

	priekrantėje bei kitų rekreacinių paslaugų plėtojimui).	
Gandingos tvenkinys	Šis vandens telkinys yra svarbus tenkinant vietos gyventojų (ypač Plungės miesto) rekreacinius poreikius. Pagrindinės turizmo vystymo kryptys (plaukiojimas mažaisiais laivais, mėgėjiška žvejyba, maudynės, poilsio gamtoje organizavimas (stovyklavimas), išnaudoti kaip rekreacinius resursus kaimo turizmo paslaugų paketo didinimui (pirčių, prielaukų, lieptų įrengimui bei kaimo turizmo poilsio zonų įrengimui priekrantėje bei kitoms rekreacinėms paslaugoms plėtoti), gamtiniam pažintiniam turizmui bei edukacinei veiklai vystyti, formuoti rekreacines erdves bei regyklas, rengti trumpalaikes poilsivietes miestelėnams bei rajono lankytojams.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Telšių miškų urėdija.
Minijos upė	Minijos upė viena gražiausių ir žinomiausių Žemaitijos upių. Tai sudaro puikias sąlygas išnaudoti ją turizmo plėtrai. Tačiau Plungės rajone yra šios upės aukštupys, ji čia nėra pakankamai vandeninga, kad be kliūčių vystyti vandens turizmo paslaugas. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys (vandens maršrutų formavimas, poilsio gamtoje (stovyklaviečių) paslaugos), išnaudoti kaip resursus kaimo turizmo paslaugų paketui didinti t.y. pirčių, lieptų įrengimui bei kaimo turizmo poilsio zonų įrengimui priekrantėje, poilsio zonų gamtoje formavimas, gamtinio – pažintinio turizmo plėtrai įrengiant regyklas, ribotai mėgėjiškai žvejybai).	Plungės rajono savivaldybės administracija, Telšių miškų urėdija
Alsėdžių ežeras	Šis vandens telkinys yra svarbus tiek tenkinant vietos gyventojų (ypač Alsėdžių miestelio) rekreacinius poreikius, tiek sudaro geras galimybes vystyti tokias turizmo sritis, kaip kaimo turizmas, vandens pramogos ir pan. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys: poilsio gamtoje (stovyklaviečių) paslaugos, išnaudoti kaip resursą kaimo turizmo paslaugų paketui didinti t.y. pirčių, lieptų, prielaukų įrengimui bei kaimo turizmo poilsio zonų įrengimui priekrantėje, poilsio zonų gamtoje formavimas, mėgėjiškai žvejybai, maudynės, pasiplaukiojimas mažais laiveliais. Kadangi Alsėdžių tvenkinys yra šalia Plungės rajono tranzitinės trasos, tai šalia būtų galima įsteigti motelį bei kempingą.	Plungės rajono savivaldybės administracija
<i>Labai didelį potencialą turintys vandens telkiniai</i>		
Platelių ežeras	Šis ežeras ir dabar pritraukia labai didelius turistų srautus, o šiuo metu pagrindinė problema turi būti ne tiek naujų poilsiautojų paieška, kiek racionalus ežero išnaudojimas rekreacinėms reikmėms. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys - vandens turizmo plėtra (plaukiojimas mažaisiais laivais); vandens iškylų, vandens trasos palei ežero krantą, įtraukiant ir salų aplankymą, trasos paruošimas; licencijuota mėgėjiška žvejyba, maudynės, ribotos nardymo paslaugos, poilsio gamtoje organizavimas (stovyklavimas) ir kt. rekreacinės paslaugos;	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija

Plungės rajone iš vandens telkinių didžiausią rekreacinę vertę turi Platelių ežeryno vandens telkiniai, taip pat turizmo plėtrai galima išnaudoti didesnius Plungės rajono tvenkinius, Minijos upę bei tokius ežerus kaip Alsėdžių, Remtis, Mišė ir t.t.

Gamtinės vertybės Gana svarbūs rekreaciniai ištekliai turizmo plėtroje, o ypač gamtinio – pažintinio turizmo plėtroje yra gamtinės vertybės. Plungės rajonas nepasižymi ypatingai unikalių gamtinių vertybių gausa, tačiau jų pakanka formuoti pažintinius turistinius traktus. Pagrindinės Plungės rajono gamtinės vertybės yra botaniniai objektai ir geomorfologiniai objektai. Pagrindinis gamtinių vertybių Plungės rajone privalumas – jų įvairovė bei galimybė juos panaudoti įvairiuose turistiniuose traktuose – tiek pėsčiųjų, dviračių, tiek autoturizmo, tiek vandens turizmo trasose. Tačiau vienas iš didžiausių trūkumų šioje srityje – nepakankamas gamtinių vertybių fiksavimas bei reprezentavimas.

Lentelė Nr. 6. Rekreacijai ir turizmui vystyti potencialių gamtinių vertybių panaudojimo turizmo plėtroje galimybės

Objekto pavadinimas	Panaudojimo turizmo plėtroje galimybės	Už turizmo plėtrą atsakingos institucijos
Perkūno, Mingėlos ažuolai	Šis gamtos paminklas yra ryškus kraštovaizdžio akcentas. Jis gali būti įtrauktas kaip gamtinis – pažintinis objektas formuojant pėsčiųjų, dviračių turistines trasas bei autoturizmo maršrutus.	Plungės rajono savivaldybės administracija
Platelių liepa, Raganos uosis, Platelių vinkšna	Šis gamtos paminklas gali būti įtrauktas kaip pažintinis – gamtinis objektas formuojant pėsčiųjų, dviračių turistines trasas ir autoturizmo maršrutus bei vykdant įvairias ekologinio švietimo programas.	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija,
Kreivikių, Auksalės pusiasaliai, Platelių ežero salos	Estetinę kraštovaizdžio vertę formuojantis objektas, kurį galima išnaudoti gamtinio pažintinio turizmo plėtrai. O taip pat išlaikyti šio pusiasalio šiaurinėje dalyje esančios stovyklavietės su paplūdimiu potencialą bei tvarkyti ir prižiūrėti jau esamą rekreacinę infrastruktūrą. Objektą įtraukti į formuojamus Platelių ežero vandens turizmo maršrutus.	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija
Mitologiniai akmenys („Galastuvas“, „Dievo stalas“, Velnio akmuo)	Šie gamtos paminklai gali būti įtraukti kaip pažinimo objektai formuojant pėsčiųjų ir dviračių turistines trasas, autoturizmo maršrutus.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija
Kitos gamtinės vertybės (šaltiniai, botaninės vertybės ir kt.)	Šie gamtos paminklai gali būti įtraukti kaip pažinimo objektai formuojant pėsčiųjų ir dviračių turistines trasas, autoturizmo maršrutus.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Telšių miškų urėdija.

Iš gamtinių vertybių Plungės rajonas pasižymi botaninėmis vertybėmis, mitologiniais akmenimis, šaltiniai bei vandens telkinių suformuotomis geomorfologiniais dariniais (žr. 1 Priedas).

1.2.2. *Kultūriniai ištekliai*

Ne ką mažiau svarbūs už gamtinius išteklius yra kultūriniai ištekliai. Jie netik sudaro galimybę pažinti krašto istoriją, tradicinę gyvenseną, papročius, tradicinius amatus, bet yra geras pagrindas įvairiai turizmo infrastruktūrai bei paslaugoms plėtoti. Kita vertus turizmo plėtra yra labai gera priemonė padėti išsaugoti, o dažnai net ir atkurti sunykusias kultūrinės vertybes pritaikant jas rekreacinėms reikmėms.

Plungės rajone yra gana daug ir įvairių kultūrinių išteklių, kurie daugiau ar mažiau gali įtakoti turizmo plėtrą rajone (turizmo plėtros studijos rengimo metu buvo išanalizuota apie 100 kultūros vertybių objektų). Plungės rajono kultūriniai ištekliai atspindi sudėtingą šio krašto istorinę raidą. Daugiausia yra archeologinių ir istorinių objektų, dalis kurių yra neišeksponuoti ir apleisti. Taip pat nemažą dalį Plungės rajono kultūros paveldo išteklių sudaro XIX a. pab. etnografiniai ir sakraliniai objektai. Didesnė dalis etnografinių objektų šiuo metu yra gana apleisti, o kai kurie net ties sunykimo riba. Kiek geresnė padėtis yra su sakraliais kultūros paveldo objektais, tačiau ir jų priežiūra yra nepakankama.

Studijos metu vertinant kultūrinius išteklius buvo išskirti šie kultūros paveldo objektų tipai:

1. Urbanistinės vertybės;
2. Architektūros paminklai;
3. Istoriniai paminklai;
4. Dailės paminklai;
5. Technikos paminklai;
6. Archeologijos paminklai;

Urbanistinės vertybės Plungės rajono urbanistiniai ištekliai yra gana riboti, čia nėra miestų priskirtų didžiųjų miestų kategorijai, nėra miestų turinčių ypatingai seną istoriją. Urbanistinio paveldo pagrindą sudaro Plungės miestas ir nedideli amatininkų miesteliai. Plungės rajone nėra nei tarptautiniu mastu, nei nacionaliniu mastu svarbių urbanistinių vertybių, todėl turizmo plėtra susijusi su urbanistiniu paveldu nėra labai perspektyvi. Tačiau rajono urbanistines vertybes galima panaudoti kompleksiskai, jas apjungiant su gamtinėmis ar kitomis kultūrinėmis vertybėmis siekiant pažinti šio krašto žmonių gyvenseną bei plėtojant svetingumo paslaugas, t.y. apgyvendinimo ir maitinimo verslą. Svetingumo rinka turėtų būti orientuota į Lietuvos gyventojus.

Lentelė Nr. 7. Rekreacijai ir turizmui vystyti potencialių urbanistinių vertybių panaudojimo turizmo plėtroje galimybės

Objekto pavadinimas	Turizmo plėtros kryptys	Už turizmo plėtrą atsakingos institucijos
---------------------	-------------------------	---

<i>Vidutinį potencialą turinčios urbanistinės vertybės</i>		
Alsėdžių miestelis	Miestelis turi vietinę reikšmę rajono turizmo plėtroje. Turizmo plėtros kryptys – kaip lokalaus turizmo centro formavimas, išnaudojant jo apylinkėse esančias gamtines vertybes, ypač Alsėdžių tvenkinį ir Alsėdžių ežerą. Miestelio centre formuoti rekreacijai patrauklią aplinką (želdynų formavimas, aplinkos estetinio vaizdo formavimas, smulkios rekreacinės infrastruktūros įrengimas, komforto įrenginių: dviračių stovų, suolų įrengimas).	Plungės rajono savivaldybės administracija
Beržoro kaimas	Beržoro kaimo pagrindinė turizmo plėtros kryptis – formuoti kaip Platelių miestelio rekreacinio centro satelitą, kuris padėtų išnaudoti šiek tiek toliau nuo Platelių miestelio esančių rekreacinių išteklių: Beržoro, Žiedelio, Ilgio ežerų rekreacinį potencialą. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – svarbaus kaimo turizmo paslaugų centro formavimas ir kaimo turizmo papildomų paslaugų infrastruktūros formavimas: lieptų, pirčių plėtra, vandens pramogų plėtra, poilsio gamtoje infrastruktūros plėtra. Rekreacinių teritorijų, skirtų kaimo turizmo plėtrai paežerėse formavimas.	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija.
<i>Didelį potencialą turinčios urbanistinės vertybės</i>		
Platelių miestelis	Miestelis yra Žemaitijos nacionalinio parko administracinis centras, šalia yra Platelių ežeras. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – Platelių miestelio kaip ilgalaikio poilsio zonos formavimas čia plėtojant atitinkamas svetingumo paslaugas, įskaitant ir kaimo turizmo paslaugas. Rekreacinių erdvių šalia Platelių ežero formavimas (prie Jachtklubo ir miestelio centre). Platelių miestelio – kaip vandens pramogų centro formavimas (nardymo, pliažo pramogos, plaukimo ežere paslaugų plėtra). Platelių miestelio - kaip gamtinio – pažintinio bei poilsio gamtoje turistų centro formavimas, čia plėtojant turizmo informacijos paslaugas. Turizmo plėtrą planuoti siekiant ne tik pritraukti kuo daugiau turistų, bet ir kuo ilgiau juos išlaikyti.	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija.
Žemaičių Kalvarijos miestelis	Dėl savo atlidų šis miestelis yra labiausiai lankoma vieta Plungės rajone. Taip pat čia žmonės traukia ir religinis-kultūrinis paveldas. Pagrindinė turizmo kryptis – religinio turizmo centro formavimas, plėtojant religinių turistų aptarnavimo paslaugas, religinio paveldo pažinimo paslaugas, turizmo informacijos paslaugas. Taip pat atitinkamai formuoti rekreacines erdves bei religinių išteklių, kaip rekreacinio potencialo palaikymo ir renovavimo priemonių įgyvendinimas.	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija.
<i>Labai didelį potencialą turinčios urbanistinės vertybės</i>		
Plungės miestas	Plungės mieste jau dabar geriausiai rajone išvystyta infrastruktūra. Plungėje susikerta pagrindiniai rajono keliai, geležinkelis, šiame mieste yra nemažai kultūrinių ir gamtinių vertybių. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – Plungės rajono rekreacinių erdvių kūrimas (parkai, poilsio zonos šalia vandens telkinių, pėsčiųjų alėjų sutvarkymas ir pan.), svetingumo paslaugų plėtra orientuojant jas tiek vietinių gyventojų, tiek ir atvykstančių turistų poreikių tenkinimui. Plungės miesto kaip rajono turizmo centro formavimas, jame	Plungės rajono savivaldybės administracija

	<p>koncentruojant turizmo informacijos valdymo centą, bei išnaudoti Plungės miestą kaip regioninės svarbos tranzitinį centrą čia plėtojant tranzitinių transporto centrų aptarnavimą (motelio paslaugos, nukreipiančiosios turizmo infrastruktūros plėtra, maitinimo paslaugos, pramogų centrai).</p> <p>Šiuo metu yra mąstoma, Plungės miesto senojoje dalyje (senamiestyje) įrengti smulkiųjų amatų bei svetingumo paslaugų zoną skirtą ir ją formuoti kaip rekreacinę zoną vietos gyventojams ir svečiams (praplečiant ir plėtojant pėsčiųjų zoną). Tačiau norint tai įgyvendinti būtina, kad šie pasiūlymai atsispindėtų Plungės miesto bendrajame plane, taip pat būtina parengti transporto srautų Plungės mieste persikirstymo planą.</p>	
--	--	--

Svarbiausi urbanistiniai centrai, kuriuose būtų galima plėtoti turizmą yra Plungės miestas ir Platelių miestelis. Taip pat turizmo bei rekreacinių paslaugų plėtroje būtų galima išnaudoti Alsėdžių miestelį bei Beržoro kaimą. Dėl savo sakralinių tradicijų galima išskirti ir Žemaičių Kalvarijos miestelį, kuris šiuo metu Plungės rajone pritraukia daugiausia lankytojų religinių švenčių metu, o tai sudaro puikias galimybes šioje teritorijoje plėtoti religinį turizmą, tačiau reikėtų pasirūpinti svetingumo paslaugų ir turizmo informacijos plėtra (žr. 2 Priedas).

Architektūros paminklai Architektūros paminklai yra labai svarbūs rekreacijos išteklių, tiek pažintinio turizmo plėtroje, tiek ir svetingumo paslaugų plėtroje. Turizmo paslaugų plėtra architektūros objektuose padeda išsaugoti, reprezentuoti, o jei reikia ir renovuoti architektūrinius paminklus. Vertinant Plungės rajono architektūros paveldą reikia paminėti, kad Plungės rajonas nepasižymi gausiais ir reprezentatyviais objektais, vien todėl, kad čia nėra stambių ir istoriškai susiformavusių urbanistinių centrų.

Lentelė Nr. 8. Rekreacijai ir turizmui vystyti potencialių architektūros paminklų panaudojimo turizmo plėtroje galimybės

Objekto pavadinimas	Panaudojimo turizmo plėtroje galimybės	Už turizmo plėtrą atsakingos institucijos
<i>Vidutinį potencialą turintys architektūros paminklai</i>		
Šv. Jono krikštytojo bažnyčios pastatų kompleksas (Plungė), Švč. Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo bažnyčios statinių kompleksas (Alsėdžiai) Kiti religiniai objektai <i>(Gintališkės bažnyčios ir varpinės kompleksas, Plungės koplyčia, Šateikių</i>	Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – pritaikymas religiniam turizmui, bei įtraukimas į pažintinius maršrutus, kurie labiausiai domina religinio paveldo mėgėjus bei piligrimus.	Telšių vyskupijos Plungės dekanatas.

Šv. Evangeliko Morkaus bažnyčia, Kulių miestelio Stanislovo bažnyčia)		
Babrunėnų vandens malūnas	Šis objektas jau dabar pritraukia nemažai turistų, meno mėgėjų. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – privačios iniciatyvos palaikymas vykdant turizmo plėtros projektus.	Privatūs asmenys
Bažnyčios pastatų kompleksas Beržoto kaime	Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – pritaikymas religiniam turizmui, bei įtraukimas į pažintinius maršrutus, kurie labiausiai domina religinio paveldo mėgėjus bei piligrimus.	Telšių vyskupijos Plungės dekanatas.
Platelių Šv. Apašt. Petro ir Pauliaus bažnyčios kompleksas	Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – pritaikymas religiniam turizmui, bei įtraukimas į pažintinius maršrutus, kurie labiausiai domina religinio paveldo mėgėjus bei piligrimus.	Telšių vyskupijos Plungės dekanatas.
Šateikių dvaro ansambliai	Šiuo metu dvaras yra gana prastoje būklėje, tačiau jei pavyktų jį išsaugoti ir atstatyti, jis tikrai taptų puikiu rekreaciniu traukos šaltiniu. Pagrindinės turizmo vystymo kryptys – bandyti pritaikyti ypatingai aukštos klasės svetingumo paslaugų teikimui (apgyvendinimo, maitinimo, nedidelių protokolinių renginių organizavimui), dvaro aplinką formuoti kaip prestižinę, rekreacinę aplinką, ypatingą dėmesį kreipiant dvaro parko priežiūrai, atnaujinimui, sutvarkymui.	Plungės rajono savivaldybės administracija, privatūs asmenys.
Bukantės dvaro sodybos fragmentai (Bukantės kaimas)	Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus bei panaudoti organizuoti turistų ar moksleivių grupių aptarnavimui. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – įtraukti į pažintinius maršrutus, edukacinių projektų rengimą, įkurti Žemaičių literatūros centrą, pritaikant literatūrinių renginių organizavimui.	Plungės rajono savivaldybės administracija
Kiti architektūriniai paminklai: <i>Senujų žemaičių ūkininkų sodybų architektūros pavyzdžiai</i>	Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – įtraukimas į pažintinius maršrutus bei teikti ypatingą paramą pritaikant juos kaimo turizmo plėtrai.	Privatūs asmenys, Plungės rajono savivaldybės administracija
<i>Didelį potencialą turintys architektūros paminklai</i>		
Platelių dvaro sodybos kompleksas	Jau dabar šis objektas sėkmingai naudojamas turizmo plėtrai: viename iš išlikusių dvaro pastatų teikiamos nakvynės paslaugos, buvusiame svirne yra įrengtos ekspozicijos. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – tolimesnė svetingumo paslaugų plėtra, dvaro parko kaip rekreacinės ir edukacinės erdvės formavimas, infrastruktūros įvairiems rekreaciniams ir etnokultūriniais renginiams plėtra.	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija.
<i>Labai didelį potencialą turintys architektūros paminklai</i>		
Oginskių dvaras (Plungės dvaras)	Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos Plungės (Oginskio) dvaro ansamblį įtraukė į Lietuvos tūkstantmečio paminėjimo programą ³ , kaip restauruojamų pastatų objektą pritaikant juos kultūros reikmėms, tikslu įkurti regioninį kultūros centrą. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – kultūrinių paslaugų plėtra, kultūros ekspozicijų plėtra, infrastruktūros skirtos kultūriniais renginiams bei įvairių projektų įgyvendinimui plėtra, minimalių šio centro lankytojų plėtra (maitinimo paslaugos, prekyba suvenyrais, kultūros informacijos paslaugos), o Plungės	Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos, Kultūros ministerija, Plungės rajono savivaldybės administracija.

³ 1999m. gruodžio 9d. Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos nutarimu Nr. 130-250-1164 „Dėl unikalios architektūrinės vertės ir vientisumo“ M.Oginskio (Plungės) dvaro ansamblį įtraukė į bendrą Lietuvos tūkstantmečio paminėjimo programą.

	dvaro parką formuoti kaip rekreacinę erdvę išlaikant jos tiek dendrologinę, tiek ir kultūrinę vertę.	
--	--	--

Didžiąją dalį architektūros paminklų Plungės rajone sudaro bažnyčios statinių kompleksai bei etnografinės architektūros pavyzdžiai, tačiau patys svarbiausi turizmo plėtrai rajone yra Oginskių (Plungės) dvaras bei Platelių dvaro sodyba. Taip pat turizmo bei rekreacijos paslaugų plėtroje būtų galima išnaudoti Šateikių dvaro ansamblį bei likusius Bukantės dvaro fragmentus (žr. 2 Priedas).

Istoriniai paminklai Istoriniai paminklai gali tapti svarbūs rekreacinės traukos objektai. Ypač lankytojus traukia svarbių šaliai įvykių vietos, įvairūs militaristinio paveldo objektai. Vertinant Plungės rajono istorinius paminklus galima išskirti du svarbiausius istorinio paveldo objektus – sovietinę karinę bazę Plokštinėje bei istorinę vietovę Gandinga. Galima daug ginčytis dėl Plokštinės sovietinės karinės bazės istorinės vertės, bet turizmo plėtrai šis objektas yra tikrai patrauklus, jis gali tapti unikaliu bei išskirtinu Lietuvoje rekreaciniu centru, pritraukiantis lankytojus ne tik iš Lietuvos bet ir iš užsienio. Turizmo plėtra istorinėje Gandingos vietovėje sudarys sąlygas populiarinti Plungės krašto istoriją, gamtą, kartu sukurdamą puikią rekreacinę zoną ne tik Plungės miesto gyventojams, bet ir rajono svečiams. Kitus istorinius paminklus Plungės rajone reikėtų išnaudoti pažintinio turizmo bei edukacinės veiklos plėtrai, įtraukiant šiuos paminklus į pažintinius maršrutus bei pritaikant juos mokomųjų išvykų organizavimui (žr. 2 Priedas).

Lentelė Nr. 9. Rekreacijai ir turizmui vystyti potencialių istorijos paminklų panaudojimo turizmo plėtroje galimybės

Objekto pavadinimas	Panaudojimo turizmo plėtroje galimybės	Už turizmo plėtrą atsakingos institucijos
<i>Vidutinį potencialą turintys istorijos paminklai</i>		
Gandinga	Gandinga Plungės rajone turi didelę istorinę reikšmę, be to palankus kraštovaizdis pritraukiant turistus, ši vieta gali tapti populiari renginių vieta. Pagrindinės turizmo plėtos kryptys – poilsio ir pažintinio turizmo zonos formavimas, pažintinių pėsčiųjų trasų įrengimas, rekreacinių erdvių renginiams suformavimas, pėsčiųjų, dviračių bei informacinės infrastruktūros plėtra, poilsiaviečių įrengimas, privažiavimų ir automobilių stovėjimo vietų įrengimas, kraštovaizdžio išeksponavimo priemonių įgyvendinimas.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Telšių miškų urėdija
Kiti istoriniai paminklai: <i>(Kunigo, rašytojo J. Tumo-Vaižganto Namas (Kulių miestelis) muziejus, Rašytojos Žemaitės namas – muziejus (Bukantė), Poeto Vytauto Mačernio gimtinė ir kapas (1921-1944), istorinės ekspozicijos Plungės rajono švietimo įstaigose</i>	Pagrindinės turizmo plėtos kryptys – pritaikymas pažintiniam turizmui bei edukacinei veiklai, įtraukiant šiuos paminklus į pažintinius maršrutus bei pritaikyti juos organizuojant mokomasias išvykas. Taip pat šiuos objektus būtina pritaikyti paminėjimų ir kitų proginių renginių organizavimui.	Plungės rajono savivaldybės administracija, švietimo įstaigos.

<i>ir kt.</i>		
<i>Labai didelį potencialą turintys istorijos paminklai</i>		
Plokštinės karinė bazė	Tai sovietinio militaristinio paveldo palikimas. Šiuo metu Žemaitijos nacionalinio parko direkcijos iniciatyva yra bandomas įkurti Militarizmo ekspozicija, vedamos edukacinės ekskursijos. Objektas yra išskirtinis Lietuvos mastu ir pritraukiantis ne tik Lietuvos turistus, bet ir svečius iš kitų šalių. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys: interaktyvios, modernios militarizmo ekspozicijos įrengimas (šaltojo karo) derinant ją su ekstremalių pramogų plėtra (nusileidinėjamas į šachtas, nardymo ir pan.), taip pat gamtinės aplinkos išnaudojimas plėtojant turizmą šiame objekte (ekoturizmo centro įkūrimas, aktyvaus, gamtinio – pažintinio turizmo plėtra). Išsamesnę turizmo plėtrą planuoti pagal 2005 m. VŠĮ „Nepriklausomi projektai“ parengtą Plokštinės karinės bazės pritaikymo visuomenės poreikiams galimybių studiją.	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Telšių miškų urėdija, Plungės rajono savivaldybės administracija.

Dailės paminklai Dailės paminklai dažnai tampa svarbiais traukos objektais. Ypač žmones traukia ne tik didelę meninę vertę turintys dailės objektai, bet objektai, kurie yra apipinti legendomis bei mitais. Lietuvoje didžiausią meninę vertę turintys kūriniai dažniausiai atsiduria nacionalinės reikšmės muziejuose, tačiau ši tendencija be savo teigiamų pusių, gali turėti ir neigiamų pasekmių. Geriausias pavyzdys būtų sakralinio dailės paveldo objektai, kurie dažnai tampa labai svarbiomis kulto pastatų interjero dalimis. Perkėlus šiuos dailės paminklus iš bažnyčių į muziejus buvo pasiektas priešingas rezultatas – bažnyčios prarado dalį savo buvusio patrauklumo, o su dailės paminklais šiuo metu susipažįsta mažiau žmonių (bažnyčias Lietuvoje kol kas lanko daugiau žmonių nei muziejus).

Lentelė Nr. 10. Rekreacijai ir turizmui vystyti potencialių dailės paminklų panaudojimo turizmo plėtroje galimybės

Objekto pavadinimas	Panaudojimo turizmo plėtroje galimybės	Už turizmo plėtrą atsakingos institucijos
<i>Vidutinį potencialą turintys dailės paminklai</i>		
Žemaičių Kalvarijos bažnyčios dailės objektai: „Vysk. Jono Dominyno Lopacinskio“, „Vysk. Motiejaus Valančiaus“, „Vysk. Jurgio Tiškevičiaus“, „Vysk. Antano Tiškevičiaus“ portretai. Sieninė tapyba ir skulptūra, daugiafigūrinė kompozicija „Nukryžiuojimas“.	Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – pritaikymas pažintiniam turizmui bei edukacinei veiklai, įtraukiant šiuos paminklus į pažintinius maršrutus bei pritaikyti juos organizuojant mokomąsias išvykas, taip pat juos kaip sakralinius objektus išnaudoti religinio turizmo plėtrai.	Telšių vyskupijos Plungės dekanatas.
Žemaičių dailės muziejaus fondai.	Dauguma Plungės rajono dailės paminklų šiuo metu yra sukaupta Žemaičių dailės muziejuje Plungės (Oginskio) dvare. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – pritaikymas pažintiniam turizmui bei edukacinei veiklai, įtraukiant	Plungės rajono savivaldybės administracija

	šiuos paminklus į pažintinius maršrutus bei pritaikyti juos organizuojant mokomąsias išvykas.	
--	---	--

Technikos paminklai Plungės rajone šiuo metu yra du technikos paminklais pripažinti objektai. Abu jie yra geležinkelio tiltai. Atsižvelgiant į jų patogią lokalizaciją (vienas yra jau Plungės miesto ribose, kitas vos už 1 km nuo Plungės miesto), šiuos istorinius paminklus galima panaudoti kaip lankomus objektus formuojant pėsčiųjų ir dviračių pažintinius maršrutus

**Lentelė Nr. 11. Rekreacijai ir turizmui vystyti potencialių technikos paminklų panaudojimo
turizmo plėtroje galimybės**

Objekto pavadinimas	Panaudojimo turizmo plėtroje galimybės	Už turizmo plėtrą atsakingos institucijos
<i>Technikos paminklai</i>		
Geležinkelio tiltai, Plungės miestas bei Kaspariškės kaimas	Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – pritaikymas pažintiniam turizmui, įtraukiant šiuos paminklus į pažintinius maršrutus.	AB „Lietuvos Geležinkeliai: Plungės rajono savivaldybės administracija

Archeologijos paminklai Daugiausiai iš archeologinių objektų Lietuvoje yra piliakalnių, įvairių senovinių laidojimo vietų, alkakalnių. Ne išimtis ir Plungės rajonas. Plungės rajone tokių archeologinių objektų yra daugiau nei 40. Pagrindiniai šių objektų panaudojimo trūkumai yra atraktyvumo trūkumai. Taip jau susiklostė, kad dauguma šių objektų nėra išeksponuoti, dažniausiai jie yra apaugę sumedėjusia augmenija, dėl ko jie vizualiai nėra priimami kaip atskiri objektai, o tik kaip vienas iš kraštovaizdžių formuojančių elementų. Siekiant pritaikyti šiuos objektus turizmo plėtrai, būtina atlikti kraštovaizdžio formavimo darbus išeksponuojant šiuos archeologinius objektus, taip pat būtina sutvarkyti priėjimo bei įrengti informacinę infrastruktūrą.

**Lentelė Nr. 12. Rekreacijai ir turizmui vystyti potencialių archeologijos paminklų
panaudojimo turizmo plėtroje galimybės**

Objekto pavadinimas	Panaudojimo turizmo plėtroje galimybės	Už turizmo plėtrą atsakingos institucijos
<i>Vidutinį potencialą turintys archeologijos paminklai</i>		
Viešтовėnų piliakalnis (dar Kapkalniu Kapukalniu vadinamas arba)	Ir dabar ši vieta yra mėgiama vietos gyventojų švenčių organizavimo vieta. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – pritaikymas pažintiniam turizmui, įtraukiant šiuos paminklus į pažintinius maršrutus, rekreacinės zonos formavimo darbai bei šiuos vietas pritaikymas tradicinių renginių organizavimui.	Plungės rajono savivaldybės administracija
Piliakalnis vad. Gandingos pilimi, Gandingos kapinynas	Gandinga turi didelę istorinę reikšmę, be to palankus kraštovaizdis pritraukiant turistus, ši vieta gali tapti populiari renginių vieta. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – poilsio ir pažintinio turizmo zonos formavimas, pažintinių pėsčiųjų trasų įrengimas, rekreacinių erdvių renginiams suformavimas, pėsčiųjų, dviračių bei informacinės infrastruktūros plėtra, poilsiaviečių įrengimas., privažiavimų ir automobilių stovėjimo vietų įrengimas, kraštovaizdžio išeksponavimo priemonių įgyvendinimas, objekto pritaikymas Gandingos kaip svarbios istorinės Plungės rajono vietovės įvaizdžio formavimui.	Plungės rajono savivaldybės administracija
Kiti archeologijos paminklai	Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – pritaikymas pažintiniam turizmui, įtraukiant šiuos paminklus į pažintinius maršrutus. Būtina išskirti 10-15 prioritetinių turizmo plėtrai objektų.	Plungės rajono savivaldybės administracija

Prioritetinių, tvarkytinų archeologijos objektų sąrašas pateiktas 3 priede.

1.2.3. Rekreacijos ir turizmo arealų ir vietovių sistema

Išskiriant Plungės rajono perspektyviausius turizmo centrus ir arealus buvo remtasi gamtinių bei kultūrinių išteklių analizės rezultatais, infrastruktūros išvystymo lygiu, bei esamų objektų rekreacinio potencialo vertinimu.

Svarbiausi rajono turizmo centrai Svarbiausi Plungės rajono turizmo centrai turėtų būti sukoncentruoti ten, kur galima suformuoti tiek kiekybine, tiek ir kokybine prasme rekreacinių paslaugų tinklą. Pagal šiuos parametrus galima išskirti dviejų lygmenų turizmo centrus:

11. Stambūs turizmo centrai – tai tokie centrai, kuriuose turėtų koncentruotis paslaugos nukreiptos į didelių poilsiautojų srautų aptarnavimą, turizmo informacijos valdymo centrai, geriausia išvystyta infrastruktūra tiek turizmo, tiek ir susisiekimo. Šie centrai turėtų tapti pagrindiniais rajono turizmo vystymosi židiniais.

- Plungės miesto turizmo centras – nukreiptas į tranzitinių keliautojų aptarnavimą, turizmo informacijos valdymo centras, Plungės rajono kultūros centras bei turizmo plėtros administravimo centras.
- Platelių – Beržoro turizmo centras – Platelių ežeryno rekreacinio potencialo panaudojimo bei tam reikiamų paslaugų centras, gamtinio –pažintinio turizmo centras, poilsio gamtoje plėtros centras, svarbiausias Plungės rajono kaimo turizmo plėtros zona.

12. Lokalūs turizmo plėtros centrai – tai miesteliai, kuriuose būtų plėtojamos rekreacinės paslaugos, sudarytas rekreacinis paslaugų tinklas:

- Žemaičių Kalvarija – religinio turizmo centras su lankytojų informavimo punktu;
- Alsėdžių – lokalsios reikšmės rekreacinis centras nukreiptas į poilsį gamtinėse teritorijose (Alsėdžių tvenkinys, Sruogos upė), bei Plungės rajono rytinės dalies kaimo turizmo plėtros centras.
- Kuliai – Plungės rajono pietvakarinės dalies rekreacinio potencialo išnaudojimo centras, gamtinio – pažintinio turizmo plėtros centras, Kulių – Milašaičių – Stalgėnų miškų rekreacinio potencialo išnaudojimo centras.
- Šateikiai – Plungės rajono vakarinės dalies rekreacinio potencialo išnaudojimo centras, gamtinio – pažintinio turizmo plėtros centras.

Perspektyvūs turizmo arealai Studijos metu įvertinus Plungės rajono rekreacinius ir turizmo išteklius buvo išskirti keturi perspektyvūs turizmo vystymui arealai:

- Plungės – Kulių – Stonaičių rekreacinis arealas. Išnaudoti Plungės miesto, Kulių miestelio, Kulių bei Stonaičių – Milašaičių miškų masyvo rekreacinį potencialą, plėtojant gamtinį – pažintinį turizmą, poilsį gamtoje, išnaudojant tranzitinių koridorių: Mažeikiai – Plungė – Gargždai, Skuodas – Plungė – Rietavas teikiamas galimybes.
- Šateikių rekreacinis arealas. Išnaudoti miestelio, Šateikių miškų masyvo bei tranzitinio koridoriaus Skuodas – Plungė – Rietavas rekreacinį potencialą.
- Platelių – Žemaičių Kalvarijos rekreacinis arealas. Išnaudoti Žemaitijos nacionalinio parko, Platelių ežeryno, Platelių ir Žemaičių Kalvarijos miestelių rekreacinį potencialą. Tai svarbiausias Plungės rajono rekreacinis arealas.
- Alsėdžių - Paukštakių rekreacinis arealas. Išnaudoti Alsėdžių miestelio, tranzitinio koridoriaus Šiauliai – Palanga, Alsėdžių bei Paukštakių tvenkinių ir Sruogos upės rekreacinį potencialą.

1.2.4. *Perspektyvūs rekreacijos ir turizmo verslui koridoriai*

Kaip minėjome, Plungės rajonas turizmo plėtroje turėtų išnaudoti savo, kaip tranzitinės teritorijos padėtį. Plungės rajoną kerta šie tranzitiniai koridoriai:

1. nacionalinės reikšmės tranzitinis koridorius Šiauliai – Palanga. Šiame koridoriuje būtina formuoti rekreacinę infrastruktūrą, kuri ne tik tenkintų pravažiuojančiųjų poreikius, bet ir formuotų Plungės rajono, kaip svarbios rekreacinės teritorijos įvaizdį. Šiame koridoriuje svarbu teikti autokempingų ir motelių paslaugas.
2. Geležinkelio transporto Vilnius – Klaipėda koridoriaus. Svarbus kaip susisiekimo įvairovės Plungės rajone praplėtimui, bei svarbus plėtojant Plungės miesto rekreacinį centrą.
3. Regioninės reikšmės tranzitiniai koridoriai: Skuodas – Plungė – Rietavas, Mažeikiai – Plungė – Gargždai, jie svarbūs ne tik aptarnaujant tranzitinius keleivius, bet ir susisiekimui tarp Plungės rajono rekreacinių arealų ir centrų. Šiuose transporto koridoriuose būtina plėtoti informacinę infrastruktūrą padedančią orientuotis poilsiautojams, taip pat čia galima svetingumo įstaigų plėtra.
4. Lokali tranzitinė atšaka Plungė – Žarėnai – Varniai, svarbi susisiekimui su kitu Žemaitijos rekreaciniu arealu – Varnių regioniniu parku. Čia būtina plėtoti nukreipiamąją informacinę infrastruktūrą.

1.2.5. *Žmogiškųjų išteklių analizė*

Bendrieji duomenys. Plungės rajono plotas – 1105 km². Tai tik 1,7 % visos Lietuvos teritorijos. Tai yra vidutinio dydžio rajonas (mažesnis nei Lietuvos vidurkis).

Plungės rajone gyvena 43959 gyventojų (2005 m. duomenys). Pagal gyventojų skaičių Plungės rajoną galima priskirti prie didesnių rajonų. Daugiau gyventojų gyvena tik didžiųjų miestų

savivaldybėse bei rajonuose, kuriuose yra didesni urbanistiniai centrai – Kėdainių, Utenos ir kt. raj. Taigi vertinant bendrai žmogiškuosius išteklius - situacija yra gera.

Lentelė Nr. 13. Gyventojų Lietuvoje, Telšių apskrityje ir Plungės raj. kitimo dinamika 2003-2005 m.

Administracinis vienetas	Metai		
	2003	2004	2005
Lietuvos Respublika	3462553	3445857	3425324
Telšių apskritis	179137	178141	177008
Plungės r. sav.	44160	44100	43959

Statistikos departamento duomenys www.std.lt

Plungės rajone gyventojų tankumas 2005 m. buvo 39,8 žm./km² (žr. 9 Priedas). Nors gyventojų tankumas Plungės rajone yra pastebimai mažesnis nei Lietuvoje (52,5 žm./km²), tačiau vertinant šį faktorių reikia atsižvelgti ir į tai kiek gyventojų tankumą koreguoja didieji miestai. Jei Plungės rajono gyventojų tankumą lygintume su kitais rajonai, tai jį galima būtų priskirti prie tankiai apgyvendintų rajonų.

Lentelė Nr. 14. Gyventojų tankumo Lietuvoje, Telšių apskrityje ir Plungės raj. kitimo dinamika 2003-2005 m.

Gyventojų tankumas (žm./km ²)	Metai		
	2003	2004	2005
Lietuvos Respublika	53	52,8	52,5
Telšių apskritis	41,2	41	40,7
Plungės r. sav.	40	39,9	39,8

Gyventojų skaičiaus kitimas, migracija. Šiuo metu Lietuva, o ypač kaimiškosios vietovės bei rajonai susiduria su gyventojų mažėjimo problema. Ne išimtis ir Plungės rajonas. Per paskutinius trejus metus Plungės gyventojų skaičius sumažėjo 200 gyventojų, arba 0,46 % nuo bendro gyventojų skaičiaus (žr. 10 Priedas). Tačiau vertinant Lietuvos masteliu padėtis yra labai gera, o gyventojų skaičių mažėjimo rodiklius Plungės rajone galima įvardinti kaip nereikšmingus.

Nors gimstamumo, mirtingumo ir natūralaus prieaugio rodikliai yra šiek tiek geresni nei vidutiniškai Lietuvoje, tačiau jie turėtų kelti ir susirūpinimą. Ypač turėtų jaudinti neigiamas natūralus prieaugis, kuris Plungės rajone sudarė -1,7 žmogaus 1000 gyventojų (žr. 11 Priedas). Tačiau yra ir džiuginančių tendencijų – gimstamumas Plungės rajone kasmet didėja, nors ir ne taip ženkliai kaip norėtųsi

Dar viena problema, neraminanti visą Lietuvą yra migracija. Iš Lietuvos kasmet išvyksta vis daugiau žmonių. Padėtį sunkina tai, kad kaip taisyklė išvyksta darbingo amžiaus žmonės. Tačiau Plungės rajonui pavyko kiek išvengti šios problemos. Tik 2004 metais gyventojų migracijos saldo buvo neigiamas, o iki to į Plungės rajoną žmonių daugiau atvykdavo nei išvykdavo (žr. 12 Priedas).

Tačiau nereikia pamiršti ir tai, kad dauguma iš Lietuvos išvykstančių žmonių nedeklaruoja savo migracijos, todėl reali situacija gali būti ne tokia džiuginanti kaip oficialioji statistika.

Gyventojų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą Kaimo vietovėse Plungės rajone gyvena 47,1 % gyventojų, t.y. 20713. Plungės rajone, kaip ir likusioje Lietuvos dalyje matomos kaimo vietovės gyventojų dalies didėjimo tendencijos (žr. 13 Priedas).

Tačiau tam įtakos tam turi ne tik darbo jėgos iš miesto aktyvesnė migracija į užsienį, bet ir pastebimas miesto gyventojų siekis persikelti gyventi į „kaimiškuosius“ priemiesčius, kur yra didesnė žemės pasiūla bei žemės kainos individualiems namams statyti yra mažesnės nei mieste. Tokį teiginį patvirtina ir tai, kad esant neigiamam migracijos saldo Lietuvoje, bei neigiamam natūraliam prieaugiui, gyventojų skaičius rajonuose, esančiuose prie didžiųjų miestų ne tik nemažėja, bet ir sparčiai didėja - Vilniaus raj. gyventojų skaičius nuo 2003 iki 2005 metų padidėjo 3,63 %, Klaipėdos raj. – 3,07 %, Kauno raj. – 2,22 %.

Bendrieji sociodemografiniai duomenys. Plungės rajone 2003 metų duomenimis darbuotojų skaičius šalies ūkyje buvo 11121 žmogus, kas sudarė 25,3 % nuo visų Plungės rajono gyventojų. Ši dalis yra mažesnė nei Lietuvos vidurkis (31,6 %). Viena iš šio skirtumo priežasčių yra tai, kad Plungės rajone yra didesnė vaikų (nuo 0 iki 15 metų), kurie sudaro 22,5 % rajono gyventojų, kai tuo tarpu Lietuvoje šis rodiklis tesudaro 18,6 % (žr. 14 Priedas). Tuo tarpu pensinio amžiaus žmonių dalis nuo bendro gyventojų skaičiaus tiek Plungės rajone, tiek Lietuvoje yra panaši (2005 metais Plungės rajone - 18,9 %, o Lietuvoje - 19,7 %), todėl didesnės įtakos darbuotojų šalies ūkyje daliai nuo visų gyventojų neturi. Beje žiūrint į tolimesnes perspektyvas, tai yra geras rodiklis, nes didesnis vaikų skaičius garantuotų ateityje žmogiškųjų išteklių potencialo išlaikymą, aišku su sąlyga jei pavyks nors didesniąją dalį jaunimo išlaikyti rajone.

Nuo 2000 metų darbuotojų skaičius Plungės rajone kasmet augo (žr. 15 ir 16 Priedai). Tai yra bendra Telšių apskrities, kuriai priklauso Plungės rajonas, o taip pat ir Lietuvos tendencija. Pagrindinės to priežastys buvo mažėjantys nedarbo rodikliai, taip pat vykdoma pensinė reforma, pagal kurią palaipsniui buvo didinama pensinio amžiaus riba.

Svetingumo ir turizmo sektoriaus žmogiškųjų išteklių vertinimas. Panašios darbuotojų augimo tendencijos pastebimos ir Plungės rajono viešbučių ir restoranų sektoriuje. Tiesa, šio sektoriaus darbuotojų dalis (2003 metais - 1,11 % nuo visų darbuotojų) Plungės rajone yra žymiai mažesnė nei Lietuvoje (2003 metais – 2,19 %), tačiau čia reikėtų atsižvelgti į du aspektus. Pirma, reikia įvertinti tai, kad šį rodiklį Lietuvos mastelių labai koreguoja – Palangos (2003 metais - 21,2 %), Neringos (2003 metais - 24,5%) – kur darbuotojų dalis turizmo ūkyje yra labai didelė. Taip pat šį rodiklį koreguoja ir didieji Lietuvos miestai – Vilnius (2003 metais – 2,72 %), Kaunas (2003 metais – 2,22 %), Klaipėda (2003 metais – 2,86 %), – kur šis rodiklis nors ir nedaug yra didesnis už Lietuvos vidurkį, tačiau dėl didelio gyventojų skaičiaus šiuose miestuose, ir šis nedidelis skirtumas daro labai didelę įtaką bendriems šalies rodikliams (žr. 17 ir 18 Priedai). Tačiau įvertinus šiuos aspektus, vis tiek darbuotojų dalis Plungės rajone viešbučių ir restoranų sektoriuje yra žemesnė nei

daugumoje Lietuvos rajonų. Todėl galima teigti, kad svetingumo ir turizmo ūkio potencialas Plungės rajone nėra išnaudojamas, išskyrus kaimo turizmo sektorių, kuris Plungės rajone yra labai populiarus.

Vertinant darbuotojų skaičiaus kitimą viešbučiuose ir restoranuose pastebima, kad kasmet šio sektoriaus darbuotojų dalis didėja. Ši tendencija pastebima ir Lietuvoje, ir Telšių apskrityje, ir Plungės rajone. Tai parodo, kad svetingumo ir turizmo sektorius šiuo metu Lietuvoje auga sparčiau nei kitos ūkio šakos ir tampa vis svarbesne ūkio šaka Lietuvoje, nepriklausomai nuo regiono.

Plungės rajono gyventojų užimtumo analizė. Plungės rajono gyventojų užimtumo rodikliai yra gana geri. Nedarbo lygis (2004 m. – 5,7 %) čia yra žemesnis nei Lietuvos vidurkis (2004 m. – 6,8 %) ir žymiai žemesnis nei Telšių apskrities nedarbo lygis (2004 m. - 10 %).

Paveikslas Nr. 1. Nedarbo lygis Lietuvoje, Telšių apskrityje ir Plungės raj.

Vertinant nedarbo lygio kitimo tendencijas, pastebima, kad nuo 2002 metų nedarbas Lietuvoje pastoviai mažėja, nuo 2002 metų (11,3 %) iki 2004 metų (6,8 %) jis nukrito 4,5 punkto. Tokios pat tendencijos pastebimos tiek Telšių apskrityje, tiek ir Plungės rajone.

Plungės rajono darbo užmokesčio lygio vertinimas. Plungės rajono vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (2003 m. – 820 Lt) yra labai mažas lyginant su šalies vidurkiu (2003 m. - 1073 Lt). Be to, nors Plungės rajono darbuotojų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis ir didėja, tačiau tas augimas nėra spartesnis nei Lietuvoje (žr. 19 Priedas). Jei tokia situacija išsilaikys ir toliau, ateityje gali prasidėti tokios neigiamos tendencijos, kaip darbo jėgos iš Plungės rajono migracija, o maža vietos gyventojų perkamoji galia stabdys ūkio plėtrą rajone (ypač paslaugų sektoriaus plėtrą). Tai gali tapti problema plėtojant svetingumo ir turizmo sektorių Plungės rajone

Paveikslas Nr. 2. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Lietuvoje, Telšių apskrityje ir Plungės raj.

Šiuo metu vidutinis Plungės rajono darbuotoju bruto mėnesinis darbo užmokestis tesudaro $\frac{3}{4}$ šalies vidurkio (2003 m. - 76,4 %), ir jis išlieka panašus jau eilę metų.

Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis svetingumo ir turizmo sektoriuje lyginant su kitomis ūkio šakomis yra labai mažas. Vidutiniškai Lietuvoje 2003 m. tai sudarė 581 Lt, o tai yra tik 54,1 % lyginant su viso šalies ūkio vidutiniu mėnesiniu bruto darbo užmokesčiu.

Lentelė Nr. 15. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Lietuvoje, Telšių aps. ir Plungės raj.

Rodiklis	Administracinis vienetas	Metai		
		2001	2002	2003
<i>Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje</i>	Lietuvos Respublika	982	1014	1073
	Telšių apskritis	940	984	1059
	Plungės r. sav.	739	787	820
<i>Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis viešbučiuose ir restoranuose</i>	Lietuvos Respublika	526	541	581
	Telšių apskritis	365	406	408
	Plungės r. sav.	267	370	366

Dar prastesnė situacija yra išnagrinėjus Plungės rajono rodiklius šioje srityje. 2003 m. Plungės rajono svetingumo ir turizmo sektoriaus vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis buvo 366 Lt arba 44,6% bendro vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio Plungės rajone.

Paveikslas Nr. 3.

Tokio mažo vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio svetingumo ir turizmo sektoriuje priežasčių gali būti keletas. Pirma, šiuo metu yra susidariusi klaidinga nuomonė, kad svetingumo sektoriuje darbuotojams nereikia nei ypatingos kvalifikacijos, nei kokių nors ypatingų žinių. Todėl neretai Lietuvoje, o tikriausiai ir Plungės rajone, susiduriama su nekokybišku aptarnavimu bei pastebimu aptarnaujančio personalo kvalifikacijos trūkumu. Toks aptarnavimo supratimas stabdo turizmo plėtrą bei gadina tiek rajono, tiek šalies įvaizdį. Antra, mažo vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio svetingumo ir turizmo sektoriuje priežastis yra atlyginimų „vokeliuose“ sistema bei galimybė papildomai užsidirbti iš arbatpinigių.

Plungės rajono gyventojų išsilavinimas Surašymo duomenimis (2001 m.) Plungės rajono gyventojų išsilavinimo lygis yra gana aukštas. Plungės rajone 1000 gyventojų vyresnių nei 10 metų tenka 80 žmonių su aukštuoju išsilavinimu. Nors lyginant su Lietuvos vidurkiu išsilavinimo lygis yra žymiai mažesnis, tarp 60 Lietuvos savivaldybių Plungės rajonas pagal šį rodiklį yra 22 vietoje, o iš rajonų savivaldybių (atmetus miesto savivaldybes, kur išsilavinimo lygis, savaime suprantama, yra aukštesnis) Plungės rajoną pagal šį rodiklį lenkia tik 8 rajonai. Panaši situacija yra ir gyventojų su aukštesniuoju išsilavinimu, atžvilgiu. Pagal šį rodiklį Plungės rajonas yra 27 vietoje tarp 60 savivaldybių. Taigi galime teigti, kad Plungės rajono gyventojų išsilavinimo lygis yra aukštesnis nei šalies vidurkis, ypač lyginant su rajonų savivaldybėmis (žr. 4 Priedas).

Apibendrinimas

Apibendrintai vertinant Plungės rajono žmogiškuosius išteklius bei jų panaudojimo galimybes turizmo plėtrai galime padaryti šias išvadas:

1. Plungės rajone yra pakankamai žmogiškųjų išteklių tiek kokybine, tiek kiekybine prasme įvairių turizmo plėtros programų įgyvendinimui;
2. Plungės rajone sociodemografinių duomenų kitimo dinamika lyginant su šalies vidurkiu yra gera, o tai gali teigiamai įtakoti ilgalaikių plėtros programų įgyvendinimą;

3. Plungės rajone nemaža dalis gyventojų gyvena kaimiškose vietovėse, todėl sprendžiant kaimo problemas bei atsižvelgus į vietos gamtines sąlygas čia palanku vystyti kaimo turizmo paslaugas, agroturizmą bei įvairias turizmo rūšis kaime – gamtinį pažintinį turizmą, poilsiavimą gamtoje ir pan.
4. Šiuo metu Plungės rajone turizmo ir svetingumo sektoriuje yra užimta dar sąlyginai maža dalis dirbančiųjų, o tai parodo, kad šio sektoriaus potencialas Plungės rajone dar nėra optimaliai išnaudojamas.
5. Nepaisant mažo nedarbo lygio, darbo užmokesčio lygis Plungės rajone yra labai žemas. Turizmo ir svetingumo paslaugų plėtra šiame rajone sudarytų sąlygas žmonėms organizuoti nuosavą verslą, taip suteikiant rajono gyventojams alternatyvas užsidirbti pragyvenimui. Ypatingai maži atlyginimų rodikliai rajone turizmo ir svetingumo sektoriuje rodo aptarnavimo kokybės ir aptarnaujančio personalo kvalifikacijos trūkumą, o gal net prastą mokesčių ir darbo inspekcijos darbą.
6. Plungės rajono gyventojų išsilavinimas yra gana aukštas, kas gali teigiamai atsiliiepti turizmo plėtrai.

1.3. Paslaugų (kaimo turizmo, kitų apgyvendinimo paslaugų, maitinimo paslaugų) ir pramogų potencialo bei pasiūlos ir paklausos įvertinimas

1.3.1. Bendra apžvalga

Pagrindinis Plungės rajono svetingumo ir turizmo infrastruktūros potencialas šiuo metu koncentruojasi Žemaitijos nacionaliniame parke ir šiek tiek Plungės mieste. Tuo tarpu kitos Plungės rajono teritorijos rekreacinis potencialas nėra išnaudojamas. Tarp svetingumo ir turizmo paslaugų Plungės rajone galima išskirti kaimo turizmo paslaugas, kurios yra sukonzentruotos aplink Platelių ežerą Žemaitijos nacionaliniame parke. Kiek tolygiau yra pasiskirsčiusios maitinimo paslaugos, kurių daugiausia yra Plungės mieste, o taip pat Žemaitijos nacionaliniame parke.

1.3.2. Apgyvendinimo įstaigos

Kaip jau minėta aukščiau pagrindinis apgyvendinimo infrastruktūros potencialas yra sukonzentruotas Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje (žr. 5 Priedas). Pagrindinė to priežastis yra tai, kad čia yra labai poilsiautojus traukiantis Platelių ežerynas. Nemažai apgyvendinimo įstaigų yra labiau pritaikytos apgyvendinimo paslaugas teikti vasaros sezono metu įrengtuose mediniuose nameliuose. Beveik visos apgyvendinimo įstaigos siūlo papildomas paslaugas – pirties paslaugas, maitinimo, konferencijų sales ir pan. Plungės rajono apgyvendinimo įstaigos priskirtinos vidutinės ir ekonominės klasės grupei. Taip yra pastebimas skirtingų Vakarų Lietuvos rekreacinių regionų specializavimasis – jei Nidoje ar Palangoje pastebimas noras steigti ar renovuoti senas apgyvendinimo įstaigas į aukštos klasės viešbučius, orientuotus į dideles pajamas gaunančius

klientus, tai Žemaitijos nacionalinio parko apgyvendinimo įstaigų paslaugas prieinamos ir vidutines pajamas turintiems gyventojams. Svarbu būtų šio regiono įstaigoms ne pasiduoti naujoms madoms ir pagundoms, o ir toliau orientotis į savo dabartinę klientų grupę.

Kaimo turizmo paslaugos Plungės rajone yra labai populiarios. Čia yra virš 20 kaimo turizmo sodybų (žr. 6 Priedas). Plungės rajonas yra tikras lyderis Vakarų Lietuvoje pagal kaimo turizmo sodybų skaičių, o Lietuvoje nusileidžia tik į Aukštaitijos ežeryną patenkantiems Ignalinos, Molėtų, Lazdijų rajonams. Tačiau nepaisant šių faktų galime teigti, kad kaimo turizmo potencialas Plungės rajone dar nėra pakankamai išnaudojamas. Visų pirma, dauguma kaimo turizmo sodybų yra Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje, taip bandant išnaudoti Platelių ežeryno rekreacinį potencialą. Tuo tarpu kaimo turizmo sodybų kitose Plungės rajono vietose trūksta. Vertinant kaimo turizmo paslaugų Plungės rajone klasę, galime pastebėti jų įvairovę. Tai ir nebrangūs (10-15 Lt žmogui) numeriai, ir prabangesnės kaimo turizmo paslaugos (50 Lt žmogui).

Plungės rajone apgyvendinimo paslaugų sektoriuje dominuoja vidutinės ir ekonominės klasės bei kaimo turizmo paslaugos. Pagrindinės apgyvendinimo paslaugų įstaigos yra sukoncentruotos Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje. Galima daryti išvadas, kad Plungės rajone tinkamai išnaudojamas tik Platelių ežeryno rekreacinis potencialas, o kiti rekreaciniai išteklių dar nėra tinkamai išnaudojami turizmo plėtrai.

1.3.3. Maitinimo įstaigos.

Maitinimo paslaugos Plungės rajone pasiskirsčiusios tolygiau nei apgyvendinimo. Daugiausiai maitinimo paslaugų įmonių yra Plungės mieste – didžiausiame urbanistiniame rajono centre. Taip pat maitinimo paslaugos gerai išvystytos Žemaitijos nacionaliniame parke. Priešingai nei Plungės mieste, kur maitinimo paslaugos orientuotos daugiausiai į vietos gyventojus, Žemaitijos nacionalinio parke esančios maitinimo įstaigos orientuotos į poilsiautojų aptarnavimą (žr. 7 Priedas).

Iš maitinimo įmonių tipų Plungės rajone vyrauja kavinių arba barų maitinimo paslaugos. Taip pat yra keletas restoranų, picerija, naktinis klubas. Tarp Plungės rajono maitinimo įstaigų vyrauja vidutinės klasės maitinimo paslaugos, paremtos tradicine lietuvių virtuve. Elitinių maitinimo paslaugų ar egzotinės virtuvės Plungės rajone kol kas trūksta.

1.4. Turistinės infrastruktūros (dviračių, pėsčiųjų, autotrasų, vandens trasų, kita) išvystymo ir jos plėtojimo galimybių analizė

1.4.1. Bendra susisiekimo infrastruktūros apžvalga

Plungės rajone susisiekimo infrastruktūra išvystyta labai gerai. Rajoną kerta tokios svarbios automobilių trasos kaip magistralinis kelias Šiauliai – Palanga (A11), kelias Tauragė – Mažeikiai (164). Juo bei keliu Plungė - Vėžaičiai (166) patogiu pasiekti pagrindinę Lietuvos magistralę Klaipėda – Vilnius (A1), esančią vos už 35 km nuo Plungės miesto. Dar vienas svarbus

kelias (169) Plungę jungia su Skuodu. Plungės rajone yra geras susisiekimas su visomis pagrindinėmis rajono gyvenvietėmis, į jas veda geros kokybės asfaltuoti keliai.

Plungės miestą ir rajoną kerta geležinkelio linija Klaipėda – Vilnius. Pagrindinė stotis yra Plungės mieste, taip pat yra dvi vietinės geležinkelio stotelės Šateikių ir Tarvainių. Beveik visos stambiosios pramonės įmonės turi savo geležinkelio atšakas.

60 km nuo Plungės miesto yra Klaipėdos uostas, tokiu pat atstumu – tarptautinės reikšmės Būtingės terminalas bei didžiausias Lietuvos kurortas – Palanga, turintis tarptautinį oro uostą.

Lentelė Nr. 16. Kelių ir transporto infrastruktūros vertinimas

Kriterijai	Rodikliai	Komentaras
<i>Ekologinis</i>	Dangos tipas	Visi pagrindiniai keliai, taip pat keliai vedantys į pagrindines rajono gyvenvietes – geros būklės asfaltas. Prie kai kurių objektų, taip pat rekreacinių objektų (ypač kaimo turizmo sodybų) pasitaiko prastos būklės žvyrkelių ir gruntelių. Bendras kelių dangos tipo vertinimas Plungės rajone geras. Vertinimo balas – 8 iš 10 galimų.
<i>Ekonominis</i>	Objektų pasiekiamumas	Plungės rajone objektų pasiekiamumas yra labai geras. Pagrindinė problema informacinės infrastruktūros trūkumas. Vertinimo balas - 9.
<i>Estetinis</i>	Kelių aplinkos atraktyvumas	Kelių aplinkos atraktyvumas vertinamas kaip labai estetiškas. Vertinimo balas 9.
<i>Psichologinis</i>	Bendra atmosfera važiuojant keliu	Plungės rajone važiuojant keliu nėra tiesių monotoniškų trasų, todėl važiavimas neprailgsta. Viena iš psichologinių važiavimo Plungės rajono keliais problemų – kai kuriose kelių vingiuotose atkarpose miškai sudaro uždaro, o kartu ir nesaugumo pojūtį, kuris ypač veikia tamsiuoju paros metu. Vertinimo balas 8.

1.4.2. Autoturizmo trasos

Šiuo metu, kaip jau minėta, autokeliai Plungės rajone yra gerai sutvarkyti, gerai išvystyta susisiekimo automobiliais infrastruktūra. Pagrindinis trūkumas – informacinės infrastruktūros trūkumas. Šiuo metu Plungės rajone nėra suformuota specializuotų automaršrutų, todėl nėra parengta tokių automaršrutų populiarinimo programa, nėra vykdoma tokių maršrutų kaip turistinių produktų rinkodara. Pagrindinės autoturizmo vystymo perspektyviausios kryptys būtų:

1. Žemaitijos autoturistinių maršrutų formavimas. Pavyzdiniai maršrutai būtų – *1 maršrutas*: Klaipėda-Kretinga-Darbėnai-Skuodas-Salantai-**Plungė**-Rietavas-Vėžaičiai-Klaipėda, *2 maršrutas*: Klaipėda-Kretinga-**Plungė**-Telšiai-Varniai-Laukuva-Rietavas-Vėžaičiai-Klaipėda ir t.t.
2. Lokalių automaršrutų formavimas. Pavyzdiniai maršrutai: *1 maršrutas*: Plungė – Šateikiai – Gintališkė – Plateliai - Beržotas-Plungė, *2 maršrutas*: Plungė-Plateliai-Žemaičių Kalvarija-Alsėdžiai-Plungė ir pan.

1.4.3. Dviračių turizmo trasos

Dviračių turizmo trasos Plungės rajone nėra formuojamos. Ženklausią indėlį šioje srityje įneša Žemaitijos nacionalinis parkas. Čia yra įrengtas vienintelis Plungės rajone dviračių takas

Plateliai - Beržoras (trastos ilgis 2 km). Specializuotų dviračių trasų trūkumas yra ne tik Plungės rajono, bet ir visos Lietuvos problema. Siekiant nors kiek spręsti dviračių turizmo plėtros problemas Lietuvoje, šiam tikslui bandoma naudoti automobilių kelių tinklą, kuriant atitinkamus dviračių mėgėjams patrauklius maršrutus, įrengiant informacinę infrastruktūrą bei įgyvendinant tam tikras rinkodaros priemones – maršrutų pristatymas turizmo parodose, įvairių leidinių leidyba, darbas su TIC ir t.t.

Naudojantis automobilių kelių tinklu yra pasiūlyta keletas Lietuvos dviračių maršrutų tinklų. Plungės rajone siūlomi šie dviračių maršrutų tinklai:

1. Nacionaliniu lygmeniu – Salantai-Šateikiai-Plungė-Babrunas-Babrunėnai-Beržoras-Plateliai-Alsėdžiai-Telšiai;
2. Regioniniu lygmeniu – Žlibinai-Plungė-Babrunas-Babrunėnai-Beržoras-Plateliai-Barstyčiai-Žemaičių Kalvarija, Salantai - Liviai – Gintališkė - Plateliai, Salantai – Šateikiai – Šydeikiai – Godeliai – Beržotas - Plateliai taip pat dviračių maršrutas aplink Platelių ežerą;
3. Vietos lygmeniu – Plungė – Varkaliai – Nausodis – Mardosai – Stonaičiai – Priesaliai – Plungė;

Tačiau šių siūlomų vystyti trasų pagrindimas nėra atliktas, informacinė infrastruktūra nepradėta vystyti, nesukurta rinkodaros programa. Labai neigiamų pasekmių Plungės rajono dviračių trasų plėtrai turės tas faktas, kad Žemaitijos nacionalinis parkas, Plungės rajonas buvo ignoruotas, nors pirminiuose variantuose ši trasa ir ėjo per šias teritorijas. Kadangi Lietuvoje yra nusistatymas, kad visi resursai pirmiausiai metami į suplanuotų nacionalinių trasų – Valdovų kelio, Nemuno žiedo, Vakarų Lietuvos žiedo – vystymą. Tuo tarpu lokaliems dviračių turizmo projektams, infrastruktūros plėtrai lėšų kol kas nenumatoma skirti.

1.4.4. Pėsčiųjų turizmo trasas

Pėsčiųjų turizmo trasos Plungės rajone yra geriau išvystytos nei autoturizmo ar dviračių trasos. Labiausiai prie to prisidėjo Žemaitijos nacionalinio parko administracija. Šiuo metu pėstiesiems Plungės rajone yra siūlomi šie maršrutai:

1. *Maršrutas aplink Platelių ežerą.* Tai žiedinis maršrutas (ilgis apie 30 km). Juo keliaujant, galima aplankyti Platelių miestelį, Beržoro kaimą, militarizmo ekspoziciją, privačią L. Černiausko meno galeriją-kūrybines dirbtuves, Užpelkių piliakalnį, pamatyti Pakastuvos telmologinį, Laumalenkų hidrografinį, Paplatelės botaninį-zoologinį, Juodupio botaninį draustinį, Plokštinės gamtos rezervatą (pastarajame be Žemaitijos nacionalinio parko direkcijos leidimo lankytis draudžiama).
2. *Šeirės gamtos takas.* Šeirės gamtos takas yra šalia Platelių miestelio, Šeirės kraštovaizdžio draustinyje. Ilgis - 4,1 km. Pristato šiam kraštui būdingą reljefą, augalus, grybus bei gyvūnų rūšis.

3. *Pažintinis takas "Giliuko ir Kaštoniuko kelionė Platelių dvaro parke"* skirtas mažiesiems turistams.

4. *Plokštinės pažintinis takas* (3,2 km) įrengtas buvusios karinės bazės teritorijoje.

Visi šie pėsčiųjų takai yra Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje, o apie pėsčiųjų takus kitose Plungės rajono vietose (gal išskyrus dvarų parkus) informacijos neteko sutikti. Tuo tarpu gamtinė aplinka Plungės rajone yra palanki įrengti pėsčiųjų takus. Į šį darbą reiktų aktyviau įtraukti Telšių miškų urėdiją, girininkijas, kurie iš savo gaunamų pajamų dalį turėtų skirti ir rekreacinės infrastruktūros įrengimui, tame tarpe ir pažintinių takų įrengimui. Iki šiol miško ūkio potencialas plėtojant rekreacinę infrastruktūrą gamtinėse teritorijose nėra išnaudojamas.

1.4.5. Vandens turizmo plėtra

Plungės rajonas nors ir turtingas vandens resursais, tačiau vandens turizmo maršrutams tinkamų vandens telkinių nėra labai daug. Šiuo metu vandens turizmo mėgėjai pavasarinio pilnavadenio metu mėgsta plaukti Minijos upe. Tačiau vasaros metu šios upės aukštupys esantis Plungės rajone yra sunkiai praplaukiamas. Siekiant pratęsti plaukimo Minijos upe sezoną reiktų įrengti specialią infrastruktūrą bei naudoti modernias plaukiojimo priemones – mažagrimzdes baidares ir pan. Kitų upių tinkamų vandens turizmo plėtrai rajone nėra (gal išskyrus Babrungo upę, kuri esant pavasariniam aukštam vandens lygiui yra naudojama kaip vandens turizmo maršruto Minijos upe pradžia).

Vandens turizmo plėtrai yra tinkami Plungės rajono ežerai ir tvenkiniai. Šalia Platelių ežero yra įkurtas jachtklubas, čia yra siūlomos vandens dviračių, valčių nuomos paslaugos. Siekiant paplėsti paslaugų įvairovę reiktų apmastyti galimybę normuoti ir specialius plaustus-stovyklavietes. Pasiirstymas gali būti plėtojamas ir Beržoro, Ilgio bei kituose ežeruose ir tvenkiniuose. Tai būtų gera papildoma paslauga šalia tų vandens tvenkinių esančioms ar besikuriančios kaimo turizmo sodyboms.

1.4.6. Kita

Plungės rajone galima užsisakyti ekskursijų paslaugas. Žemaitijos nacionalinio parko direkcijos Platelių lankytojų centras siūlo šias ekskursijas:

- Plateliai–Beržoras–Godeliai (J. ir R. Jonušų tautodailės ir etnografijos muziejus)– Plokštinės militarizmo ekspozicija (maršruto ilgis - 40 km, trukmė - 3,5 val.)
- Plateliai–Beržoras–Plokštinės militarizmo ekspozicija (maršruto ilgis - 22 km, trukmė - 2,5 val.)
- Plokštinės militarizmo ekspozicija (trukmė - 1 val.)
- Pietinė ŽNP dalis ir Orvydų sodyba (maršruto ilgis - 100 km, trukmė - 6 val.)
- Šiaurinė ŽNP dalis ir Barstyčių akmuo (maršruto ilgis - 50 km, trukmė - 4 val.)

- Medžio drožėjai (maršruto ilgis - 51 km, trukmė - 5 val.)
- Žemaičių Kalvarija - Barstyčių akmuo - Šarnelė (maršruto ilgis - 50 km, trukmė - 4 val.)
- Žemaičių Kalvarija - Šarnelė (maršruto ilgis - 13 km, trukmė - 4 val.)
- Poetas Vytautas Mačernis Žemaičių Kalvarijoje (maršruto ilgis - 1 km, trukmė - 2,5 val.)
- Žemaičių Kalvarija (maršruto ilgis - 0,5 km, trukmė - 1 val.)
- Žemaičių Kalvarija su Kristaus kančios kelio koplyčiomis ir to kelio atkarpomis (maršruto ilgis - 4 km, trukmė - 2,5 val.).

Išanalizavus turistinės infrastruktūros (autotrasų, dviračių, pėsčiųjų, vandens trasų, kita) išvystymo ir jos plėtojimo galimybes galima padaryti šias išvadas:

1. Plungės rajono susisiekimo infrastruktūra yra patogi plėtoti turizmo paslaugas, tačiau esantis potencialas šiuo metu nėra išnaudojamas, o automobilių, dviračių, pėsčiųjų trasų infrastruktūra vystoma silpnai, visai nevystoma informacinė infrastruktūra.
2. Šiuo metu labiau yra išvystyta tik pėsčiųjų takų infrastruktūra, o ir ta pati vystoma tik Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje.
3. Vandens turizmo plėtra Plungės rajone yra palikta savieigai, nėra suplanuota vandens turizmo infrastruktūros plėtra.
4. Būtina parengti autoturizmo, dviračių, pėsčiųjų trasų vandens turizmo schemas bei jų rinkodaros programą.

1.5. Turizmo informacijos ir rinkodaros veiklos vertinimas

1.5.1. Plungės rajono įvaizdis

Lietuvoje Plungės rajonas jau spėjo suformuoti savo kaip rekreacinės vietovės įvaizdį. Didžiausią įtaką tam turėjo didelius poilsiautojų srautus traukiantis Platelių ežerynas ir čia įsteigtas Žemaitijos nacionalinis parkas. 2004 metais Žemaitijos nacionaliniame parke apsilankė daugiau nei 50000 lankytojų, o jei dar priskaičiuoti ir Žemaičių Kalvarijos atlaidus aplankiusius asmenis, tai lankytojų skaičius yra didesnis nei 100000 per metus. Teigiamo rajono įvaizdžio rekreacine prasme naudą jau spėjo suvokti vietos gyventojai. Rajone įsteigtos jau virš 20 kaimo turizmo sodybų, o šalia Platelių esančios poilsinės kiekvienais metais vis susilaukia didesnio poilsiautojų dėmesio. Galima būtų išskirti šiuos pagrindinius rajono rekreacinį įvaizdį formuojančius veiksnius:

1. *Gamtinė aplinka, kraštovaizdis.* Plungės rajonas yra miškingoje Žemaičių aukštumos vakarinėje dalyje. Mišku apaugusios kalvos, Minijos upė bei Platelių ežerynas suformuoja aukštą estetinę vertę turintį gamtinį kraštovaizdį.

2. *Vandens telkiniai.* Platelių ir šalia jo esantys mažesni ežerai yra pagrindinis poilsiautojų traukos objektas. Neveltui kaimo turizmo sodybos kuriasi išimtinai Žemaitijos nacionaliniame parke netoli nuo šių vandens telkinių.
3. *Saugomos teritorijos.* Saugomos teritorijos statusas teritorijai formuoja vertingos gamtinės aplinkos įvaizdį, o tai jau savaime gali pritraukti gamtos mylėtojus. Svarbiausia Plungės rajono saugoma teritorija yra Žemaitijos nacionalinis parkas.
4. *Institucijų veikla.* Prie Plungės rajono kaip rekreacinės teritorijos įvaizdžio formavimo labiausiai prisideda Žemaitijos nacionalinio parko direkcija bei jos žinioje esantis Platelių lankytojų centras. Plungės rajonui norint sėkmingai plėtoti svetingumo ir turizmo paslaugas reikėtų įsteigti gerai veikiančią Turizmo informacinę centrą (TIC).

Pagrindiniai veiksniai turintys neigiamos įtakos Plungės rajono kaip turizmo traukos centro įvaizdžio formavimui yra šie:

1. *TIC nebuvimas.* Šiuo metu aiškiai pastebimas Turizmo informacinio centro trūkumas Plungės rajone. Įsteigta tokia institucija galėtų savo veikla labiau kelti Plungės rajono įvaizdį bei koordinuoti šią veiklą.
2. *Informacinės infrastruktūros neišvystymas.* Šiuo metu Plungės rajone, gal išskyrus tik Žemaitijos nacionalinį parką, visiškai nėra informacinės infrastruktūros, taip poilsiautojams nėra sudaryta sąlygų susipažinti su vietos vertybėmis bei poilsio galimybėmis.
3. *Turizmo produktų ir jų rinkodaros trūkumai.* Šiuo metu Plungės rajono svečiams nėra siūloma nei automaršrutų nei pažintinių maršrutų dviračiais. Nėra leidinių apie lankytinus objektus tipinius įvairaus tipo turistinius maršrutus, nėra išnaudojamos kitos informacijos platinimo galimybės.

1.5.2. Turizmo informacijos sistema Plungės rajone

Pagrindinis Plungės rajono informacinės sistemos trūkumas – Turizmo informacijos centro nebuvimas. Šiuo metu turizmo informacijos platinimo paslaugas teikia Žemaitijos nacionalinio parko direkcijos Platelių lankytojų centras, esantis Platelių miestelyje (Didžioji g. 8, Tel. (8-448) 49231, faks. (8-448) 49337, el. paštas: info@zemaitijosnp.lt). Jis priiminėja lankytojus pirmadieniais 8:00-17:00 (pietų pertrauka 12:00-12:45) antradienį-ketvirtadienį 8:00-19:00, penktadienį 8:00-15:45 šeštadienį 10:00-17:00. Poilsio diena -sekmadienis

Lankytojų (informacijos) centro teikiamos paslaugos:

- ekskursijos po Žemaitijos nacionalinį parką ir aplinkines vietas;
- informacija apie nakvynę “Dvaro svetainėje” ir Plokštinės ekologinio ugdymo centre, poilsio namuose, kaimo turizmo sodybose;
- lankstinukai ir kiti leidiniai apie Žemaitijos nacionalinį parką;
- leidimai mėgėjiškai žvejybai;

- išsami informacija apie muziejus ir kitas įdomias vietas, nakvynę, maitinimą ir kitas paslaugas Žemaitijos nacionaliniame parke, renginius Platelių miestelyje;
- taip pat galima aplankyti čia įrengtą Gamtos ekspoziciją bei parodas Platelių dvaro svirne.

1.5.3. Plungės rajono turizmo rinkodaros vertinimas

Bendra reklamos apžvalga. Vertinant Plungės rajone vykdomą turizmo produktų reklamą, galima teigti, kad ši veikla šiuo metu nėra koordinuojama, paslaugų teikėjai nekooperuoja savo pastangų pristatant savo paslaugas. Be kooperacijos bei koordinacijos neįmanoma pasiekti gerų rezultatų turizmo paslaugų reklamos srityje. Būtina suprasti, kad pagrindinis visų turizmo ir svetingumo paslaugų teikėjų tikslas turi būti kuo didesnio svečių skaičiaus į Plungės rajoną pritraukimas. Todėl, organizuojant reklaminę veiklą, į savo kolegas paslaugų teikėjai turi žiūrėti ne kaip į konkurentus, o kaip į partnerius.

Plungės rajono turizmo paslaugų reklamos trūkumai:

1. *Trūkta specializuotos reklamos* nukreiptos į konkrečias tikslines grupes. Kiekvienam turizmo paslaugų teikėjui būtina suvokti kokiam vartotojui jis siekia parduoti savo produktą.
2. *Informacijos reklamose aptakumas.* Reklamuojamos paslaugos nėra tiksliai įvardintos, nepateikiama visa būtina apie jas informacija. Pavyzdžiui neužtenka nurodyti, kad teikiamos aukštos klasės paslaugos, šioje vietoje būtina konkretizuoti kas turima galvoje. Dažnai daroma klaida bandant nuslėpti paslaugos kainą, taip potencialus klientas paliekamas nežinomybėje, dėl ko jis gali atsisakyti pirkti šias paslaugas. Analizuojant Plungės rajono turizmo paslaugų reklamą teko sutikti ir tokį kainos nurodymą kaip sutartinė kaina, neapibrėžiant jokių ribų. Nemažai daliai potencialių šios paslaugos vartotojų gali atsisakyti ketinimo pirkti šias paslaugas, nes jiems gali susidaryti nuomonė, kad jiems bus bandoma parduoti paslaugą ne už optimalią kainą.
3. *Koordinacijos ir kooperacijos stoka.* Turizmo paslaugų reklama rajone vyksta nekoordinuojant savo veiksmų bei šios veiklos. Taip nėra išnaudojamas reklamos potencialas, o resursai, skiriami reklamai neišnaudojami racionaliausiu būdu. Beje turizmo paslaugų reklamos koordinavimo funkciją galėtų vykdyti įkurtas TIC.

Reklama internete:

- Bendrą rajono turizmo informaciją galima rasti šiuose internetiniuose tinklalapiuose: www.plunge.lt, www.turizmas.lt, www.info.lt, www.on.lt ir kt.
- Informaciją apie rajone įsikūrusias kaimo turizmo sodybas galima rasti šiuose internetiniuose tinklalapiuose: www.countryside.lt, www.atostogoskaime.lt, <http://kaimoturizmas.greitai.lt> ir kt.

- Nuorodos į Plungės rajono turizmo paslaugų teikėjų tinklalapius yra patalpintos šiuose internetiniuose tinklapiuose: www.surask.lt, www.info.lt, www.turizmas.lt, www.tourism.lt ir kt.
- Nuorodos ir informacija apie Plungės rajono gamtos ir kultūrinius išteklius yra patalpinta šiuose internetiniuose tinklapiuose: <http://www.lad.if.vu.lt>, <http://195.182.67.68>, <http://www.kam.lt/piliakalniai/plunges/index.htm>, ir kt.
- Nuorodos ir informacija apie Plungės rajono muziejus yra patalpinta šiuose internetiniuose tinklapiuose: www.muziejai.lt, http://muziejai.mch.mii.lt/Plunge/plunges_rajonas.htm ir kt.

Vertinant bendrai informacijos apie Plungės rajono lankytinas vietas pasiekiamumą, pastebima, kad tokią informaciją gauti reikia įdėti nemažai pastangų, ji pateikiama tik per globalius katalogus, trūksta galimybės gauti informacija apie poilsio galimybes Plungės rajone iš vieno šaltinio. Galėtų būti įdiegtos virtualios kelionės po Plungės rajono lankytinus objektus bei vietų rezervavimo paslaugos.

Spausdinta, video ir audio reklama:

Plungės rajone turizmo paslaugų bei siūlomų turizmo produktų spausdintinei, video ir audio reklamai skiriama labai mažai dėmesio, šio tipo rinkodaros priemonių galimybės populiarinant Plungės rajono turizmo paslaugas ir produktus nėra išnaudojamos.

Spausdintinė reklama. Populiariausios šio tipo reklamos priemonės – lankstukai, brošiūros, knygos, bukletai ir pan. Vertinant Plungės rajono turizmo paslaugų ir produktų spausdintinės reklamos būklę, galima išskirti šiuos aspektus:

1. Nėra kokybiškos spausdintinės reklamos apie Plungės rajono rekreacinį potencialą, čia esančias vertybes, Plungės rajone teikiamas paslaugas bei turizmo produktus.
2. Plungės rajone spausdintinės reklamos leidyba labiausiai rūpinasi Žemaitijos nacionalinio parko direkcija. Nenuostabu, kad būtent apie Žemaitijos nacionalinį parką ir yra daugiausiai spausdintinių leidinių.
3. Iš spausdintinių leidinių apie Plungės rajoną galima būtų paminėti knygas apie Plungės rajono miestelis Alsėdžius ir Platelius, Plungės fotoalbumą, knygą „Plungė Babrungo kraštas“ (beje išleista gana seniai), knygų ciklą apie Plungės bažnyčias.

Video reklama. Videoprodukcija yra gana veiksminga reklamos priemone jei ji pasiekia potencialius vartotojus. Ypač ji svarbi kaip įvaizdžio formavimo priemonė. Plungės rajone galima pastebėti šias su videoreklama susijusias išvalgas:

1. Šiuo metu yra sukurti du videofilmai apie Žemaitijos nacionalinį parką. Vienas 20 min. Žemaitijos nacionalinio parko direkcijos iniciatyva išleistas 1994 m. 2003 m. Vokietijos televizija „Mitteldeutscher Rundfunk“ (MDR) sukūrė 45 min filmą apie Žemaitijos nacionalinį parką, kuris Vokietijoje laimėjo vieną iš televizijos festivalių.

2. Regiono įvaizdį formuojanti videoreklama šiuo metu Lietuvoje sunkiai pasiekia visuomenę. Pagrindinis būdas - specializuotos laidos kelionių mėgėjams. Lietuvos televizijos yra rodžiusios laidas apie Plokštinės militaristinį kompleksą, Žemaičių Kalvarijos atlaidus ir pan. Tokios laidos padeda formuoti rajono rekreacinį įvaizdį.
3. Dar vienas būdas populiarinti rajoną – įvairių žmonių interviu apie rajono planus, čia esančias vertybes ir pan. Šioje srityje taip pat labiausiai pasižymi Žemaitijos nacionalinio parko direkcijos darbuotojai.

Audioreklama. Pagrindinis jos auditorija yra radioklausytojai. Vyraujanti forma yra radio interviu. Žinoma Plungės rajono įvaizdį formuojanti audioinformacija daugiausiai klausytojus pasiekia per regionines radiostotis, tačiau pagrindiniai turizmo paslaugų vartotojai gyvena kituose regionuose, ypač didžiuosiuose Lietuvos miestuose, todėl reikia dėti daug pastangų, kad kuo daugiau informacijos apie Plungės rajoną atsirastu nacionalinėse radiostotyse.

Stendai, informacinės aikštelės:

Stendai, informacinės aikštelės, informaciniai ženklai padeda ne tik pristatyti turizmo objektus, paslaugas, poilsio galimybes, bet kartu padeda poilsiautojams orientuotis bei be sunkumų pasiekti norimus objektus. Siekiant plėtoti turizmo paslaugas bei kurti patrauklius turizmo produktus, būtina susirūpinti šios infrastruktūros plėtra. Pagrindiniai informacinės infrastruktūros vertinimo teiginiai būtų:

1. Plungės rajone nėra suformuotas informacinės infrastruktūros tinklas, prie pagrindinių autotrasų nėra rajoną pristatančių informacinių aikštelių, beveik nėra nukreipiamųjų informacinių ženklų.
2. Šiuo metu informacinė infrastruktūra yra vystoma išimtinai Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje šios teritorijos direkcijos pastangomis.
3. Esama padėtis neleidžia šiuo metu pasiūlyti Plungės rajono svečiams pažintinių maršrutų nei automobiliais, nei dviračiais, o pėsčiųjų maršrutų informacinė infrastruktūra yra vystoma tik Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje.

Rinkodarinės veiklos analizės apibendrinimas

1. Plungės rajono įvaizdis yra palankus plėtoti turizmą, tai pat yra dar daug resursų kurie galėtų dar labiau pagerinti rajono rekreacinį įvaizdį.
2. Pagrindinis trūkumas Plungės rajono turizmo informacijos ir rinkodaros veikloje – Turizmo informacijos centro (TIC) Plungėje trūkumas. Plateliuose veikiantis Žemaitijos nacionalinio parko lankytojų centras daugiausia orientuotas į šios saugomos teritorijos populiarinimą.
3. Vykdamas Plungės rajono turizmo paslaugų ir produktų rinkodarą trūksta veiksmų koordinacijos ir kooperacijos, trūksta specializuotų leidinių apie Plungės rajono turizmo galimybes, nėra net atskiro internetinio puslapio.
4. Spausdintinė, video ir audio reklama nėra planuojama, trūksta iniciatyvų šioje srityje, pagrindinį indėlį čia įneša Žemaitijos nacionalinio parko direkcija.

1.6. Turizmo verslo poreikių bei verslo aplinkos įvertinimas (anketinio tyrimo rezultatai)

Siekiant kuo tiksliau nustatyti ir įvertinti Plungės rajono turizmo verslo poreikius bei turizmo verslo aplinką, buvo svarbu išsiaiškinti turizmo paslaugų teikėjų, turizmo ekspertų ir galimų turizmo paslaugų vartotojų nuomonę apie Plungės rajono turizmo išteklius, Plungės rajono kaip turistinio rajono įvaizdį šalyje, bei turizmo plėtros galimybes. Tad buvo atlikta vietos ekspertų ir turizmo paslaugų teikėjų anketinė apklausa.

1.6.1. Vietos ekspertų ir turizmo paslaugų teikėjų apklausa

Tyrimui buvo parengtos anketos, skirtos apklausti turizmo paslaugos teikėjus (maitinimo, apgyvendinimo ir kaimo turizmo sodybos šeimininkus, lankytojų informacinio centro, vietos savivaldos, seniūnijų bei saugomų teritorijų administracijų darbuotojus), o taip pat ir pavienius turizmo ekspertus. Kadangi turizmo paslaugų teikėjų Plungės rajone yra labai mažai, tai atitinkamai gavome tik 30 užpildytų anketų (anketinio tyrimo rezultatus žr. 21 Priedas). Muziejų, kultūros ir laisvalaikio centrų bei verslo ir turizmo informacijos centro darbuotojai užpildė 10 anketų. Tačiau ekspertų apklausa buvo sėkmingesnė. Anketos buvo išdalintos seniūnijų darbuotojams, savivaldybės darbuotojams, maitinimo, apgyvendinimo bei kaimo turizmo sodybos šeimininkams ir darbuotojams. Ekspertai sugrąžino 20 užpildytų anketų.

Respondentams buvo išdalintos anketos, kuriose buvo pateikti klausimai apie turizmo perspektyvas, rekreacinį rajono potencialą, turizmo sektoriaus finansavimo galimybes, turizmo paslaugų spektrą, teikiamų paslaugų kokybę, prielaidas atskirų paslaugų plėtrai bei turizmo rinkodaros priemones.

Apklausos metu paaiškėjo, kad ekspertų nuomone Plungės rajone turistus labiausiai domina gamtiniai (miškai, vandens telkiniai, saugomi gamtos objektai) bei kultūros paveldo (piliakalniai, paminklai, muziejai) išteklių, kvalifikuotai teikiamos kaimo turizmo paslaugos. Jų nuomone gamtinis pažintinis turizmas, poilsis ir pramogos gamtoje ir kaime turėtų tapti svarbiausios Plungės rajono turizmo plėtros kryptimis.

Vertinant turizmo paslaugas ekspertai teigė, kad Plungės rajone siūlomos visos pagrindines svetingumo paslaugas, tačiau populiariausios yra poilsis kaimo turizmo sodybose, vandens turizmas, pažintinės kelionės po saugomas teritorijas, bei kultūros paveldo objektus. Kaip pagrindinius trūkumus respondentai įvardijo informacijos stendų, schemų, nuorodų, kelio ženklų trūkumą, žemą sanitarinių sąlygų kokybę, turizmo inventoriaus nuomos ir priežiūros paslaugų trūkumą, infrastruktūros blogą būklę bei atrakcijų trūkumą.

Kaip veiksmingiausias rinkodaros priemones Plungės rajone ekspertai nurodė spausdintinę reklamą, reklamą bei informaciją visuomenės informavimo priemonėse, dalyvavimą specializuotose turizmo parodose ir kituose panašiuose renginiuose, lauko reklama.

Respondentai gana gerai vertina turistų galimybes gauti įvairias turistines paslaugas Plungės rajone. Kiek blogiau buvo vertinamos tik pramogų, renginių, žvejybos bei medžioklės paslaugų organizavimo sektorius.

Kaip pagrindines prielaidas turizmo plėtrai Plungės rajone ekspertai nurodė turizmo išteklių gausą, apgyvendinimo paslaugų rinką, susisiekimo infrastruktūros kokybę, rajono pristatymą Lietuvoje ir svetur, laisvalaikio ir pramogų rinką, o pagrindiniai ištekliai tam yra vandens telkiniai, saugomos teritorijos, miškai, gamtos ir kultūros paminklai.

1.7. Turistų rinkų vertinimas bei turistų srautų kitimo prognozė laikotarpiui iki 2007 metų

1.7.1. Plungės rajono turizmo (svečių ir nakvynių) srautų ir jų kitimo iki 2007 metų prognozės.

Plungės rajone 2004 metai buvo 8 apgyvendinimo įstaigos (be kaimo turizmo sodybų). 2004 metais Plungės rajone apgyvendinimo įstaigose apsigyveno 7,2 tūkst. žmonių, viso nakvynių buvo 13,4 tūkst. Pagal svečių skaičių Plungės rajonas užima 16 vietą tarp visų Lietuvos savivaldybių, o atmetus miestų ir kurortų savivaldybes – 6 vietą. Plungės rajoną pagal šį rodiklį lenkia šie rajonai: Trakų, Molėtų, Ignalinos, Vilniaus (neįskaitant Vilniaus miesto), Anykščių. Tuo tarpu pagal suteiktų nakvynių skaičių Plungės rajonas tėra 24 vietoje, o tarp rajonų jį lenkia Trakų, Klaipėdos, Molėtų, Kauno, Ignalinos, Varėnos, Anykščių, Vilniaus, Biržų, Vilkaviškio, Mažeikių, Panevėžio, Šilutės ir Radviliškio rajonai (žr. 20 Priedas).

Vertinant svečių skaičiaus kitimo dinamiką Plungės rajonas priskirtinas prie sparčiai svečių skaičiaus didėjimo grupės. Nuo 2002 iki 2004 metų čia svečių skaičius padidėjo nakvynių skaičių padidėjo 4,9 tūkst. arba 58 %, o svečių skaičius padidėjo 3,1 tūkst. arba 76 %. Pagal svečių skaičiaus didėjimą Plungės rajonas Lietuvoje tarp kitų savivaldybių yra 14 vietoje, o pagal suteiktų nakvynių skaičiaus didėjimą 17 vietoje. Taigi, pagal šiuos rodiklius Plungės rajoną galima priskirti prie sparčiai tarp turistų populiarėjančių rajonų (žr. 8 priedas).

Įvertinus Plungės rajono svečių augimo dinamiką galima prognozuoti, kad svečių skaičius iki 2007 metų gali išaugti iki 10 – 15 tūkst. jei bus išlaikytos dabartinės svečių augimo tendencijos (mėlyna linija). Jei bus įgyvendinama sėkminga turizmo rinkodaros programa, bus susirūpinta informacijos sklaida, svečių skaičius 2007 metai gali viršyti ir 20 tūkst. (optimistinė prognozė – žalia linija). Tačiau jei turizmo plėtra bus palikta savieigai, tai svečių skaičiaus augimo tendencija gali ir sustoti. Tokiu atveju 2007 metais svečių skaičius išliktų dabartiniame lygmenyje (pesimistinė prognozė – raudona linija)

Paveikslas Nr. 4. Svečių skaičiaus kitimo prognoze (pagal dabartines kitimo tendencijas – mėlyna linija, optimistinė prognozė – žalia linija, pesimistinė prognozė – raudona linija)

Vertinant nakvynių skaičiaus kitimo dinamiką galima prognozuoti, kad 2007 metais Plungės rajone nakvynių skaičius gali išaugti iki 25-30 tūkst. jei bus išlaikytos dabartinės kitimo tendencijos (mėlyna linija). Sėkmingai susiklosčius aplinkybėms šis skaičius gali pasiekti ir 35-37 tūkst. nakvynių (optimistinė prognozė – žalia linija). Susiklosčius nepalankioms sąlygoms Plungės rajone suteiktų nakvynių skaičius sunkiai pasiektų ir 20 tūkst. ribą.

Paveikslas Nr. 5. Suteiktų nakvynių skaičiaus kitimo prognoze (pagal dabartines kitimo tendencijas – mėlyna linija, optimistinė prognozė – žalia linija, pesimistinė prognozė – raudona linija)

1.7.2. Kaimo turizmo vystymosi tendencijos

Plungės rajonas yra vienas iš lyderių Vakarų Lietuvoje vystant kaimo turizmo paslaugas. Čia jau yra įsteigta 22 kaimo turizmo sodybos. Lietuvoje pagal kaimo turizmo sodybų skaičių Plungės rajoną lenkia tik Aukštaitijos ežeryne esantys rajonai – Ignalinos, Molėtų ir kt. Plungės rajone 2004 metais kaimo turizmo sodybos suteikė svečiams apie 4000 nakvynių. Lyginant su

parėjusiais metais nakvynių skaičius Plungės rajono kaimo turizmo sodybose padidėjo 10 %. Artimiausiu metu yra planų Plungės rajone įsteigti dar porą kaimo turizmo sodybų. Jei pavyks išlaikyti kaimo turizmo augimo tendencijas galima prognozuoti, kad iki 2007 metų kaimo turizmo sodybose suteiktų nakvynių skaičius gali pasiekti 6-7 tūkst. žmogadienių.

1.7.3. Stovyklavimas

Pagrindiniai stovyklautojų srautai yra Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje, šalia Platelių ežero įrengtose stovyklavietėse. Šiaip stovyklautojų kiekį yra sunku paskaičiuoti, kiek tikslesnius duomenis pateikia Platelių lankytojų centras. Žemaitijos nacionalinio parko esančiose stovyklavietėse 2004 metais buvo parduota 7019 leidimų nakvynei. Kitos informacijos apie kitose teritorijose esančių stovyklaviečių apkrovas informacijos gauti nepavyko. Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje lyginant su 2003 metais, kai stovyklavietėse buvo suteikta 20328 nakvynės, 2004 metais stovyklautojų skaičius sumažėjo beveik tris kartus. Žemaitijos nacionalinio parko specialistų nuomone, tai lėmė kelios priežastys. Pirma, žmonės vis daugiau pasirenka netoliese esančias kaimo turizmo sodybas ar kitas apgyvendinimo įstaigas (2004 metais jose nakvynių skaičius padidėjo trimis tūkstančiais). Antra, būtent stovyklautojų srautams ypač didelę reikšmę turi orų permainos. Trečia, tokį stovyklautojų srautų mažėjimą gali įtakoti ir stovyklaviečių operatorių netinkamai organizuotas darbas.

Prognozuojant šios grupės lankytojų srautus iki 2007 metų, turi būti užsibrėžtas tikslas pasiekti bent jau 2003 metų stovyklautojų lygį – 20000 suteiktų nakvynių per metus.

1.7.4. Lankytojų srautų Plungės rajone teritorinis pasiskirstymas

Šiuo metu Plungės rajone pagrindiniai lankytojų srautai yra Žemaitijos nacionaliniame parke. Čia apsistoja net 71 % visų Plungės rajono svečių. Likusi svečių dalis apsistoja Plungės mieste arba ne Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje esančiose kaimo turizmo sodybose.

Paveikslas Nr. 6. Plungės rajono lankytojų dalis Žemaitijos nacionaliniame parke

Prognozuojant tolimesnes lankytojų srautų pasiskirstymo Plungės rajone kitimo tendencijas, reikia atkreipti dėmesį į naujų rekreacinių ir svetingumo kompleksų kūrimo planus. Pavyzdžiui, naujai kuriamas rekreacinis kompleksas „Žemsodis“ šiuo metu esamas tendencijas gali šiek tiek pakoreguoti. Tačiau nepaisant to, vis tiek dar ilgai Plungės rajone pagrindinis turistų traukos centras bus Žemaitijos nacionalinis parkas, kuris ir ateityje, nepaisant turizmo plėtros planų kitose Plungės rajono teritorijose, turėtų pritraukti 65-75 % visų Plungės rajono svečių.

1.8. Valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų, skiriamų rajono turizmo plėtrai, bei privačių investicijų į turizmo sektorių 2000-2005 m. analizė ir poreikio prognozė laikotarpiui iki 2013 m.

1.8.1. Esamos turizmo plėtros finansavimo situacijos analizė

Plungės rajono biudžeto išlaidos 2004 metais sudarė 53,1 mln. Lt. Turizmo, poilsio ir kultūros infrastruktūros plėtrai buvo skirta 2,3 mln. Lt., kas sudarė 4,3 % viso Plungės rajono biudžeto. Lyginant šiuos rodiklius su kitomis Lietuvos savivaldybėmis tai pastebimai mažiau. Lietuvoje turizmo, poilsio ir kultūros infrastruktūros plėtrai vidutiniškai skiriama 5,7 % biudžeto lėšų. Be to reikia įvertinti ir tai, kad Plungės rajonas Lietuvos bendrajame plane įvardintas kaip patrauklus turizmui vystyti rajonas, todėl šis rodiklis turėtų būti žymiai didesnis nei Lietuvos vidurkis ir siekti 7-8 %. Toks mažas lėšų, skirtų turizmo, poilsio ir kultūros reikmėms, procentas parodo nesuvoktą turizmo kaip prioritetingos Plungės rajono ūkio šakos plėtros Plungės rajone naudą.

Paveikslas Nr. 7. Plungės rajono (išorinis) ir Lietuvos respublikos (vidurinis) biudžeto išlaidų pasiskirstymas pagal valstybės funkcijas

Lyginant lėšų, skirtų turizmo, poilsio ir kultūros reikmėms, kitimo dinamika Plungės rajone, pastebima, kad nors ir yra šio rodiklio didėjimas, tačiau šis didėjimas nėra ženklus (nuo 1,8 mln. Lt 2000 m. iki 2,3 mln. Lt 2004 metais). Jei lyginsime lėšų, skirtų turizmo, poilsio ir kultūros reikmėms Plungės rajone santykinį kitimą, tai jų yra skiriama net mažiau. 2000 metai turizmo, poilsio ir kultūros reikmėms Plungės rajone buvo skirta 4,5 % biudžeto lėšų, o 2004 metais tik 4,3 %.

Dar blogesnė situacija jei lyginsime lėšų, skirtų turizmo, poilsio ir kultūros reikmėms kitimo dinamiką Plungės rajone su Lietuvoje vyraujančiomis tendencijomis. Lietuvoje lėšų, skirtų turizmo, poilsio ir kultūros reikmėms dalis jau eilę metų nuosekliai didėja. Jei 2004 metais šios lėšos sudarė tik 4,6 %, tai 2004 metais jų dalis jau sudarė 5,7 %. Taigi Plungės rajonas 2000 metais buvo vidutiniokas pagal šį rodiklį Lietuvoje, tai 2004 metai jis jau priskirtinas prie atsiliekančių rajonų grupės.

Paveikslas Nr. 8. Lėšų, skirtų turizmo, poilsio ir kultūros reikmėms dalies kitimas Plungės rajone bei Lietuvoje

1.8.2. Lėšų poreikio turizmo plėtrai Plungės rajone prognozė iki 2013 metų

Analizuojant Plungės rajono biudžeto išlaidų kitimo dinamiką buvo remtasi Plungės rajono biudžeto išlaidų kitimo rodikliais 2000 - 2004 metais. Analizuojant taip pat buvo vertinamos bendros Lietuvos ūkio vystymosi tendencijos bei Lietuvos ūkio vystymosi prognozės. Pagal šias vystymosi tendencijas 2013 metais Plungės rajono biudžeto išlaidos sudarytų apie 100 mln. Lt. (žr. 20 Priedas).

Jei nebus pakeistas požiūris į Plungės rajono turizmo ir poilsio sektoriaus finansavimą, atsižvelgus į biudžeto išlaidų kitimo iki 2013 metų prognozes, ši biudžeto dalis 2000 metais vos sieks 4 % ir bendrai sudarys tik apie 4 mln. Lt. Šių lėšų tikrai nepakaks įvairių turizmo plėtros programų vykdymui bei projektų turizmo srityje finansavimui.

Paveikslas Nr. 9 Lėšų, skiriamų turizmui, poilsiui ir kultūrai Plungės rajone kitimo prognozė iki 2013 metų

Analizuojant, kokios gali būti optimalios biudžeto išlaidos turizmo ir poilsio sektoriui finansuoti, reikia įvertinti ir tai, kad Plungės rajonas yra turizmui vystyti palankioje teritorijoje, o pagal Lietuvos Bendrąjį planą turizmo plėtra turėtų būti prioritetinga veikla. Pagal šiuo metu vyraujančias turizmo sektoriaus finansavimo tendencijas Lietuvoje, rekreacinėse teritorijose tam skiriamas apie 7-8 % biudžeto išlaidų. Kai kuriose savivaldybėse (Birštono, Marijampolės, Elektrėnų ir kt.) šis rodiklis viršija 10 %. Lėšų poreikio turizmo sektoriui kitimas iki 2013 metų yra paskaičiuotas atsižvelgiant į rekreacinių teritorijų Lietuvoje finansavimo tendencijas bei įvertinus Plungės rajono biudžeto formavimo realijas. Siūloma lėšų, skirtų turizmui ir poilsiui dalį didinti palaipsniui, kasmet skiriant tam vis didesnę biudžeto dalį. Optimalių 8 procentų riba tokiu atveju būtų pasiekta 2008 metais. Tokiu atveju 2013 metais turizmo sektoriui būtų galima skirti beveik 8 mln. Lt.

Paveikslas Nr. 10. Lėšų poreikio turizmo sektoriui Plungės rajone kitimo prognozė iki 2013 m.

1.9. Plungės rajono turizmo plėtros planavimo dokumentų (programų, projektų, studijų ar rajono strateginio planavimo dokumentų) vertinimas, įgyvendinimo eiga

Lentelė Nr. 17. Teisės aktų ir kitų dokumentų analizė

Teisinio akto pavadinimas, data	Komentarai
Nacionalinė turizmo plėtojimo programa, 2003 – 2006 m.	Šiame dokumente turizmas buvo išskirtas kaip prioritetinga ūkio šaka, ir tai lėmė aktyvią privačių turizmo bei rekreacijos paslaugas teikiančių organizacijų bei institucijų veiklą. Pagal tai valstybės turizmo politikos ir planavimo priemone numatyta Nacionalinė turizmo plėtros programa bei regioniniai projektai. Įstatyme, valstybės prioritetu skiriamas vietinis ir atvykstamasis turizmas.
Turizmo įstatymas naujasis (2002 m. gruodžio 3 d. nr. IX-1211) įtvirtino pakeitimus	Įstatymu siekiama numatyti palankesnes sąlygas užsiimti kaimo turizmu, nustatytas privalomas apgyvendinimo įstaigų klasifikavimas; pridėtinės vertės mokesčio įstatyme iki 5% sumažintas PVM mokestis apgyvendinimo paslaugoms.
LR ūkio ilgalaiškės plėtros strategija 2015 metams. Turizmo plėtros strategija iki 2015 metų	Savivaldybėms, neturinčioms turizmo informacinių centrų rekomenduojama tokius įkurti. Šiame dokumente numatoma parama tiesiant pėsčiųjų ir dviračių takus regioniniuose parkuose, neįgaliesiems pritaikytos infrastruktūros plėtra ir kt. svarbūs aspektai.
Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas 2002 m. spalio 29 d	Svarbiausi rekreacinių požiūriu arealai yra Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Kernavės, Trakų. LRTBP modeliuojamai rekreacinių teritorijų raidai įgyvendinti rekomenduojamos svarbiausios pirmajai (iki 2010 metų) teisinės, projektinės bei organizacinės priemonės. Gydamosios (sanatorinės) rekreacijos vystymo tikslu LRTBP yra numatoma išplėsti kurortinių vietovių tinklą, įtraukiant į jį vietas, turinčias šiam tikslui didelį gamtinių kurortinių išteklių potencialą. LR teritorijos bendrajame plane išskirta ir rekreacijos bei turizmo teritorijos vystymo tendencija, kuri numato: 1. Plėsti gamtinėje aplinkoje rekreacijos specializuotų teritorijų tinklą ir plėtoti infrastruktūrą; Intensyvinti turizmo, ypač pažintinio-kultūrinio, plėtrą ir stiprinti potencialą; 3. Užtikrinti gamtinių ir kultūrinių rekreacinių išteklių

Teisinio akto pavadinimas, data	Komentarai
	<p>naudojimo ir apsaugos efektyvumą bei optimizavimą;</p> <p>4. Išnaudoti poilsio kaimiškoje aplinkoje potencialą ekonomiškai silpnų šalies rajonų gaivinimui;</p> <p>5. Perorientuoti įvažiuojamąjį turizmą ir, orientuojantis į vakarų šalis, sukurti atitinkamą rekreacinės infrastruktūros kokybę;</p> <p>6. Sukurti valstybinę rekreacijos rėmimo sistemą ir užtikrinti jos regioninį diferencijavimą;</p>
<p>Nacionalinė darnaus vystymosi strategija (LRV nutarimas nr. 1160. 2003 m. rugsėjo 11 d.)</p>	<p>Analizuojamame dokumente išskirtini šie Lietuvos darnaus vystymosi prioritetai, kurie tiesiogiai susiję su turizmu ar rekreacija:</p> <p>1. Nuosaikus ir darnus ūkio šakų ir regionų ekonomikos vystymasis;</p> <p>2. Pagrindinių ūkio šakų (transporto, pramonės, energetikos, žemės ūkio, būsto, <u>turizmo</u>) poveikio aplinkai mažinimas:</p> <p>2.1. efektyvesnis gamtos išteklių naudojimas ir atliekų tvarkymas;</p> <p>2.2. pavojaus žmonių sveikatai mažinimas;</p> <p>2.3. pasaulio klimato kaitos ir jos padarinių švelninimas;</p> <p>2.4. geresnė biologinės įvairovės apsauga;</p> <p>2.5. geresnė kraštovaizdžio apsauga ir racionalus tvarkymas;</p> <p>2.6. užimtumo didinimas, nedarbo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimas;</p> <p>2.7. švietimo ir mokslo vaidmens didinimas;</p> <p>2.8. Lietuvos kultūrinio savitumo išsaugojimas. Lietuvos darnaus vystymosi strategijos SSGG (stiprybės, silpnybės, grėsmės, galimybės) analizėje minima, kad nepakankamai plėtojama biotransporto (dviračių, riedučių) infrastruktūra, pasenusi kultūros palaikymo, skleidimo, propagavimo infrastruktūra, kuri neužtikrina darnios kultūros savitumo apsaugos, dėl žemoko informacijos, turizmo vadybos lygio lėtai plėtojamas atvykstamasis turizmas</p>
<p>Nacionalinių dviračių maršrutų ir turizmo informacijos ženklų galimybių studijoje (Bicycle Tourism in Lithuania (Feasibility Study))</p>	<p>Pažymima, jog maršrutas (Utena – Dūkštas – Aukštaitijos NP – Molėtai – Ukmergė – Anykščiai – Utena; iš viso 360 km.) dėl geografinės padėties, tarptautiniu masteliu žinomų objektų stokos yra daugiau skirtas šalies vartotojams, todėl pradiniam etape rekomenduojama įrengti informacinius ženklus, taip pasirėngiant ir užtikrinant plėtrą vėlesniu metu.</p>
<p>LR Saugomų teritorijų įstatymas, 2002 m.</p>	<p>Analizuojama teritorija yra Ventos regioninio parko teritorijoje, kur ūkinę veiklą reglamentuoja šis įstatymas. Jo pagrindu išleisti poįstatyminiai aktai, kurie gali labai suvaržyti rekreacinę plėtrą šiame objekte.</p>
<p>Specialiosios miško ir žemės naudojimo sąlygos,</p>	<p>Šis dokumentas įtakoja veiklą saugomose teritorijose: draustiniuose, valstybiniuose parkuose (Žemaitijos nacionalinis parkas, Minijos pralaužos geomorfologinis draustinis, Gandingos kraštovaizdžio draustinis, Minijos ichtiologinis draustinis).</p>
<p>Žemaitijos nacionalinio parko planavimo schema (galioja iki 2005m.) 1997m.</p>	<p>Schemoje numatytas parko funkcinis zonavimas, numatytos rekreacinės zonos. Šiuo metu įgyvendinta trečdalis planavimo schemos sprendinių.</p> <p>Siūlomos prioritetingos veiklos:</p> <p>pažintinio turizmo organizavimas, prioritetą teikiant dviračių, pėsčiųjų; vandens turizmui;</p> <p>poilsiaviečių įrengimas rekreacinio prioriteto zonose, kitose teritorijų planavimo dokumentuose (planavimo schemose, specialiuosiuose planuose) nustatytose vietose</p> <p>rekreacinės infrastruktūros kūrimas, mokomųjų ir pažintinių takų projektavimas ir įrengimas specialių apžvalgos bokštų įrengimas ir naudojimas pagal nustatyta tvarka parengtus projektus</p>
<p>Kiti dokumentai</p>	<p>Rekreacinę plėtrą analizuojamoje teritorijoje įtakoja ir šie dokumentai:</p> <p>Kaimo turizmo programa;</p> <p>Kultūrinio turizmo programa;</p> <p>Lietuvos kurortų plėtros koncepcija;</p> <p>Konferencijų turizmo vystymo galimybių studija;</p>

Teisinio akto pavadinimas, data	Komentarai
	Nacionalinių dviračių maršrutų ir turizmo informacijos ženklų galimybių studija; Lietuvos Respublikos dvarų paveldo išsaugojimo ir jo integravimo į visuomenės gyvenimą koncepcija;

Atlikus pagrindinių Lietuvos Respublikos dokumentų, kuriais remiantis Plungės rajono savivaldybė bei kitos įmonės/organizacijos turėtų planuoti projektus turizmo bei rekreacijos išteklių plėtrai rajone bei galimai ES fondų paramai gauti analizę, galima išskirti **tris pagrindinius dokumentus**, kuriais turėtų vadovautis Plungės rajono įmonės plėtojant turizmo sektorių: **LR teritorijos bendrasis planas, Bendrasis programavimo dokumentas** (kuris buvo aprašytas), **Nacionalinė darnaus vystymosi strategija**. Be minėtų dokumentų, savivaldybė, kitos rajono įmonės ar organizacijos, planuodamos ateities projektus, turi atsižvelgti ir į kitas priemones, numatytas apskrities plėtros plane, kuriame išdėstyti pagrindiniai rajono prioritetai.

Plungės rajonas priklauso Telšių apskričiai, todėl savivaldybė tiek rengdama savo strategiją, tiek planuodama ES struktūrinių fondų paramą, turi atsižvelgti ir į Telšių apskrities strateginius planus. Bei kitus vidutinės trukmės apskrities strateginius veiklos planus, kurie buvo parengti vadovaujantis Lietuvos regioninės politikos principais bei kitais Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintais teisės aktais bei dokumentais.

2003 m. birželio 2 d. LR Vidaus reikalų ministro įsakymas nr. IV-197 (Žin., 2003, Nr. 56-2495) „Dėl atrankos kriterijų teikiant finansinę pagalbą regionams ir savivaldybėms rengiant projektus (projektinius pasiūlymus) Europos Sąjungos struktūrinių ir stojimo fondų paramai gauti“ aiškiai nurodo atrankos kriterijus rengiant paraiškas ES struktūrinių fondų paramai gauti bei projektų teikimo taisykles. Šiame įsakyme pabrėžiama, kad teikiančios paraiškas institucijos turi vadovautis regionų plėtros prioritetais, BPD priemonėmis. **Dokumente išvardintos remtinios sritys, tarp kurių paminėta ir turizmo bei rekreacijos infrastruktūros plėtra.**

1.10. SSGG analizė.

Lentelė Nr. 18. Silpnųjų, stipriųjų, galimybių ir grėsmių analizė

Stiprybės	Silpnybės
<ol style="list-style-type: none"> 1. Didelę rekreacinę vertę turintys gamtiniai ištekliai; 2. Patrauklūs rekreacijai kultūriniai ištekliai; 3. Parengtas Plungės rajono plėtros strateginis planas bei pradėti jo koregavimo darbai; 4. Turizmo plėtros projektai yra įtraukti į Plungės rajono plėtros strateginį planą; 5. Sukurta pakankama turizmo informacijos institucinė sistema; 6. Neblogai išvystytas susisiekimo infrastruktūros tinklas; 7. Pakankamai gerai išvystytas kaimo turizmo sektorius; 8. Teigiamas vietos savivaldos institucijų bei vietos gyventojų požiūris į turizmo plėtrą; 9. Ryšiai su kitų kaimyninių valstybių savivaldos institucijomis; 10. Lėšų, skirtų turizmo plėtrai, augimas; 11. Savivaldybės vykdoma investicijų skatinimo sistema; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nepalanki plėtrai pramonės ir verslo struktūra, silpnai išvystytas paslaugų sektorius; 2. Mažos investicijos lyginant su didžiaisiais urbanistiniais centrais; 3. Nėra parengtos turistinės trasos; 4. Kvalifikuotų turizmo ir rekreacijos specialistų stoka (išskyrus Žemaitijos nacionalinį parką); 5. Nėra turizmo informacijos infrastruktūros; 6. Silpna rinkodarinė veikla: trūksta leidinių apie rajono turizmo išteklius, nėra apsispręsta dėl rajono turizmo verslo vartotojų tikslinio segmento; 7. Nėra rengiama projektų, skirtų turizmo plėtrai rajone, paraiškų ES struktūriniais fondams; 8. Neregistruojamos privačios investicijos į rajono turizmo sektorių.
Galimybės	Grėsmės
<ol style="list-style-type: none"> 1. Plungės rajono įvaizdžio keitimas ir kūrimas galėtų būti vienas iš pirmųjų esminių žingsnių rajono turizmo plėtrai skatinti; 2. Įvairių išorės ekspertų ir specialistų pajungimas sprendžiant Plungės rajono turizmo plėtros problemas, rengiant turizmo įvaizdžio keitimo/kūrimo programą; 3. Palankios galimybės toliau vystyti turizmo informacijos infrastruktūrą; 4. Teigiamo Plungės rajono kaip aktyvios rekreacijos ir turizmo centro įvaizdžio sukūrimas; 5. Turistinių trasų parengimas ir sujungimas į vieningą turizmo sistemą; 6. Lėšų skyrimas turizmo plėtros projektams įgyvendinti iš nacionalinio ir savivaldybės biudžeto; 7. Struktūrinių ir kitų fondų lėšų panaudojimas turizmo plėtros projektams įgyvendinti; 8. Privataus kapitalo pritraukimas rekreacinės infrastruktūros plėtrai; 9. Plungės rajono turizmo objektų įtraukimas į nacionalinės svarbos turistinius maršrutus. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Menkas valstybinių institucijų iniciatyvos turizmo verslo srityje laipsnis; 2. Finansavimo šaltinių turizmo plėtros projektams įgyvendinti trūkumas ir investicijų vertės išaugimas; 3. Priimtų sprendimų tęstinumo nebuvimas; 4. Nekvalifikuotų rangovų parinkimas gali neigiamai paveikti projekto kokybę ir apimtį; 5. Rekreacinės infrastruktūros plėtros trukdžių suintensyvėjimas; 6. Savanaudiškų kai kurių verslo struktūrų tikslai įsisavinti gamtos ir kultūros vertybes rajone gali stabdyti turizmo plėtros procesus; 7. Teisinės bazės, reglamentuojančios gamtinių – kultūrinių išteklių panaudojimą rekreacijai ir turizmo plėtrai pasikeitimas.

2. PASIŪLYMAI

2.1. Konkurentabilios turizmo paslaugos ir produkto plėtra

2.1.1. Turizmo paslaugų (kaimo turizmo, kempingų, motelių, viešbučių, maitinimo įstaigų) objektų tinklo išvystymo galimybės.

Apgyvandinimo sektoriaus plėtros tikslai.

- Siekti kuo daugiau išnaudoti ne tik Platelių, bet ir kitų Plungės rajono rekreacinių arealų (Plungės-Kulių, Platelių-Žemaičių Kalvarijos, Šateikių) potencialą plėtojant apgyvandinimo paslaugas.
- Vystyti tokias apgyvandinimo paslaugas, kurios atspindėtų Plungės rajono, kaip vertingos gamtinės teritorijos įvaizdį, teikiant prioritetus kaimo turizmo, bei kitų nedidelių apgyvandinimo įstaigų plėtrai, stengiantis išnaudoti rajono kultūrinius objektus (Plungės (Oginskių) dvaro Ofisiną, Šateikių dvaro buvusį gyvenamąjį pastatą, etnografines sodybas ir kt.).
- Išnaudoti Plungės rajono tranzitinius koridorius: Palanga – Šiauliai; Mažeikiai – Gargždai; Skuodo – Plungės – Rietavo – Kvedarnos, plėtojant atitinkamas apgyvandinimo paslaugas – kempingų, motelių ir kt.
- Išnaudoti Plungės rajono vandens resursus plėtojant stovyklaviečių tinklą: Žemaitijos nacionalinio parko ežeryne, Alsėdžių arealo vandens telkinių zonoje (Alsėdžių ežeras, Alsėdžių tvenkinys ir Sruogos upė), Plungės – Kulių arealo vandens telkinių zonoje.
- Sezoniškumo problemos mažinimas Plungės rajono apgyvandinimo įmonėse.

Maitinimo sektorius plėtros tikslai:

- Plėtojant maitinimo paslaugas išnaudoti Plungės rajono tranzitinius koridorius: Palanga – Šiauliai; Mažeikiai – Gargždai; Skuodo – Plungės – Rietavo – Kvedarnos.
- Maitinimo paslaugų rajone tolygi plėtra, orientuojant jas ne tik į turistų bet ir vietinių gyventojų rekreacinių poreikių tenkinimą.
- Maitinimo paslaugų atspindinčių Žemaitijos regiono ir Plungės rajono kultūrinius savitumus plėtra (žemaičių tradicinė virtuvė, žydų tradicinė virtuve ir pan.).
- Maitinimo paslaugų įvairovės skatinimas (Ekonominės klasės savitarnos tipo maitinimo paslaugos, bistro, mobilios maitinimo paslaugos).

Apgyvandinimo paslaugų sektoriaus plėtros tikslų įgyvendinimo priemonės:

Eil. Nr.	Įgyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Įgyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
1.	Privačios iniciatyvos skatinimas ir parama kaimo turizmo paslaugų plėtrai	Kaimo turizmo paslaugos Plungės rajone yra labai populiarios, čia yra virš 20 kaimo turizmo sodybų. Tačiau kaimo turizmo potencialas Plungės rajone dar nėra pakankamai išnaudojamas. Visų pirma dauguma kaimo turizmo sodybos yra Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje, taip bandant išnaudoti Platelių ežero rekreacinį potencialą, tuo tarpu kitų studijoje išskirtų rekreacinių arealų potencialas nėra išnaudojamas. Įgyvendinus šią priemonę būtų sudarytos sąlygos platesniam rajono gamtinių išteklių panaudojimui bei tolygesniam kaimo turizmo sodybų pasiskirstymui rajone.	Skatinti kaimo bendruomenes bei ūkininkus pritaikyti savo sodybas kaimo turizmo paslaugų teikimui, kompensuojant dalį patirtų išlaidų. Tiksliniai rekreaciniai arealai, kuriais būtų remiamas kaimo turizmo paslaugų vystymas: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Plungės – Kulių; ▪ Šateikių – Gintališkės, ▪ Alsėdžių – Paukštakių; Įgyvendinimo laikotarpis – nuolat vykdoma veikla.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Lietuvos kaimo turizmo asociacija, privatūs asmenys – ūkininkai.	3500 (iki 2013 m.)
2.	Privačios iniciatyvos skatinimas ir parama apgyvendinimo paslaugų teikimui pritaikant Žemaitijos kraštui būdingus gyvenamuosius pastatus t.y. etnografines sodybas	Plungės rajone yra gausu sodybų turinčių etnografinę vertę. Turizmo paslaugų plėtra jose ne tik padės spręsti kaimo socialines problemas, bet ir padės išsaugoti Žemaitijos kraštui būdingus sodybų pavyzdžius ir juos reprezentuoti. Viena svarbiausių problemų ta, kad dauguma šių sodybų savininkų, nors ir supranta savo valdomo nekilnojamo turto kultūrinę vertę, dažniausia neturi lėšų net elementariausioms renovacijos ir apsaugos priemonėms įgyvendinti. Paremiant šių objektų savininkus, pertvarkant savo valdomą nekilnojamą turtą turizmo paslaugoms teikti, būtų sudaromos sąlygos ne tik išsaugoti šiuos objektus, bet ir savininkams gauti papildomas lėšas tolimesnei šių objektų priežiūrai.	Skatinti kultūrinę vertę turinčių sodybų savininkus renovuoti valdomus objektus pritaikant juos turizmo paslaugų teikimui, kompensuojant jiems dalį patirtų išlaidų. Tikslinis arealas – visas Plungės rajonas. Įgyvendinimo laikotarpis – nuolat vykdoma veikla.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Kultūros paveldo departamentas, privatūs asmenys.	2500 (iki 2013 m.)
3.	Kempingų įrengimo skatinimas.	Plungės rajonas yra patrauklus savo gražia gamtine aplinka, be to jį kerta kelios respublikinės reikšmės tranzito trasos, tačiau rajone nėra nė vieno kempingo. Siekiant išnaudoti rajono turizmo išteklių potencialą būtina skatinti kempingų atsiradimą.	Privačios iniciatyvos skatinimas steigiant kempingus, užtikrinant partnerystę bei koofinansavimą rengiant bei įgyvendinant investicinius projektus, t.t. ir finansuojamus iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų. Tiksliniai arealai:	Privatūs asmenys, Plungės rajono savivaldybės administracija,	4000

Eil. Nr.	Įgyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Įgyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tranzitinis koridorius Šiauliai-Palanga (prioritetinės vietos - Alsėdžių ežero ir Minijos upės prie Aleksandravo apylinkėse). ▪ Tranzitinis koridorius Mažeikiai-Plungė-Rietavas (prioritetinės vietos – Rotinėnų ir Godingos tvenkinių apylinkės). ▪ Platelių – Žemaičių Kalvarijos rekreacinis arealas (prioritetinės vietos – Platelių ežero ir Beržoro arba ilgio ežero apylinkės) Įgyvendinimo laikotarpis – 2006-2010.		
4.	Privačios iniciatyvos skatinimas ir parama motelių ir kitų panašaus tipo apgyvendinimo įstaigų steigimui.	Plungės rajonas yra trijų Žemaitijai svarbių automagistralių sankirtoje, tačiau turizmo plėtroje tai nėra išnaudojama. Plungės rajone yra geros sąlygos tranzitinių srautų aptarnavimo plėtrai, o įvertinus tai, kad artimiausiu metu automobilių srautai turėtų tik didėti, būtina jau dabar dėti pastangas išnaudojant šį faktorių turizmo plėtroje. Vienas iš svarbių tranzitinių srautų aptarnavimo infrastruktūros objektų yra apgyvendinimo paslaugų įmonės - moteliai. Šiuo metu Plungės rajone veikia vienas motelis, tačiau žiūrint į ateities perspektyvas tai yra tikrai per maža pasiūla tranzitinių srautų aptarnavimui.	Privačios iniciatyvos skatinimas steigiant kempingus, užtikrinant partnerystę bei koofinansavimą rengiant bei įgyvendinant investicinius projektus, t.t. ir finansuojamus iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų. Tiksliniai arealai: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tranzitinių koridorių sankirta Plungės miestas ir jo apylinkės (prioritetinis arealas). ▪ Tranzitinis koridorius Palanga – Šiauliai (prioritetinės vietos - Alsėdžių ežero ir Minijos upės prie Aleksandravo apylinkės). ▪ Tranzitinis koridorius Mažeikiai-Plungė–Gargždai (prioritetinės vietos – Žemaičių Kalvarijos ir Kulių miesteliai bei jų apylinkės); ▪ Tranzitinis koridorius Skuodas–Plungė–Rietavas (prioritetinės vietos Šateikių ir Stalgėnų miestelių apylinkės). 	Privatūs asmenys, Plungės rajono savivaldybės administracija,	2500

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
			Igyvendinimo laikotarpis – 2008-2013m.		
5.	Numatyti vietas ir parengti finansavimo programą stovyklaviečių tinklo plėtrai.	Plungės rajonas yra patrauklus savo gražia gamtine aplinka, čia yra Platelių ežerynas, daug kitų rekreacijai patrauklių vandens telkinių, gausūs miškų išteklių bei kultūros paveldo vertybės. Tad siekiant kuo geriau išnaudoti rajono turizmo išteklių potencialą ir daryti kuo mažesnę žalą aplinkai būtina skatinti stovyklaviečių, su bent minimalia turizmo infrastruktūra, atsiradimą. Šiuo metu Plungės rajone stovyklaviečių tinklas vystomas tiktais Žemaitijos nacionaliniame parke, nors ir čia jų išsidėstymas nėra optimalus, o kitos rekreacijai patrauklios gamtinės teritorijos nėra visiškai išnaudojamos.	Numatyti vietas ir parengti finansavimo programą stovyklaviečių tinklo vystymui Plungės rajone. Tiksliniai arealai: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Žemaitijos nacionalinio parko - Žemaičių Kalvarijos rekreacinis arealas (prioritetus teikiant Beržoro, Žiedelio, Ilgio ir kitų ežerų zonas); ▪ Alsėdžių arealo vandens telkinių zonoms (Alsėdžių ežeras, Alsėdžių tvenkinys ir Sruogos upė), ▪ Plungės – Kulių arealo vandens telkinių zona. Igyvendinimo laikotarpis – 2007-2013m.	Telšių miškų urėdija, Privatūs asmenys, Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija.	2000
6.	Skatinti privačią iniciatyvą ir paramą papildomoms rekreacinėms paslaugoms bei pramogoms apgyvendinimo sektoriuje, kurios padėtų spręsti sezoniškumo problemas.	Plungės rajono, kaip rekreacinio rajono įvaizdį formuoja gamtinė ir kultūrinė aplinka. Tačiau dauguma rekreacinių veiklų yra vykdoma tik vasaros sezono metu, taigi iškyla sezoniškumo problema. Ją būtų galima spręsti skatinant privačią iniciatyvą ir teikiant bent minimalią paramą papildomų rekreacinių paslaugų ir pramogų teikimui apgyvendinimo įstaigose.	Skatinti privačią iniciatyvą naujų paslaugų, skirtų sezoniškumo problemos mažinimui, vystymą. Kompensuoti dalį patirtų išlaidų, bei užtikrinti partnerystę ir koofinansavimą rengiant bei įgyvendinant investicinius projektus. Tikslinis arealas - visas Plungės rajonas. Igyvendinimo laikotarpis – nuolat vykdoma veikla.	Privatūs asmenys, Lietuvos kaimo turizmo asociacija, Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija.	1500 (iki 2013m.)

Maitinimo paslaugų sektoriaus plėtros tikslų įgyvendinimo priemonės:

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
7.	Privačios iniciatyvos skatinimas ir parama	Plungės rajonas yra svarbių automagistralių sankirtoje, tačiau svetingumo paslaugų plėtroje tai	Skatinti ir remti privačias iniciatyvas steigiant maitinimo įstaigas Plungės rajono	Privatūs asmenys,	2500 (iki 2013m.)

Eil. Nr.	Įgyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Įgyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
	maitinimo įstaigų steigimui, išnaudojant tranzitinius koridorius.	nėra išnaudojama. Rajone yra geros sąlygos tranzitinių srautų aptarnavimo plėtrai. Artimiausiu metu automobilių srautai turėtų tik didėti, todėl būtina jau dabar dėti pastangas išnaudojant šį faktorių svetingumo paslaugų, o ypač maitinimo sektoriaus, kuris yra vienas iš svarbesnių tranzitinių srautų aptarnavimo infrastruktūros objektų, plėtroje. Šiuo metu Plungės rajone veikia 18 maitinimo įstaigų, tačiau dauguma jų yra Plungės mieste ir Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje ir tik kelios yra prie tranzitinių trasų.	teritorijos tranzitinėse atkarpose, kompensuojant dalį patirtų išlaidų bei užtikrinant partnerystę ir koofinansavimą rengiant bei įgyvendinant investicinius projektus. Tiksliniai arealai: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tranzitinis koridorius Palanga – Šiauliai (prioritetus teikiant šioms atkarpoms: Aleksandravo – Alsėdžių ežero apylinkės, Tranzitinių kelių sankirtoje šiauriau Plungės miesto); ▪ Tranzitinis koridorius Mažeikiai – Gargždai (prioritetus teikiant šioms atkarpoms: Žemaičių Kalvarijos miestelio apylinkės, Kulių miestelio apylinkės); ▪ Tranzitinis koridorius Skuodas – Plungė – Rietavas (prioritetus teikiant šioms atkarpoms: Šateikių miestelio apylinkės, Stalgėnų miestelio apylinkės). Įgyvendinimo laikotarpis – nuolat vykdoma veikla	Plungės rajono savivaldybės administracija,	
8.	Privačios iniciatyvos skatinimas, parama ir bendradarbiavimas plečiant maitinimo įstaigų tinklą Plungės rajono periferinėse teritorijose	Plungės rajone yra nemažai maitinimo įstaigų, tačiau jos yra netolygiai pasiskirsčiusios rajone, tad yra nepakankamai išnaudotas rajono rekreacinių teritorijų potencialas. Tokiu būdu susiklosto tokia situacija, kad Plungės rajono periferinėse teritorijose nėra kokybiškai tenkinami ne tik turistų, bet ir vietos gyventojų rekreaciniai poreikiai.	Skatinti ir remti privačias iniciatyvas, steigiant maitinimo įstaigas Plungės rajono periferinėse teritorijose, kompensuojant dalį patirtų išlaidų bei užtikrinant partnerystę ir koofinansavimą rengiant bei įgyvendinant investicinius projektus. Prioritetas - maitinimo įstaigos orientuotos ne tik į turistų, bet ir vietinių gyventojų rekreacinių poreikių tenkinimą. Tiksliniai arealai: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Plungės rajono periferinės teritorijos: (pav.: Alsėdžiai, Gintališkės, Šateikiai, Stalgėnai, Karklėnai, Aleksandravas ir t.t.) 	Privatūs asmenys, Plungės rajono savivaldybės administracija,	2400 (iki 2013m.)

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
			Igyvendinimo laikotarpis – nuolat vykdoma veikla		
9.	Privačios iniciatyvos skatinimas, parama ir bendradarbiavimas plečiant maitinimo paslaugas teikiančių įmonių, atspindinčių Žemaitijos regiono ir Plungės rajono kultūrinius savitumus, tinklą prioritetus teikiant žemaičių tradicinei virtuvei, žydų tradicinei virtuvei ir pan	Atvykę turistai iš svetur bei siekiantys susipažinti su lankomo krašto kultūra, gyvensena ieško maitinimo paslaugų, kurių pagalba galėtų susipažinti ir su kulinariniu lankomo krašto paveldu. Plungės rajonas turi ryškų savo, kaip Žemaičių kraštas, įvaizdį, be to čia per daugelį amžių šalia sugyvendavo įvairių tautų atstovai, tarp kurių gausiausia buvo žydų tautybės. Siekiant pajavairinti teikiamų maitinimo paslaugų pasiūlą bei pristatyti lankytojams šio krašto žmonių kulinarinę kultūrą, reikia skatinti šiuo metu populiarėjančias etnokulinarinio paveldo maitinimo paslaugas.	Skatinti ir remti privačias iniciatyvas, steigiant maitinimo įstaigas Plungės rajono periferinėse teritorijose, kompensuojant dalį patirtų išlaidų bei užtikrinant partnerystę ir koofinansavimą rengiant bei įgyvendinant investicinius projektus. Tikslinis arealas - visas Plungės rajonas. Igyvendinimo laikotarpis – nuolat vykdoma veikla	Privatūs asmenys, Plungės rajono savivaldybės administracija,	2400 (iki 2013m.)
10.	Privačios iniciatyvos skatinimas ir parama maitinimo paslaugas teikiančių įmonių įvairovės plėtrai, prioritetus teikiant ekonominės klasės savitarnos tipo, bistro, mobilaus tipo maitinimo paslaugoms.	Plungės rajono pagrindinis turistų segmentas – poilsio gamtoje bei kaime mėgėjai. Šis turistų segmentas nėra linkęs išlaidauti perkant paslaugas, todėl jiems labiausiai tiktų siūlyti ekonomines klasės savitarnos tipo maitinimo paslaugas. Be to Plungės rajonas (ypač Platelių rekreacinis arealas) susiduria su sezoniškumo problema – vasarą paslaugų paklausa yra labai didelė, o žiemą ji ženkliai sumažėja. Dalinai šia problemą maitinimo sektoriuje galėtų išspręsti mobilios maitinimo paslaugos.	Skatinti ir remti privačias iniciatyvas, steigiant ekonominės klasės savitarnos tipo maitinimo, bistro, mobilaus tipo įstaigas Plungės rajone, kompensuojant dalį patirtų išlaidų bei užtikrinant partnerystę ir koofinansavimą rengiant bei įgyvendinant investicinius projektus. Tiksliniai regionai – visi Plungės rajono rekreaciniai arealai. Igyvendinimo laikotarpis – nuolat vykdoma veikla	Privatūs asmenys, Plungės rajono savivaldybės administracija,	2200 (iki 2013 m.)

2.1.2. Turizmo informacijos gerinimas:

Turizmo informacijos infrastruktūros plėtros tikslai formuojant Plungės rajono, kaip patrauklaus poilsui, įvaizdį:

- Pateikti kuo daugiau vizualinės informacijos, kuri padėtų formuoti Plungės rajono, kaip teritorijos turtingos gamtiniais ir kultūriniais ištekliais įvaizdį.
- Formuojant Plungės rajono kaip patrauklios turizmui ir rekreacijai teritorijos įvaizdį, išnaudoti rajono, kaip tranzitinio regiono geografinę padėtį.
- Formuojant Plungės rajono įvaizdį pasinaudoti saugomų teritorijų tinklu, ypač atkreipiant dėmesį į tokius saugomus gamtos objektus kaip Žemaitijos nacionalinis parkas, Gandingos kraštovaizdžio draustinis, Reiskių tyro telmologinis draustinis, Vilkaičių geomorfologinis draustinis bei Minijos ichtiologinis draustinis.

Turizmo informacijos infrastruktūros plėtros tikslai pristatant Plungės rajono gamtines ir kultūrinės vertybes ir formuojant įvairius turistinius maršrutus:

- Kuo išsamiau visuomenei reprezentuoti didelį ir labai didelį rekreacinį potencialą turinčius gamtos ir kultūros objektus.
- Vystyti informacinę infrastruktūrą padedant rajono lankytojams kuo lengviau orientuotis randant gamtines ir kultūrinės vertybes.
- Turizmo infrastruktūros pagalba formuoti pėsčiųjų, dviračių, autoturizmo bei vandens turizmo trasų maršrutus, pateikiant kuo išsamesnę informaciją apie trasų pasiekiamumą bei orientavimąsi turistinėje trasoje.

Turizmo informacijos infrastruktūros plėtros tikslai pristatant svetingumo paslaugas Plungės rajone

- Pristatyti Plungės rajono lankytojams gamtinių ir kultūrinių išteklių teikiamas galimybes poilsui.
- Išsamiai pristatyti esamas svetingumo paslaugas (apgyvendinimo, maitinimo, pramogų ir pan.).
- Plėtoti kompleksinę turizmo informacijos paslaugų infrastruktūrą.

Turizmo informacijos infrastruktūros plėtros priemonės formuojant Plungės rajono kaip patrauklaus poilsio įvaizdį:

Eil. Nr.	Įgyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Įgyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
1.	Pagrindiniuose tranzitiniuose koridoriuose reprezentacinių – informacinių aikštelių įrengimas.	Plungės rajonas dėl savo gamtinių vertybių yra vertinamas kaip rekreacinis regionas. Tačiau pagrindinis ir ryškiausiai pastebimas trūkumas – informacinės sklaidos stoka. Plungės rajone yra pakankamai sudėtinga orientuotis, kol kas problematiška surasti rekreacinius objektus, taigi ši susiklosčiusi situacija menkina Plungės kaip rekreacinio rajono įvaizdį. Šias problemas gali spręsti informacinių stendų atsiradimas tranzitiniuose Plungės rajono koridoriuose. Visų pirma būtų galima įrengti informacines aikšteles šalia rajoną kertančių autotrasų.	Įrengti 6 informacines aikšteles Plungės rajono paribiuose, netoli esamų gyvenviečių. Aikšteles rengti įvažiuojant į Plungės rajoną dešinėje kelio pusėje Siūlomos vietos: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tranzitiniame koridoriuje Palanga – Šiauliai (šalia Aleksandrovo gyvenvietės, netoli Alsėdžių ežero); ▪ Tranzitiniame koridoriuje Skuodas -Plungė – Rietavas (šiauriau Šateikių miestelio, piečiau Stalgėnų miestelio); ▪ Tranzitiniame koridoriuje Mažeikiai – Plungė – Gargždai (piečiau Kulių miestelio, ties šiauriniu posūkiu į Žemaičių Kalvariją); Įgyvendinimo laikotarpis – 2006 – 2011 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Kelių direkcija	2000
2.	Nedidelių informacinių lentelių visų eksponuotinių gamtinių ir kultūrinių vertybių įrengimas.	Siekiant kuo geriau pristatyti turistams Plungės rajono gamtines ir kultūrinės vertybes būtina susirūpinti informacijos apie šias vertybes sklaida. Pradėti reikia nuo nedidelių stilizuotų informacinių lentelių įrengimo prie eksponuotinių gamtinių ir kultūrinių vertybių. Jose būtų pateikta bazinė informacija apie objektą, jo statusą.	Parengti bendrą visų gamtinių ir kultūrinių objektų informacinių lentelių stilistiką bei įrengti informacines lenteles prie 16 gamtinių objektų (žr. 1 priedas) ir 76 kultūrinių objektų. (žr. 2 priedas). Įgyvendinimo laikotarpis – 2006-2010 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija,	300 (iki 2010m.)
3.	Prie pagrindinių įvažiavimų į saugomas teritorijas įrengti informacines aikšteles (viso 13 aikštelių).	Net 25 % Plungės rajono teritorijos užima saugomos teritorijos (tai 2 kartus daugiau nei Plungės rajono vidurkis). Jos padeda kurti Plungės rajono kaip vertingos gamtinės teritorijos įvaizdį. Tačiau vien kelių ženklų nurodančių saugomos teritorijos pavadinimą neužtenka. Siekiant optimaliai išnaudoti saugomų teritorijų tinklą sukurti Plungės rajono įvaizdį bei šių saugomų teritorijų galimybes plėtojantį turizmą reikia Plungės rajono	Įrengti (arba atnaujinti) pažintines informacines aikšteles prie įvažiavimų į saugomas teritorijas. Siūlomos vietos: <ul style="list-style-type: none"> ▪ 5 aikštelės prie Žemaitijos nacionalinio parko pagrindinių įvažiavimų, ▪ 5 prie Minijos ichtiologinio draustinio; ▪ 1 prie įvažiavimo į Gandingos kraštovaizdžio draustinį, ▪ 1 prie įvažiavimo į Reiskių tyro telmologinį draustinį 	Plungės rajono savivaldybės administracija, Kelių direkcija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba	2600 (iki 2010m.)

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
		svėčiams pateikti išsamią informacija apie Plungės rajono saugomas teritorijas, jose saugomas vertybes, poilsio galimybes.	<ul style="list-style-type: none"> 1 prie įvažiavimo į Vilkaičių geomorfologinį draustinį Igyvendinimo laikotarpis – 2006-2010 m.		
4.	Informacinių stendų apie didelį ir labai didelį rekreacinį potencialą turinčius objektus įrengimas.	Pristatant Plungės rajono gamtines ir kultūrinės vertybes galima diferencijuotai pateikti informacija apie čia esančias vertybes, išskiriant didelį ar labai didelį rekreacinį potencialą turinčius objektus. Taip padėtų optimizuoti investicijas į informacinę sklaidą bei optimaliau panaudoti Plungės rajono gamtines ir kultūrinės vertybes turizmo plėtroje.	Parengti tipinius informacinių stendų maketus ir pastatyti prie didelį ir labai didelį rekreacinį potencialą turinčių gamtos ir kultūros objektų. Siūlomi objektai (viso 24 stendai): <ul style="list-style-type: none"> 1 stendas ties Šateikių giria; 2 stendai ties Kulių miškų masyvu; 3 stendai ties Stalgėnų – Milašaičių miškų masyvu; 4 stendai ties Platelių, Beržoro ir Ilgio ežerais (Minijos upė pristatoma kartu su Minijos ichtiologiniu draustiniu); 6 informaciniai stendai ties įvažiavimais į Plungės miestą; 2 informaciniai stendai ties Platelių gyvenvietėje; 3 informaciniai stendai ties Žemaičių Kalvarijos gyvenvietėje; 1 informacinis stendas prie Plungės (Oginskių) dvaru, 1 informacinis stendas prie Šateikių dvaro sodybos, 1 informacinis stendas prie Platelių dvaro sodybos. Igyvendinimo laikotarpis 2008-2010 m.	Telšių miškų urėdija, Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija	600 (iki 2010m.)
5.	Kelių eismo ženklų (Nr. 637, 638, 639) įrengimas.	Šiuo metu Plungės rajono svėčiams iškyla daug sunkumų norint atrasti gamtines, kultūrinės vertybes, saugomas teritorijas ar kitus objektus, lankytinas vietas. Kadangi Plungės rajone yra gerai išvystytas autokelių tinklas, tai dauguma turistų po rajoną	Pastatyti kelių eismo ženklus, kad lankytojai kuo lengviau rastų gamtos ir kultūros objektus (viso apie 350vnt. kelio eismo ženklų Nr.637 „krypties rodyklė į lankytiną vietą“, 638 „lankytinos vietos pavadinimas“, 639 „krypties	Kelių direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija	400

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
		keliauja automobiliais. Todėl būtina pasirūpinti, kad turistai lengvai orientuotųsi rajone ir kuo patogiau pasiektų jų norimus lankyti objektus.	rodyklė į nacionalinius, regioninius parkus, valstybinius gamtinius rezervatus, valstybinius gamtinius ir kompleksinius draustinius), 640 „nacionalinio, regioninio parko, valstybinio gamtinio rezervato, valstybinio gamtinio draustinio“) – pradedant ženklinti nuo didžiausią rekreacinį potencialą turinčių objektų. apie 350vnt.). (Objektų sąrašas - pagal 1 ir 2 priedus) Igyvendinimo laikotarpis – 2006 – 2013 m .		
6.	Dviračių ir autoturizmo maršrutų nužymėjimas.	Šiuo metu Plungės rajone nėra suformuoti specializuoti automaršrutai, taip pat nėra formuojamos dviračių turizmo trasos. Specializuotų dviračių trasų trūkumas yra ne tik Plungės rajono, bet ir visos Lietuvos problema. Siekiant nors kiek spręsti dviračių turizmo plėtros problemas, Lietuvoje šiam tikslui bando naudoti automobilių kelių tinklą, kuriant atitinkamus dviračių mėgėjams patrauklius maršrutus.	Parengti tipinę dviračių ir pėsčiųjų turizmo trasų ženklinimo sistemą bei nužymėti pasiūlytus dviračių ir autoturizmo maršrutus, kurie yra aprašyti 1.4.2. ir 1.4.3. skyriuose. Igyvendinimo laikotarpis – 2008 – 2013 m	Kelių direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija.	2200
7.	Poilsio vietose pastatyti kelių eismo ženklus (viso apie 150 kelio eismo ženklų)	Dar viena informacijos sklaidos problemų yra prastas poilsio galimybių bei poilsio įrenginių pristatymas. Kadangi Plungės rajonas jau dabar yra žymus kaip rekreacinė teritorija, čia atvyksta daug poilsiautojų. Įrengus atitinkamus kelio ženklus būtų sudarytos sąlygos tinkamai reguliuoti turistinius srautus bei būtų galima išvengti neigiamo rekreatantų poveikio gamtinei aplinkai.	Poilsio vietose pastatyti kelių eismo ženklus: 710 „stovyklavietė“ - , 712 „poilsio vieta“, 716 „maudymosi vieta“, 725 „lankytina vieta“ (viso apie 150 kelio eismo ženklų). Igyvendinimo laikotarpis – 2006 – 2013 m	Kelių direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija,	300
8.	Patvirtinti komercinės lauko reklamos reglamentus ir skatinti rengti lauko reklamą.	Plungės rajono informacinėje sklaidoje yra svarbu pristatyti ne tik gamtines ir kultūrinės vertybes bet ir teikiamas rekreacines paslaugas, t.t. ir komercines rekreacines paslaugas. Tačiau komercinių rekreacinių paslaugų reklama dažnai tampa ne tik informacijos sklaidos šaltiniu, bet ir	Patvirtinti komercinės lauko reklamos reglamentus ir skatinti privačią iniciatyvą rengiant aplinkos neteršiančią komercinę lauko reklamą, ypač atkreipiant dėmesį į kaimo turizmo sodybų pristatymo reklamą. Tikslini arealas – visas Plungės rajonas;	Privatūs asmenys, Lietuvos kaimo turizmo asociacija, Plungės rajono	400 (iki 2013 m.)

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
		vizualinės taršos šaltiniu. Tad būtina parengti komercinės lauko reklamos įrengimo reglamentus, o komercinių paslaugų tiekėjus skatinti įrenginėti aplinkos vizualiai neteršiančią ir šiuos reglamentus atitinkančią lauko reklamą.	Igyvendinimo laikotarpis – 2006 – 2013 m.	savivaldybės administracija.	
9.	Pastatyti rekreacines paslaugas pristatančius kelio ženklus:	Plungės rajono informacinėje sklaidoje yra svarbu pristatyti teikiamas rekreacines paslaugas. Tačiau rekreacinių paslaugų reklama dažnai tampa ne tik informacijos sklaidos šaltiniu, bet ir vizualinės taršos šaltiniu. Tad būtina įrengti aplinkos neteršiančius ir paslaugas pristatančius kelių ženklus.	Pastatyti kelio ženklus: 708 „kavinė“, 709 „viešbutis“, 711 „kempingas“, 722 „informacijos centras“, 724 „kaimo turizmo sodyba“ ir pan. (viso apie 50 kelio eismo ženklų). Tikslini arealas – visas Plungės rajonas; Igyvendinimo laikotarpis – 2006 – 2008 m.	Lietuvos kaimo turizmo asociacija, Plungės rajono savivaldybės administracija, Kelių direkcija	300 (iki 2008 m.)
10.	Įsteigti Turizmo informacinį centrą Plungės mieste bei lankytojų punktus.	Plungės rajono pagrindiniai trūkumai turizmo plėtroje yra turizmo informacinės sklaidos ir turizmo informacijos valdymo nebuvimas. Tad vienas pagrindinių problemos sprendimo būdų - kokybiškas turizmo informacijos valdymo ir turizmo informacijos sklaidos organizavimas įkuriant turizmo informacijos centrą Plungės miesto centrinėje dalyje, o taip pat lankytojų informavimo punktus kituose Plungės rajono miesteliuose.	Plungės mieste įrengti turizmo informacinį centrą, o kituose rekreacinių potencialą turinčiuose rajono miesteliuose įsteigti lankytojų informavimo punktus. Lankytojų informavimo punktus siūlome įsteigti bendradarbiaujant su svetingumo paslaugų teikėjais. Siūlomos vietos lankytojų turizmo informacijos punktus steigti : Šateikių, Kulių, Alsėdžių, Žemaičių Kalvarijos miesteliai. Igyvendinimo laikotarpis: 2006 – 2008 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Valstybinis turizmo departamentas, Privatūs asmenys	1400 (iki 2008 m.)

2.1.3. Vandens, dviračių ir pėsčiųjų bei autotrasų infrastruktūros išvystymas (įvertinant žemės nuosavybės faktorių kiek tai susiję su viešosios infrastruktūros kūrimu):

Vandens turizmo plėtros prioritetai:

- Panaudoti Minijos upės vandens išteklius plėtojant vandens turizmo maršrutus.
- Išnaudoti Plungės rajono ežerus pasiplaukiojimui įvairiais plaukiojimo įrenginiais, pvz. valtimis, vandens dviračiais, mini jachtomis, baidarėmis, kanojomis ir kt.

Dviračių turizmo plėtros prioritetai:

- Plėtoti susisiekimo dviračiais infrastruktūrą tarp didžiausią rekreacinį potencialą turinčių gyvenviečių, nustatant prioritetą dviračių maršrutui Plateliai – Plungė.
- Plėtoti pažintinį dviračių maršrutą, pirminėje stadijoje išnaudojant jau esamą auto kelių tinklą.
- Sukurti nacionalinio lygmens dviračių trasą einančią per Plungės rajoną.

Pėsčiųjų turizmo prioritetai:

- Išnaudoti ne tik Žemaitijos nacionalinį parką, bet ir kitas gamtines teritorijas pažintinėms pėsčiųjų turizmo trasoms vystyti, prioritetus teikiant Gandingos kraštovaizdžio draustiniui, Reiskių tyro telmologiniam draustiniui, Minijos ichtiologiniam draustiniui.
- Išlaikyti esamų pėsčiųjų takų sukurtą rekreacinį potencialą.
- Sudaryti galimybes žygeivių bei slidinėjimo tradicijų plėtojimui rajone.

Autoturistų trasų plėtros prioritetai:

- Formuojant rajone autoturizmo trasas jas integruoti į bendrą regiono autoturizmo sistemą.
- Formuojant autoturizmo trasas stengtis pristatyti kuo išsamiau Plungės rajono gamtines ir kultūrinės vertybes bei plėtrą vystyti kokybiškais keliais (asfaltuotais arba žvyruotais keliais).

Vandens turizmo, dviračių turizmo, pėsčiųjų turizmo, autoturizmo infrastruktūros plėtros priemonės:

Eil. Nr.	Įgyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Įgyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
1.	Infrastruktūros plėtojimas vystant vandens turizmo trasas Minijos upe.	Plungės rajonas nors ir turtingas vandens resursais, tačiau vandens turizmo maršrutams tinkamų vandens telkinių nėra labai daug. Šiuo metu vandens turizmo mėgėjai pavasarinio pilnavadenio metu mėgsta plaukti Minijos upe. Tačiau vasaros metu šios upės aukštupys esantis Plungės rajone yra sunkiai praplaukiamas. Siekiant pratęsti plaukimo Minijos upe sezoną reiktų įrengti specialią infrastruktūrą bei naudoti modernias plaukiojimo priemones – mažagrimzdes baidares ir pan. Kitų upių tinkamų vandens turizmo plėtrai rajone nėra (gal išskyrus Babrungo upę, kuri esant pavasariniam aukštam vandens lygiui yra naudojama kaip vandens turizmo maršruto Minijos upe pradžia)	Numatyti ir įrengti 4 sustojimo vietas taip formuojant Minijos aukštupio vandens turizmo trasą. Siūlomos vietos: <ul style="list-style-type: none"> ▪ 1 aikštelė - prie Minijos ir Babrungo santakos, ▪ 2 aikštelė ties Nausodžiu, ▪ 3 aikštelė prie Aleksandrovo ▪ 4 aikštelė Dyburių kilpos vakarinėje dalyje Įgyvendinimo laikotarpis - 2007-2011 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Privatūs asmenys	800
2.	Infrastruktūros vystymas, įrengiant naujas ir rekonstruojant jau esamas prieplaukas ežeruose	Vandens turizmo plėtrai yra tinkami Plungės rajono ežerai ir tvenkiniai. Šalia Platelių ežero yra įkurtas jachtklubas, čia yra siūlomos vandens dviračių, valčių nuomos paslaugos. Siekiant praplėsti paslaugų įvairovę reiktų apmastyti galimybę riboti plaukiojimą specialiais plaustais – stovyklavietėmis. Pasiirstymas gali būti plėtojamas ir Beržoro, Ilgio bei kituose ežeruose ir tvenkiniuose. Tai būtų gera papildoma paslauga šalia tų vandens tvenkinių esančioms ar besikuriančioms kaimo turizmo sodyboms.	Įrengti naujas ir atnaujinti jau esamas prieplaukas Platelių, Beržoro, Ilgio, Alsėdžių ežeruose bei Gondingos užtvankoje, į šią veiklą įtraukiant kaimo turizmo savininkus bei kitus privačius asmenis. Viso siūloma 12 prieplaukų. Įgyvendinimo laikotarpis - 2007-2011 m.	Plungės rajono savivaldybė, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Privatūs asmenys, Lietuvos kaimo turizmo asociacija	1200
3.	Suprojektuoti ir įrengti dviračių taką tarp Platelių ir Plungės miestų.	Šiuo metu vis labiau populiarėja alternatyvios keliavimo automobiliais priemonės, labiausiai dviračiais. Plungės rajone nėra specializuotų dviratininkams skirtų kelių. Vienas iš pirmųjų	Suprojektuoti ir įrengti dviračių taką Beržotas – Plungė. Trasos ilgis – 18 km. Įgyvendinimo laikotarpis – 2006 -2010 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Kelių direkcija	12000

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
		uždavinių Plungės rajono dviračių turizmo plėtroje – sujungti dviračių kelių du stambiausius Plungės rajono rekreacinius centrus Platelių miestelį ir Plungės miestą. Gera pradžia jau yra padaryta – tai jau įrengta dviračių trasa Plateliai-Beržoras.			
4.	Pažintinių dviračių maršrutų nužymėjimas ir suplanavimas jau esamame rajono autokelių tinkle.	Nors atskiras dviračių takų tinklas turi daug privalumų (visų pirma dviratininkų saugumo požiūriu) Lietuva dar ekonomiškai nepajėgi tokių takų tinklą išplėtoti. Kaip alternatyva dažniausiai siūloma dviračių maršrutus plėtoti e didelio transporto intensyvumo automobilių keliais. Plungės rajone automobilių kelių tinklas yra gerai išvystytas, juos būtų patogu išnaudoti dviračių maršrutų formavimui.	Suplanuoti ir nužymėti dviračių maršrutus jau esamų autokelių tinkle. Siūlomos trasos: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nacionalinio lygmens – Salantai-Šateikiai-Plungė-Babrungas-Babrunėnai-Beržoras-Plateliai-Alsėdžiai-Telšiai ▪ Regioninio lygmens 1 maršrutas – Žlibinai-Plungė-Babrungas-Babrunėnai-Beržoras-Plateliai-Barstyčiai-Žemaičių Kalvarija, ▪ Regioninio lygmens 2 maršrutas Salantai - Laiviai – Gintališkė - Plateliai, ▪ Regioninio lygmens 3 maršrutas: Salantai – Šateikiai – Šydeikiai – Godeliai – Beržotas - Plateliai ▪ Dviračių maršrutas aplink Platelių ežerą. ▪ Vietos lygmens maršrutas – Plungė – Varkaliai – Nausodis – Mardosai – Stonaičiai – Priesaliai – Plungė. Igyvendinimo laikotarpis – 2006-2010	Kelių direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija,	2000
5.	Bendradarbiaujant su aplinkiniais rajonais suprojektuoti dviračių turizmo trasą.	Plungės rajonas yra per mažas administracinis vienetas, kad galėtų pasiūlyti nacionaliniai, tuo labiau tarptautinei rinkai patrauklius dviračių maršrutus. Siekiant pritraukti šias rinkas būtina savo resursus konsoliduoti kelioms savivaldybėms, o dviračių trasą įrengti taip, kad ji atitiktų visus tarptautinius standartus (tiek techniniu, tiek dviratininkų saugumo požiūriu).	Rezervuoti teritoriją bei paruošti investicinius projektus šios trasos įrengimui, Plungės rajone trasą praveisti siūloma nacionalinio lygmens dviračių maršrutu Salantai-Šateikiai-Plungė-Babrungas-Babrunėnai-Beržoras-Plateliai-Alsėdžiai-Telšiai. Igyvendinimo laikotarpis – 2006-2010 m.	Plungės ir kaimyninių rajonų savivaldybės, Telšių apskritis, Kelių direkcija,	22000
6.	Pažintinių pėsčiųjų takų išvystymas Plungės	Pėsčiųjų takų vystymas ne tik praplečia poilsio galimybes turistams, bet ir sudaro puikias	Suprojektuoti ir įrengti pažintinius takus su visa reikiama informacine infrastruktūra Siūlomos	Telšių miškų urėdija, Plungės	600

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
	rajono saugomose teritorijose.	sąlygas gamtines ir kultūrinės vertybes pritaikyti edukacinei veiklai įtraukiant juos į mokomąsias programas. Plungės rajonas garsėja savo gamtine aplinka, čia gausu saugomų teritorijų, todėl pėsčiųjų pažintinių takų vystymas turėtų būti vienas iš svarbių prioritetų rajono turizmo plėtroje.	vietos: <ul style="list-style-type: none"> Gondingos kraštovaizdžio draustinis, Reiskių tyro telmologinis draustinis, Minijos ichtiologinis draustinis (ties Stalgėnais). Igyvendinimo laikotarpis – 2006-2008 m.	rajono savivaldybės administracija,	
7.	Esamų pėsčiųjų takų Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje renovavimas ir plėtojimas	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija pasiekė gerų rezultatų plėtojant pėsčiųjų pažintinius takus. Tačiau pėsčiųjų takų priežiūra ir plėtra neturėtų būti vien tik Žemaitijos nacionalinio parko direkcijos rūpestis. Geriausia kad tam būtų sutelktos tiek direkcijos, tiek Plungės rajono savivaldybės administracijos, tiek Telšių miškų urėdijos pastangos.	Bendradarbiaujant su Žemaitijos nacionalinio parko direkcija renovuoti bei plėtoti esamus pėsčiųjų takus Žemaitijos nacionaliniame parke. <ul style="list-style-type: none"> Maršrutas aplink Platelių ežerą; Šeirės gamtos takas; Pažintinis takas “Giliuko ir Kaštoniuko kelionė Platelių dvaro parke”; Plokštinės pažintinis takas; Igyvendinimo laikotarpis – 2006-2010 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Telšių miškų urėdija	300
8.	Žygeivių bei slidinėjimo maršrutų suplanavimas bei su tuo susijusios informacinės infrastruktūros įrengimas.	Žygeivių i žiemos slidinėjimo (žygeiviško) maršrutų parengimas kainuotų sąlyginai nedaug, tačiau ženklai praplėstų turistinių pramogų pasiūlą Plungės rajone. Tokiems maršrutams būtų įmanoma panaudoti jau esamus takus, engtas ar naujai įrengiamas stovyklavietes. Siūlant tokius maršrutus turizmo rinkai svarbiausia pasirūpinti informacijos sklaida ir atitinkamos informacinės infrastruktūros plėtra.	Suplanuoti žygeivių bei slidinėjimo maršrutus ir įrengti visą būtiną informacinę infrastruktūrą. Prioritetinės teritorijos: <ul style="list-style-type: none"> Žemaitijos nacionalinio parko teritorija; Goningos kraštovaizdžio draustinio teritorija; Alsėdžių rekreacinis arealas; Plungės-Kulių-Alsėdžių rekreacinis arealas; Igyvendinimo laikotarpis – 2006-2008 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Telšių miškų urėdija, privatūs asmenys	300
9.	Autoturizmo trasų tinklo suformavimas ir jo integravimas į bendrą regiono trasų tinklą.	Automobilis šiuo metu yra populiariausia transporto rūšis Lietuvoje. Plungės rajone automobilių kelių tinklas gerai išvystytas, automobiliu galima pasiekti beveik visas pagrindines Plungės rajono gamtines ir kultūrinės vertybes. Tačiau Plungės rajonas kaip teritorija yra per maža formuoti atskirus automobilių maršrutus, todėl Plungės rajono kuriamo autoturizmo trasų tinklą būtina	Suplanuoti autoturizmo trasų tinklą ir jį integruoti į bendrą regiono autoturizmo sistemą. Siūlomos pavyzdinės autoturizmo trasos: <ul style="list-style-type: none"> 1 regioninis maršrutas: Klaipėda-Kretinga-Darbėnai-Skuodas-Salantai-Plungė-Rietavas-Vėžaičiai-Klaipėda, 2 regioninis maršrutas: Klaipėda-Kretinga-Plungė-Telšiai-Varniai-Laukuva-Rietavas- 	Plungės rajono savivaldybės administracija, Kelių direkcija	1000 (iki 2010m.)

Eil. Nr.	Įgyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Įgyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
		<p>integuoti į bendrą regiono trasų tinklą. Taip pat vienas iš svarbių uždavinių būtų bendradarbiaujant su gretimų rajonų savivaldybėmis suplanuoti bendrą regiono autoturizmo maršrutus bei juo atžymėti.</p>	<p>Vėžaičiai-Klaipėda ir t.t.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 1 lokalus automaršrutas: Plungė – Šateikiai – Gintališkė – Plateliai – Beržotas - Plungė, ▪ 2 lokalus automaršrutas: Plungė-Plateliai-Žemaičių Kalvarija-Alsėdžiai-Plungė ir pan. <p>Įgyvendinimo laikotarpis – 2006-2010 m.</p>		

2.1.4. Gamtinių ir kultūrinių vertybių bei objektų pritaikymo turizmo plėtrai galimybės

Gamtinių objektų pritaikymo turizmo plėtrai prioritetai

- Panaudoti Žemaitijos nacionalinio parko, Šateikių, Milašaičių – Stalgėnų, Kulių miškų masyvus, pagrindinį dėmesį atkreipiant į poilsio gamtoje, stovyklavimo, pažintinio turizmo organizavimą. Kaip papildoma veikla, derinant su aplinkosaugine veikla, galėtų vykti komercinės medžioklės organizavimas.
- Panaudoti Plungės rajono gamtos (botanines) vertybes: Mingėlos ąžuolą, Perkūno ąžuolą, Platelių liepą, Raganos uosį, Platelių vinkšną pažintinio turizmo plėtrai ir pažintinių maršrutų formavimui.

Urbanistinių teritorijų pritaikymo turizmo plėtrai prioritetai

- Plungės mieste formuoti rekreacines erdves, tam išnaudojant miesto žaliuosius plotus bei vandens telkinius, prioritetą teikiant Plungės centrinės dalies senamiesčio, Plungės dvaro parko priežiūrai bei Goningos tvenkinio prieigose formuojamoms rekreacinėms erdvėms.
- Platelių miestelio rekreacinių erdvių šalia Platelių ežero (prie Jachtklubo) ir miestelio centre formavimas bei Platelių miestelio – kaip vandens pramogų centro formavimas (nardymo, plažo pramogos, plaukimo ežere paslaugų plėtra).
- Žemaičių Kalvarijos kaip religinio turizmo centro formavimas, atitinkamai formuojant rekreacines erdves bei religinių išteklių, kaip rekreacinio potencialo palaikymas ir renovavimo priemonių įgyvendinimas.
- Alsėdžių miestelyje, jo centre ir šalia Alsėdžių tvenkinio formuoti rekreacijai patrauklią aplinką.
- Beržoro kaime plėtoti rekreacines teritorijas paežerėse, skirtų kaimo turizmo plėtrai.

Architektūros paveldo objektų pritaikymo turizmo plėtrai prioritetai

- Plungės (Oginskių) dvaro kaip regioninio kultūros centro plėtra, prioritetus teikiant kultūrinių paslaugų, kultūros ekspozicijų, infrastruktūros skirtos kultūriniam renginiams bei įvairių projektų įgyvendinimui plėtrai, minimalių šio centro lankytojų aptarnavimo plėtrai (maitinimo paslaugos, prekyba suvenyrais, kultūros informacijos paslaugos).
- Platelių dvaro sodybos komplekso kaip lokalaus kompleksinio rekreacinių paslaugų centro plėtra, prioritetus teikiant svetingumo paslaugų plėtrai, dvaro parko kaip rekreacinės ir edukacinės erdvės formavimui, infrastruktūros įvairiems rekreaciniams ir etnokultūriniais renginiams plėtrai.
- Šateikių dvaro ansamblio pritaikymas ypatingai aukštos klasės svetingumo paslaugų teikimui (apgyvendinimo, maitinimo, nedidelių protokolinių renginių organizavimui),

dvaro aplinką formuojant kaip prestižinę rekreacinę aplinką, ypatingą dėmesį kreipiant dvaro parko priežiūrai, atnaujinimui, sutvarkymui.

- Bukantės dvaro sodybos pritaikymas edukacinėms ir kultūrinėms reikmėms, įtraukiant objektą į pažintinius maršrutus, edukacinių projektų rengimą, įkuriant Žemaičių literatūros centrą, pritaikant literatūrinių renginių organizavimui.
- Plungės rajono religinių architektūros objektų pritaikymas religiniam turizmui bei įtraukimas į pažintinius, piligriminius maršrutus, kurie labiausiai domina religinio paveldo mėgėjus bei piligrimus.

Istorinių paminklų pritaikymo turizmo plėtrai prioritetai

- Plokštins karinės bazės pritaikymas rekreacinėms reikmėms, įrengiant interaktyvias, modernias militarizmo (šaltojo karo) ekspozicijas, derinant su ekstremalių pramogų plėtra (nusileidinėjamas į šachtas, nardymo ir pan.), taip pat gamtinės aplinkos išnaudojimas plėtojant turizmą šiame objekte (ekoturizmo centro įkūrimas, aktyvaus, gamtinio – pažintinio turizmo plėtra). Išsamesnę turizmo plėtrą planuoti pagal 2005 m. VŠĮ „Nepriklausomi projektai“ parengtą Plokštinės karinės bazės pritaikymo visuomenės poreikiams galimybių studiją.
- Gandingos istorinės vietovės pritaikymas turizmo plėtrai, prioritetus teikiant poilsio ir pažintinio turizmo zonos formavimas, pažintinių pėsčiųjų trasų įrengimas, rekreacinių erdvių renginiams suformavimas, pėsčiųjų, dviračių bei informacinės infrastruktūros plėtra, poilsiaviečių įrengimas., privažiavimų ir automobilių stovėjimo vietų įrengimas, kraštovaizdžio išeksponavimo priemonių įgyvendinimas.
- Plungės rajono istorinių paminklų pritaikymas pažintiniam turizmui bei edukacinei veiklai, įtraukiant šiuos paminklus į pažintinius maršrutus bei pritaikyti juos organizuojant mokomąsias išvykas, taip pat šiuos objektus pritaikant paminėjimų ir kitų proginių renginių organizavimui.

Dailės, technikos ir archeologijos paminklų pritaikymo turizmo plėtrai prioritetai

- Dailės paminklų pritaikymas pažintiniam turizmui bei edukacinei veiklai, įtraukiant šiuos paminklus į pažintinius maršrutus bei pritaikyti juos organizuojant mokomąsias išvykas, taip pat juos kaip sakralinius objektus išnaudoti religinio turizmo plėtrai.
- Technikos paminklų pritaikymas pažintiniam turizmui, įtraukiant šiuos paminklus į pažintinius maršrutus.
- Gandingos kraštovaizdžio draustinio bei aplink jį esančių archeologinių vertybių pritaikymas turizmo plėtrai, prioritetus taikant poilsio ir pažintinio turizmo zonų formavimui, pažintinių pėsčiųjų trasų įrengimui bei Gandingos kaip svarbios istorinės Plungės rajono vietovės įvaizdžio formavimui.

- Archeologinių paminklų pritaikymas pažintiniam turizmui, įtraukiant šiuos paminklus į pažintinius maršrutus bei parengiant juos ir jų prieigas lankymui, formuojant regyklas, įgyvendinant kitas kraštovaizdžio formavimo priemones. Prioritetinių objektų sąrašas pateiktas 13 lentelėje.

Gamtinių objektų pritaikymo turizmo plėtrai priemonės

Eil. Nr.	Įgyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Įgyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
1.	Žemaitijos nacionalinio parko, Šateikių, Milašaičių – Stalgėnų, Kulių miškų masyvų parengimas rekreacinės veiklos	Šie miškai sukuria labai didelę pridėtinę rekreacinę vertę Plungės rajonui bei kartu su kitais gamtiniais ištekliais sudaro puikias sąlygas įvairioms turizmo formoms gamtoje plėtoti. Šiuo metu šių miškų rekreacinis potencialas dar nėra išnaudojamas. Pagrindinės plėtros kryptys – poilsis gamtoje, stovyklavimas, grybavimas, uogavimas, pažintinis turizmas, edukacinė veikla. Kaip papildoma veikla derinant su kitomis veiklomis, tokiomis kaip komercinės medžioklės organizavimas.	Suformuoti ar renovuoti pėsčiųjų takus, parengti infrastruktūrą komercinei medžioklei organizuoti, rinkodarinių priemonių organizavimas. Tiksliniai regionai: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Žemaitijos nacionalinio parko miškų masyvas (Mikytų, Paplateles, Paluokės ašis) ▪ Šateikių miškų masyvas ▪ Kulių miškų masyvas ▪ Stalgėnų-Milašaičių miškų masyvas Įgyvendinimo laikotarpis – 2009-2013	Telšių miškų urėdija, medžiotojų būreliai Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija	200
2.	Gamtos (botaninių) vertybių pritaikymas pažintinio turizmo plėtrai ir pažintinių maršrutų formavimui.	Šis gamtos paminklas yra ryškus kraštovaizdžio akcentas. Jis gali būti įtrauktas kaip gamtinis – pažintinis objektas formuojant pėsčiųjų, dviračių turistines trasas bei autoturizmo maršrutus.	Pritaikyti Plungės rajono gamtines (botanines) vertybes pažintinio turizmo plėtrai bei edukacinei veiklai vykdyti, sutvarkant prieigas bei parengiant aplinką tokiai veiklai. Prioritetiniai objektai - Mingėlos ažuolas, Perkūno ažuolas, Platelių liepa, Raganos uosis, Platelių vinkšna. Įgyvendinimo laikotarpis – 2007-2011 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Telšių miškų urėdija.	100

Urbanistinių teritorijų pritaikymo turizmo plėtrai priemonės

Eil. Nr.	Įgyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Įgyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
1.	Plungės miesto rekreacinių erdvių formavimas.	Plungės mieste, kaip regioninės svarbos tranzitiniame centre būtina plėtoti ne tik tranzitinių transporto centrų aptarnavimą, bet ir formuoti aplinką. Svarbu Plungės miesto centrinėje dalyje rekonstruoti „pėsčiųjų alėją“, Oginskių (Plungės) dvaro parke sutvarkyti „Vasaros estradą“ ir pritaikyti ją įvairių	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sutvarkyti Oginskių (Plungės) dvaro parką ir kitus miesto žaliuosius plotus bei rekreacines erdves; ▪ Želdynais formuoti rekreacines erdves Plungės miesto gyvenamuosiuose mikrorajonuose, o taip pat įrengti bent minimalius infrastruktūros įrenginius 	Plungės rajono savivaldybės administracija, privatūs asmenys	1200

Eil. Nr.	Įgyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Įgyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
		<p>pramoginių renginių organizavimui, sutvarkyti miesto žaliuosius plotus (ypač Goningos tvenkinio prieigose), želdynais formuoti įvairias rekreacines erdves. Taip pat reikia nepamiršti Plungės miesto gyvenamųjų mikrorajonų – formuoti rekreacines erdves vietos gyventojų gyvenimo kokybei gerinti, įrengti bent minimalius infrastruktūros įrenginius (mažosios infrastruktūros elementus: suoliukus, pavėsines, dviračių stovus, šiukšliadėžes, formuoti rekreacinius želdynus,) ir kt.</p>	<p>(suoliukus, šiukšliadėžes, pavėsines, stovus dviračiams);</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Miesto centrinėje dalyje sutvarkyti „pėsčiųjų alėją“ bei formuoti smulkiųjų amatų ir rekreacinių veiklų plėtros zonas; ▪ Oginskių (Plungės) dvaro parke sutvarkyti „Vasaros estradą“ ir ją pritaikyti įvairių pramoginių renginių organizavimui; ▪ Goningos tvenkinio prieigose formuoti rekreacines erdves vietos gyventojams; <p>Įgyvendinimo laikotarpis – 2007 – 2012 m.</p>		
2.	Platelių miestelio rekreacinių erdvių formavimas	<p>Vienas svarbiausių Platelių miestelio pritaikymo turizmo plėtrai - vandens pramogų centro formavimas (nardymo, pliažo pramogos, plaukimo ežere paslaugų plėtra), taip pat gamtinio –pažintinio bei poilsio gamtoje turistų centro formavimas su turizmo informacijos paslaugų teikimu. Turizmo plėtrą planuoti siekiant ne tik pritraukti kuo daugiau turistų, bet ir kuo ilgiau juos išlaikyti. Platelių miestelyje būtina formuoti ilgalaikio poilsio zonas, plėtojant atitinkamas svetingumo paslaugas (kaimo turizmo paslaugas, organizuojant protokolinius, pramoginius renginius).</p>	<p>Suformuoti rekreacines erdves Platelių miestelyje, skirtas vandens turizmui, vandens pramogų plėtrai, taip pat gamtinio pažintinio turizmo plėtrai. Tvarkytinos vietos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rekreacinių erdvių bei vandens pramogų teritorijos šalia Platelių ežero (prie Jachtklubo). ▪ Rekreacinių erdvių bei aptarnavimo paslaugų plėtros zonos formavimas miestelio centre. <p>Įgyvendinimo laikotarpis 2007-2012 m.</p>	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, privatūs asmenys.	800
3.	Žemaičių Kalvarijos religinio turizmo erdvių priežiūra ir formavimas.	<p>Dėl savo atlaidų šis miestelis yra labiausiai lankoma vieta Plungės rajone. Taip pat čia žmones traukia ir religinis-kultūrinis paveldas. Pagrindinė turizmo kryptis – religinio turizmo centro formavimas plėtojant religinių turistų aptarnavimo, religinio paveldo pažinimo paslaugas ir turizmo informacijos paslaugas. Tam būtina atitinkamai formuoti rekreacines erdves bei įgyvendinti religinių išteklių, kaip rekreacinio potencialo palaikymo ir renovavimo</p>	<p>Žemaičių Kalvarijos kaip religinio turizmo centro formavimas, atitinkamai formuojant rekreacines erdves bei religinių išteklių, kaip rekreacinio potencialo palaikymas ir renovavimo priemonių įgyvendinimas. Pagrindinės veiklos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Religinių – rekreacinių erdvių formavimas bei jau esamų erdvių priežiūra. ▪ Religinių paveldo objektų renovavimas ir restauravimas bei pritaikymas lankytojų 	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, privatūs asmenys	600

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
		priemonės.	apkrovos didėjimui. Igyvendinimo laikotarpis 2009-2013 m.		
4.	Alsėdžių miestelio, kaip lokalaus turizmo centro, rekreacinių erdvių formavimas	Miestelis turi vietinę reikšmę rajono turizmo plėtroje. Turizmo plėtros kryptys – lokalaus turizmo centro formavimas, išnaudojant jo apylinkėse esančias gamtines vertybes, ypač Alsėdžių tvenkinį ir Alsėdžių ežerą. Miestelio centre formuoti rekreacijai patrauklią aplinką (želdynų formavimas, aplinkos estetinio vaizdo formavimas, smulkios rekreacinės infrastruktūros įrengimas, komforto įrenginių: dviračių stovų, suolų įrengimas).	Formuoti rekreacines erdves Alsėdžių miestelyje. Pagrindinės vietos: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Alsėdžių miestelio centre – rekreacinių paslaugų zona; ▪ Šalia Alsėdžių tvenkinio – poilsio rekreacijai patrauklią aplinką. Igyvendinimo laikotarpis – 2008-2013 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija, privatūs asmenys	400
5.	Beržoro gyvenvietės rekreacinio patrauklumo didinimas formuojant rekreacines erdves.	Beržoro kaimo pagrindinė turizmo plėtros kryptis – formuoti Platelių miestelio rekreacinio centro satelitą, kuris padėtų išnaudoti šiek tiek toliau nuo Platelių miestelio esančius rekreacinius išteklius: Beržoro, Žiedelio, Ilgio ežerų rekreacinį potencialą. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys – svarbaus kaimo turizmo paslaugų centro formavimas ir kaimo turizmo papildomų paslaugų infrastruktūros formavimas : lieptų, pirčių plėtra, vandens pramogų plėtra, poilsio gamtoje infrastruktūros plėtra. Rekreacinių teritorijų, skirtų kaimo turizmo plėtrai paežerėse formavimas.	Formuoti rekreacines erdves šalia Beržoro kaimo esančių vandens telkinių ir taip padidinti šios teritorijos kaimo turizmo paslaugų konkurentabilumą. Pagrindinės veiklos: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kaimo turizmo rekreacinių erdvių su vandens pramogų įrenginiais formavimas Ilgio, Beržoro, Žiedelio ežero pakrantėse. Igyvendinimo laikotarpis 2007-2012 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, privatūs asmenys	600

Architektūrinių paminklų pritaikymo turizmo plėtrai priemonės

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
1.	Plungės (Oginskių) dvaro pritaikymas visuomenės reikmėms	1999m. gruodžio 9d. Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos nutarimu Nr. 130-250-	Pagrindinės turizmo plėtros priemonės: <ul style="list-style-type: none"> ▪ kultūros ekspozicijų įrengimas, ▪ infrastruktūros skirtos kultūriniam 	Lietuvos tūkstantmečio minėjimo	21000

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
		1164 „Dėl unikalios architektūrinės vertės ir vientisumo“ M.Oginskio (Plungės) dvaro ansamblių įtraukė į bendrą Lietuvos tūkstantmečio paminėjimo programą, kaip restauruojamų pastatų objektą pritaikant juos kultūros reikmėms, tikslu įkurti regioninį kultūros centrą.	renginiams bei įvairių projektų įgyvendinimui įrengimas <ul style="list-style-type: none"> ▪ minimalių šio centro lankytojų aptarnavimo infrastruktūros įrengimas Igyvendinimo laikotarpis – 2006-2009 m.	direkcija prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos, Kultūros ministerija, Plungės rajono savivaldybės administracija.	
2.	Platelių dvaro sodybos komplekso pritaikymas turizmo reikmėms	Jau dabar šis objektas sėkmingai naudojamas turizmo plėtrai: viename iš išlikusių dvaro pastatų teikiama nakvynės paslauga, buvusiam svirne yra įrengtos ekspozicijos.	Pagrindinės turizmo plėtros priemonės: <ul style="list-style-type: none"> ▪ tolimesnė svetingumo paslaugų plėtra, ▪ dvaro parko kaip rekreacinės ir edukacinės erdvės formavimas, ▪ infrastruktūros įvairiems rekreaciniams ir etnokultūriniais renginiams formavimas Igyvendinimo laikotarpis – 2006-2010 m.	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija.	1000
3.	Šateikių dvaro ansamblio pritaikymas svetingumo paslaugų plėtrai	Šiuo metu dvaras yra gana prastoje būklėje, tačiau jei pavyktų jį išsaugoti ir atstatyti, jis tikrai taptų puikiu rekreaciniu traukos šaltiniu.	Pagrindinės turizmo plėtros priemonės: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pritaikyti ypatingai aukštos klasės svetingumo paslaugų teikimui (apgyvendinimo, maitinimo, nedidelių protokolinių renginių organizavimui), ▪ formuoti dvaro aplinką kaip prestižinę, rekreacinę aplinką, ypatingą dėmesį kreipiant dvaro parko priežiūrai, atnaujinimui, sutvarkymui. Igyvendinimo laikotarpis – 2007-2013 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija, privatūs asmenys.	6000
4.	Bukantės dvaro sodybos fragmentų (Bukantės kaimas) pritaikymas visuomenės kultūrinėms reikmėms	Didžiausią vertę turi kaip literatūrinio paveldo propagavimo centras. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus bei panaudoti organizuoti turistų ar moksleivių grupių aptarnavimui.	Pagrindinės pritaikymo turizmo plėtrai priemonės: <ul style="list-style-type: none"> ▪ įtraukti į pažintinius maršrutus, edukacinių projektų rengimą, ▪ įkurti Žemaičių literatūros centrą, pritaikant literatūrinių renginių organizavimui. Igyvendinimo laikotarpis - 2008-2013 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija	200

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
5.	Religinių architektūros objektų pritaikymas turizmo plėtrai	Plungės rajonas yra žinomas kaip svarbus Žemaitijos religinis centras. Čia yra gausu ne tik religinio paveldo objektų, bet ir gyvos religinės tradicijos, kurios kasmet vis populiarėja. Tai sudaro puikias galimybes religinio turizmo plėtrai Plungės rajone.	Plungės rajono religinių architektūros objektų pritaikymo religiniam turizmui priemonės: <ul style="list-style-type: none"> Objektų įtraukimas į pažintinius, piligriminiuos maršrutus, Objektų parengimas lankymui bei skirtingų lankytojų grupių priėmimo priemonių įgyvendinimas. Igyvendinimo laikotarpis – 2008-2013 m.	Telšių vyskupijos Plungės dekanatas. Plungės rajono savivaldybės administracija	200

Istorinių paminklų pritaikymo turizmo plėtrai priemonės

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
1.	Plokštinės karinės bazės pritaikymas rekreacinėms reikmėms	Tai sovietinio militaristinio paveldo palikimas. Šiuo metu Žemaitijos nacionalinio parko direkcijos iniciatyva yra bandoma įkurti Militarizmo ekspoziciją, vedamos edukacinės ekskursijos. Objektas yra išskirtinis Lietuvos mastu ir pritraukiantis ne tik Lietuvos turistus, bet ir svečius iš kitų šalių. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys: interaktyvios, modernios militarizmo ekspozicijos įrengimas (šaltojo karo) derinant ją su ekstremalių pramogų plėtra (nusileidinėjamas į šachtas, nardymo ir pan.), taip pat gamtinės aplinkos išnaudojimas plėtojant turizmą šiame objekte (ekoturizmo centro įkūrimas, aktyvaus, gamtinio – pažintinio turizmo plėtra). Išsamesnę turizmo plėtrą planuoti pagal 2005 m. VŠĮ „Nepriklausomi projektai“ parengtą Plokštinės karinės bazės pritaikymo visuomenės poreikiams galimybių studiją.	Pritaikyti Plokštinės karinę bazę rekreacinėms reikmėms Pagrindinės įgyvendinimo priemonės: <ul style="list-style-type: none"> įrengti interaktyvias, modernias militarizmo (šaltojo karo) ekspozicijas, pritaikyti objektą ekstremalioms pramogoms (nusileidinėjamas į šachtas, nardymo ir pan.), įkurti ekoturizmo centrą. formuoti aktyvaus, gamtinio – pažintinio turizmo infrastruktūrą. Igyvendinimo laikotarpis – 2007-2013 m.	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Telšių miškų urėdija, Plungės rajono savivaldybės administracija.	4000
2.	Gandingos istorinės	Gandinga Plungės rajonui turi didelę istorinę	Pagrindinės įgyvendinimo priemonės:	Plungės rajono	800

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
	vietovės pritaikymas turizmo plėtrai	reikšmę, be to čia palankus kraštovaizdis, tad ši vieta gali tapti populiaria renginių vieta. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys: poilsio ir pažintinio turizmo zonų formavimas, pažintinių pėsčiųjų trasų įrengimas, rekreacinių erdvių renginiam suformavimas, pėsčiųjų, dviračių bei informacinės infrastruktūros plėtra, poilsiaviečių įrengimas, privažiavimų ir automobilių stovėjimo vietų įrengimas.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ suformuoti Goningos poilsio ir pažintinio turizmo zonas. ▪ įrengti pažintines pėsčiųjų trasas. ▪ suformuoti rekreacines erdves renginiam. ▪ įrengti pėsčiųjų, dviračių takus bei informacinę infrastruktūrą. ▪ įrengti privažiavimus ir prieigas. ▪ įgyvendinti kraštovaizdžio eksponavimo priemonės Įgyvendinimo priemonės 2008-2013 m.	savivaldybės administracija, Telšių miškų urėdija	
3.	Plungės rajono istorinių paminklų pritaikymas pažintiniam turizmui bei edukacinei veiklai	Istoriniai paminklai be savo istorinės vertės turi ir edukacinę, pažintinę vertę, kurią galima išnaudoti turizmo plėtroje. Plungės rajone nėra labai daug istorinių paminklų dėl to jų išnaudojimas turi būti racionalus ir visapusiškas.	Pagrindinės įgyvendinimo priemonės: <ul style="list-style-type: none"> ▪ įtraukti istorinius paminklus į pažintinius maršrutus ▪ pritaikyti juos edukaciniai veiklai vykdyti. ▪ parengti šiuos objektus paminėjimų ir kitų proginių renginių organizavimui. Įgyvendinimo laikotarpis – 2006-2011 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija, švietimo įstaigos.	200

Dailės, technikos ir archeologijos paminklų pritaikymo turizmo plėtrai priemonės

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
1.	Dailės paminklų pritaikymas pažintiniam turizmui bei edukacinei veiklai	Žmones traukia ne tik didelę meninę vertę turintys dailės objektai, bet ir objektai, kurie yra apipinti legendomis bei mitais. Lietuvoje didžiausią meninę vertę turintys kūriniai dažniausiai atsiduria nacionalinės reikšmės muziejuose, tačiau ši tendencija be savo teigiamų pusių, gali turėti ir neigiamų pasekmių.	Pagrindinės įgyvendinimo priemonės: <ul style="list-style-type: none"> ▪ įtraukti šiuos paminklus į pažintinius maršrutus ▪ pritaikyti juos organizuojant mokomąsias išvykas, Įgyvendinimo laikotarpis 2008-2013 m.	Telšių vyskupijos Plungės dekanatas, Plungės rajono savivaldybės administracija,	100
2.	Technikos paminklų pritaikymas pažintiniam turizmui	Plungės rajone šiuo metu yra du technikos paminklais pripažinti objektai. Abu jie yra geležinkelio tiltai. Atsižvelgiant į jų patogią	Pagrindinės įgyvendinimo priemonės: <ul style="list-style-type: none"> ▪ įtraukti technikos paminklus į pažintinius maršrutus. 	AB „Lietuvos Geležinkeliai: Plungės rajono	200

Eil. Nr.	Igyvendinamos priemonės	Pagrindimas	Sprendinių aprašymas	Igyvendinančios institucijos	Prognozuojami kaštai (tūkst. Lt.)
		lokalizaciją (vienas yra jau Plungės miesto ribose, kitas vos už 1 km nuo Plungės miesto), šiuos istorinius paminklus galima panaudoti kaip lankomus objektus formuojant pėsčiųjų ir dviračių pažintinius maršrutus.	<ul style="list-style-type: none"> Sutvarkyti prieigas bei parengti aplinką lankymui. Igyvendinimo laikotarpis 2007-2010 m.	savivaldybės administracija,	
3.	Gandingos kraštovaizdžio draustinio bei aplink jį esančių archeologinių vertybių pritaikymas turizmo plėtrai	Gandinga turi didelę istorinę reikšmę Plungės kraštui, be to čia yra palankus kraštovaizdis pritraukiant turistus, ši vieta gali tapti populiari rekreacinė vieta. Dėl savo istorinės praeities šis kraštas turtingas archeologinėmis vertybėmis, kurios kartu su gamtinėmis vertybėmis sudaro puikias sąlygas turizmo plėtrai	Pagrindinės įgyvendinimo priemonės: <ul style="list-style-type: none"> formuoti poilsio ir pažintinio turizmo zoną; įrengti pažintines pėsčiųjų trasas formuoti rekreacines erdves renginiams, formuoti pėsčiųjų, dviračių takus bei informacinę infrastruktūrą įrengti privažiavimų ir automobilių stovėjimo vietas. įgyvendinti kraštovaizdžio eksponavimo priemonės. Igyvendinimo laikotarpis – 2007-2013 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija,	800
4.	Archeologinių paminklų pritaikymas pažintiniam turizmui	Daugiausiai iš archeologinių objektų Plungės rajone yra piliakalnių, senovinių laidojimo vietų, alkakalnių. Plungės rajone jų yra daugiau nei 40. Pagrindinė šių objektų panaudojimo trūkumų yra atraktyvumo trūkumai. Taip jau susiklostė, kad dauguma šių objektų nėra išeksponuoti, dažniausiai jie yra apaugę sumedėjusia augmenija, dėl ko jie vizualiai nėra priimami kaip atskiri objektai, o tik kaip vienas iš kraštovaizdį formuojančių elementų. Siekiant pritaikyti šiuos objektus turizmo plėtrai, būtina atlikti kraštovaizdžio formavimo darbus išeksponuojant šiuos archeologinius objektus, taip pat būtina sutvarkyti priėjimo takus bei įrengti informacinę infrastruktūrą.	Pagrindinės įgyvendinimo priemonės: <ul style="list-style-type: none"> įtraukti šiuos paminklus į pažintinius maršrutus. parengti juos ir jų prieigas lankymui, formuoti regyklas, įgyvendinti kitas kraštovaizdžio formavimo priemonės. Prioritetinių objektų sąrašas pateiktas 13 lentelėje Igyvendinimo laikotarpis – 2007-2012 m.	Plungės rajono savivaldybės administracija,	800

2.2. Turizmo rinkodaros priemonės ir jų plėtra

Plungės rajono turizmo rinkodaros priemonių veiklą reikėtų pradėti nuo aktyvios turizmo informacinės sklaidos, visų pirma Plungės mieste įkuriant Plungės rajono turizmo informacinį centrą ir įkurti keturis TIC lankytojų centrus Šateikių, Kulių, Alsėdžių bei Žemaičių Kalvarijos miesteliuose.

Plungės rajono turizmo informacijos, komunikacijos ir rinkodaros veiklą sudaro tokie svarbiausi veiksmai:

Komunikacijos ir rinkodaros veiklos programų Plungės rajono turizmo informacijos ir lankytojų centrams parengimas ir įgyvendinimas.

Plungės rajono platesnio respublikinio ir tarptautinio išpopuliarinimo viešųjų ryšių strategijos sukūrimas ir įgyvendinimas. Veiksmai galėtų apimti žemiau esančioje lentelėje pateiktas viešinimo priemones.

Dalyvavimas respublikinėse ir tarptautinėse turizmo parodose kartu su turizmo verslo įmonėmis. Ypač svarbus dalyvavimas Lietuvos turizmo parodoje „Vivattur“, Latvijos, Lenkijos, Rusijos turizmo parodose ir kt.

Lentelė Nr. 19. Reklaminė kampanija

Reklamos rūšis	Įgyvendinimo veiksmai	Pastabos
Spausdinta reklama	Informaciniai – reklaminiai straipsniai <u>visuomeniniuose</u> ir <u>specializuotuose</u> vietiniuose, regioniniuose, šalies ir tarptautiniuose leidiniuose.	Didelį poveikį reklaminiam skelbimui ar straipsniui turi dizainas, šriftas ir jo dydis. Rengiant straipsnio turinį prasminga praturtinti esamos ir planuojamos situacijos nuotraukomis. Pagrindiniai vietinės, regioninės ir respublikinės reikšmės visuomeniniai leidiniai: „Plungė“, „Žemaitis“, „Plungės žinios“, „Lietuvos rytas“, „Respublika“ ir kt. Pagrindiniai specializuoti leidiniai apie Lietuvos turizmą, kultūrinį paveldą: „Kelionės ir pramogos“, „Kelionių magija“, „Liaudies kultūra“, „Lithuanian Heritage Magazine“ ir kt.
	Reklaminiai leidiniai: katalogai, brošiūros, bukletai, plakatai, reklaminiai lapeliai, kalendoriai	Informaciją apie turizmo objektą galima talpinti į specializuotus įmonių katalogus: „Visa Lietuva“, „Viskas turizmui“, „Lietuvos turizmas“ kt. Informaciją apie Plungės rajono turizmo išteklius ir teikiamas svetingumo paslaugas galima skleisti dalinant apsilankiusiems svečiams, brošiūras, bukletus, reklaminius lapelius. Šiuos reklaminius leidinius prasminga platinti po turizmo agentūras, turizmo informacijos centrus, viešbučius, kaimo turizmo sodybas ir kitas rekreacijos ir turizmo įstaigas, kurios tiesiogiai bendrauja su vietiniais ir užsienio turistais.

Reklamos rūšis	Igyvendinimo veiksmai	Pastabos
Transliacinė reklama	Per televiziją.	Reklama per televiziją yra viena galingiausių ir brangiausių reklamos priemonių. Geriausias laikas parengtus profesionalius reklaminius klipus transliuoti prieš žinias ir po jų. Kadangi studija apima rajoną turintį gausius turizmo išteklius ir formuojančio kaip rekreacinio rajono įvaizdį, todėl prasminga sukurti 30 min. Reklaminių filmą apie Plungės rajoną, kuri būtų galima demonstruoti per pagrindinius šalies televizijos kanalus: „LTV“, „LNK“, „TV3“ ir kt., o taip pat kaip edukacinę priemonę per vietinį televizijos kanalą VSI „Žemaitijos televizija“. Tačiau šio tipo reklamos trūkumas – ji yra trumpalaikė ir epizodinė.
	Per radiją.	Šio tipo reklama turi dideles galimybes apimti įvairias vartotojų grupes įvairiu laiku. Pagrindinės Lietuvos radijo stotys: Lietuvos radijas, „M-1“, „Radiocentras“, „Kelyje“, Plungės rajono radio stotis „Spindulys“. Radijo reklamai svarbu balsas, intonacija, muzikinis fonas.
Tiesioginė reklama	Reklaminių pranešimų (reklaminių laiškų, atvirukų, kvietimų, programų ir kt.) siuntimas paštu potencialiems lankytojams	Tiesioginė reklama skirta ne plačiajai auditorijai, o konkrečiam žmogui. Geriausia naudotis šia reklamos priemone jau turint potencialių paslaugos pirkėjų adresus. Todėl svarbu kaupti lankytojų rekvizitų archyvą (klientų registracijos ar svečių knyga), kuriuo galima pasinaudoti plėtojant turizmo veiklą.
Viešoji (išorinė) reklama	Informacija stacionariuose stenduose, skyduose	Pakankamai efektyvi informacijos apie turizmo paslaugas sklaidos priemonė, nes skiriama platesniems visuomenės sluoksniams. Tai nebrangi ir ilgo poveikio reklama.
Reklama vietovėje	Paslaugų išdėstymas, interjeras, rodyklės, iškabos, darbuotojų apranga, aptarnavimo kokybė	Tai svarbus verslo firminio stiliaus elementas. Visos išvardintos dalys turi būti suderintos tarpusavyje, nes visuomenė, partneriai ir vartotojai pagal jas susikuria pirmąjį įspūdį.
Speciali reklama	Reklaminiai suvenyrai (rašikliai, užrašų knygtės, kalendoriai, aprangos aksesuarai, raktų pakabukai ir kiti)	Šios nebrangios ir ilgalaikės reklamos priemonės naudojamos reprezentacijai, ryšių užmezgimui ir palaikymui.
Demonstracinė reklama	Vaizdo klipai, dokumentiniai filmai	Šios vaizdo priemonės dažnai naudojamos parodose, konferencijose bei prezentacijose. Kadangi Plungės rajonas yra lankomas ne tik Lietuvos Respublikos gyventojų, bet ir užsienio svečių todėl nesunku perduoti šią vaizdinę medžiagą internetiniu ryšiu.
	Internetinio puslapio sukūrimas ir priežiūra	Internetinio puslapio kūrimas turėtų būti pavestas profesionaliems dizaineriams, nes jis turi atitikti visus kompiuterinio tinklo reikalavimus. Tinklapyje turi būti teikiamų paslaugų, nuotraukų, preliminarinių kainų, paslaugų užsakymo ir kitų aktualių klausimų aprašymas, kontaktinių adresų ir telefonų duomenys

Reklamos rūšis	Igyvendinimo veiksmai	Pastabos
	Informacinės nuorodos kitų institucijų internetinėse svetainėse	Pagrindiniai informacijos puslapiai: http://www.tourism.lt http://www.turizmas.lt http://www.travel.lt http://www.on.lt http://www.lietuvosgamta.com http://www.atostogoskaime.lt http://muziejai.mch.mii.lt/panorama.htm ir kt.

Plungės rajono savaitgalinio ir pažintinio turizmo populiarinimas. Siūlome išpopuliarinti Plungės rajoną tarp kitų Lietuvos savivaldybių, didžiųjų miestų gyventojų, Telšių apskrities svečių kaip artimą, tačiau gana savitą ir originalią svetingą turistinės paskirties vietą 1–3 dienų savaitgalio aktyviam ir pažintiniam poilsiui.

Ši rinkodaros veikla turi būti vykdoma kartu su Plungės rajono pažintinio kultūros ir gamtos paveldo turizmo maršrutų kūrimu ir įgyvendinimu. Šio tipo rinkodaros veikla apima turistinių maršrutų sukūrimą ir informacijos platinimą Lietuvos, Latvijos turizmo rinkose; vienadienių ir savaitgalio rajono svečių pritraukimą rinkodarinėmis priemonėmis, teigiamo rajono, kaip svetingo šeimininko, įvaizdžio formavimą.

Plungės rajono įvaizdžio kūrimas ir įtvirtinimas Lietuvos ir užsienio rinkose

Siekiant, kad kompleksinė rinkodaros veikla efektyviau aprėptų skirtingus vidaus ir išorės turizmo rinkos segmentus, siūloma išvystyti ir kuo plačiau išpopuliarinti Plungės rajono turistinius prekinis ženklus. Jie būtų panaudojami pristatyti ir reklamuoti Plungės rajono turizmo galimybes nacionaliniu ir tarptautiniu mastu. Prekinių ženklų, kurie adresuoti skirtingiems turizmo rinkos segmentams, platus ir kryptingas taikymas žiniasklaidoje, turizmo parodose, turistinės informacijos apipavidalinimo stiliuje ir kt. leis išryškinti Plungės rajono turistinę specifiką, glaudžiau integruoti ją į specializuotus turizmo tinklus Lietuvoje ir užsienyje.

- Specialių teminių turistinių paslaugų paketų kūrimas, panaudojant glaudžias asociacijas su Plungės rajono istorijos, etnokultūros ir gamtos paveldo ypatumais. Tokie specialūs teminiai turistinių paslaugų paketai leistų padidinti rajono „matomumą“ nacionalinėje ir tarptautinėse turizmo rinkose ir specializuotuose jos segmentuose.
- Plungės rajono turizmo objektų ir paslaugų reklamos vieningo stiliaus ir formos sukūrimas, kuris būtų grindžiamas nacionalinei ir užsienio rinkai skirtų prekių ženklų temomis, kurias galima būtų panaudoti teminei turizmo reklamai ir rajono turizmo prekių ženklų įtvirtinimui nacionalinėje ir tarptautinėje rinkoje.
- Specializuotos komunikacijos strategijos, skirtos populiarinti ir įtvirtinti Plungės rajono turizmo prekinis ženklus nacionalinėje ir tarptautinėse rinkose sukūrimas ir įgyvendinimas. Ši strategija, kuri būtų skirta padidinti rajono „matomumą“

nacionalinėje ir užsienio turizmo rinkoje, turi būti nukreipta į specializuotos kelionių ir pramogų spausdintos ir internetinės žiniasklaidos pirmųjų puslapių „užvaldymą“.

- Svečių kartotekos vedimas. Įrašant svečių vardus, pavardes, įmonių pavadinimus svarbu tai atlikti labai atsakingai. Naudinga kortelėse įrašyti ne tik svarbias datas, bet ir papildomą informaciją (pomėgius, specialius reikalavimus ir kt.). Plungės rajono svečio statuso, suteikiančio teisę pigiau žvejoti, rinkti uogas, naudotis sausumos ir vandens turizmo inventoriaus nuomos bei apgyvendinimo paslaugomis įdiegimas ir išpopuliarinimas didžiuosiuose Lietuvos miestuose.
- Reklama “iš lūpų į lūpas”. Patenkintas svečias yra viena iš svarbiausių turizmo galimybių rajone įvaizdžio formavimo priemonė. Paskatinti reklamą “iš lūpų į lūpas” galima tikslingai kontaktuojant su svečiu, padovanojant kokią nors smulkmeną, primenančią apie atostogas, vedant atsiliepimų knygą ir kt.
- Ryšių su visuomene palaikymas ir populiarinimas – tai neapmokamas ir neasmeninis informacijos, žinių ir komercinės informacijos platinimo būdas. Svarbiausi šio projekto populiarinimo instrumentai:
 - Darbas su visuomenės informavimo priemonėmis (interviu, spaudos konferencijos, laidos apie Plungės rajoną per radiją ir televiziją, redakciniai straipsniai, reportažai ir pan.).
 - Populiarinimo renginiai (konferencijos, seminarai, jubiliejinės šventės, apdovanojimų įteikimas).
 - Kompanijos (fotokonkursai, aukcionai socialiniams tikslams ir pan.).
 - Publikacijos (turizmo veiklos ataskaitos, brošiūros ir pan.).
 - Pokalbiai (pranešimai, prezentacijos, pokalbių šou, viešos diskusijos).
 - Kiti (dalyvavimas parodose, renginiuose bei akcijose).

Reikiamas klientų aptarnavimas ir aukšta paslaugų kokybė yra kritiniai sėkmės veiksniai realizuojant projektą. Yra paskaičiuota, kad kaimo turizmo versle 15 proc. kaštų turi sudaryti rėmimo kaštai.

Rinkodaros komunikacijos uždaviniai nebus sėkmingai įgyvendinti, jeigu rekreacijos ir turizmo veikla nebus suderinta su marketingo komplekso elementais (prekės, kainos, paskirstymo ir rėmimo).

Aktyvi rinkodaros veikla gali prailginti sezoną, nepakankamą paklausą, nekokybiškas paslaugas. Todėl intensyvi kokybiška ir apgalvota reklama, nuolatinis ryšių su visuomene palaikymas, asmeninio pardavimo ir kitos marketingo rėmimo priemonės yra būtina sąlyga užtikrinti tinkamą projekto realizavimo rezultatą.

2.3. Investicijų poreikių ir prioritetų viešajai turizmo infrastruktūrai sukūrimas, atsižvelgiant į Bendrajame programavimo dokumente pateiktas turizmo plėtojimo ir rėmimo veiklas ir priemones

Rengiantis įsisavinti ES struktūrinius fondus Plungės rajono savivaldybė bei kitos įmonės/organizacijos turėtų atsižvelgti į Lietuvos darnaus vystymosi strategiją, kuri yra vienas iš daugelio dokumentų, kuriais remiantis bus skirstoma ES struktūrinių fondų parama. Siekiant tausoti aplinką, rajonas turėtų numatyti tokias priemones kaip dviračių, pėsčiųjų bei riedučių takų (aikštelių) įrengimą, kultūros paveldo objektų sutvarkymą, ekoturizmo propagavimą rajone, kt. Būtent šioms sritims prioritetine tvarka yra skiriama ES fondų parama.

Rengiantis narystei ES, šalyje 2002-2003 m. buvo paruoštas ir kitas labai svarbus dokumentas - Lietuvos Bendrasis programavimo dokumentas BPD (*angl. Single Programming Document*). BPD – tai Lietuvos parengtas ir Europos Bendrijų Komisijos patvirtintas strateginis dokumentas, kuriame yra išdėstyta ES struktūrinių fondų ir valstybės narės plėtros tikslai, strategija, ES struktūrinių fondų bei kitų finansavimo šaltinių įnašas. Trumpai tariant BPD – tai bendras šaliai skiriamų ES investicijų planavimo dokumentas, nustatantis atitinkamą plėtros strategiją, pateikiantis prioritetų bei uždavinių aprašymą bei preliminarų finansavimą. Šis dokumentą Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino 2003 m. sausio 31 d. nutarimu nr. 144. BPD pateikta strategija suskirstyta į prioritetus ir įgyvendinama pagal vieną arba kelias priemones. Kiekvienas rajonas tiek rengdamas savo strateginį planą, tiek planuodamas projektus ES paramai gauti, turi vadovautis minėtu dokumentu. Lietuvos BPD yra išskiriami keturi pagrindiniai šalies prioritetai, į kuriuos bus nukreiptos pagrindinės investicijos:

1. Socialinė ir ekonominė infrastruktūra;
2. Žmogiškieji ištekliai;
3. Gamybos sektorius ir paslaugos;
4. Žemės ūkis, kaimo plėtra ir žuvininkystė.

Kadangi ši studija skirta turizmo galimybių įvertinimui LR Bendrojo programavimo dokumento kontekste, todėl 19 lentelėje pateikiamos turizmo projektų nuorodos į šio dokumento prioritetus, priemones ir remiamas veiklas.

Lentelė Nr. 20. Plungės rajono turizmo investicinių projektų nuorodos į LR Bendrąjį programavimo dokumentą

Prioritetas ir priemonė	Remiama veikla	Investicinio projekto pavadinimas
1 prioritetas. Socialinė ir ekonominė ūkio infrastruktūros plėtra		
<i>1.1. priemonė. Transporto infrastruktūros prieinamumo ir paslaugų kokybės gerinimas</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ privažiuojamųjų automobilių kelių, geležinkelių prie turizmo ir/ar verslo centrų bei dviračių takų, pėsčiųjų takų rekonstrukcija ir statyba; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Privažiavimo kelio prie gamtos objektų įrengimas; ▪ Privažiavimo kelių, automobilių stovėjimo aikštelių, dviračių ir pėsčiųjų takų prie gamtos ir kultūros paveldo objektų Plungės rajone įrengimas;

Prioritetas ir priemonė	Remiama veikla	Investicinio projekto pavadinimas
<p>1.3. <i>priemonė. Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo bei valymo sistemų vystymas, statyba bei rekonstrukcija gyvenvietėse iki 500 gyventojų ▪ valstybinių parkų, rezervatų ir draustinių tvarkymo planų parengimas, apsaugos ir tvarkymo priemonių bei priežiūros darbų įgyvendinimas; ▪ NATURA 2000 tinklo bei kitų nacionalinės svarbos saugomų teritorijų gamtotvarkinių planų rengimas bei įgyvendinimas; apsauginių bei monitoringo priemonių įdiegimas jose, bioįvairovės ir kraštovaizdžio atstatymas šiose teritorijose. ▪ Kraštovaizdžio komponentų atstatymas, tvarkymo palaikomųjų darbų įgyvendinimas. Numatytos įgyvendinti veiklos apimtų pajūrio juostos tvarkymą-kopagūbrio ir pajūrio juostos sustiprinimas, plažų sutvarkymas, informacinių draudžiamųjų ženklų įrengimas. Kita veiklos grupė apimtų upių, ežerų ir jų slėnių bei gruntinio vandens rezervuarų gamtosauginį tvarkymą bei išvalymą nuo kenksmingų medžiagų. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saugomų teritorijų pritaikymas rekreacinėms reikmėms, rekreacinių srautų valdymas šiose teritorijose. ▪ Pažintinio turizmo gamtinėse teritorijose plėtra, gamtinių vertybių parengimo lankymui darbai.
3 prioritetas. Gamybos sektoriaus plėtra		
<p>3.4. <i>priemonė. Viešoji infrastruktūra ir paslaugos</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poilsiaviečių, poilsio ir apžvalgos aikštelių įrengimas, vieningos informacinės ženklų sistemos sukūrimas, gamtos ir kultūros paveldo objektų eksponavimas; ▪ informacinių centrų, gamtos mokyklų įrengimas; ▪ naujų apgyvendinimo, konferencijų ir pramogų objektų statyba ir įrengimas, esamų pastatų, privačių paveldo objektų pritaikymas turizmui; ▪ rekreacinės ir svetingumo infrastruktūros plėtra (paplūdimiai, stovyklavietės, kempingai ir poilsio aikštelės, gyvenviečių parkai, sveikatingumo ir poilsio centrai, higienos įrengimai, kt.); ▪ aktyvaus poilsio ir sporto infrastruktūros įrengimas ir modernizavimas (prieplaukos, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Plungės (Oginskių) dvaro Oficinos, Šateikių dvaro galimo pritaikymo rekreacinėms reikmėms projektai; ▪ Žemaitijos kraštui būdingų gyvenamųjų pastatų t.y. etnografinių sodybų pritaikymas rekreacinėms reikmėms; ▪ Poilsio zonų bei viešosios infrastruktūros Plungės rajone įrengimas; ▪ Informacinių ženklų sistemos Plungės rajone įdiegimas ir priežiūra; ▪ Turizmo informacinės infrastruktūros plėtros projektai; ▪ Dviračių, pėsčiųjų ir kt. turizmo infrastruktūros plėtros projektai;

Prioritetas ir priemonė	Remiama veikla	Investicinio projekto pavadinimas
	<p>vandens, pėsčiųjų ir kitos trasos, sporto aikštynai, klubai, stadionai, baseinai, kt.);</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ viešųjų juridinių asmenų paveldo objektų atstatymas, restauravimas ir pritaikymas bei nenaudojamų pastatų pritaikymas viešajai infrastruktūrai (konferencijų, ekspozicijų ir amatų, informacijos, kultūros ir laisvalaikio centrams, kitoms panašaus pobūdžio veikloms); ▪ rekreacinės ir lankytojų centrų infrastruktūros plėtra saugomose teritorijose; ▪ ekspozicijų ir kitos panašaus pobūdžio infrastruktūros įrengimas; ▪ kitos sezoniškumo įtaką turizmui mažinančios infrastruktūros plėtra; ▪ turizmo informacijos ženklų ir stendų įrengimas; ▪ turizmo informacijos sistemos duomenų bazių ir techninių galimybių plėtojimas; ▪ turizmo rinkodaros priemonių vykdymas (turistiniai leidiniai, videoinformacija, parodų organizavimas ir dalyvavimas, verslo misijos, reklaminės kompanijos, kt.); 	
4 prioritetas. Kaimo plėtra ir žuvininkystė		
<i>4.4. priemonė. Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ turizmo ir amatų veiklos skatinimas (kaimo turizmo ir poilsio plėtra, tradicinių ir netradicinių amatų plėtra 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kaimo turizmo ir poilsio plėtra Plungės rajone;

Remiantis analizuotais dokumentais, akivaizdu, kad tiek šalies, tiek atskirų regionų mastu yra parengta pakankamai dokumentų, kuriais remiantis Plungės rajone galima inicijuoti ir įgyvendinti turizmo bei rekreacijos išteklių plėtros projektus (BPD, Nacionalinė darnaus vystymosi strategija). Per 2000 m. – 2003 m. Lietuvoje parengta gana stipri teisinė aplinka administruoti ES struktūrinių fondų paramai..

2.4. Pasiūlymai valstybės institucijoms, savivaldybėms bei kitiems partneriams dėl infrastruktūros plėtros ir bendradarbiavimo ir galimų finansavimo šaltinių

2.4.1. Savivaldybės ir kitos valstybės biudžeto lėšos

Vienas iš turizmo plėtros finansavimo šaltinių yra valstybės ir savivaldybių biudžetas. Pagrindinis šio jo privalumas – prognozuotumas, t.y. tokias išlaidas galima suplanuoti iš anksto ir

galima būti užtikrintam dėl finansavimo iš šio šaltinio. Tačiau yra ir labai daug neigiamų aspektų dėl turizmo plėtros projektų finansavimo šiuo būdu. Pirma, tiek valstybės, tiek savivaldybių biudžeto galimybės finansuoti šią sritį yra labai ribotos. Antra, tikriausiai dar aktualesnė problema – pagrįstumas. Finansuojant turizmo plėtrą iš valstybės ir savivaldybių biudžeto nėra užtikrinama, kad įdėtos lėšos vienu, ar kitu būdu atsipirks, todėl susidaro galimybė šiuo finansavimo instrumentu finansuoti ekonomiškai nepagrįstus projektus. Pagrindinės sritys kur galima būtų naudoti šiuos instrumentus būtų:

- Infrastruktūros plėtros projektų finansavimas. Tokių projektų finansavimui sunku tikėtis privačių lėšų, kadangi jie yra nepelningi. Šios srities plėtrai bus skiriama 2/3 visų numatytų lėšų (o tai yra apie 8 mln. Lt.);
- Privataus verslo skatinimo programų kūrimas. Siekiant pritraukti kuo didesnes privačias investicijas reikia numatyti ne tik teisinius, propagavimo ir informavimo instrumentus, bet ir numatyti finansiškai remti šį procesą. Pagrindinis šios srities finansavimo principas – bendradarbiavimas gaunant įvairių fondų paramą, šiems fondams skirtų projektų kofinansavimas.
- Bendrų projektų su visuomeninėmis organizacijomis įgyvendinimas. Tai Kaimo turizmo sodybų savininkų asociacija, tautinės bendrijos, Lietuvos dviratininkų bendrija ir pan.
- Bendrų projektų su kitomis biudžetinėmis institucijomis įgyvendinimas. Pagrindinės institucijos su kuriomis siūloma rengti bendrus projektus: Žemaitijos nacionalinis parkas, besiribojančios savivaldybių administracijos, Telšių miškų urėdija, Telšių apskritis, Valstybinis turizmo departamentas, Lietuvos automobilių kelių direkcija.

2.4.2. Privačios lėšos

Vienas geriausių būdų finansuoti turizmo plėtros programas yra privačių investicijų pritraukimas. Pagrindinis šio finansavimo instrumento privalumas yra tai kad valstybė neprisiima finansavimo rizikos, todėl finansuojami yra tik ekonomiškai pagrįsti projektai. Pagrindiniai šių finansavimo instrumentų trūkumai yra tai, kad negalima valdyti finansavimo šaltinių kiekio ir negalima tiksliai planuoti galimų investicijų į turizmo plėtrą. Privačių investicijų iki 2013 m. planuojama pritraukti tiek pat kiek ir iš valstybės ar savivaldybės biudžeto. Pagrindinės šiuo finansavimo instrumentu finansuojamos sritys būtų:

- Turizmo ir rekreacinių paslaugų plėtra, t.y. Plungės rajone tai būtų svarbu kaimo turizmo plėtrai, apgyvendinimo bei maitinimo paslaugų plėtrai;
- Smulkių infrastruktūros projektų finansavimas, t.y. turistų informavimo, reklamos, kelių ženklų įrengimo ir kt. inžinerinių įrenginių įrengimui;

2.4.3. Paramos fondų finansavimo instrumentai

Pagrindinis šio instrumento panaudojimas yra projektai finansuojami iš Europos struktūrinių fondų pagal BPD programą (žr. skyriuje 2.3). Šio finansavimo instrumento trūkumai tai, kad iš ES fondų nėra finansuojami smulkūs turizmo plėtros projektai, tačiau šie projektai yra labai svarbūs smulkiąjam verslui bei turizmo plėtrai. Tačiau gebant maksimaliai pasinaudoti šiuo finansavimo instrumentu į Plungės rajono turizmo plėtrą būtų galima pritraukti daugiau investicijų nei iš savivaldybės ir kitų valstybės biudžeto bei privačių lėšų kartu sudėjus. (iki 2013 m. būtų galima pritraukti apie 30 mln. Lt.).

Pagrindiniai šio finansavimo instrumento naudojimo principai būtų:

- Stengiantis gauti finansinę paramą iš ES fondų būtinas glaudus bendradarbiavimas tarp valstybės bei savivaldos institucijų, privataus sektoriaus ir visuomeninių organizacijų.
- Bet kokios kitos iniciatyvos, įskaitant ir privačių asmenų, skatinimas gauti ES fondų finansavimą. Prisidedant prie tokių projektų rengimo užtikrinant partnerystę bei dalinį tokių projektų kofinansavimą;
- Regioninis bendradarbiavimas su kitomis savivaldybėmis, apskritimis, Valstybiniu Turizmo departamentu rengiant stambius regioninius turizmo plėtros projektus;

2.4.4. Kiti finansavimo šaltiniai

Turizmo plėtroje būtina pasinaudoti kitų valstybinių organizacijų lėšomis, derinant plėtros tikslus su šių organizacijų vykdomomis funkcijomis.

Pagrindinės šio instrumento naudojimo sritys būtų:

- Susisiekimo infrastruktūros plėtra: dviračių takų, pėsčiųjų takų įrengimas, stovėjimo aikštelių įrengimas, kelių ženklavimas ir t.t. vystoma bendradarbiaujant su Lietuvos automobilių kelių direkcija.
- Gamtinio pažintinio turizmo bei jo infrastruktūros plėtra: pažintinių takų įrengimas, poilsio aikštelių, regyklų įrengimas ir t.t. vystoma bendradarbiaujant su Telšių miškų urėdija, Žemaitijos nacionaliniu parku.
- Turizmo infrastruktūros ir informacijos bei turizmo plėtros planavimas: turizmo informacinio centro bei lankytojų centrų įkūrimas, informacinių stendų pastatymas ir t.t. vystomas bendradarbiaujant su Valstybiniu turizmo departamentu.

3. PASIŪLYMŲ ĮGYVENDINIMO PRIEMONIŲ PLANAS

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Įgyvendinimo laikotarpis	Įgyvendinančios institucijos	Finansavimo šaltiniai 2006-2013 metais				
				Savivaldybės ir kt. biudžetinės lėšos (mln, Lt)	Privачios lėšos (mln, Lt)	Paramos fondai	Kiti	Viso
1.	Privачios iniciatyvos skatinimas ir parama kaimo turizmo paslaugų plėtrai Plungės – Kulių, Šateikių – Gintališkės, Alsėdžių – Paukštakių rekreaciniuose arealuose	2006 – 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Privatūs asmenys, ūkininkai	0,5	1,5	1,5	0,0	3,5
2.	Parengti Plungės (Oginskių) dvaro Oficinos, Šateikių dvaro galimo pritaikymo apgyvendinimo ir kitoms rekreacinėms paslaugoms teikti programą.	2006 – 2010	Plungės rajono savivaldybės administracija; Žemaičių dailės muziejus. Privatūs asmenys	0,4	0,0	1,2	0,0	1,6
3.	Privачios iniciatyvos skatinimas ir parama pertvarkant ir apgyvendinimo paslaugų teikimui pritaikant Žemaitijos kraštui būdingus gyvenamuosius pastatus t.y. etnografines sodybas.	2006 – 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija; Žemaičių dailės muziejus Privatūs asmenys	0,5	1,0	1,0	0,0	2,5
4.	Numatyti vietas kempingams bei ieškoti finansavimo šaltinių jiems įrengti.	2006 – 2010	Plungės rajono savivaldybės administracija, Privatūs asmenys,	0,5	1,5	2,0	0,0	4
5.	Privачios iniciatyvos skatinimas ir parama motelių ir kitų panašaus tipo apgyvendinimo įstaigų atsiradimui Plungės rajono teritorijos tranzitinėse atkarpose: Palanga – Šiauliai; Mažeikiai – Gargždai; Skuodo – Plungės – Rietavo – Kvedarnos.	2008 – 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Privatūs asmenys,	0,3	1,1	1,1	0,0	2,5
6.	Numatyti vietas ir parengti finansavimo programą stovyklaviečių tinklo plėtrai panaudojant Plungės	2007 – 2013	Plungės rajono savivaldybės	0,2	0,2	0,8	0,8	2,0

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Įgyvendinimo laikotarpis	Įgyvendinančios institucijos	Finansavimo šaltiniai 2006-2013 metais				
				Savivaldybės ir kt. biudžetinės lėšos (mln, Lt)	Privačios lėšos (mln, Lt)	Paramos fondai	Kiti	Viso
	rajono vandens resursus: Žemaitijos nacionalinio parko ežeryną, Alsėdžių arealo vandens telkinių zoną (Alsėdžių ežeras, Alsėdžių tvenkinys ir Sruogos upė), Plungės – Kulių arealo vandens telkinių zoną.		administracija, Telšių miškų urėdija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija Privatūs asmenys,					
7.	Skatinti privačią iniciatyvą ir paramą papildomoms rekreacinėms paslaugoms bei pramogoms apgyvendinimo sektoriuje teikti, kurios padėtų spręsti sezoniškumo problemą.	2006 - 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Privatūs asmenys,	0,4	0,4	0,7	0,0	1,5
8.	Privačios iniciatyvos skatinimas ir parama maitinimo įstaigų atsiradimui Plungės rajono teritorijos tranzitinėse atkarpose: Palanga – Šiauliai; Mažeikiai – Gargždai; Skuodo – Plungės – Rietavo – Kėdarnos.	2006 – 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Privatūs asmenys	0,3	1,1	1,1	0,0	2,5
9.	Privačios iniciatyvos skatinimas, parama ir bendradarbiavimas plečiant maitinimo įstaigų tinklą Plungės rajono periferinėse teritorijose (Alsėdžiai, Gintališkė, Šateikiai, Stalgėnai, Karklėnuose, Aleksandravė ir t.t.) maitinimo įstaigas orientuojant jas ne tik į turistų bet ir vietinių gyventojų rekreacinių poreikių tenkinimą.	2006 – 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Privatūs asmenys, vietos gyventojų bendruomenės	0,2	1,0	1,0	0,2	2,4
10.	Privačios iniciatyvos skatinimas, parama ir bendradarbiavimas plečiant maitinimo paslaugas teikiančių įmonių, atspindinčių Žemaitijos regiono ir Plungės rajono kultūrinius savitumus, tinklą prioritetus teikiant žemaičių tradicinei virtuvei, žydų tradicinei virtuvei ir pan.	2006 – 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Privatūs asmenys, nevyriausybinių organizacijos, tautinės bendrijos	0,2	1,0	1,0	0,2	2,4
11.	Privačios iniciatyvos skatinimas ir parama maitinimo paslaugas teikiančių įmonių įvairovės plėtrai, prioritetus teikiant ekonominės klasės savitarnos tipo maitinimo, bistro, mobilaus tipo maitinimo	2006 – 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Privatūs asmenys	0,2	1,0	1,0	0,0	2,2

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Įgyvendinimo laikotarpis	Įgyvendinančios institucijos	Finansavimo šaltiniai 2006-2013 metais				
				Savivaldybės ir kt. biudžetinės lėšos (mln, Lt)	Privачios lėšos (mln, Lt)	Paramos fondai	Kiti	Viso
	paslaugoms.							
12.	Pagrindiniuose tranzitiniuose koridoriuose formuoti rajono reprezentacines – informacines aikšteles. Informacines aikšteles įrengti Plungės rajono paribiuose, netoli esamų gyvenviečių. (6 aikštelės)	2006 – 2011	Plungės rajono savivaldybės administracija, Kelių direkcija	0,8	0,0	0,0	1,2	2,0
13.	Parengti bendrą nedidelių informacinių lentelių stilistiką prie visų eksponuotinių gamtinių ir kultūrinių vertybių (viso 16 gamtinių objektų ir 76 kultūrinių objektų).	2008 – 2010	Plungės rajono savivaldybė, Kelių direkcija	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3
14.	Prie pagrindinių įvažiavimų į saugomas teritorijas įrengti informacines aikšteles (viso 13 aikštelių).	2006 – 2010	Plungės rajono savivaldybės administracija, Kelių direkcija	0,6	0,0	1,0	1,0	2,6
15.	Parengti tipinius informacinių stendų maketus ir pastatyti prie didelių ir labai didelių rekreacinių potencialą turinčių gamtos ir kultūros objektų (viso 24 stendų).	2008 - 2010	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Telšių miškų urėdija	0,2	0,0	0,0	0,4	0,6
16.	Pastatyti kelių eismo ženklus, kad lankytojai kuo lengviau rastų gamtos ir kultūros objektus (viso apie 350vnt.).	2006 – 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Kelių direkcija	0,1	0,0	0,0	0,3	0,4
17.	Parengti tipinę dviračių ir pėsčiųjų, autoturizmo maršrutų ženklinimo sistemą bei užymėti pasiūlytų maršrutų trasas.	2008 – 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Privatūs asmenys, Kelių direkcija	0,4	0,0	1,0	0,8	2,2
18.	Poilsio vietose pastatyti kelių eismo ženklus: 710 „stovyklavietė“ - , 712 „poilsio vieta“, 716 „maudymosi vieta“, 725 „lankytina vieta“ (viso apie	2006 – 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija,	0,1	0,0	0,0	0,2	0,3

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Įgyvendinimo laikotarpis	Įgyvendinančios institucijos	Finansavimo šaltiniai 2006-2013 metais				
				Savivaldybės ir kt. biudžetinės lėšos (mln, Lt)	Privačios lėšos (mln, Lt)	Paramos fondai	Kiti	Viso
	150 kelio eismo ženklų).		Kelių direkcija					
19.	Patvirtinti komercinės lauko reklamos reglamentus ir privačios iniciatyvos skatinimas bei parama įrenginėjant lauko reklamą, ypatingai atkreipiant dėmesį kaimo turizmo sodybų pristatymui	2006 – 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Privatūs asmenys	0,1	0,3	0,0	0,0	0,4
20.	Pastatyti kelio ženklus: 708 „kavinė“, 709 „viešbutis“, 711 „kempingas“, 722 „informacijos centras“, 724 „kaimo turizmo sodyba“ ir pan. (viso apie 50 kelio eismo ženklų).	2006 – 2008	Plungės rajono savivaldybės administracija, Kelių direkcija	0,1	0,1	0,0	0,1	0,3
21.	Įsteigti Turizmo informacinį centrą Plungės mieste.	2006 – 2008	Plungės rajono savivaldybės administracija, Valstybinis turizmo departamentas, Privatūs asmenys	0,4	0,2	0,8	0,0	1,4
22.	Įsteigti lankytojų punktus Šateikių, Kulių, Alsėdžių bei Žemaičių Kalvarijos miesteliuose. Lankytojų punktus steigiant bendradarbiauti su svetingumo paslaugų teikėjais.	2008 – 2011	Plungės rajono savivaldybės administracija, Valstybinis turizmo departamentas, Privatūs asmenys	0,4	0,6	0,6	0,0	1,6
23.	Infrastruktūros plėtojimas vystant vandens turizmo trasas Minijos upe, 4 sustojimo vietų numatymas.	2006 – 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Privatūs asmenys	0,2	0,0	0,4	0,2	0,8
24.	Infrastruktūros vystymas, įrengiant naujas ir rekonstruojant jau esamas prieplaukas ežeruose (viso 12 prieplaukų).	2006 – 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Privatūs asmenys	0,2	0,4	0,4	0,2	1,2

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Įgyvendinimo laikotarpis	Įgyvendinančios institucijos	Finansavimo šaltiniai 2006-2013 metais				
				Savivaldybės ir kt. biudžetinės lėšos (mln, Lt)	Privačios lėšos (mln, Lt)	Paramos fondai	Kiti	Viso
25.	Suprojektuoti ir įrengti dviračių taką tarp miestų Platelių ir Plungės miestų. (18 km)	2006 – 2010	Plungės rajono savivaldybės administracija, Kelių direkcija	2,0	0,0	5,0	5,0	12,0
26.	Suplanuoti pažintinius dviračių maršrutus ir nužymėti dviračių trasas jau esame rajono auto kelių tinkle.	2006 – 2010	Plungės rajono savivaldybės administracija, Kelių direkcija	0,4	0,0	0,8	0,8	2,0
27.	Bendradarbiaujant su aplinkiniais rajonais suprojektuoti dviračių turizmo trasą, rezervuoti teritorija bei paruošti investicinius projektus šios trasos įrengimui, o šiuo metu dviračių turizmo vystymui numatyti galimybes panaudoti jau esamą auto kelių tinklą.	2006 – 2010	Plungės ir kaimyninių rajonų savivaldybių administracijos, Kelių direkcija	2,0	0,0	10,0	10,0	22,0
28.	Suprojektuoti ir įrengti pažintinius takus su visa reikiama informacine infrastruktūra (viso tris pėsčiųjų maršrutus).	2006 – 2008	Plungės rajono savivaldybės administracijos, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Telšių miškų urėdija	0,2	0,0	0,0	0,4	0,6
29.	Bendradarbiaujant su Žemaitijos nacionalinio parko direkcija renovuoti bei plėtoti esamus pėsčiųjų takus Žemaitijos nacionaliniame parke.	2006 – 2010	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Telšių miškų urėdija	0,1	0,0	0,0	0,2	0,3
30.	Suplanuoti žygeivių bei slidinėjimo maršrutus ir įrengti visą būtiną informacinę infrastruktūrą.	2006 – 2008	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos	0,1	0,0	0,0	0,2	0,3

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Įgyvendinimo laikotarpis	Įgyvendinančios institucijos	Finansavimo šaltiniai 2006-2013 metais				
				Savivaldybės ir kt. biudžetinės lėšos (mln, Lt)	Privачios lėšos (mln, Lt)	Paramos fondai	Kiti	Viso
			nacionalinio parko direkcija, Telšių miškų urėdija, privatūs asmenys					
31.	Suplanuoti autoturizmo trasų tinklą ir jį integruoti į bendrą regiono autoturizmo sistemą.	2006 – 2010	Plungės rajono savivaldybės administracija, Kelių direkcija	0,2	0,0	0,0	0,8	1,0
32.	Bendradarbiaujant su gretimų rajonų savivaldybėmis suplanuoti bendrą regiono autoturizmo maršrutus bei juo atžymėti.	2006 – 2010	Plungės ir kaimyninių rajonų savivaldybių administracija, Kelių direkcija	0,1	0,0	0,4	0,5	1,0
33.	Parengti Žemaitijos nacionalinio parko, Šateikių, Milašaičių – Stalgėnų, Kulių miškų masyvus rekreacinėms veikloms	2009-2013	Telšių miškų urėdija, medžiotojų būreliai Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2
34.	Pritaikyti gamtos (botaninių) vertybių pažintinio turizmo plėtrai ir pažintinių maršrutų formavimui.	2007-2011	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Telšių miškų urėdija	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
35.	Formuoti Plungės miesto rekreacines erdves	2007 – 2012	Plungės rajono savivaldybės administracija, privatūs asmenys	0,4	0,0	0,6	0,2	1,2

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Įgyvendinimo laikotarpis	Įgyvendinančios institucijos	Finansavimo šaltiniai 2006-2013 metais				
				Savivaldybės ir kt. biudžetinės lėšos (mln, Lt)	Privачios lėšos (mln, Lt)	Paramos fondai	Kiti	Viso
36.	Formuoti Platelių miestelio rekreacines erdves	2007-2012	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, privatūs asmenys	0,2	0,0	0,4	0,2	0,8
37.	Formuoti ir prižiūrėti Žemaičių Kalvarijos religinio turizmo erdves	2009-2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, privatūs asmenys	0,1	0,0	0,3	0,2	0,6
38.	Formuoti Alsėdžių miestelio, kaip lokalaus turizmo centro, rekreacines erdves	2008-2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, privatūs asmenys	0,1	0,0	0,2	0,1	0,4
39.	Formuoti rekreacines erdves didinančias Beržoro gyvenvietės rekreacinį patrauklumą	2007-2012	Plungės rajono savivaldybės administracija, Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, privatūs asmenys	0,1	0,1	0,3	0,1	0,6
40.	Pritaikyti Plungės (Oginskių) dvarą visuomenės reikmėms	2006-2009	Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos,	0,0	0,0	0,0	21,0	21

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Įgyvendinimo laikotarpis	Įgyvendinančios institucijos	Finansavimo šaltiniai 2006-2013 metais				
				Savivaldybės ir kt. biudžetinės lėšos (mln, Lt)	Privачios lėšos (mln, Lt)	Paramos fondai	Kiti	Viso
			Kultūros ministerija, Plungės rajono savivaldybės					
41.	Platelių dvaro sodybos komplekso pritaikymas turizmo reikmėms	2006-2010	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Plungės rajono savivaldybės administracija	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
42.	Pritaikyti Šateikių dvaro ansamblį svetingumo paslaugų plėtrai.	2007-2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, privatus asmenys	0,1	0,2	0,3	0,0	0,6
43.	Pritaikyti Bukantės dvaro sodybos fragmentus (Bukantės kaime) visuomenės kultūrinėms reikmėms	2008 - 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2
44.	Pritaikyti religinius architektūros objektus turizmo plėtrai	2008 - 2013	Telšių vyskupijos Plungės dekanatas. Plungės rajono savivaldybės administracija	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2
45.	Pritaikyti Plokštinės karinę bazę rekreacinėms reikmėms	2007 - 2013	Žemaitijos nacionalinio parko direkcija, Telšių miškų urėdija, Plungės rajono savivaldybės administracija	0,4	0,0	2,6	1,0	4,0
46.	Pritaikyti Gandingos istorines vietas turizmo plėtrai	2008 - 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija, Telšių miškų urėdija	0,2	0,0	0,4	0,2	0,8

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Įgyvendinimo laikotarpis	Įgyvendinančios institucijos	Finansavimo šaltiniai 2006-2013 metais				
				Savivaldybės ir kt. biudžetinės lėšos (mln, Lt)	Privačios lėšos (mln, Lt)	Paramos fondai	Kiti	Viso
47.	Pritaikyti Plungės rajono istorinius paminklus pažintinio turizmo bei edukacinei veiklai	2006 - 2011	Plungės rajono savivaldybės administracija, švietimo įstaigos	0,1	0,0	0,0	0,1	0,2
48.	Pritaikyti dailės paminklus pažintiniam turizmui bei edukacinei veiklai	2008 - 2013	Telšių vyskupijos Plungės dekanatas, Plungės rajono savivaldybės administracija	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
49.	Pritaikyti technikos paminklus pažintiniam turizmui	2007 - 2010	AB „Lietuvos Geležinkeliai: Plungės rajono savivaldybės administracija	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2
50.	Pritaikyti Gandingos kraštovaizdžio draustinį bei aplink jį esančias archeologines vertybes turizmo plėtrai	2007 - 2013	Plungės rajono savivaldybės administracija	0,2	0,0	0,4	0,2	0,8
51.	Pritaikyti archeologinius paminklus pažintiniam turizmui	2007 - 2012	Plungės rajono savivaldybės administracija	0,2	0,0	0,4	0,2	0,8
VIŠO:				15	11,7	38,9	47,7	113,3

1 priedas. Gamtinių išteklių vertinimas

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
GAMTINIAI OBJEKTAI IR APLINKA			
Saugomos teritorijos			
1. Žemaitijos nacionalinis parkas	Žemaitijos nacionalinis parkas, kurio plotas - 21720 ha (Plungės raj. – 20935 ha), įkurtas 1991 04 23, tikslu išsaugoti didžiausią Žemaitijoje Platelių ežerą ir jo apylinkes, Laumalenkos, Babrungo hidrografinius kompleksus, Šarnelės, Mikytų, Varduvos, Mėsėdžių, Liepjos geomorfologinius kompleksus.	Valstybės saugoma teritorija – valstybinis (nacionalinis) parkas.	Labai didelis. Žemaitijos nacionalinis parkas yra didžiausią rekreacinę vertę Plungės rajonui sukuriantis objektas. Ši teritorija yra perspektyviausia plėtojant tokias turizmo sritis kaip kaimo turizmas, gamtinis pažintinis turizmas, žvejyba ir t.t.
2. Salantų regioninis parkas	Salantų regioninis parkas įkurtas 1992 09 24 d. Jo plotas 13630 ha, tačiau Plungės raj. – tik 290 ha. Jo tikslas - išsaugoti Erlos - Salanto - Minijos senslėnio ir jo apylinkių kraštovaizdį, jo gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes	Valstybės saugoma teritorija – valstybinis (regioninis) parkas.	Vidutinis. Nors ir turėdamas didelį rekreacinį potencialą Salantų regioninis parkas Plungės rajonui didelės įtakos neturės.
3. Reisčių tyro telmologinis draustinis	Reisčių tyro telmologinis draustinis įsteigtas išsaugoti pelkinį kompleksą Žemaičių aukštumos vakariniame šlaite. Jo plotas – 4054 ha, iš kurių Plungės raj. - 3984 ha	Valstybės saugoma teritorija – telmologinis draustinis	Vidutinis. Tai gana perspektyvus objektas vystyti gamtinį pažintinį turizmą, įrengiant pažintinius takus bei kitą reikalingą infrastruktūrą.
4. Gandingos kraštovaizdžio draustinis	Gandingos kraštovaizdžio draustinio plotas – 279 ha (visas Plungės raj.). Jis įsteigtas siekiant išsaugoti raiškų Babrungo upės slėnio kraštovaizdį su Gandingos piliakalniu, kitais archeologijos objektais	Valstybės saugoma teritorija – kraštovaizdžio draustinis.	Didelis. Dėl čia esančių gamtinių ir kultūrinių vertybių, bei dėl kraštovaizdžio didelės estetiškos vertės ši teritorija yra labai patraukli rekreacinei plėtrai.
5. Minijos ichtiologinis draustinis	Minijos ichtiologinis draustinis įsteigtas siekiant išsaugoti upėtakių lašišų, šlakų ir žiobrių nerštavietes. Šis draustinis užima didžiąją dalį Minijos upės, o Plungės rajone jo plotas – 668 ha.	Valstybės saugoma teritorija – ichtiologinis draustinis	Didelis. Ichtologinio draustinio statusas riboja galimas veiklas, tačiau sudaro geras galimybes išsaugoti ir gausinti žuvų išteklius, kuriuos galima vėliau panaudoti turizmo plėtrai.

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
6. Minijos pralaužos kraštovaizdžio draustinis	Minijos pralaužos kraštovaizdžio draustinio tikslas - išsaugoti Minijos upės prasiveržimo pro moreninius kalvagūbrius kraštovaizdį. Jo plotas 543 ha, nors Plungės raj. - tik 37 ha.	Valstybės saugoma teritorija – kraštovaizdžio draustinis.	Mažas. Plungės rajone yra tik labai nedidelė dalis šio draustinio, todėl šios teritorijos įtaka rajono turizmo plėtrai nedidelė.
7. Vilkaičių geomorfologinis draustinis	Vilkaičių geomorfologinio draustinio tikslas išsaugoti moreninį kalvyną Žemaičių aukštumoje. Plotas – 845 ha, o Plungės raj. – 822 ha.	Valstybės saugoma teritorija – geomorfologinis draustinis.	Vidutinė. Pagrindinės rekreacinės vertybės – kraštovaizdis, Tačiau šios teritorijos įtaka Plungės raj. turizmo plėtrai turėtų būti mažesnė nei Žemaitijos nacionalinio parko Gandingos kraštovaizdžio ar Minijos ichtiologinio draustinio.
8. Buožėnų geomorfologinis draustinis	Buožėn geomorfologinio draustinio tikslas yra išsaugoti raiškų Žemaičių aukštumos ruožą. Jo plotas – 721 ha, o Plungės raj. jis užima 158 ha.	Valstybės saugoma teritorija – geomorfologinis draustinis.	Mažas. Plungės rajone yra tik labai nedidelė dalis šio draustinio, todėl šios teritorijos įtaka rajono turizmo plėtrai nedidelė.
9. Ablingos geomorfologinis draustinis	Ablingos geomorfologinio draustinio tikslas - išsaugoti Endrijavo moreninio kalvagūbrio fragmentą. Tačiau Plungės rajone jo tėra vos 1 ha, tuo tarpu visas jo plotas – 449 ha.	Valstybės saugoma teritorija – geomorfologinis draustinis.	Labai mažas. Plungės rajone yra tik labai nedidelė dalis šio draustinio, todėl šios teritorijos įtaka rajono turizmo plėtrai minimali.
Mišškai			
10. Šateikių miškų masyvai	Plotas – apie 891 ha. Vyrauja eglynai (apie 50%) ir beržynai (50%).	Valstybinių miškų plotas sudaro 21 000 ha. Privatių – 6500 ha.	Didelis. Šie miškai turi didelę rekreacinę vertę Šateikių apylinkėse ir sudaro sąlygas įvairioms turizmo formoms gamtoje plėtoti.
11. Milašaičių-Stalgėnų miškų masyvas	Šių miškų masyvo plotas – apie 3390 ha.. Vyrauja pušynai (apie 40 %), eglynai (apie 50%), beržynai (5 %).	Pagal parengtus miškotvarkos planus privati miškai turėtų sudaryti 33 400 ha, o valstybiniai – 20 800 ha.	Didelis. Šie miškai turi didelę rekreacinę vertę Pietrytinėje Plungės rajono dalyje, sudaro sąlygas įvairioms turizmo formoms gamtoje plėtoti.
12. Kulių miškų masyvas	Plotas - 1259 ha. Pagrindą sudaro mišrus - eglynai (apie 80%), beržynai (5%), pušynai (apie 5 %).		Didelis. Šie miškai turi didelę rekreacinę vertę Kulių apylinkėse ir sudaro sąlygas įvairioms turizmo formoms gamtoje plėtoti.
13. Žemaitijos nacionalinio parko	Mišškai užima beveik 45% Nacionalinio parko	Mišškai Valstybės saugomoje teritorijoje	Labai didelis. Šie miškai sukuria labai didelę

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
miškai	teritorijos, t.y. 9683 ha. Pagal miško grupes jie pasiskirsto taip: I grupės (rezervaciniai) - 9%, II grupės (ekosistemų apsaugos ir rekreaciniai) - 31%, III grupės (apsauginių zonų) - 36%, IV grupės (ūkiniai) - 24%. Vyrauja eglynai (47%), yra pušynų (26%), beržynų (13%), baltalksnynų (4,4%), ažuolynų (4,1%).	Žemaitijos nacionaliniame parke, dalis miškų yra konservacinės paskirties, dalis - miškų ūkio.	pridėtinę rekreacinę vertę Žemaitijos nacionaliniam parkui, bei kartu su kitais gamtiniais ištekliais sudaro puikias sąlygas įvairioms turizmo formoms gamtoje plėtoti.
Vandens telkiniai			
14. Platelių ežeras	Jo plotas - 1205 ha, vidutinis gylis -10,5 m, giliausia vieta - 47 m, vidutinis vandens lygis - 146,5 m virš jūros lygio. Kranto linijos ilgis - apie 31 kilometrą. Ežere yra 7 salos. Į Platelių ežerą įteka 17 upelių, o išteka tik vienas - Babrungas.	Valstybinės reikšmės ežeras valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke.	Labai didelis. Šis ežeras ir dabar pritraukia labai didelius turistų srautus, o šiuo metu pagrindinė problema turi būti ne tiek naujų poilsiautojų paieška, kiek racionalus ežero išnaudojimas rekreacinėms reikmėms.
15. Beržoro ežeras	Jo plotas – 49 ha., Jis yra vakarinėje Platelių ežero pusėje, prie Beržoro gyvenvietės. Beržoro ežeras turi šiuos valksmus: Kūlių pelkę, Prie salelės, Po kunigu, Urbšą, Karšini, Po Žvirgždžio upeliu, po Pana Švenčiausia, Baltąjį skardį.	Valstybinės reikšmės ežeras valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke.	Didelis. Kartu su Platelių ir Ilgio ežerais sudarantis ežeryną beržoto ežeras turi geras galimybes turizmo plėtrai.
16. Ilgio ežeras	Jo plotas – 114 ha., Pietinėje Beržoro ežero pusėje esantis pailgos formos ežeras su dviem salom - Didžiąja ir Salele. Jis turi 4 įlankėles: Sidabro vingį, Lieptų (Leptų) vingį, Padumbliją, Beržoro galą.	Valstybinės reikšmės ežeras valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke, rytinėje pakrantėje yra rekreacinė zona.	Didelis. Kartu su Platelių ir Beržoro ežerais sudarantis ežeryną beržoto ežeras turi geras galimybes turizmo plėtrai.
17. Alsėdžių ežeras	Alsėdžių ežeras yra 5 km į pietus nuo Alsėdžių miestelio. Per jį teka Sruoja. Ežero ilgis 1750 m, plotis iki 980 m, didžiausias gilumas - 2,5 m. Ežeras užima 90 ha plotą. Kai kur krantai - aukšti, kai kur - žemi, pelkėti.	Valstybinės reikšmės ežeras	Didelis. Šis vandens telkinys yra svarbus tiek tenkinant vietos gyventojų (ypač Alsėdžių miestelio) rekreacinius poreikius, tiek sudaro geras galimybes vystyti tokias turizmo sritis, kaip kaimo turizmas, vandens pramogos ir pan.
18. ežeras Burgalis	Burgalio ežeras yra Žemaitijos nacionalinio	Valstybinės reikšmės ežeras valstybės	Vidutinis. Pagrindinė jo rekreacinę vertę sukuria

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
	parko rytinėje dalyje, Plokštins miške. Plotas – 8 ha.	saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke.	Žemaitijos nacionalinio parko statusas bei netoli esantys didesni Platelių ežeryno ežerai.
19. ežeras Burgis	Burgio ežero plotis – 12 ha, jis yra Žemaitijos nacionalinio parko rytinėje dalyje, Plokštins miške.	Valstybinės reikšmės ežeras valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke	Vidutinis. Pagrindinė jo rekreacinę vertę sukuria Žemaitijos nacionalinio parko statusas bei netoli esantys didesni Platelių ežeryno ežerai.
20. Sklypaičių ežeras	Sklypaičių ežero plotis – 7 ha, jis yra Žemaitijos nacionalinio parko rytinėje dalyje, Plokštins miške.	Valstybinės reikšmės ežeras valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke	Vidutinis. Pagrindinė jo rekreacinę vertę sukuria Žemaitijos nacionalinio parko statusas bei netoli esantys didesni Platelių ežeryno ežerai.
21. ežeras Iešnalis	Iešnalio ežeras yra Žemaitijos nacionalinio parko pietrytinėje dalyje. Jo plotas 18 ha.	Valstybinės reikšmės ežeras valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke, Rezervacinėje zonoje.	Mažas. Rekreacinei plėtrai yra nepalankus rezervacinės teritorijos statusas.
22. ežeras Luokė	Luokės ežeras yra Žemaitijos nacionalinio parko pietrytinėje dalyje. Jo plotas 18 ha.	Valstybinės reikšmės ežeras valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke, ūkinėje zonoje.	Vidutinis. Pagrindinė jo rekreacinę vertę sukuria Žemaitijos nacionalinio parko statusas bei netoli esantys didesni Platelių ežeryno ežerai.
23. ežeras Maudutis	Ežeras Maudutis yra šiauriau Platelių ežero, jo plotas – 6 ha	Valstybinės reikšmės ežeras valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke.	Vidutinis. Pagrindinė jo rekreacinę vertę sukuria Žemaitijos nacionalinio parko statusas bei netoli esantys didesni Platelių ežeryno ežerai.
24. ežeras Mišė	Mišės ežeras yra vakarinėje Plungės rajono dalyje, netoli Šateikių. Jo plotas – 22 ha.	Valstybinės reikšmės ežeras.	Vidutinis. Šis vandens telkinys yra svarbus tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius. Jį taip pat galima išnaudoti vystant kaimo turizmo paslaugas, vandens pramogos ir pan.
25. ežeras Remtis	Ežeras yra vakarinėje Plungės rajono dalyje, netoli Šateikių. Jo plotas – 17 ha.	Valstybinės reikšmės ežeras.	Vidutinis. Šis vandens telkinys yra svarbus tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius. Jį taip pat galima išnaudoti vystant kaimo turizmo paslaugas, vandens pramogos ir pan.
26. ežeras Žiedelis	Ežeras yra Platelių ežeryne, šalia Beržoto ežero. Jo plotas – 11 ha.	Valstybinės reikšmės ežeras valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke, rekreacinėje zonoje.	Vidutinis. Pagrindinė jo rekreacinę vertę sukuria Žemaitijos nacionalinio parko statusas bei netoli esantys didesni Platelių ežeryno ežerai.

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
27. Reiskių ežeras	Ežeras yra Reiskių telmologiniame draustinyje, jo plotas tik 5 ha, šalia jo Reiskių aukštapelkėje yra mažų ežerėlių – akių.	Valstybinės reikšmės ežeras valstybės saugomoje teritorijoje – Reiskių telmologiniame draustinyje.	Vidutinis. Kartu su mažesnėmis, netoli esančiomis aukštapelkės ežerėliais akimis sudaro galimybes vystyti gamtinį pažintinį turizmą, įrengiant pažintinius takus bei kitą reikalingą infrastruktūrą.
28. Alsėdžių tvenkinys	Alsėdžių tvenkinys yra netoli Alsėdžių miestelio, ant Sruojos upės (Varduvos intakas). Jo plotas – 15 ha.	Valstybinės reikšmės tvenkinys	Vidutinis. Šis vandens telkinys yra svarbus tenkinant vietos gyventojų (ypač Alsėdžių miestelio) rekreacinius poreikius. Jį taip pat galima išnaudoti vystant kaimo turizmo paslaugas, vandens pramogos ir pan.
29. Gandingos tvenkinys	Gandingos tvenkinys yra vakarinėje Plungės miesto dalyje, viena jo dalis priklauso Plungės miestui, kita – Nausodžio seniūnijai. Jo plotas – 88 ha.	Valstybinės reikšmės tvenkinys.	Didelis. Šis vandens telkinys yra svarbus tiek tenkinant vietos gyventojų (ypač Plungės miesto) rekreacinius poreikius, tiek sudaro geras galimybes vystyti tokias turizmo sritis, kaip kaimo turizmas, vandens pramogos ir pan.
30. Kulių tvenkiniai	Kulių trys tvenkiniai yra ant Alantos upės (Minijos intakas). Didžiausio plotas – 13 ha, o kiti dveji žymiai mažesni 2 ir 3 ha.	Valstybinės reikšmės tvenkinys.	Vidutinis. Šie vandens telkiniai yra svarbus tenkinant vietos gyventojų (ypač Kulių miestelio) rekreacinius poreikius. Jį taip pat galima išnaudoti vystant kaimo turizmo paslaugas, vandens pramogos ir pan.
31. Luksnėnų tvenkinys	Luksnėnų tvenkinys yra ant Luknos upelio (Minijos intakas) Vakariau Stalgėnų. Plotas – 11 ha.	Valstybinės reikšmės tvenkinys.	Mažas. Ši vandens telkinį galima išnaudoti tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius. Jį taip pat galima išnaudoti vystant kaimo turizmo paslaugas, vandens pramogos ir pan.
32. Paukštakių tvenkinys	Paukštakių tvenkinys yra ant Kumžos upelio (įteka į Alsėdžių ež.). Plotas – 19 ha.	Valstybinės reikšmės tvenkinys.	Mažas. Ši vandens telkinį galima išnaudoti tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius. Jį taip pat galima išnaudoti vystant kaimo turizmo paslaugas, vandens pramogos ir pan.
33. Stanelių	Stanelių tvenkinys yra ant	Valstybinės reikšmės	Mažas. Ši vandens

Objekts	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
tvenkinys	Pietvės upelio (Babrungo intakas). Jo plotas – 14 ha.	tvenkinys.	telkinį galima išnaudoti tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius. Jį taip pat galima išnaudoti vystant kaimo turizmo paslaugas, vandens pramogos ir pan.
34. Gintališkės tvenkinys	Gintališkės tvenkinys yra ant Bebrės upelio (Salanto intakas). Plotas – tik 3 ha.	Valstybinės reikšmės tvenkinys.	Labai mažas. Ši vandens telkinį galima išnaudoti tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius, Tačiau dėl nedidelio ploto jo išnaudojimo turizmo plėtrai galimybes minimalios.
35. Glaudžių tvenkinys	Glaudžių tvenkinys yra ryčiau Plungės miesto, ant Čerkšnės upelio (Ventės intakas). Plotas - 17 ha.	Valstybinės reikšmės tvenkinys.	Mažas. Ši vandens telkinį galima išnaudoti tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius. Jį taip pat galima išnaudoti vystant kaimo turizmo paslaugas, vandens pramogos ir pan.
36. Narvaišių tvenkinys	Narvaišių tvenkinys yra 3,5 ha ploto.	Valstybinės reikšmės tvenkinys.	Labai mažas. Ši vandens telkinį galima išnaudoti tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius, Tačiau dėl nedidelio ploto jo išnaudojimo turizmo plėtrai galimybes minimalios.
37. Plungės miesto HE	Plungės miesto tvenkinio plotas 1,5 ha. ant Babrungo upės.	Valstybinės reikšmės tvenkinys	Mažas. Ši vandens telkinį galima išnaudoti tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius, Tačiau dėl nedidelio ploto jo išnaudojimo turizmo plėtrai galimybes minimalios.
38. Prūsalių II (Kaušėnų) tvenkinys	Priesalių II arba Kaušėnų tvenkinio plotas yra 21 ha. jis yra ant Lielupės upės (Babrungo intakas).	Valstybinės reikšmės tvenkinys	Vidutinis. Šis vandens telkinys yra svarbus tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius. Jį taip pat galima išnaudoti vystant kaimo turizmo paslaugas, vandens pramogos ir pan.
39. Rotinėnų tvenkinys	Rotinėnų tvenkinio plotas yra 35 ha, jis yra ant Pagardenės upės.	Valstybinės reikšmės tvenkinys	Vidutinis. Šis vandens telkinys yra svarbus tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius. Jį taip pat

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
			galima išnaudoti vystant kaimo turizmo paslaugas, vandens pramogos ir pan.
40. Šateikių tvenkinys	Šateikių tvenkinys yra Šateikių miestelyje, jo plotas tik 4 ha, jis yra ant Blendžiavos upės (Minijos upės intakas).	Valstybinės reikšmės tvenkinys	Mažas. Ši vandens telkinį galima išnaudoti tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius, Tačiau dėl nedidelio ploto jo išnaudojimo turizmo plėtrai galimybes minimalios.
41. Varkalių tvenkinys	Varkalių tvenkinio plotas yra 5 ha, jis yra ant Mažosios Sruogos upės.	Valstybinės reikšmės tvenkinys	Mažas. Ši vandens telkinį galima išnaudoti tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius, Tačiau dėl nedidelio ploto jo išnaudojimo turizmo plėtrai galimybes minimalios.
42. Žlibinų tvenkinys	Žlibinų tvenkinio plotas yra 6 ha, jis yra ant Sausdavo upės.	Valstybinės reikšmės tvenkinys	Labai mažas. Ši vandens telkinį galima išnaudoti tenkinant vietos gyventojų rekreacinius poreikius, Tačiau dėl nedidelio ploto jo išnaudojimo turizmo plėtrai galimybes minimalios.
43. Minijos upė	Minijos ilgis apie 202 km. Tai šeštasis Nemuno intakas pagal ilgį. Vidutinis Minijos debitas (39 m ³ /s) ir tai yra šeštoji pagal vandeningumą upė Lietuvoje. Minijos baseino plotis - 2942,1 km ² .	Valstybinės reikšmės upė. Didžioji dalis Minijos upės yra draustinio statusą turinčiose teritorijose. Nuo Kulių iki Stalgėnų Minijos ichtiologinis draustinis, o pietrytinėje dalyje, Rietavo ir Plungės rajonų paribyje – Minijos pralaužos kraštovaizdžio draustinis.	Didelis. Minijos upė viena gražiausių ir žinomiausių Žemaitijos upių. Tai sudaro puikias sąlygas išnaudoti ją turizmo plėtrai. Tačiau Plungės rajone yra šio upės aukštupys, ji čia nėra pakankamai vandeninga, kad be kliučių vystyti vandens turizmo paslaugas. Tačiau kaimo urizmo sodybos, kurios gal įsikurs šalia šios upės turėtų pritraukti dėmesio.
44. Alanto upė	Kairysis Minijos intakas. Upės ilgis – 43 km. Baseino plotas – 146 km ² .	Valstybinės reikšmės upė, nuo Kulių miestelio Alantas teka per Reiskių telmologinį draustinį.	Vidutinis. Ši upė yra per maža be kliučių vystyti vandens turizmo paslaugas, tačiau ji pagyvina kraštovaizdį.
45. Salanto upė	Dešinysis Minijos intakas, jo ilgis 42 km, o baseino o plotis - 269 km ² . Tačiau Plungės rajone tėra mažai vandeningas aukštupys.	Valstybinės reikšmės upė, Plungės rajone saugomos teritorijos statuso nėra.	Labai mažas. Kadangi Plungės rajone tėra šios nedidelės upės trumpa aukštupio atkarpa, jos įtaka rekreaciniai plėtrai minimali.

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
46. Babrungo upė	Dešinysis Minijos intakas, jis išteka iš Platelių ežero. Jo ilgis 47 km, o baseino plotis - 270 km ² . Upė visa yra Plungės rajone.	Valstybinės reikšmės upė, aukštupyje teka Žemaitijos Nacionalinio parko teritorija, o žemiau Gandingos tvenkinio teka per Gandingos kraštovaizdžio draustinį.	Vidutinis. Ši upė yra per maža be kliučių vystyti vandens turizmo paslaugas, tačiau ji pagyvina kraštovaizdį.
47. Mišupė	Dešinysis Minijos intakas. Jo ilgis 26 km.	Valstybinės reikšmės upė. Plungės rajone saugomos teritorijos statuso nėra	Mažas. Ši upė yra per maža be kliučių vystyti vandens turizmo paslaugas, tačiau ji pagyvina kraštovaizdį.
48. Sausdravo upė	Dešinysis Minijos intakas. Jo ilgis 26 km.	Valstybinės reikšmės upė. Didžioji dalis priklauso Minijos ichtiologiniam draustiniui.	Mažas. Ši upė yra per maža be kliučių vystyti vandens turizmo paslaugas, tačiau ji pagyvina kraštovaizdį.
49. Notės upė	Dešinysis Salanto intakas. Ilgis – 22 km.	Valstybinės reikšmės upė. Plungės rajone saugomos teritorijos statuso nėra (išskyrus labai trumpa aukštupio atkarpą, kuri patenka į Žemaitijos nacionalinį parką).	Mažas. Ši upė yra per maža be kliučių vystyti vandens turizmo paslaugas, tačiau ji pagyvina kraštovaizdį.
50. Blendžiavos upė	Kairysis Salanto intakas. Ilgis – 29 km.	Valstybinės reikšmės upė. Labai trumpa aukštupio atkarpą patenka į Žemaitijos nacionalinį parką, o žemiau Šateikių upė priklauso Minijos ichtiologiniam draustiniui.	Mažas. Ši upė yra per maža be kliučių vystyti vandens turizmo paslaugas, tačiau ji pagyvina kraštovaizdį.
51. Varduvos upė	Kairysis Ventos intakas, jos ilgis – 90 km. Baseino plotis – 587 km ² . Tačiau Plungės rajone yra tik nedidelė aukštupio atkarpa.	Valstybinės reikšmės upė. Didesnė dalis Varduvos upės Plungės rajone priklauso Žemaitijos nacionaliniam parkui.	Vidutinis. Plungės rajone tėra šio upės aukštupis, todėl joje negalima vystyti vandens turizmo paslaugas, tačiau ji pagyvina kraštovaizdį.
52. Sruojos upė	Dešinysis Varduvos intakas. Jos ilgis – 30 km, o baseino plotis – 180 km ² .	Valstybinės reikšmės upė. Plungės rajone saugomos teritorijos statuso nėra	Mažas. Ši upė yra per maža be kliučių vystyti vandens turizmo paslaugas, tačiau ji pagyvina kraštovaizdį.
Gamtinės vertybės			
53. Akmuo „Galastuvas“	Riedulys netaisyklingos apzulinčios formos, vienas jo galas yra žemas ir nuolaidus (patogus užlipti), o kitas - aukštas ir status; viršutinė dalis yra lygi, nugremžta ir panaši į galastuvą. Jo matmenys (virš žemės paviršiaus esančios dalies): aukštis – 2,2 m;	Valstybės saugomas gamtinis kraštovaizdžio – geologinis objektas	Mažas. Šis gamtos paminklas gali būti įtrauktas kaip pažinimo objektas formuojant tiek pėsčiųjų ir dviračių turistines trasas, tik autoturizmo maršrutus.

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
	ilgis – 4,16 m; plotis - 3,3 m. Riedulio stovis įvertintas kaip geras.		
54. Akmuo „Dievo stalias“	Riedulys guli Keturakių miško 88 kvartale lėkštame šlaite, kuris šiaurės pusėn (už 15 m nuo paminklo) abipus keliuko nusileidžia prie tarpukalvėje telkšančio raisto. Akmens būklė buvo įvertinta kaip gera.	Valstybės saugomas gamtinis kraštovaizdžio – geologinis objektas	Mažas. Šis gamtos paminklas gali būti įtrauktas kaip pažinimo objektas formuojant tiek pėsčiųjų ir dviračių turistines trasas, tik autoturizmo maršrutus.
55. Velnio akmuo	Akmuo yra Mikytų kaime (Alkalkalnyje), Platelių sen.	Kultūros paveldo objektas. Akmuo yra Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje.	Mažas. Šis gamtos paminklas gali būti įtrauktas kaip pažinimo objektas formuojant tiek pėsčiųjų ir dviračių turistines trasas, tik autoturizmo maršrutus.
56. Mingėlos ažuolas	Mingėlos ažuolas yra Vieštvienų kaime, Nausodžio seniūnijoje, šalia Plungės – Kulių kelio.	Valstybės saugomas gamtinis kraštovaizdžio – botaninis objektas	Vidutinis. Šis gamtos paminklas gali būti įtrauktas kaip pažinimo objektas formuojant tiek pėsčiųjų ir dviračių turistines trasas, tik autoturizmo maršrutus. Jis yra tai pat ryškus kraštovaizdžio akcentas.
57. Perkūno ažuolas	Perkūno ažuolas yra kunigaikščių Oginskių dvaro parke. (kamieno storis – apie 1,6 m, lajos skersmuo – apie 25 m).	Valstybės saugomas gamtinis kraštovaizdžio – botaninis objektas	Vidutinis. Šis gamtos paminklas gali būti įtrauktas kaip pažinimo objektas formuojant tiek pėsčiųjų ir dviračių turistines trasas, tik autoturizmo maršrutus.
58. Stirbaičių ažuolas	Stirbaičių ažuolo kamieno apimtis - 4,42 m, lajos projekcijos plotas 14x14 m, aukštis - 21 m. Tai antras pagal storumą ŽNP ažuolas. Auga Beržoro girininkijoje, 5 kv.16 skl. Manoma, kad ažuolui daugiau kaip 200 metų. Pagal šalia gyvenusių žmonių pavarde, šis gamtos paminklas dar vadinamas Jerumbavičiaus ažuolu	Valstybės saugomas gamtinis kraštovaizdžio – botaninis objektas	Mažas. Šis gamtos paminklas gali būti įtrauktas kaip pažinimo objektas formuojant tiek pėsčiųjų ir dviračių turistines trasas, tik autoturizmo maršrutus.
59. Platelių liepa	Ši liepa auga dvaro parko pietinėje alejoje. Jos apimtis krūtinės aukštyje - 5.40 m. Manoma, kad liepai yra apie 180 metų, nes parkas sodintas XIX a. pradžioje.	Valstybės saugomas gamtinis kraštovaizdžio – botaninis objektas;	Vidutinis. Šis gamtos paminklas gali būti įtrauktas kaip pažinimo objektas formuojant tiek pėsčiųjų ir dviračių turistines trasas, tik autoturizmo maršrutus.
60. Raganos uosis	Plungės r., Plateliai,	Valstybės saugomas	Vidutinis. Šis gamtos

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
	Platelių dvaro parkas. Storiausias Lietuvos uosis. Jo kamieno apimtis -7,2 m, aukštis - 32 m.	gamtinis kraštovaizdžio – botaninis objektas.	paminklas gali būti įtrauktas kaip pažinimo objektas formuojant tiek pėsčiųjų ir dviračių turistines trasas, tik autoturizmo maršrutus.
61. Platelių vinkšna	Manoma, kad medžiui - apie 180 metų, nes dvaro sodas ir Platelių parkas sodintas XIX a. pradžioje. Gamtos paminklo Platelių vinkšnos kamieno apimtis krūtinės aukštyje 4,8 m., aukštis - apie 26 m. Vinkšnos sparčiai auga iki 60 metų, vėliau jų augimas sulėtėja. Išgyvena iki 300 metų.	Valstybės saugomas gamtinis kraštovaizdžio – botaninis objektas	Vidutinis. Šis gamtos paminklas gali būti įtrauktas kaip pažinimo objektas formuojant tiek pėsčiųjų ir dviračių turistines trasas, tik autoturizmo maršrutus.
62. Plokščių šaltinis	Šaltinis yra Plokštins miško 73,74 kvartale. Šaltinis priskiriamas labai geros kokybės vandens klasei. Iš sufozinio cirko šlaitų srūvantys maži šaltiniukai susilieja į šaltinį, kuris už maždaug 0,5 km įsilieja į Uošną. Šaltinis žiemą neužšąla, vasarą neišdžiūsta.	Žemaitijos nacionalinio parko Plokštins rezervate.	Labai mažas. Teritorijos statusas gana smarkiai apriboja šio objekto panaudojimo turizmui plėtoti galimybes.
63. Pilelio šaltinis	Šaltinis yra Plungės raj., Paplatėlės kaime, Platelių girininkijos Paplatėlės miško 45, 46 kv. Šaltinis neišsenka per didžiausias sausras, neužšąla žiemą. Lietuvos geologijos tarnybos tyrimų duomenimis, vandens kokybė gera, vanduo gėlas		Mažas. Šis gamtos paminklas gali būti įtrauktas kaip pažinimo objektas formuojant pėsčiųjų ir dviračių turistines trasas.
64. Kreiviškių pusiasalis	Pusiasalis yra Žemaitijos Nacionaliniame parke. Plungės raj.. Plotas 20 ha. Kreiviškes sudaro apie kilometrą į ežerą išsikišęs pusiasalis. Kranto linijos ilgis - apie 3 km. Pusiasalyje yra Varnos ragas. Čia auga brandus apie 9,7 ha ploto ažuolynas. Ažuolynas priskiriamas sėkliniams medynams. Pusiasalyje esantys medynai priklauso Beržoro girininkijai.	Hidrografinis paminklas. Pusiasalis yra valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke. Funkcinės zona – Laumalenkos hidrografinis draustinis.	Vidutinis. Estetinė kraštovaizdžio vertė formuojantis objektas, kurį galima išnaudoti gamtinio pažintinio turizmo plėtrai.
65. Auksalės	Pusiasalis yra Žemaitijos	Hidrografinis paminklas.	Vidutinis. Estetinė

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
pusiasalis	nacionaliniame parke. Plungės raj., plotas – 44 ha. Auksalės pusiasalį sudaro Auksalė, Didžioji, Mažoji salos ir Pikežeris. Hidrografinio paminklo teritorijoje esantis Pikežeris yra apie 2,4 ha ploto iš visų pusių užpelkėjęs ežerėlis.	Pusiasalis yra valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke. Funkcinės zona – Laumalenkos hidrografinis draustinis.	kraštovaizdžio vertę formuojantis objektas, kurį galima išnaudoti gamtinio pažintinio turizmo plėtrai.
66. Briedsalė	Sala yra Žemaitijos nacionaliniame parke. Plungės raj., plotas 6,1 ha. Briedsalė - didžiausia Platelių ežero sala. Didžiąją salos dalį užima pelkė. Medynų pagrindą sudaro liepos ir ąžuolai.	Hidrografinis paminklas. Sala yra valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke.	Mažas. Estetinė kraštovaizdžio vertę formuojantis objektas, tačiau platesnę jo panaudojimo turizmo plėtrai riboja gamtinės sąlygos.
67. Veršių sala	Sala yra Žemaitijos nacionaliniame parke, Plungės raj., plotas - 2,3 ha. Veršių sala - trečia pagal dydį Platelių ežero sala. Visa sala apaugusi savaiminės kilmės mišku.	Sala yra Žemaitijos Hidrografinis paminklas. Sala yra valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke.	Mažas. Estetinė kraštovaizdžio vertę formuojantis objektas, tačiau platesnę jo panaudojimo turizmo plėtrai riboja gamtinės sąlygos.
68. Pilies sala	Sala yra Žemaitijos nacionaliniame parke, Plungės raj., plotas 5,5 ha Pilies sala - garsiausia Platelių ežero sala, antra pagal dydį iš septynių ežero salų. Lietuvos didikams priklausiusi pilis čia stovėjo jau XV a. Salą su Šventorkalniu, kuriame buvo senoji Platelių gyvenvietė, jungė tiltas, kurio poliai išlikę. Iš medžių vyrauja apie 120 metų liepos, apie 160 metų ąžuolai.	Hidrografinis paminklas. Sala yra valstybės saugomoje teritorijoje – Žemaitijos nacionaliniame parke.	Mažas. Estetinė kraštovaizdžio vertę formuojantis objektas, tačiau platesnę jo panaudojimo turizmo plėtrai riboja gamtinės sąlygos.

2 priedas. Kultūros išteklių vertinimas

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
KULTŪRINIO PAŽINTINIO TURIZMO OBJEKTAI			
Urbanistinės vertybės			
1. Plungė	Plungės miestas yra didžiausias rajono miestas ir centras. 2001 m. surašymo duomenimis čia gyveno 23436 gyventojų, Plungės miesto plotas 1178 ha. Plungės miestą kerta: Šiaulių –	Plungės rajono administracinis centras, turintis miesto statusą.	Labai didelis. Plungės miestas yra rajono tiek administracinis, tiek ir geografinis centras. Čia jau

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
	Klaipėdos geležinkelis, Šiaulių – Palangos ir Tauragės – Mažeikių valstybinės reikšmės keliai. Su kaimyniniais rajonais miestą jungia Plungės – Kulių – Vėžaičių – Klaipėdos ir Plungės -Skuodo plentai. Plungės miesto struktūra radialinė, bendras miesto gatvių ilgis 73 km.		dabar geriausiai išvystyta infrastruktūra, Plungėje susikerta pagrindiniai rajono keliai, geležinkelis, šiame mieste yra nemažai kultūrinių ir gamtinių vertybių. Pagrindinė turizmo plėtros kryptys turėtų ir prasidėti būtent nuo Plungės miesto.
2. Alsėdžiai	Miestelis yra seniūnijos centras, įsikūręs prie Sruogos upės. Miestelis yra kelių sankryžoje, iš čia veda keliai į Plungę, Telšius, Platelius, Žemaičių Kalvariją. Miestelyje gyvena 1013 gyventojų. Alsėdžiuose yra Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčia, netoli Alsėdžių (3k. Brėvikių kaime) dvarininkų Narutavičių tėvonija. Alsėdžių senoji miestelio dalis yra susiformavusi iki XIX a. vid.	Alsėdžių miestelis yra seniūnijos administracinis centras, senoji Alsėdžių miestelio dalis – urbanistinis paminklas.	Vidutinis. Miestelis turi vietinę reikšmę rajono turizmo plėtroje. Alsėdžių apylinkėse, ypač Alsėdžių ežero ir tvenkinio aplinkoje galėtų atsirasti kaimo turizmo sodybos.
3. Kuliai	Miestelis yra seniūnijos centras, įsikūręs prie Alanto upės. Miestelyje gyvena 719 gyventojų. Miestelis yra prie Plungės – Klaipėda kelio. Miestelyje yra Šv. Vysk. Stanislovo bažnyčia.	Kulių miestelis yra seniūnijos administracinis centras.	Mažas. Miestelis turi tik vietinę reikšmę rajono turizmo plėtroje.
4. Šateikiai	Šateikių miestelis yra seniūnijos administracinis centras. Miestelis įsikūręs šalia Plungės – Salantų plento. Šateikiuose gyvena 780 gyventojų. Šateikiuose yra Šv. Evangeliko Morkaus bažnyčia bei Šateikių dvaras su parku.	Šateikių miestelis yra seniūnijos administracinis centras.	Mažas. Miestelis turi tik vietinę reikšmę rajono turizmo plėtroje.
5. Plateliai	Platelių miestelis yra seniūnijos administracinis centras įsikūręs Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje. Senoji miestelio dalis – radialinė su trikampė aikšte viduryje. Plateliuose gyvena 1100 gyventojų. Plateliuose yra Šv. Apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia.	Platelių miestelis yra seniūnijos administracinis centras, esantis Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje.	Didelis. Miestelis yra Žemaitijos nacionalinio parko administracinis centras, šalia yra Platelių ežeras. Tai suteikia didelę reikšmę Platelių miesteliui Plungės rajono turizmo plėtroje.
6. Žemaičių Kalvarija	Žemaičių Kalvarijos miestelis yra seniūnijos administracinis centras, jame gyvena 800 žm.	Žemaičių Kalvarijos seniūnijos administracinis centras	Didelis. Dėl savo atmaidų šis miestelis yra labiausiai

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
	Žemaičių Kalvarijos senoji miestelio dalis yra pripažinta urbanistiniu paminklu. Miestelyje yra Kryžiaus kelio stotys ir Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia - bazilika ir vienuolyno namas.	esantis Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje, urbanistinis, architektūrinis paminklas.	lankoma vieta Plungės rajone. Taip pat čia žmonės traukia ir religinis-kultūrinis paveldas.
7. Beržoras	Beržotą supa trys gražūs ežerai – Beržoras, Ilgis ir Žiedelis. Netoli yra Platelių ežeras bei Šventorkalnio ir Kepurkalnio piliakalniai. Beržote yra Šv. Vyskupo Stanislovo bažnytelė, bei atstatomos Kryžiaus kelio stočių koplytelės.	Kaimas esantis Platelių seniūnijoje, Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje. Tai istorinis – kraštovaizdžio paminklas.	Vidutinis. Beržore jau dabar veikia ne viena kaimo turizmo sodyb, o dėl žalia esančių Beržoto, Platelių, Ilgio ežerų ši gyvenvietė kartu su Platelių miesteliu taps svarbiu Plungės rajono rekreaciniu centru.
Architektūros paminklai			
8. Oginskių dvaras (Plungės dvaras)	Tai XIX a. antros pusės dvaro ansamblis, Oginskių dvaro rezidentiniai rūmai. Tai vienas ryškiausių, geriausiai išsilaikiusių neorenesancinio stiliaus dvarų ansamblių. Šalia dvaro yra parkas, kurį puošia 7 tvenkiniai, išsiskiria senų medžių alėjos.	Dauguma dvaro pastatų stovi tušti, puikiai galėtų veikti tiek valstybinės, ypač kultūros, įstaigos, tiek privataus paslaugų verslo įmonės.	Didelis. Tai vienas patraukliausių rajone kultūros paminklų, galinčių pritraukti turistų dėmesį.
9. Šv. Jono krikštytojo bažnyčios pastatų kompleksas (Plungė)	Šv. Jono krikštytojo bažnyčios pastatai yra pagrindinis Plungės senamiesčio akcentas sukuriantis didelę pridėtinę vertę miestui ir rajonui. Objektas ypač patrauklus religinio turizmo plėtrai.	Architektūrinis – kraštovaizdžio objektas įtrauktas į sąrašus 2003 12 30.	Vidutinis. Tradiciškai Lietuva pasižymi bažnyčių pastatų kompleksų, turinčių kultūrinę vertę gausa, tačiau labiausiai jie domina religinio paveldo mėgėjus bei piligrimus, kai tuo tarpu pristatant juos kitų tipų turistams trūksta originalumo.
10. Švč. Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo bažnyčios statinių kompleksas (Alsėdžiai)	Švč. Mergelės Marijos Nekalto prasidėjimo bažnyčios statinių kompleksas yra vienas gražiausių barokinio stiliaus statinių Žemaitijoje. Bažnyčia pastatyta 1793 m. iš pušinių bei eglinių rąstų ir begalo įdomi savo primityviomis formomis, o viduje medžio išdrožtais altoriais. Objektas patrauklus religinio – piligriminio turizmo plėtrai.	Architektūrinis – kraštovaizdžio objektas. Įtrauktas į sąrašus 2003 12 30.	Vidutinė. Tai dar vienas religinių pastatų kompleksas, kuris neatsiejamas su pačio miestelio centre dalimi susiformavusia iki XIX a., sudaro įdomų architektūrinį ansamblį.
11. Babrungėnų vandens malūnas	Prie Babrungo upės sename (1816 m.) iš akmenų pastatytame malūne tautodailininkais	Architektūrinis paminklas, įtrauktas į sąrašus 1997 12 31.	Vidutinis. Šis objektas jau dabar pritraukia nemažai turistų, meno

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
	L.Černiauskas.		mėgėjų.
12. Gintališkės bažnyčia ir varpinė	Gintališkės bažnyčia pastatyta 1730 metais. Ant bažnyčioje esančių vargonų užrašyti metai – 1744. Šiuo metu tai seniausi žinomi datuoti vargonai Lietuvoje. varpinė (past. 1820, rek. 1850 ir 1893);	Architektūrinis paminklas	Mažas. Tai įdomus objektas, tačiau jis turi tik tokią rekreacinę reikšmę, kiek jis bus įtrauktas į pažintinius maršrutus.
13. Karklėnų svirnas	Vienas iš daugelių Plungės rajone išlikusių XIX a. ūkininko sodybų statinių.	Architektūrinis paminklas	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus, panaudoti kaimo turizmo plėtrai.
14. Mažųjų Mostaičių etnografinė sodyba	Mažųjų Mostaičių etnografinė sodyba įtraukta į kultūros paveldo vertybių sąrašą, kaip reprezentacinis XIX a. žemaičių neprofesionaliosios architektūros pavyzdys.	Architektūrinis paminklas	Mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus, panaudoti kaimo turizmo plėtrai.
15. Mižuikių kaimo namas (numas)	Vienas iš daugelių Plungės rajone išlikusių XIX a. ūkininko sodybų statinių.	Architektūrinis paminklas	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus, panaudoti kaimo turizmo plėtrai.
16. Sodyba ir svirnas Vieštvėnų kaime	Sodyba ir svirnas Vieštvėnų kaime įtraukta į kultūros paveldo vertybių sąrašą, kaip reprezentacinis XIX a. žemaičių neprofesionaliosios architektūros pavyzdys.	Architektūrinis paminklas	Mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus, panaudoti kaimo turizmo plėtrai.
17. Bažnyčios pastatų kompleksas Beržoto kaime	Šv. Vyskupo Stanislovo bažnytelė Beržote statyta 1746 m. iš tašytų eglinių rąstų. Alink ją išsidėsčiusios kaimo kapinaitės.	Architektūrinis paminklas	Vidutinė. Tai dar vienas religinių pastatų kompleksas, kuris neatsiejamas su pačio miestelio rekreaciniu potencialu bei gali pritraukti papildomai turistų.
18. Mesėdžių etnografinė sodyba ir svirnas	Apie 1,7 km nuo Platelių mstl., Platelių-Dovainių kelio v. pusė, Žemaitijos nacionalinis parkas. Mesėdžių etnografinė sodyba įtraukta į kultūros paveldo vertybių sąrašą, kaip reprezentacinis XIX a. žemaičių neprofesionaliosios architektūros pavyzdys.	Architektūrinis paminklas	Mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus, panaudoti kaimo turizmo plėtrai.
19. Platelių Šv. Apašt. Petro ir Pauliaus bažnyčios kompleksas	Platelių Šv. Apašt. Petro ir Pauliaus bažnyčia pastatyta 1744 m. už vietos gyventojų surinktas lėšas. Spėjama, kad ją statė tie patys meistrai, kurie pastatė ir Beržoro bažnyčią.	Architektūrinis paminklas	Vidutinė. Tai dar vienas religinių pastatų kompleksas, kuris neatsiejamas su pačio miestelio rekreaciniu

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
			potencialu bei gali pritraukti papildomai turistų.
20. Užpelkių kaimo svirnas	Vienas iš daugelių Plungės rajone išlikusių XIX a. ūkininko sodybų statinių.	Architektūrinis paminklas	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus, panaudoti kaimo turizmo plėtrai.
21. Luksnėnų kaimo svirnas	Vienas iš daugelių Plungės rajone išlikusių XIX a. ūkininko sodybų statinių.	Architektūrinis paminklas	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus, panaudoti kaimo turizmo plėtrai.
22. Stalgėnų kaimo namas	Vienas iš daugelių Plungės rajone išlikusių XIX a. ūkininko sodybų statinių.	Architektūrinis paminklas	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus, panaudoti kaimo turizmo plėtrai.
23. Stirbaičių kaimo žardinė	Vienas iš daugelių Plungės rajone išlikusių XIX a. ūkininko sodybų statinių.	Architektūrinis paminklas	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus, panaudoti kaimo turizmo plėtrai.
24. Šateikių dvaro ansambliai	Šateikių dvaro sodyba, turinti architektūrinę, istorinę, urbanistinę, kraštovaizdinę vertę, 2003 m. gegužės 13 d. įtraukta į Lietuvos nekilnojamo kultūros vertybių registrą. Sodybos kompleksui priklauso XIX a. įkurtas parkas, gyvenamas namas, svirnas, ledainės liekanos, oranžerija-sodininko namelis, namas, kluonas, tvoros fragmentai arklidė, alaus darykla, vandens malūnas.	Architektūrinis paminklas. Architektūrinė, istorinė, urbanistinė vertė.	Vidutinis. Šiuo metu dvaras yra gana prastoje būklėje, tačiau jei pavyktų jį išsaugoti ir atstatyti, jis tikrai taptų puikiu rekreaciniu traukos šaltiniu.
25. Šateikių Rūdaičių namas (troba) ir koplytstulpis	Vienas iš daugelių Plungės rajone išlikusių XIX a. ūkininko sodybų statinių.	Architektūrinis paminklas	Mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus, panaudoti kaimo turizmo plėtrai.
26. Šašaičių kaimo namas	Vienas iš daugelių Plungės rajone išlikusių XIX a. ūkininko sodybų statinių.	Architektūrinis paminklas	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus, panaudoti kaimo turizmo plėtrai.
27. Plungės koplyčia	Yra Plungės miesto senosiose kapinėse.	Architektūrinis paminklas	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus.

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
28. Šateikių Šv. Evangeliko Morkaus bažnyčia	Šv. Evangelisto Morkaus bažnyčia statyta 1862 - 1875 m. Statybą darbus iniciavo grafai Pliateriai. Bažnyčia yra neogotikos stiliaus.	Architektūrinis paminklas	Mažas. Tai įdomus objektas, tačiau jis turi tik tokią rekreacinę reikšmę, kiek jis bus įtrauktas į pažintinius maršrutus.
29. Kulių miestelio Šv. Stanislovo bažnyčia	Kulių miestelio Šv. Stanislovo bažnyčia – tai neklasicistinio stiliaus statinys pastatytas 1900 m. kunigaikščio Mykolo Oginskio ir parapijiečių lėšomis.	Architektūrinis paminklas	Mažas. Tai įdomus objektas, tačiau jis turi tik tokią rekreacinę reikšmę, kiek jis bus įtrauktas į pažintinius maršrutus.
30. Platelių dvaro sodybos kompleksas	Kluonas, rūsys, svirnas, arklidė, oficina, parkas.	Architektūrinis paminklas turintis ir kraštovaizdinę vertę.	Didelis. Jau dabar šis objektas sėkmingai naudojamas turizmo plėtrai, ateityje jis liks svarbiu turizmo plėtros objektu.
31. Bukantės dvaro sodybos fragmentai (Bukantės kaimas)	Šiuo metu joje yra įrengtas rašytojos Žemaitės memorialinis namas muziejus.	Architektūrinis paminklas turintis ir kraštovaizdinę bei istorinę vertę.	Vidutinis. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus bei panaudoti organizuotų turistų ar moksleivių grupes.
32. Kiti architektūriniai paminklai	Plungės rajone yra daug išlikusių senųjų žemaičių ūkininkų sodybų architektūros pavyzdžių, deja nemažai iš jų yra ties sunykimo riba.		Vidutinis. Visi šie objektai formuoja rajono įvaizdį, todėl būtina juos kaip manoma išsaugoti bei atstatyti.
Istoriniai paminklai			
33. Plokštinės raketinė bazė	Tai sovietinio militaristinio paveldo palikimas. Šiuo metu Žemaitijos nacionalinio parko direkcijos iniciatyva yra bandomas įkurti Militarizmo ekspozicija, vedamos edukacinės ekskursijos.	Istorinė vertybė Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje.	Labai didelis. Objektas yra išskirtinis Lietuvos mastu ir pritraukiantis ne tik Lietuvos turistus, bet ir svečius iš kitų šalių.
34. Kapas, kur palaidotas 1918 m. Vasario 16-osios Nepriklausomybės akto signataras S.Narutavičius	1918 m. palaidotas Vasario 16-osios Nepriklausomybės akto signataras S.Narutavičius. Vienas „Tygodnik Powszechny" (1890) leidėjų, lietuviškų periodinių leidinių platintojas ir bendradarbis, Lietuvių seimo Vilniuje (1905) dalyvis, vienas Nepriklausomybės akto projekto autorių, ilgametis Telšių apskrities tarybos narys.	Istorinis paminklas.	Labai mažas. Objektas turi tik tokią rekreacinę reikšmę, kiek jis bus įtrauktas į pažintinius maršrutus.
35. Kunigo,	1891-1901m. Jame gyveno	Istorinis paminklas.	Mažas. Objektą

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
rašytojo J.Tumo-Vaižganto Namas (Kulių miestelis)	J.Tumas Vaižgantas.		galima įtraukti į pažintinius maršrutus bei naudoti edukacinei veiklai pritraukiant organizuotas moksleivių grupes.
36. Rašytojos Žemaitės namas – muziejus (Bukantė)	Rašytojos Julijos Žymantienės – Žemaitės muziejus įsikūręs Bukantėje. 1874-1903 m. Veikė muzikos mokykla.	Istorinis paminklas	Mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus bei naudoti edukacinei veiklai pritraukiant organizuotas moksleivių grupes.
37. Gandinga	Prie kaimo Babrungo krante yra Gandingos piliakalnis, toliau pilkapiai ir kiti archeologiniai paminklai. Piliakalnio aukštis virš jūros lygio 112,4 m. V-VIII a. Čia stovėjo medinė pilis.	Istorinis paminklas	Vidutinis. Gandinga turi didelę istorinę reikšmę, be to palankus kraštovaizdis pritraukiant turistus, ši vieta gali tapti populiari renginių vieta.
38. Poeto Vytauto Mačernio gimtinė ir kapas (1921-1944)	V. Mačernis gimė Šarnelės kaime Plungės rajone 1921 m. birželio 5 d.	Istorinis paminklas	Mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus bei naudoti edukacinei veiklai pritraukiant organizuotas moksleivių grupes.
39. Žydų žudynių vieta ir kapai	Kaušėnų kaimas, Jovaišiškės kaimas, Vieštvėnų kaimas.	Istorinis paminklas, įvykio vieta.	Mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus bei naudoti edukacinei veiklai pritraukiant organizuotas moksleivių grupes.
40. Senosios Truikių kapinaitės	370 – 400 m į rytus nuo kelio Mažeikiai – Plungė ir 100 – 110 m į pietus nuo kelio Šiauliai – Palanga.	Istorinis paminklas	Mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus bei naudoti edukacinei veiklai pritraukiant organizuotas moksleivių grupes.
41. Senosios žydų kapinės (Plungės miesto pietinė dalis)		Istorinis paminklas	Mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus bei naudoti edukacinei veiklai pritraukiant organizuotas moksleivių grupes.
42. Knygnešio	Palaidotas Žemaičių Kalvarijos	Istorinis paminklas	Mažas. Objektą

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
V.Juškos kapas	kapinėse.		galima įtraukti į pažintinius maršrutus bei naudoti edukacinei veiklai pritraukiant organizuotas moksleivių grupes.
43. S.Riaubos kapas	Palaidotas Beržoto kapinėse.	Istorinis paminklas	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus.
Dailės paminklai			
44. Paveikslas „Šventoji šeima“ su aptaisais	Alsėdžių bažnyčia	Dailės paminklas	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus.
45. Ornamentuotas kryžius su vėjarode	Alsėdžių kapinaičių koplyčia	Dailės paminklas	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus.
46. Medingėnų bažnyčios zakristija STACIJA XII	Medingėnų bažnyčia	Dailės paminklas	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus.
47. Gintališkės bažnyčios stacijos, viso 14	Gintališkės bažnyčia	Dailės paminklas	Mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus.
48. Paveikslai: „Šv. Martynas“, „Marija po kryžiumi“, „Sapentia“.	Gegrėnų kaimo bažnyčia	Dailės paminklas	Mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus.
49. Koplytėlė su skulptūrine grupe „Kristaus apvertimas“	Grupę sudaro 8 skulptūros. Koplytėlė yra šiauriau Žemaičių Kalvarijos Užbradumės kaime.	Dailės paminklas	Mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus.
50. Žemaičių Kalvarijos bažnyčios dailės objektai: „Vysk. Jono Dominyko Lopacinskio“, „Vysk. Motiejaus Valančiaus“, „Vysk. Jurgio Tiškevičiaus“, „Vysk. Antano Tiškevičiaus“ portretai. Sieninė tapyba ir skulptūra, daugiafigūrinė kompozicija „Nukryžiuojimas“.	Žemaičių Kalvarijos bažnyčia	Dailės paminklas	Vidutinis. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus bei jie gali būti svarbūs religinių apeigų ir piligrimystės objektai.
51. Paveikslas „Marija Rožančinė“	Paveikslas yra Kantaučių bažnyčioje	Dailės paminklas	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus.
52. Koplyčios ir koplytstulpiai	Plungės rajone prie senųjų kelių ir sodybų yra gausu koplyčių ir koplytstulpių.	Dailės paminklas	Mažas. Objektus galima įtraukti į pažintinius

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
			maršrutus.
53. Kiti dailės paminklai	Didžioji dalis dailės paminklų šiuo metu yra saugoma ir eksponuojama Žemaičių dailės muziejuje.		Vidutinis. Objektus galima įtraukti į pažintinius maršrutus bei naudoti edukacinei veiklai pritraukiant organizuotas turistų ar moksleivių grupes.
Technikos paminklai			
54. Geležinkelio tiltas, Plungės miestas	Geležinkelio tiltas per Babrungo upę (geležinkelis Klaipėda – Vilnius 308 km).	Istorinis, techninis ir architektūrinis paminklas.	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus.
55. Geležinkelio tiltas, Kaspariškės kaimas	Geležinkelio tiltas per Babrungo upę (geležinkelis Klaipėda – Vilnius 306 km).	Istorinis, techninis ir architektūrinis paminklas.	Labai mažas. Objektą galima įtraukti į pažintinius maršrutus.
Archeologiniai paminklai			
56. Vieštvėnų piliakalnis (dar vadinamas Kapkalniu arba Kapukalniu)	Nutolęs 100m. į vakarus nuo kelio Plungė – Kuliai tilto per Minijos upę.	Archeologijos paminklas	Vidutinė. Ir dabar ši vieta yra mėgiama vietos gyventojų švenčių organizavimo vieta.
57. Alsėdžių piliakalnis (dar vadinamas Žvėrinychia)	,55 km į v. nuo Sruojos ir jos kair. intako santakos, 0,1 km ta pačia kryptimi nuo kelio, jungiančio Alsėdžius su Mažeikių-Plungės keliu, tilto per šį intaką, 0,3 km į š.v. nuo Alsėdžių Švč. Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo bažnyčios ir 0,25 km į p. nuo Alsėdžių kapinyno, vad. Dokšo rėžiu, minėto Sruojos intako deš. krantas.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
58. Alsėdžių kapinynas, vad. Dokšo rėžiu	0,65 km į š.v. nuo Sruojos ir jos kair. intako santakos, 0,6 km į š.š.v. nuo Alsėdžių Švč. Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo bažnyčios, 0,4 km į v. nuo Alsėdžių-Barstyčių kelio tilto per minėtą Sruojos intaką ir 0,15 km į š.š.r. nuo jo kair. kranto ties Ylių-Makščių kelio tiltu, 0,25 km į š. nuo Alsėdžių piliakalnio, vad. Žvėrinychia, 50 m į š.r. nuo kelio iš Alsėdžių į Mažeikių-Plungės kelią.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
59. Didvyčių, Jzdaičių kapinynas	1,45 km į š.r. nuo kelio iš Skuodo į Šiaulių-Palangos kelią, 1 km į p. nuo Surblių, Jodėnų piliakalnio, vad. Pilimi, 0,6 km į v. nuo Babrungo-Didvyčių kelio ir tiek pat į š.r. nuo Jodėnų k. kapinių, Jodės	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
	kair. krantas		
60. Dovainių, Dvarviečių, Užpelkių kapinynas	2,3 km į š.š.v. nuo Užpelkių piliakalnio, vad. Pilalė, 1,35 km į r.š.r. nuo Dovainių k. kapinių, 0,85 km į š.r. nuo Platelių-Dovainių kelio ir 0,45 km į v. nuo Lesčio ež., Notės deš. Krantas.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
61. Gandingos kapinynas	0,85 km į š.š.v. nuo Nausodžio, Mardosų kapinyno, vad. Kapkalniu, Kapukalniu, 0,7 km į š. nuo Plungės-Kulių kelio, 0,45 km į š.v. nuo Varkalių piliakalnio su gyvenvieta ir 0,1 km ta pačia kryptimi nuo Babrungo deš. kranto, 0,4 km į p.v. nuo Nausodžio, Varkalių piliakalnio su gyvenvieta, į š. nuo Gandingos piliakalnio, vad. Gondingos pilimi, su gyvenvieta.	Archeologijos paminklas	Vidutinės. Gandinga turi didelę istorinę reikšmę, be to palankus kraštovaizdis pritraukiant turistus, ši vieta gali tapti populiari renginių vieta. Taip pat su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
62. Piliakalnis vad. Gondingos pilimi	,45 km į š.v. nuo Nausodžio, Mardosų kapinyno, vad. Kapkalniu, Kapukalniu ir tiek pat į p.p.v. nuo Nausodžio, Varkalių piliakalnio su gyvenvieta, 0,3 km į š. nuo Plungės-Kulių kelio, 0,1 km į v. nuo Varkalių piliakalnio su gyvenvieta, į p. nuo Gandingos kapinyno, Babrungo deš. krantas, jo kilpa.	Archeologijos paminklas	Vidutinės. Gandinga turi didelę istorinę reikšmę, be to palankus kraštovaizdis pritraukiant turistus, ši vieta gali tapti populiari renginių vieta. Taip pat su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
63. Gegrėnų kapinynas	,25 km į p.r. nuo Gegrėnų Jėzaus Nazaretiečio bažnyčios, 1,1 km į p.v. nuo Jazdauskiškių, Girkantės, Užmedžių kapinyno, vad. Karalienės, Šermukšnių kalnu, 0,15 km į r. nuo Gegrėnų kapinyno II ir 0,1 km į p. nuo Žemaičių Kalvarijos-Medsėdžių kelio, į š.š.r. nuo Gegrėnų piliakalnio II, vad. Pelekalniu, 30 m į š.v. ir p.v. nuo Varduvos deš. intako kair. kranto, jo kilpa, Plungės miškų urėdijos Alsėdžių g-jos Piliakalnio miškas, 93 kvartalo š.š.v. pakraštys ir į š. nuo jo.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
64. Gegrėnų kapinynas II	1,2 km į p.v. nuo Jazdauskiškių, Girkantės, Užmedžių kapinyno, vad. Karalienės, Šermukšnių kalnu, 1 km į p.r. nuo Gegrėnų Jėzaus Nazaretiečio bažnyčios,	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
	0,15 km į v. nuo Gegrėnų kapinyno, 0,1 km į š.š.v. nuo Gegrėnų piliakalnio ir Varduvos deš. intako kair. kranto, tiek pat į v.š.v. nuo Gegrėnų piliakalnio II, vad. Pelekalniu, į p.v. nuo Žemaičių Kalvarijos-Medsėdžių kelio tilto per minėtą intaką.		turizmą.
65. Gegrėnų piliakalnis	1,3 km į p.r. nuo Gegrėnų Jėzaus Nazaretiečio bažnyčios, 1,15 km į p.v. nuo Jazdauskiškių, Girkantės, Užmedžių kapinyno, vad. Karalienės, Šermukšnių kalnu, 0,15 km į p. nuo Žemaičių Kalvarijos-Medsėdžių kelio, 0,1 km į p.p.r. nuo Gegrėnų kapinyno II, į p. nuo Gegrėnų piliakalnio II, vad. Pelekalniu ir kapinyno, Varduvos deš. intako deš. krantas, jo kilpa, Plungės miškų urėdijos Alsėdžių g-jos Piliakalnio miškas, 93 kvartalo š.v. dalis ir į v. nuo jos.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
66. Gegrėnų piliakalnis II, vad. Pelekalniu	1,25 km į p.r. nuo Gegrėnų Jėzaus Nazaretiečio bažnyčios, 1,1 km į p.v. nuo Jazdauskiškių, Girkantės, Užmedžių kapinyno, vad. Karalienės, Šermukšnių kalnu, 0,15 km į p. nuo Žemaičių Kalvarijos-Medsėdžių kelio, 0,1 km į r.p.r. nuo Gegrėnų kapinyno II, į š. nuo Gegrėnų piliakalnio ir į p. nuo Gegrėnų kapinyno, Varduvos deš. intako kair. krantas, jo kilpa, Plungės miškų urėdijos Alsėdžių g-jos Piliakalnio miškas, 93 kvartalo š.š.v. pakraštys.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
67. Gintališkės kapinynas	1,2 km į v.p.v. nuo Gintališkės Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčios, 0,9 km į v.š.v. nuo Antsienių k. kapinių, 0,7 km į v. nuo Gintališkės k. kapinių, 0,6 km į p.p.v. nuo Salantų-Gintališkės kelio ir 0,3 km į p. nuo Gintališkės piliakalnio, vad. Pile, Salanto deš. krantas, jo kilpa.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
68. Gintališkės piliakalnis, vad. Pile	1,2 km į v. nuo Gintališkės Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčios, 0,85 km į š.v. nuo Gintališkės k. kapinių, 0,3 km į š. nuo Gintališkės kapinyno ir 0,2 km į p.p.v. nuo Salantų-	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
	Gintališkės kelio.		
69. Godelių kapinynas, Milžinkapiu vad.	2 km į š.r. nuo kelio iš Skuodo į Šiaulių-Palangos kelią, 1,9 km į v.š.v. nuo Surblių kapinyno, vad. Varių kalva, 0,6 km į š.v. nuo Godelių k. kapinių ir tiek pat į p.r. nuo Ataugo ir Vadaksnies santakos, 0,4 km į š.š.r. nuo Vydeikių-Godelių kelio tilto per Vadaksnį, 0,3 km į p.r. nuo Ataugo kair. kranto ties jo vingiu, į š.v. nuo Vydeikių-Godelių kelio.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
70. Grigaičių piliakalnis, vad. Pilale	2 km į š.r. nuo Surblių kapinyno, vad. Varių kalva ir 0,25 km ta pačia kryptimi nuo Babrungėnų-Grigaičių kelio, 1,3 km į p.p.r. nuo Ilgio įtakos į Ilgio ež., 1,45 km į š.v. nuo Truikių-Babrungėnų kelio ir kelio į Grigaičius kryžkelės, 0,55 km į p.v. nuo Babrungo ir Ilgio santakos ir 0,35 km į v. nuo Babrungo deš. kranto.	Archeologinė, kraštovaizdinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
71. Jazdauskiškių (Girkontės) piliakalnis	Piliakalnis yra Žemaičių Kalvarijos sen., Jazdauskiškių kaime. Piliakalnio teritorija su apsaugos zona plotas – 1,4 ha.		Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
72. Jazdauskiškių, Girkantės, Užmedžių kapinynas, vad. Karalienės, Šermukšnių kalnu	1,4 km į r. nuo Gegrėnų Jėzaus Nazaretiečio bažnyčios, 1,1 km į š.r. nuo Gegrėnų piliakalnio, piliakalnio II, vad. Pelekalniu, kapinyno ir kapinyno II, 1 km į š.r. nuo Žemaičių Kalvarijos-Medsėdžių kelio ir kelio į Dargaičius kryžkelės, 0,4 km į š. nuo Žemaičių Kalvarijos-Medsėdžių kelio, tiek pat į p.v. nuo Varduvos deš. kranto ties jos vingiu, 0,3 km į v. nuo Gegrėnų miško.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
73. Lekemės piliakalnis su gyvenvieta	1,4 km į v. nuo Plungės-Rietavo kelio, 0,6 km į š. nuo Minijos ir Papalio santakos, 0,35 km į p.v. nuo Lekemės miško p. kampo, 0,25 km į š. ir 0,2 km į r. nuo Minijos deš. kranto, į š.v. nuo Paminijo miško.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
74. Mačiukių kapinynas	1,65 km į v.p.v. nuo Pūškorių piliakalnio, vad. Pile, 1,75 km į š.v. nuo kelio iš Gegrėnų į Alsėdžių-Platelių kelią ir 0,45 km ta pačia kryptimi nuo Mačiūkių k. kapinių, 0,95 km į	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
	p.p.v. nuo Pūškorių-Mikytų kelio, 0,25 km į v. nuo kelio iš Jockių į Gegrėnų kelią, Plungės miškų urėdijos Platelių g-jos miškas, 8 kvartalas, Mačiūkių k.		
75. Nausodžio, Mardosų kapinynas, vad. Kapkalniu, Kapukalniu	0,6 km į š. nuo Minijos deš. kranto, 0,4 km į p.r. nuo Gandingos piliakalnio, vad. Gandingos pilimi, su gyvenvieta ir kapinyno, tiek pat į p. nuo Varkalių piliakalnio su gyvenvieta, 0,3 km į p.p.r. nuo Babruno kair. kranto ties jo sala, į p. nuo Plungės-Kulių kelio.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
76. Nausodžio, Varkalių piliakalnis su gyvenvieta	1,1 km į š. nuo Plungės-Kulių kelio, 0,6 km į š.š.v. nuo Varkalių piliakalnio su gyvenvieta, 0,4 km į š.š.r. nuo Gandingos piliakalnio, vad. Gandingos pilimi, su gyvenvieta ir kapinyno, kair. Babruno krantas.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
77. Pakutuvėnų piliakalnis, vad. Pilale	1,65 km į š.š.v. nuo Pakutuvėnų Šv. Antano Paduviečio bažnyčios ir 1,55 km ta pačia kryptimi nuo kapinių, 1,25 km į v. nuo Pakutuvėnų miško, 0,3 km į š.v. nuo Narvaišių k. kapinių, Minijos kair. krantas, jos vingis.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
78. Platelių dvarvietė, vad. Dvaro kalva, Šventorkalniu	1,2 km į r. nuo Platelių Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčios, 0,4 km į p. nuo Platelių ež. Veršio salos ir 0,25 km į p.v. nuo Platelių piliavietės (Pilies salos), pusiasalio r. dalis.	Archeologinė, istorinė, kraštovaizdinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
79. Platelių piliavietė, vad. Pilies sala	1,7 km į r.š.r. nuo Platelių Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčios, 0,25 km į š.r. nuo dvarvietės, vad. Dvaro kalva, Šventorkalniu, ir tiek pat į p.r. nuo Platelių ež. Veršio salos, 1,4 km į p.p.v. nuo Briedsalės, Pilies sala, Plungės urėdijos Platelių g-jos miškas, 104 kvartalas.	Archeologinė, istorinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
80. Plungės piliakalnis, vad. Pabrėžos pilale	0,6 km į š.v. nuo Plungės Šv. Jono Krikštytojo bažnyčios, 0,3 km į š.r. nuo Birutės ir Stoties g. sankryžos, 0,2 km į š.š.r. nuo Birutės g. tilto (užtvankos) per Babrungą ir 50 m į š. nuo Plungės senųjų kapinių, užtvankto Babruno kair.	Archeologinė, kraštovaizdinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
	krantas, jo kilpa.		
81. Pūčkorių piliakalnis, vad. Pile	1,65 km į r.š.r. nuo Mačiūkių kapinyno, 1,5 km į v.š.v. nuo Pūčkorių k. kapinių, 1,4 km į š.r. nuo Mačiūkių k. kapinių, 0,8 km į š.š.r. nuo kelio iš Gegrėnų į Alsėdžių-Platelių kelią, 0,35 km į r. nuo Mačinikių miško ir 0,3 km į v. nuo Pūčkorių-Mikytų kelio tilto per kanalą.	Archeologinė, kraštovaizdinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
82. Surblių kapinynas, vad. Varių kalva	2 km į p.v. nuo Grigaičių piliakalnio, vad. Pilalė, 1,8 km į š.v. nuo kelių į Babrungėnus, Didvyčius ir Surblius kryžkelės, 0,7 km ta pačia kryptimi nuo Surblių k. kapinių, vad. Markapiai, 1,25 km į š.š.v. nuo Surblių, Jodėnų piliakalnio, vad. Pilimi ir 1 km į š.š.r. nuo Remsčio ež.	Archeologinė, kraštovaizdinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
83. Surblių, Jodėnų piliakalnis, vad. Pilimi	1,25 km į p.p.r. nuo Surblių kapinyno, vad. Varių kalva, 1 km į š. nuo Didvyčių, Jaskaičių kapinyno, 0,85 km į v. nuo kelių į Babrungėnus, Didvyčius ir Surblius kryžkelės, tiek pat į r. nuo Remsčio ež., 0,8 km į š.v. nuo Jodės deš. kranto, 0,6 km į p. nuo Surblių k. kapinių ir 0,3 km ta pačia kryptimi nuo Surblių kelio.	Archeologinė, kraštovaizdinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
84. Stalgėnų piliakalnis	2,55 km į p.r. nuo Lekemės piliakalnio, vad. Lapinskio kapu, su gyvenviete, 1,2 km į š.v. nuo Stalgėnų Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčios, ta pačia kryptimi 0,8 km nuo Stalgėnų k. kapinių ir 0,6 km nuo kelių į Plungę, Rietavą ir Luknėnus kryžkelės, 0,5 km į r.š.r. nuo Luknėnų, Stalgėnų k. kapinių, 0,4 km į p.v. nuo Minijos ir Luknos santakos, 50 m į š.š.v. nuo Luknėnų kelio tilto per Lukną, 30 m į š. nuo šio kelio, Luknos kair. krantas.	Archeologinė, kraštovaizdinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
85. Stanelių piliakalnis, vad. Sempiliu	1,25 km į š.v. nuo Tarvainių, Stanelių k. kapinių ir 1,05 km ta pačia kryptimi nuo Stanelių-Vilkaičių kelio pervažos per Kretingos-Kužių geležinkelį, 1 km į p. nuo Juodeikių k. kapinių, 0,45 km į p.p.r. nuo Šiaulių-Palangos kelio ir kelio į Stanelius kryžkelės, 0,2 km į p.v. nuo Stanelių kelio, 0,1 km į	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
	p.p.r. nuo Pietuvės kair. kranto ir jos užtvankos.		
86. Šarnelės piliakalnis gyvenvietė su	2,4 km į š.š.r. nuo Šarnelės senovės gyvenvietės, 0,9 km į p.v. nuo Šarnelės k. kapinių, vad. Markapiai ir 0,8 km į š.v. nuo kapinių, vad. Kaminsko kapeliai, 0,55 km į p.r. nuo Mileikos ež., 0,1 km į p.v. nuo Barstyčių-Žemaičių Kalvarijos kelio, Šarnelės deš. krantas.	Archeologinė, kraštovaizdinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
87. Šateikių kapinynas	1,5 km į š.v. nuo Šateikių Šv. evangelisto Morkaus bažnyčios ir 0,25 km ta pačia kryptimi nuo tilto per Blendžiaivą kelyje, jungiančiame Plungės-Skuodo ir Šateikių-Liepgirių kelius, 0,9 km į p.v. nuo Plungės-Skuodo kelio, Blendžiaivos deš. krantas.	Archeologijos paminklas	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
88. Uogučių, Paežerės, Rūdaičių kapinynas	0,85 km į š.r. nuo Platelių ež., 0,55 km į š.š.r. nuo Alsėdžių-Platelių kelio ir kelio į Virkšus kryžkelės, 0,15 km į š.v. nuo Virkšų kelio, 0,25 km į š. nuo Paežerės Rūdaičių k. kapinių, 0,2 km į š.r. nuo Pakastuvo ež., 50 m į r.p.r. nuo Montvidinės miško, į r. nuo kelio iš Visvainių į Virkšų kelią.	Archeologinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
89. Užpelkių piliakalnis, vad. Pilale	2,3 km į p.p.r. nuo Dovainių, Dvarviečių, Užpelkių kapinyno, 0,55 km į v. nuo Alsėdžių-Platelių kelio ir kelio į Gegrėnus kryžkelės, tiek pat į r.p.r. nuo Užpelkių k. kapinių, 0,2 km į š.v. nuo Platelių ež., į š. nuo kelių į Alsėdžius, Platelius ir Dovainius kryžkelės.	Archeologinė, kraštovaizdinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
90. Vaištarų kapinynas	1 km į š.š.r. nuo Paukštakių k. kapinių ir 0,55 km į p. nuo Vaištarų k. kapinių III, 0,5 km į p.p.v. nuo Kretingos-Kužių geležinkelio ir tiek pat į š.š.v. nuo kelio iš Stanelių į Telšių-Lieplaukės kelią, Dragučio vietovė.	Archeologinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
91. Žemaičių Kalvarijos, Varduvo kapinynas, vad. Žvizardro kalnu	70 m į p. nuo Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergeles Marijos Apsilankymo bažnyčios, 50 m į š. nuo Žemaičių Kalvarijos, Varduvo piliakalnio, vad. Šv. Jono kalnu, 30 m į š.v. nuo Varduvo ir Pagardenio santakos, į p.r. nuo Žemaičių Kalvarijos kapinių ir jų rytinis pakraštys.	Archeologinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.

Objektas	Aprašymas	Statusas ir būklė	Rekreacinis – turistinis potencialas
92. Žemaičių Kalvarijos, Varduvos piliakalnis, vad. Šv. Jono kalnu	0,3 km į p. nuo Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčios ir 50 m ta pačia kryptimi nuo Žemaičių Kalvarijos, Varduvos kapinyno, vad. Žvizdro kalnu, 0,1 km į p.p.r. nuo Varduvos ir Pagardenio santakos, Varduvos deš. ir Pagardenio kair. krantai.	Archeologinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.
93. Viešтовėnų piliakalnis	2,05 km į v.p.v. nuo Nausodžio, Mardosų kapinyno, vad. Kapkalniu, Kapukalniu, 1,9 km į p.v. nuo Gandingos piliakalnio, vad. Godingos pilimi, su gyvenvieta, 1,05 km į v. nuo Viešтовėnų k. kapinių ir 0,15 km ta pačia kryptimi nuo Plungės-Kulių kelio tilto per Miniją, 0,7 km į š.r. nuo Minijos ir Viešтовės santakos, Minijos kair. krantas.	Archeologinė, kraštovaizdinė	Mažas. Kartu su kitais netoliese esančiais objektais galima panaudoti vystant pažintinį turizmą.

3 priedas. Siūlomų prioritetinių turizmo plėtrai archeologijos objektų sąrašas

94.	Alsėdžių piliakalnis (dar vadinamas Žvėrinỹčia)
95.	Alsėdžių kapinynas, vad. Dokšo rėžiu
96.	Gegrėnų kapinynas
97.	Gegrėnų piliakalnis
98.	Gintališkės kapinynas
99.	Gintališkės piliakalnis, vad. Pile
100.	Jazdauskiškių (Girkontės) piliakalnis
101.	Jazdauskiškių, Girkantės, Užmedžių kapinynas, vad. Karalienės, Šermukšnių kalnu
102.	Lekemės piliakalnis su gyvenvieta
103.	Nausodžio, Mardosų kapinynas, vad. Kapkalniu, Kapukalniu
104.	Nausodžio, Varkalių piliakalnis su gyvenvieta
105.	Platelių piliavietė, vad. Pilies sala
106.	Plungės piliakalnis, vad. Pabrėžos pilale
107.	Stalgėnų piliakalnis
108.	Žemaičių Kalvarijos, Varduvos kapinynas, vad. Žvizdro kalnu
109.	Žemaičių Kalvarijos, Varduvos piliakalnis, vad. Šv. Jono kalnu

4 Priedas. Gyventojų išsilavinimas

Eil. Nr.	Savivaldybės pavadinimas	Išsilavinimas				
		aukštasis	aukštesnysis	Vidurinis	pagrindinis	pradinis
1	Akmenės rajono sav.	70	173	248	188	253
2	Alytaus miesto sav.	124	269	252	148	173
3	Alytaus rajono sav.	51	161	223	180	309

Eil. Nr.	Savivaldybės pavadinimas	Išsilavinimas				
		aukštasis	aukštesnysis	Vidurinis	pagrindinis	pradinis
4	Anykščių rajono sav.	77	190	209	178	271
5	Birštono sav.	119	207	229	132	256
6	Biržų rajono sav.	64	192	216	193	273
7	Druskininkų sav.	133	220	247	140	217
8	Elektrėnų sav.	94	186	277	170	219
9	Ignalinos rajono sav.	68	174	233	165	283
10	Jonavos rajono sav.	111	198	277	166	204
11	Joniškio rajono sav.	65	187	222	198	266
12	Jurbarko rajono sav.	78	204	239	168	261
13	Kaišiadorių rajono sav.	82	170	264	169	244
14	Kalvarijos sav.	40	172	255	195	276
15	Kauno miesto sav.	207	179	299	133	152
16	Kauno rajono sav.	138	180	287	137	215
17	Kazlų Rūdos sav.	67	192	253	184	246
18	Kėdainių rajono sav.	77	183	262	184	234
19	Kelmės rajono sav.	63	150	267	176	261
20	Klaipėdos miesto sav.	144	206	317	135	159
21	Klaipėdos rajono sav.	73	206	214	188	251
22	Kretingos rajono sav.	84	184	237	176	253
23	Kupiškio rajono sav.	73	191	215	188	277
24	Lazdijų rajono sav.	60	177	221	175	306
25	Marijampolės sav.	89	234	279	144	209
26	Mažeikių rajono sav.	90	195	257	179	228
27	Molėtų rajono sav.	67	170	230	181	277
28	Neringos sav.	122	240	265	151	171
29	Pagėgių sav.	43	157	229	223	271
30	Pakruojo rajono sav.	57	182	242	186	268
31	Palangos miesto sav.	180	231	228	133	196
32	Panevėžio miesto sav.	121	244	286	137	178
33	Panevėžio rajono sav.	70	190	217	189	267
34	Pasvalio rajono sav.	59	187	204	213	275
35	Plungės rajono sav.	80	190	238	170	249
36	Prienų rajono sav.	70	174	250	157	279
37	Radviliškio rajono sav.	75	192	235	187	248
38	Raseinių rajono sav.	65	179	241	182	267
39	Rietavo sav.	54	180	221	178	277
40	Rokiškio rajono sav.	76	197	231	167	275
41	Skuodo rajono sav.	55	158	247	157	285
42	Šakių rajono sav.	64	181	259	160	276
43	Šalčininkų rajono sav.	66	130	323	156	241
44	Šiaulių miesto sav.	131	228	290	134	178
45	Šiaulių rajono sav.	68	184	240	185	258
46	Šilalės rajono sav.	52	155	276	168	266
47	Šilutės rajono sav.	73	193	236	178	250
48	Širvintų rajono sav.	69	178	232	175	275
49	Švenčionių rajono sav.	72	170	282	160	247
50	Tauragės rajono sav.	76	199	244	171	244
51	Telšių rajono sav.	74	177	265	170	240
52	Trakų rajono sav.	87	155	299	163	233

Eil. Nr.	Savivaldybės pavadinimas	Išsilavinimas				
		aukštasis	aukštesnysis	Vidurinis	pagrindinis	pradinis
53	Ukmergės rajono sav.	95	222	211	165	246
54	Utenos rajono sav.	98	243	231	155	222
55	Varėnos rajono sav.	74	198	221	157	284
56	Vilkaviškio rajono sav.	56	196	238	188	264
57	Vilniaus miesto sav.	231	196	302	98	139
58	Vilniaus rajono sav.	78	142	331	167	211
59	Visagino miesto sav.	157	212	329	115	164
60	Zarasų rajono sav.	75	188	253	161	254
	Lietuva	126	193	272	150	208

5 priedas. Plungės rajono apgyvendinimo įstaigos

Pavadinimas	Vietų skaičius	Pirtis/ Salė	Kaina	Adresas, telefonas
1. "Linelis"	27 numeriai; 50 vietų restoranas; 40 vietų lauko kavinė;	+/+	80 Lt (standartinis vienvietis kambarys) 120 Lt (standartinis dvivietis kambarys) 140 Lt (standartinis trivietis kambarys) 180 Lt (liuksas) 180 Lt (keturvietis: du kambariai) 60 Lt (dvivietis) 85 Lt (trivietis) 110 Lt (keturvietis: du kambariai) 100 Lt (keturvietis)	Paplatelės k., Plungės r., tel. 8-448 49422, 8- 687 35058
1. UAB "Albiktė"	30-40 vietų	+/+	30 Lt (žmogui/parai) 50 Lt (pirtis/1 val., sek.val.-nuolaida)	Paplatelės k., Plungės r., tel. 8-448 49460, 8- 614 72799, 8-616 21164, 8-616 53766 (Antanas)
2. UAB "Barminė"	40 vietų	/+	20 Lt (žmogui/parai)	Paplatelės k., Plungės r., tel. 8-448 49460, 8- 611 40669
3. "Beržoras"	20 vietų	+/+	15 Lt (žmogui/parai) 20 Lt (pirtis/1 val.)	Beržoro k., Plungės r., tel. 8-618 25149, 8- 448 49044
4. "Šaltinėlis"	60 vietų; 50 vietų salė	+/+	20-25 Lt (žmogui/parai)	Ežero g. 44, Plateliai, Plungės r., tel. 8-448 49315, 8- 611 36891
5. Platelių jachtklubas	60 vietų	+/+	80-120Lt (kambario kaina)	Ežero g. 40, Plateliai, Plungės r., tel. 8-682 42062

6. <i>Poilsio bazė "Pateliai" (KLASCO)</i>	80 vietų		22 Lt (žmogui/parai) (2, 4, 6, 8-viečiai nameliai)	Paežerės Rūdaičių k., Plungės r., tel. 8-448 49323, 8-46 399189 (buhalterija Klaipėdoje) 8-46 399412 (Kateiva, Klaipėdoje)
7. <i>"Saulės slėnis"</i>	6 vietos 8 vietos	+/+		Paplatelės k., Plungės r., tel. 8-448 49 411, 8-686 01934, 8-687 70650
8. <i>Motelis „Angelo“</i>	4 - "Liukso" kambariai, 3 - dviviečiai 2 - triviečiai kambariai. viso 24 vietos.. Konferencijų salė, biliardas, stalo tenisas, sauna, kaljanas. interneto ir fakso paslaugos. Palydovinė TV.	+	Kambarių kainos - iki 100 litų. Pastoviems lankytojams bei švenčių metu taikomos nuolaidos. Už atskirą apmokėjimą galima užsisakyti pusryčius ir vakarienę	J.Tumo-Vaižganto g. 112, Plungė, tel. (8 448) 71861, el.paštas a.gabrielius@takas.lt
9. <i>Viešbutis „Beržas“</i>	vienviečiai, dviviečiai ir liukso klasės kambariai (viso 12 kambarių). Viešbutyje yra 40 vietų restoranas, konferencijų salė, vienu metu galinti sutalpinti per 60 svečių.	-	Kainos sutartinės	Minijos g. 2, Plungė, tel. (8 448) 56840

6 priedas. Plungės rajono kaimo turizmo sodybos

Vardas, pavardė	Vietų/ numerių skaičius	Pirtys/ Salė	Kaina	Adresas, telefonas
1. <i>Rimantas Juozas Dailidonis</i>	18 / 6	+/	20-30 Lt (žmogui/parai) 50-100 Lt (numerio kaina) 100-300 Lt (namelio kaina) 550-650 Lt (sodyba)	Beržoro k., Plungės r., tel.: 8-688 31715
2. <i>Janina</i> 3. <i>Rumšienė</i>	27 / 9	+/+	30-40 Lt (žmogui/parai) 60-120 Lt (numerio kaina) 800-1000 Lt (namelio kaina) 1200-1500 Lt (sodyba)	Beržoro k., Plungės r., tel.: 8-448 49124, 8-686 09867
4. <i>Marijona Striaukienė</i>	20 / 8	+/	25-50 Lt (žmogui/parai) 100 Lt (numerio kaina) 740 Lt (sodyba)	Beržoro k., Plungės r., tel.: 8-448 49152, 8-698 03485
5. <i>Adis Birškus</i>	13 / 4	+/	10-15 Lt (žmogui/parai) 10-60 Lt (numerio kaina)	Beržoro k., Plungės r., tel.: 8-613 06300

Vardas, pavardė	Vietų/ numerių skaičius	Pirtys/ Salė	Kaina	Adresas, telefonas
6. Morta Mikašauskienė	34 / 17	++	160-240 Lt (namelis) 80 Lt (numerio kaina) 1000-1300 Lt (sodyba)	Ežero g. 33, Plateliai, Plungės r., tel.: 8-448 49117, 8-682 05059
7. Leonardas Černiauskas	12	/+	15-25 Lt (žmogui/parai) 300 Lt (namelio kaina)	Babrungėnų k., Plungės r., tel.: 8-448 50658, 8-685 69566
8. Adolfina ir Juozas Jaruliai	5 / 2		30 Lt (numerio kaina)	Visvainių k., Plungės r., tel.: 8-448 41926
9. Aldona Kondratavičienė	12 / 4		10-20 Lt (žmogui/parai) 25-50 Lt (numerio kaina)	Didžioji g. 12, Plateliai, Plungės r., tel.: 8-448 49342
10. Laima ir Polis Barakauskai	6 / 2		30-40 Lt (žmogui/parai) 120 Lt (3-jų vietų nr. kaina)	Ežero g. 48, Plateliai, Plungės r., tel.: 8-682 30722, 8-615 93288
11. Audronė Pivorienė	4		20-30 Lt (žmogui/parai)	Ežero g. 37, Plateliai, Plungės r., tel.: 8-448 49253, 8-672 46572
12. Virginija Strakšytė	7 / 3		20-30 Lt (žmogui/parai) 40-60 Lt (numerio kaina)	Žalioji g. 15, Plateliai, Plungės r., tel.: 8-448 49293
13. Vytautas Zaburas	13 / 5	++	25-30 Lt (žmogui/parai) 50-150 Lt (numerio kaina) 500 Lt (sodyba)	Paežerės Rūdaičių k., Plungės r., tel.: 8-687 98827, 8-617 11288
14. Vladas Žiogas	12		200 Lt (namelio kaina)	Naujoji g. 6, Plateliai, Plungės r., tel.: 8-448 49349; 8-687 31886
15. Elena Leliugienė	11 / 4	+/	30-50 Lt (žmogui/parai) 100-120 Lt (numerio kaina) 500 Lt (namelio kaina)	Babrungėnų k., Plungės r., tel.: 8-448 55524, 8-612 17913
16. Elena Razmienė	6 / 2		50 Lt (žmogui/parai) 80-100 Lt (numerio kaina)	Plokščių k., Plungės r., tel.: 8-448 49275, 8-610 19614
17. Stefanija Augustinienė	6 / 3		30 Lt (numerio kaina)	Ežero g. 18, Plateliai, Plungės r., tel.: 8-448 49184, 8-616 21621
18. Vida ir Aleksas Jurkaičiai	5 / 2	++	20-25 Lt (žmogui/parai)	Babrungėnų k., Plungės r., tel. 8-448 53819, 8-698 18329
19. Justinas Jurčius	60 / 8	++	50 Lt (4 vietų kambarys/parai) 150 Lt (namelio kaina) 500-2000 Lt (sodyba)	Grigaičių k., Plungės r., tel. 8-448 51943, 8-698 09245
20. Regina Skridailienė	8 / 4	+/	25 Lt (žmogui/parai) 50-75 Lt (numeris)	Paežerės Rūdaičių k., Plungės r., tel. 8-610 92530
21. Julija ir Bronius Staponkai	12 / 5		25-50 Lt (žmogui/parai) 60 Lt (numeris) 100-120Lt (namelio kaina) 400 Lt (sodyba)	Ežero g. 38, Plateliai, Plungės r., tel. 8-448 49259
22. Virginijus Leliuga		+/-	Lt (žmogui/parai) 100 Lt (namelio kaina)	Paplatelės k., Plungės r., 8-698 10312

Vardas, pavardė	Vietų/ numerų skaičius	Pirtys/ Salė	Kaina	Adresas, telefonas
23. Alina Veigel-Plechavičiūtė	10/6	-/+	Kaina sutartinė. Teikia jodinėjimo žirgais paslaugas.	Plungės r. Stalgėn sen. Kalniškių k. tel. 844841516
24. Diana Gedvilienė	6/2/	-/-	Kaina sutartinė. Teikia jodinėjimo žirgais paslaugas.	Plungės r. Nausodžio sen. Noriškių k.
25. Janina Leliūnienė	5/2/	-/-	Kaina sutartinė	Plungės r. Žemaičių Kalvarijos sen. Paplaktelės k.
26. Rolandas Paskasimas *	4/2	-/-	Kaina sutartinė	Plungės r. Žemaičių Kalvarijos sen. Paplaktelės k. tel. 861810297.
27. Irena Latakienė *	5/3	-/-	Kaina sutartinė	Plungės r. Babruno sen. Jodėnų k. tel. 869818431.
28. Valentina Zakarevičienė*	5/3	-/-	Kaina sutartinė	Plungės r. Paukštakių sen. Tarvainų k. tel. 861533821

* - artimiausiu metu numato teikti kaimo turizmo paslaugas

7 priedas. Plungės rajono maitinimo įstaigos.

Maitinimo įstaiga	Vieta	Tipas
1. "Senas ažuolas"	Ežero g. 3, Plateliai, tel. (8~448) 49177, (8~682) 51506	Kavinė - užėiga
2. „Burės“	Ežero g. 40, Plateliai, tel.: (8~682) 42062	Kavinė
3. „Banga“	Paplaktelės k., Plungės r., tel. (8~448) 49460	Kavinė - baras
4. „Šašlykinė“	Ežero g. 42, Plateliai, tel.: (8~448) 49327, (8~698) 39773	Kavinė
5. Viekšučio restoranas „Linelis“	Paplaktelės k., Plungės r., LT-90483 Mob. tel.: 8 687 35058, Tel./faks.: (8 448) 49422 info@linelis.lt , http://www.linelis.lt	Restoranas
6. "Katpėdėlė"	Senamiesčio a. 7, Plungė, tel. (8 448) 71658	Kavinė - baras
7. "Galera"	Stoties g. 46, Plungė, tel. (8 448) 71487	Kavinė - naktinis baras
8. "Beržas"	Minijos g. 2, Plungė, tel. (8 448) 56840	Kavinė
9. "Bildukas"	Senamiesčio a. 3, Plungė, tel. (8 448) 51451	Kavinė
10. "Kaukė"	Senamiesčio a. 3, Plungė, tel. 8 650 29593	Kavinė
11. "Mažoji Gondinga"	V.Mačernio g. 20, Plungė, tel. (8 448) 72370	Kavinė
12. "Mama mia"	Dariaus ir Girėno g. 19, Plungė, tel. (8 448) 70071	Picerija
13. "Skalvija"	Vytauto g. 3, Plungė, tel. (8 448) 56419	Restoranas
14. „Angelo“	J.Tumo-Vaižganto g. 112, Plungė, tel. (8 448) 71861, el.paštas a.gabrielius@takas.lt	Baras
15. UAB „Žemsodis“	Plungės r. Žemsodžio k.	Restoranas

Maitinimo įstaiga	Vieta	Tipas
Restoranas „ŽEMSUODA“		
16. „Karčema“	Plungės r. Kulių sen.	Baras
17. Užeiga	Plungės r. Žemaičių Kalvarija	Užeiga
18. Kavinė (žemaitiški patiekalai)	Plungės r. Žlibinų k.	Kavinė - baras

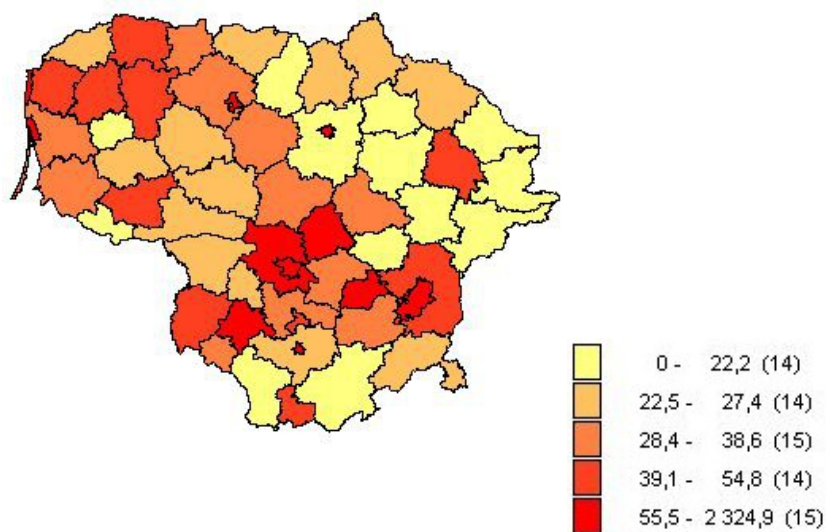
8 priedas. Apgyvandinimo paslaugų statistika

Administraciniai vienetai	Apgyvandinimo įmonių skaičius, iš viso			Apgyvendinta svečių, iš viso (tūkst.)			Suteikta nakvynių, iš viso (tūkst.)		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Lietuvos Respublika	548	574	637	752,1	847,5	1119,1	3030,6	3015,3	3695,4
Alytaus apskritis	39	35	48	53,5	58,4	101,6	640,7	646,8	791,7
Alytaus m. sav.	3	3	6	2,3	2,4	3	4	7,7	6,8
Alytaus r. sav.	4	3	3	1,9	2,9	1	8,2	6,5	1,3
Druskininkų sav.	18	18	22	43,4	49,2	88,9	609,7	618,4	740,2
Lazdijų r. sav.	7	5	6	1,7	0,9	2,4	8,4	4,4	6,4
Varėnos r. sav.	7	6	11	4,2	3	6,2	10,3	9,8	37
Kauno apskritis	52	60	66	72,9	86,2	110,9	269,4	281,5	326,4
Birštono sav.	5	6	8	5,7	6,6	12,3	89,7	86,4	102,8
Jonavos r. sav.	2	2	1	2	2	1,9	17,4	8,3	7,2
Kaišiadorių r. sav.	1	1	2	0,5	0,6	1,1	0,7	0,6	1,8
Kauno m. sav.	29	31	35	60,4	71,2	89,2	125,2	141,2	168,2
Kauno r. sav.	10	11	10	2,8	3	3,6	34	39,5	41,2
Kėdainių r. sav.	1	1	2	0,6	1,2	1,3	1	2,3	2
Prienų r. sav.	1	1	1
Raseinių r. sav.	3	7	7	0,8	1,6	1,5	1,4	3,1	3,3
Klaipėdos apskritis	213	221	235	224,3	247	306,4	1004,2	1006,9	1161,6
Klaipėdos m. sav.	27	30	37	62	69,7	92,6	140,9	161,8	211,3
Klaipėdos r. sav.	4	4	4	4,6	6,8	6,6	44,7	42,7	48,4
Kretingos r. sav.	4	4	3	0,9	1,1	1	1,5	1,6	1,4
Neringos sav.	48	49	57	30,6	38,4	41,2	110,9	124,6	110,1
Palangos m. sav.	125	128	126	122,2	126	157,1	700	664,4	774,3
Skuodo r. sav.	1	1	1	1,2	1	1,5	1,8	1,7	1,8
Šilutės r. sav.	4	5	7	2,7	3,9	6,5	4,4	10,1	14,2
Marijampolės apskritis	12	10	26	16,4	11,2	18,5	23,7	15,5	39,2
Kalvarijos sav.	.	.	1	.	.	0,8	.	.	8,6
Kazlų Rūdos sav.	.	.	2	.	.	0,8	.	.	1,9
Marijampolės r. sav.
Marijampolės sav.	6	5	18	9,7	5,9	9,5	10,3	6,3	10,5

Administraciniai vienetai	Apgyvandinimo įmonių skaičius, iš viso			Apgyvendinta svečių, iš viso (tūkst.)			Suteikta nakvynių, iš viso (tūkst.)		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Šakių r. sav.	1	1	1	0,2	0,1	0,1	0,3	0,3	0,2
Vilkaviškio r. sav.	5	4	4	6,5	5,2	7,2	13,2	9	18
Panevėžio apskritis	16	17	21	10,9	16	20,2	73,9	47,3	72,4
Biržų r. sav.	2	1	3	2,1	1	2,4	33,7	1,7	27,1
Kupiškio r. sav.	1	1	1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,6	0,9
Panevėžio m. sav.	3	3	5	4,4	8,2	9,9	8,8	14,9	19,3
Panevėžio r. sav.	4	5	5	2,2	4,1	4,3	25,3	24,6	14,8
Pasvalio r. sav.	2	3	3	0,5	0,8	1,4	1,9	2	6,3
Rokiškio r. sav.	4	4	4	1,5	1,7	1,9	3,9	3,6	4
Šiaulių apskritis	30	30	36	35,3	35,3	46,5	67,8	68,6	108
Akmenės r. sav.	3	2	4	0,6	0,5	0,9	5	1,7	6,8
Joniškio r. sav.	1	1	1	1	1,2	0,9	2,7	1,9	1,7
Kelmės r. sav.	6	6	7	2,1	2,8	3,8	4	3,5	6,6
Pakruojo r. sav.	1	1	1	0,1	0,04	0,04	0,3	0,4	0,4
Radviliškio r. sav.	2	3	3	2,4	2,3	4,4	3	6,6	13,9
Šiaulių m. sav.	13	13	14	28,1	27,3	34	44,2	44,2	66,7
Šiaulių r. sav.	4	4	6	1	1,1	2,5	8,6	10,3	11,7
Tauragės apskritis	6	5	11	2,7	2,9	4,5	5,7	6,1	9,2
Jurbarko r. sav.	1	.	4	0,2	.	0,2	0,4	.	0,4
Pagėgių sav.
Šilalės r. sav.	2	2	2	0,6	0,5	0,9	1,2	1,4	1,7
Tauragės r. sav.	3	3	5	1,9	2,4	3,4	4,1	4,7	7,1
Telšių apskritis	14	14	20	9,6	9,7	15,2	20,6	35,9	33,4
Mažeikių r. sav.	4	5	6	4,5	4,7	5,8	10	20,1	15,6
Plungės r. sav.	6	5	8	4,1	3,8	7,2	8,5	9	13,4
Rietavo sav.
Telšių r. sav.	4	4	6	1	1,2	2,1	2,2	6,8	4,4
Utenos apskritis	48	49	47	30,7	37,6	44,6	130,3	106,3	128,2
Anykščių r. sav.	6	6	7	6,2	8,4	9,5	50	30,1	33,3
Ignalinos r. sav.	6	9	9	12	16,3	14,2	34,7	39,5	37,4
Molėtų r. sav.	27	26	23	8	9,3	17,1	33	26,6	42,4
Utenos r. sav.	3	3	5	0,7	0,8	1,2	3,4	2,8	4
Visagino sav.	1	1	1	2,6	1,6	1,2	6,4	4,3	3,4
Zarasų r. sav.	5	4	2	1,2	1,1	1,3	2,9	2,9	7,8
Vilniaus apskritis	112	127	124	295,2	342,8	449,7	789,5	796,1	1017,8
Elektrėnų sav.	2	2	2	0,3	0,4	0,4	1,4	1,9	2,4
Šalčininkų r. sav.	3	3	3	0,3	0,3	0,3	0,6	0,4	0,6
Širvintų r. sav.	1	1	1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,4	0,5
Švenčionių r. sav.	8	6	7	3,5	5,7	4	14,7	18,1	12,6
Trakų r. sav.	17	22	19	13,2	19,6	22,4	39,6	35,5	55,6
Ukmergės r. sav.	2	2	2	0,4	0,3	0,4	1,2	0,7	0,9

Administraciniai vienetai	Apgyvendinimo įmonių skaičius, iš viso			Apgyvendinta svečių, iš viso (tūkst.)			Suteikta nakvynių, iš viso (tūkst.)		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Vilniaus m. sav.	77	87	83	263,3	304,3	409,7	704,7	716,1	913,7
Vilniaus r. sav.	2	4	7	14	12,1	12,3	27,2	23	31,6

9 priedas. Gyventojų tankumas Lietuvoje.

10 priedas. Gyventojų skaičiaus kitimas Plungės rajone.

11 priedas. Gyventojų prieauglio rodikliai.

Rodikliai	Administraciniai vienetai	Metai		
		2002	2003	2004
<i>Gimusiu skaičius 1000-iai gyventojų</i>	Lietuvos Respublika	8,6	8,9	8,8
	Telšių apskritis	9,4	9,8	9,9
	Plungės r. sav.	9	9,7	10
<i>Mirusių skaičius 1000-iai gyventojų</i>	Lietuvos Respublika	11,8	11,9	12
	Telšių apskritis	11,7	11,9	11,5
	Plungės r. sav.	11,8	11,2	11,7
<i>1000-iai gyventojų tenka natūralaus prieaugio / sumažėjimo</i>	Lietuvos Respublika	-3,2	-3	-3,2
	Telšių apskritis	-2,3	-2,1	-1,6
	Plungės r. sav.	-2,8	-1,5	-1,7

12 priedas. Migracijos rodikliai

Rodiklis	Administracinis vienetas	Metai		
		2002	2003	2004
<i>Atvyko</i>	Lietuvos Respublika	44144	62124	64639
	Telšių apskritis	2726	3744	3903
	Plungės r. sav.	736	1083	1041
<i>Išvyko</i>	Lietuvos Respublika	46120	68428	74251
	Telšių apskritis	2781	4365	4757
	Plungės r. sav.	614	1076	1107
<i>Migracijos saldo</i>	Lietuvos Respublika	-1976	-6304	-9612
	Telšių apskritis	-55	-621	-854
	Plungės r. sav.	122	7	-66

13 priedas. Kaimo gyventojų kaitos tendencijos

14 priedas. Gyventojų grupės pagal amžių

15 priedas. Vidinis darbuotojų skaičius

16 priedas. Vidutinis darbuotojų skaičius nuo visų gyventojų dalies

17 priedas. Darbuotojų skaičius viešbučiuose ir restoranuose

18 priedas. Vidutinis darbuotojų skaičius viešbučiuose ir restoranuose nuo gyventojų dalies.

19 priedas. Vidutinis metinis darbuotojų bruto darbo užmokestis.

20 priedas. Plungės rajono biudžeto išlaidų kitimo prognozė.

21 priedas. Nuomonė apie teikiamas turizmo paslaugas ir produktus

Ekspertų nuomone Plungės rajone turistus domina gamtiniai (miškai, vandens telkiniai, saugomi gamtos objektai) bei kultūros paveldo (piliakalniai, paminklai, muziejai) išteklių, bei kvalifikuotai teikiamos kaimo turizmo paslaugos:

1. Vandens turizmas	80%
2. Poilsis kaimo turizmo sodybose	76,3%
3. Pažintinės ekskursijos po nacionalinį parką	66,7%
4. Kultūros paveldas (piliakalniai, muziejai ir pan.)	53,7%
5. Poilsis miškuose, medžioklė	33,3%
6. Poilsis su žirgais (jodinėjimas ir pan.)	23,3%
7. Dviračių turizmas	13,3%

Kaip teigė ekspertai Plungės rajonas siūlo visas anksčiau paminėtas paslaugas, tačiau populiariausios yra poilsis kaimo turizmo sodybose, vandens turizmas, pažintinės kelionės po saugomas teritorijas, bei kultūros paveldo objektus.

Ekspertų nuomone šiuo metu Plungės rajone trūksta šių turizmo paslaugų ir produktų:

1. Trūksta informacijos stendų, schemų, nuorodų, kelio ženklų;
2. Viešųjų tualetų;
3. Privažiavimų ir sustojimo aikštelių prie turistinių objektų;
4. Aikštelių su komunikacijomis turistams su poilsio nameliais ant ratų ir kt.;
5. Valčių, baidarių, dviračių ir kt. nuomos ir remonto punktų;
6. Apgyvendinimo vietų: viešbučių, kempingų, motelių, palapinių miestelių, kaimo turizmo sodybų dirbančių ištisus metus;

7. Maitinimo vietų ir maitinimo lietuvių kulinarijos paveldo pagrindu;
8. Parodų salių ir paveikslų galerijų;
9. Pramogų, renginių ir atrakcijų;
10. Sutvarkytų ir lankymui paruoštų kultūros paveldo objektų;

Pastaba: apklaustų ekspertų nuomone Plateliuose be viešųjų tualetų nėra teikiamos ir banko operacijų paslaugos (jos teikiamos tik Plungėje už beveik 20 km.)

Ekspertų nuomone, veiksmingiausios naudojamos turizmo rinkodaros priemonės yra šios: (priemonės pagal veiksmingumą)

1. Bukletai;
2. Lietuvos spauda;
3. Internetas;
4. Specializuotos parodos Akmenės rajone bei renginiuose Lietuvos teritorijoje;
5. Publikacijos vietos bei respublikinėje spaudoje;
6. TV reklama;
7. Lauko reklama;
8. Radio reklama;
9. Miesto renginiai.

Turistų galimybės gauti paslaugas šiuo metu:

(paslaugos įvertintos 5 balų sistema: 1- blogai, 2-patenkinamai, 3-gerai, 4-labai gerai, 5-puikiai)

1. Informacijos – 4
2. Žvejybos – 3;
3. Medžioklės – 3;
4. Maitinimo – 4,
5. Vandens turizmo – 5;
6. Pažintinio turizmo – 4;
7. Ekskursijų organizavimo – 4;
8. Renginių – 3;
9. Pramogų – 2;
10. Apgyvendinimo – 5.

Turizmo plėtros Plungės rajone prielaidų vertinimas:

(paslaugos įvertintos 5 balų sistema 1- blogai, 2-patenkinamai, 3-gerai, 4-labai gerai, 5-puikiai)

1. Turizmo išteklių gausa – 4,5
2. Susisiekimo kokybė – 4,0
3. Rajono pristatymas Lietuvoje ir svetur – 4,0
4. Laisvalaikio ir pramogų rinka – 4,0
5. Apgyvendinimo paslaugų rinka – 4,5
6. Renginių pasiūla – 3,7

7. Vieninga rajono informacinė sistema -3,5

8. Turizmo viešoji infrastruktūra – 3,5

Turimi turizmo išteklių ekspertų vertinami gerai:

1. Vandens telkiniai – 4,5

2. Saugomos teritorijos – 4,5

3. Miškai, gamtos paminklai – 4,0

4. Kultūros paveldo objektai – 4,0

5. Liaudies amatai – 3,5

6. Muziejai – 3,5